

ŠKOLA

ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH

VYDÁVANÁ

SPOLKEM UČITELEK V PRAZE

POD DOHLEDEM

KOMITÉTU PANÍ PRO DOZÍRÁNÍ NA VYUČOVÁNÍ PRŮMYSLNÉ PŘI ČESKÝCH
DÍVČÍCH OBECNÝCH A MĚŠŤANSKÝCH ŠKOLÁCH V PRAZE.

Redaktorka:

ANNA SRBOVÁ-LUŽICKÁ.

Spolupracovnice:

Růžena Bartoničková, Barbora Červenková, Blažena Erbenová, Božena Fialová,
Bohumila Klimešová, Karolina Kreimlová, Marie Kredbová, Barbora
Lebedová, Josefa Müllerová, Julie Pohlová.

Svazek pátý: PLETIVO.

(S vyobrazeními.)

V PRAZE.

NÁKLADEM KARLA BELLMANNA.

1882.

PLETIVO.

— ♦ —

SVAZEK PÁTÝ

ŠKOLY ŽENSKÝCH PRACÍ RUČNÍCH.

SEPSALY:

REDAKTORKA:

ANNA SRBOVÁ-LUŽICKÁ,

A SPOLUPRACOVNICE:

BARB. ČERVENKOVÁ, BOHUMILA KLIMEŠOVÁ, JULIE POHLOVÁ.

— ♦ —

V PRAZE.

NÁKLADEM KARLA BELLMANNA.

1882.

P l e t i v o .

Hromadným názvem pletivo zahrnujeme práce veškeré, jimiž po způsobu tkaní vyvazují se plochy.

Technika pletiva jest v umění prací jednou z nejstarších, a kolébka její stála již u prvních kožujících národů divokých.

Co známe dokonalého ve tvarech a vzorech, děkujeme nazvíce: Assyřům, Indům, Číňanům, jakož i divochům, kteřížto poslední v původnosti své nezkažené, přírodou podané jim látky nejen důmyslně a užitečně, ano i umělecky spracovati dovedli, že v pletivu dosud nikým překonání nebyli.

Pletivo je starší i tkaní i vyšívání na plátně hedbávím, krásné to práce, která však bohužel zaniká, a pouze ve starých skvostech, zachovalých nám z umění našeho národního, se udržuje. Děkujeme ženám, jež nám poklady tyto pilnosti ženiny zachovaly, a těšíme se, že to jsou nazvíce Slovanky.

Pletivo s oběma pracema jmenovanými je sprízněno, ale od obou se liší ve způsobu kladení nití.

Nitě při tkaní kladou se: kolmo = osnova, vodorovně = útek. V pletivu probíhají plochu ve směrech libovolných.

Při vyšívání na plátně hedbávím se nitě opět ani nekřížují, ani neprotínají, ale vždy podrží stejnoměrnou polohu svou, ať přímočarnou, ať kosou.

Od tkaní ku vyšívání na plátně jest již postup, ale přece zde stehy jsou omezeny.

Pletivo z mezí obou prací jemu sprízněných již vybočuje, a probíhá plochu neomezeně. Svoboda u kladení pruhů jest tudíž charakteristikou pletiva.

Říše pletiva jest rozsáhlá, a jak rozsáhlá, tak bohatá, jak bohatá, tak důležitá. Pletivo vládne v umění, v průmyslu, i v ženských pracích ručních, a nesnadno věru určití, kde vývoje jeho začátek, jakož i kde říše jeho končí.

Pletivo je základem umění ozdobování ploch, jemu děkuje stavitelství mnoho památek ornamentálního umění, ženské práce ruční vykazují velkou řadu krásných výtvorů uměleckých, v pletivu provedených.

Zvláště krásné, co vyznačuje pletivo, jest, že lze jím docfliti nejen kresbu plochy, ale i malbu a plastiku.

Jak se vyvozuje pletivo.

Pletivo se vyvozuje kladením, křižováním, protínáním, ~~vytvořováním a provlékáním nití nebo pruhů.~~

Spůsob, jakým nitě nebo pruhy klademe, i kterak je spojujeme v plochu, určuje ráz, vzor a druh pletiva.

Látka pletiva.

Látka pletiva jest rozmanitá. Lze nám zde upotřebiti látky každé, která se ohýbati dá. Ohebnost látky je tudíž podmínkou pletiva. První práce plety se ze stébel trávy, lýčí, síti, proutí, kory stromův a různých rostlin ohebných.

Látka pletiva nynějšího začíná s drátem, proutím, a končí u nejmenější nitě, téměř pavučinové.

V ženských pracích ručních jest to: nit každé síly a jakosti, šňůra, lýčka, papír, pruh tkanin.

Plocha pletiva může býti dvojí:

- a) hustá = pevná.
- b) prohloubená = vzdušná.

Účel pletiva.

Pletivo vpadá u větší části v obor řemesla; menší část případně umění, z obého pak malé haluzky zasahují v říši ženských prací ručních.

Účel pletiva jest jednak užitečnost, u větší míře však ozdobnost. Tím také se řadí pletivo v ženských pracích ručních více k umělecké, než k průmyslné činnosti, a vyučování klade se do vyšších tříd dívčích škol.

Malé úchyly jen mají místa ve třídách nejnižších, ano používá se jich s prospěchem v opatrovnách.

Pletivo jest dobrou pomůckou vychovatelskou. Cvičí oko, bystří smysl, a rozeznává uči tvary. Vyučování ženským pracem ručním musí se přispůsobiti dobře a nesmí se opomenouti, povznést je i na obor krásna, aby budilo již záhy u dívek krasochuť a smysl pro tvary. Mají-li ženy býti střežitelkami krásna v rodinách, nutno aby již v mládí učily se dívky vytvořovati prací rukou předměty skutečně krásné, odpovídající i slohu, i vkusu. Umění pletiva jest jedním z pomůcek, které dívky vede ku porozumění ornamentu plochy.

Druhy pletiva.

Karakteristickou známkou pro roztržnění pletiva je způsob, jakým se vyvozuje plocha jeho.

Čítáme tudíž tolik druhů pletiva, kolik nám lze určití podstatných rozdílů ve vytváření jeho.

Pletivo lze vyvoditi různými způsoby práce.

Přihlížíme-li k jednotlivým vynikajícím vlastnostem pletiva, seznáme, že se vyvozuje:

I. Vysazováním.

Na půdě plochy vysazuje se vzor.

II. Propletáním.

Plocha se vyvozuje propletáním útku osnovou.

III. Zapletáním.

Pruhy se dříve zapletou prve než se z nich skládá plocha.

IV. Spletáním.

Nitě osnovy se splétají mezi sebou bez útku.

V. Zaklesnutím.

Osnova i útek se natáčí a spojuje zaklesnutím.

VI. Smyčkováním.

Vyvozuje se ze smyček pouze v niti jedné.

Každý druh pletiva dá ploše pletené jiný, jemu vlastní ráz, který jej vyznačuje.

Tak známe:

Plochu	vysazovanou	=	mosaika.
"	proplítanou	=	pletanina.
"	zapletenou	=	pletenec.
"	spletenou	=	splétanina.
"	zaklesnutou	=	mřížovina.
"	smyčkovanou	=	smyčkování.

Rozdělujeme si tudíž pletivo na šest oddílů.

I.

M o s a i k a.

Úvod.

Mosaika jest složení buď přirozeně barevných, buď barvených kaménků, sklíček, nýtků a p., kterýmžto sestavením na půdě se napodobuje malba.

Umění to vzniklo na východě, odkud přišlo k Řekům, a okolo roku 100 před Kristem k Římanům. Mosaikou vysazovaly se dlažby i stěny. Řek Apollonios ozdobil ku konci století XIII. chrám sv. Marka v Benátkách mosaikou. Malby na obmítce mosaiku sice později vytlačily, ale nezatlačily. Nové a nové zlepšovací nálezy umění to přivedly na vysoký stupeň dokonalosti, a zakládány byly zvláštní školy mosaikové.

Nejznámější druhy mosaiky jsou: florentinská a římská.

Poslednější se vysazuje z kaménků barevných a skelných nýtků, čímž se dociluje účinek malby v odstínech barev.

Prvější se vysazuje ze samých tvrdých kamenů, ano i polovičných drahokamů, perel a p., a ozdobují se jí nazvíce chrámy i paláce. Účel její není pouze napodobiti malbu, jako více ukázati bohatství, a nádherou ozdobiti zdě.

Mimo tyto mosaiky známa jest mosaika ve dřevě, běžně zvaná vykládaná práce.

Mosaikou zovou se též rozličné práce, jež ji napodobují, a při nichž se plocha vysazuje různými látkami, jako: mechy, papírky, barevnými kousky tkanin a p., z nichž mnohé až příliš zabíhají v dětinství a více mají ráz hračky, než umění.

Vyšívání pestré jest vlastně také mosaikou nitěnou, ale není jedinou vysazovanou prací v oboru ženských prací ručních.

O mosaice šité již jsme promluvily ve svazku III. Pletená a háčková mosaika jest složenina dvou- i vícebarevná tvarův měřických, z nichž sestává jakákoliv plocha.

Taktéž známe mosaiku ze síťovaných i drhaných tvarův měřických, jež se skládá z různých čtverečků v síťovině prošívaných, ano i střídavě spojovaných se čtverci vyšívanými, neb jinak ozdobenými, na tkanině síťoviny hustší. I zde libo užiti buď barev správných, buď souladných.

Podobné napodobení mosaiky lze nám sestaviti i z mnohých prací sahajících v obor pletiva, ano některé druhy pletiva mosaice se velice podobají.

Onen druh práce však, jemuž jsme daly v tomto dílu název mosaika, nejvíce se přibližuje ke složenině, již má napodobiti.

Jestli to plocha nitěná, perličkami vysazovaná.

V ženských pracích ručních známa jest názvem: perlová mosaika.

Zakládá se na provlékání nití skrze perle, a na proplétání nití za účelem spojení a utvoření plochy.

Hlavní znak její jest: navlékání a provlékání.

Látka.

Látkou jest perla nebo korál a silná nit, ať přezná, ať hedbávná, ale dobře kroucená, která ve své síle i jakosti řídí se jednak velikostí perle, jinak také účelem práce.

Na místě nitě běře se ku mnohým perlovým pracem zíně.

Provlékání.

Když dutinou buď perle, buď koralu protáhneme nit, nebo šňůrku, stalo se provlečení její.

Provlékání jest protahování nití dutinou jakoukoliv, ano i skrze tvar s dostatek měkký, aby se propíchnouti a nití protáhnouti mohl.

Navlékání.

Provléknuvše nit skrze perlu navlékly jsme ji. Spuštění perle na nit jest navlékání. Provléknuvše-li nit skrze více perli, řadíme jednu ke druhé, navlékáme šňůru perel.

Jehla.

K usnadnění práce navlékáme nit do jehly, kterou skrze dutinu projedeme.

Jehla musí býti tak jemná, aby projela perlou, a zase míti ucho dosti velké, aby propustilo silnou nit, jaká by s dostatek udržela perlu.

Perle.

Perle i korale čítají se ku klenotům; zvláště perla je z nejdražších i nejkrásnějších skvostů, jimiž se ženy šperkuji.

Navlékají se na šňůry pro ozdobu šije i vlasu, ano i pasů, bývají vsazeny také v korunách, v prstenech a jiných okrasách.

Tyto klenoty se napodobují a vchází v obchod jménem pravých perel a koralů.

Postupem doby zobecněly tyto názvy tak, že při jméně perla, perlička nikdo téměř na pravou perlu nemyslí, a tento klenot vždy přijímám „pravá“ perla se označuje.

Perle falešné jsou duté tvary, kulovité, kuželkovité, vejčité, ano i pouhé rourky různé délky, od nejdelší až k nejkratší.

Perle falešné zhotovují se z látek rozličných, ale nejvíce se vyfukují ze skla. Skleněné perle se uvnitř dutiny polejou roztokem vyziny s esencí ze šupin bělic, a s přísadou amoniaku smíchaným.

Tato esence nazývá se perlefovou a dlouho se zachovalo tajemství její.

Římskými nazývají se perle padělané z úbělu, a smáčené v tomtéž roztoku perlefovém jako předešlé.

Jiné perle skleněné jsou uvnitř pokryty tenkou vrstvou rozpuštěného vosku. V Paříži se vyrábí téhož druhu nejkrásnější, a sice nejen bílé, ale i růžové.

Padělané čínské perle jsou ze silného skla a uvnitř větší vrstvou vosku pokryté.

Tak zvané perle patentové jsou zhotoveny z gummi arabicum, nebo ze škrobu a jiných hmot, které se pak různě obarví, postříbí i pozlatí.

Průmysl činí mnoho u vyrábění falešných perel, zvláště takových, jimiž se pracují ozdoby koralové, nebo jakých se upotřebuje v ženských pracích ručních, jak ve vyšívání, tak v perlové mosaice. Den ke dni takofka jest v perlách větší a bohatší výběr, a v obchod přichází tak různé a nové a nové druhy, že nelze o nich pojednati zevrubně. Omezíme se pouze na vytčení jména druhů nejznámějších a nejhledanějších.

I velikost, jako podoba perel, jest různá.

Jsouť perle drobné, jako semeno, a zase téměř tak velké, jako vlaský oříšek.

Jelikož se vyrábí průmyslně, bývají v obchodu na šňůrkách nestejné velikostí pohromadě navlečeny, a kde se kupují na váhu, také nikdy ne-

nalezneme perle, aby jedna rovnala se druhé. Proto jest nutno, aby pracovnice perle dříve přebrala a je roztřídila, sice by práce její nebyla rovná a úhledná.

Druhy perel.

Nejznámější perle v obchodu pro perlovou mosaiku jsou:

- a) Bůstky: skleněné, ve všech barvách, zlaté, stříbrné, ocelované, ocelové zamodralé a liberní.
- b) Perličky: vyšívací, sekané, ve všech barvách.
- c) Perle české (obraz čís. 1.): různých barev a velikostí.
- d) Perle voskové, od nejmenší do největší.
- e) Perle skleněné, ve všech barvách.
- f) Perle atlasové.
- g) Perle pěnové s nádechem ocelovým, pozlaceným, stříbrným.
- h) Skleněné perle broušené.
- i) Koralky černé, různé velikosti.
- k) Koralky červené, různé velikosti.
- l) Koralky bílé, různé velikosti, škrobové.
- m) Koralky různobarevné i bílé.
- n) Ovesničky.

Ovesničky mají podobu ovesného zrna a lze jich dostati ve všech barvách. Jsou:

skleněné, černé, bílé, žluté i v jiných barvách, atlasové, ocelované, zlacené, pěnové.

- o) Nýtky. Taktéž skleněné rourky ve všech barvách: atlasové, stříbrené, pěnné, které se podobají nýtkům.
- p) Vřetenka. Delší skleněné rourky ve všech barvách. Obraz čís. 1.
- q) Zvonky. Skleněné rourky podobající se podlouhlým zvonečkům.
- r) Rourky skleněné, z nichž dosahují až 8³/₄ délky, ve všech barvách.

Veškery druhy perel popsati nám nemožno, jelikož se tvary těchto výdutků často mění a pracem moderním přispůsobují. Tyto zde uvedené jsou nejobyčejnější.

Šňůra perel nebo koralů.

První umělecká práce dívčiny bývá věneček, který seřadí z květin a listů. Postupem pak navlékává kalíšky květin, růžice, jahůdky, šípky i listy na nit.

To je začátek umění ozdobování, a vede k navlékání perel na šňůry.

Perlová šňůra nemá rázu poutavého, ale více přítulného. Ona hravě ovijí úd, který zdobí, proto také byla zvolena již od starých národů za ozdobu šije a rámě.

Již dívka ve hře maně věnečkem ozdobí hlavu, perlovou šňůrou však šiji.

Perlová šňůra jest řada perlí navlečených.

Navlékneme-li větší i menší perle v pořadí, utvoříme rozkošnou ozdobu. Měníme-li při navlékání barvy, učiníme šňůru perel malebnou.

Navlékání perlí na nitě jest první stupeň a základ perlové mosaiky.

Navlékáme-li perle ustavičně na nit, jednu po druhé, seřaďujeme je ve šňůry, ano tvoříme i různé ozdoby, když více šňůr perlových spojujeme, střídáme-li při tom i tvar jejich; ale nezhotovíme přece žádnou perlovou mosaiku.

K tomu třeba ještě činitele jiného: připojování perlí.

O připojování.

Připojování perel koná se pravidelně na základě střídání řad.

Provlékáme-li nit, majíce na ní perlu navlečenou, skrze perlu vedlejší, připojily jsme jednu ke druhé. Toť obyčejné.

Jest nám tudíž ku práci připojování třeba nejméně perel dvou.

Připojení se může provést i provléknutím pod nit mezi oběma perlema.

Takto se k sobě připojují řady perlové, pracujeme-li perlovou mosaiku ku předmětu.

Pohled na plochu poučí nás, že perle kladeny jsou v řadách posuvných.

Pravidelná plocha perlové mosaiky jest také vždy v posuvnutém položení perel proplétaná, když je připojujeme způsobem obyčejným.

Mimo toto připojování známe ještě dva způsoby:

- a) v rovném položení perlí;
- b) v obloukovitém položení perlí.

Perlová mosaika.

Již nejstarším nám známým národům, i divochům, zalíbila se ozdoba perlová, a dovedli upotřebiti perel nejen důmyslně, ale s uměleckým vkusem za ornament ploch, lemů, okolků.

První perlová mosaika byla snad vyšívaná, ač těžko pronéstí zde určitý soud, zdaž pletená je starší vyšívané, zdaž tato pletené.

Předpokládá se tak pouze proto, že vůbec vyšívaní nejstarším je uměleckým pudem lidstva; avšak soudíce po složení jejím, po hlavních známkách jejího tvoření, spíše nám lze souditi, že z perlové mosaiky teprva se vyvinulo vyšívaní perlemi.

Vzor a barvitost.

Perlová mosaika, ať pletená, ať vyšívaná, má jedna a táž pravidla i zákony vkusu a tvoření. Žádá si vzorů měřických, a zvláště ve čtvercových libuje si tvarech, k nimž se druží: hvězdice, kříž, kruh, obloukovitá čára, řada, proužek, a p.

Jak pro vzor, tak i pro volbu barev, platí všechno, co povědino bude při vyšívaní stehem křížkovým.

Ve volbě barev však je perlová mosaika ještě choulostivější vyšívaní křížkovým stehem.

Barvení vlny dostoupilo již velkého stupně dokonalosti, a také jest vlna látkou velmi vhodnou pro umění barvířské, poněvadž její vlákno jest měkké a prolinavé. Takto nedaří se však barvení skleněných korálků, nebo perliček a proto volmež takový vždy vzor, kde není mnoho barev. Tři, čtyři již stačí.

Nejoblíbenější jsou perle: bílé, zlaté, ocelové, černé, červené, modré, žluté.

O slohu práce.

Mimo vzor a barvu dlužno také přihlížeti ku slohu práce, který se musí zachovati v ryzosti jemu vlastní.

Nesmíme perlovou mosaikou vyzdobiti plochy tam, kde hledáme oporu, n. př. při opěradlech seslí a lenošek, na poduškách, na mapách psacích, a p. Zde si přejeme měkké plochy, ale ne tvrdé.

Taktéž se přičí slohu perlové mosaiky, aby se umístila na podložkách, na něž se staví různé předměty stojací, jako: vázy, lampy, sklenice a p.

Povrch perlové mosaiky je drsný, nerovný a nemůže býti pevnou půdou, nehledě ani k tomu, že se práce úplně zakreje.

Zůstaneme věrny slohu této práce, umísťujeme-li ji všady, kde se jí zdobí:

a) **Plocha stěn.**

Sem řadíme: přístěnky ke krbům, různé nástěnky, ochranná stídnidla, víka i strany skříněk, vsazená pole v kabelkách, košíky všech druhů a forem, pouzdra, a p.

b) **Lem a okolek oděvu.**

Při oděvu zdobíme jí pouze lem a okolek, anebo zastupuje nejvýše ještě ozdobný šev. Budiž však s mírou všady umístěna.

Zde nahrazovati má pouze prýmku, vázanku, okolek třísní, krajku, vyšívání.

c) **Visuté předměty.**

Sem čítáme: tažítka ke zvonům, šňůry, pásy, držadla na různé věci jako: vějíře, nůžky, a t. d. Pak ozdoby kolem svícnu a p.

d) **Okrasné předměty.**

Různé nakrčníky z perlové mosaiky, jakých si móda volívá, náramky, pásy na krk i na hlavu. Staroslovanský vínek býval také z perlové mosaiky.

Plocha perlové mosaiky.

Plocha perlové mosaiky může býti:

1. Posuvnutá.
2. Rovná.
3. Síťová.

Prvé dvě jsou pevné plochy, třetí je prolamovaná.

První vyvozuje se připojováním pravidelným, druhé umělym.

Plocha posuvnutá i síťová jsou samostatné. Vyvozují se samy, pouze provlékáním a připojováním; avšak plocha rovná žádá si opory, aby perla se kladla nad perlu a neskouzla ve vyhloubení, jež se utvoří při těchto tělesech kulatých mezi dvěma perlema.

Opora tato může být dvojí: buď z perel rozdílného objemu, jak obraz čís. 1 ukazuje, buď z napnuté osnovy, jak zříme na obrazci čís. 2.

Plocha síťová se vyvozuje tím, že navlékneme na nit více perel, a sice v počtu lichém, prve než je připojujeme provléknutím k řadě předešlé. Perle se kladou tak do obloučku.

Tvary měřické.

Perlovou mosaikou můžeme pracovati každý tvar, ať v řadách pletených se stran, ať s úhlů. Tyto poslední vyvozují se jako v jiných pracech přidáváním a ujímáním perel.

Veškerá pravidla, daná pro tvary měřické v jiných svazcích „Školy“, platí i zde.

Do kola pracované tvary.

Perlovou mosaikou netvoříme pouze rovné plochy, ale také tvary válcovité, neb šňůrovité, jež jsou uvnitř duty.

Kdežto plocha pracuje se v řadách, pleteme tyto tvary do kola kolem. Navléknuvše perle na nit, spojíme je k tomu účelu ve kruh. Kruh spojíme, když nití skrze první perlu v řadě protáhneme, a přitáhneme.

Má-li se perlovou mosaikou pokrýti povrch, nebo stěna předmětu válcovitého, připojuje se ihned těsně k němu a nepracuje se zvlášť, jelikož by později nepřilehla. Vlastností perlové mosaiky není roztažlivost.

Jedině při půdě síťové lze nám obálky pracovati zvlášť.

Takto se nejvíce pletou různé ověsky, které vůbec nepřiléhají k předmětu.

Podavše takto všeobecná pravidla perlové mosaiky přejdeme ku popisu práce, při němž se omezíme pouze na jeden příklad pro každý jednotlivý druh plochy, nebo půdy, aby dílo se marně nezdražilo. Veškeré možné odchylky a nové nálezy přinášívají módní listy, zvlášť nastoupí-li opět doba květu této práce.

Bohužel že se uveřejňují často práce neladné, jež se přfíci i slohu perlové mosaiky, i vkusu. Proto předeslaly jsme zevrubnější pojednání o perlové mosaice vůbec, a prosíme, aby naše čtenářky, jmenovitě pak učitelky, nešířily nevkus v tomto oboru práce a velmi opatrně si počínaly při volbě jak vzoru, tak předmětu. Není všechno krásné a následování hodné, co uveřejňují německé časopisy módní, jakkoliv v poslední době velmi mnoho povídají o slohu prací.

Zde více než jinde třeba míry a opatrnosti, aby české ženy z ženských prací ručních vyhostily nevkus a nepáchaly hrubých poklesků proti slohu a kráse.

1. Posuvnuté položení perli.

Čtverec, pruh, obdélník, vůbec tvary pracované se stran.

Navlékneme nit libovolné tloušťky, ale pevnou a dobře kroucenou, do jehly přiměřené. Perle zvolíme po libosti, řídíce se velikostí a účelem předmětu.

Čím větší perla, tím silnější nit si žádá. Pro bústek volíme nit hedbávnou, pro skleněný koral však silnou nit přeznou.

Cvičme se v malém počtu perel a pouze v barvě jedné.

Navlékneme si na nit pro cvičení 8 koralů; první z nich uvážeme ku konci nitě.

Nyní držíme v levé ruce navlečené perle a pravou jehlu. Jehlou provlékáme skrze perle takto:

Nabeřeme na jehlu 1 perli, spustíme na nit a jehlou ob jeden navlečený koral skrze druhý projedeme a nit vytáhneme, i přitáhneme. Tím se perla navlečená na niti přidružila k perli řady první ve směru posuvnutém. Nyní navlékneme opět perlu na nit a zase ob 1 perličku skrze druhou jehlu provlékáme.

Tak při 8 navlečených perlách první řady učiníme čtyřikrát. Čtyři perle z první řady vytvořily nyní řadu první, čtyři pak provlečené novými perlami řadu druhou, čtyři znova provlečené, řadu třetí. I vidíme, že čítá každá řada 4 perle a ty skrze které se právě provlékati má, vždy vyčnívají, ony pak, k nimž se řadí nová řada, pod nimi zapadají: tedy 4 vyvstalé, 4 zapadlé.

Práce je velmi snadná a perle takofka samy se nabízí ku provléknutí.

Pracujeme-li ve vzoru, musíme si vybrati k tomu již zvláštní předlohu se vzory posuvnutými pro steh křížkový.

Kdyby vzor nevyhnutelně si žádal lichého počtu perel, při čemž by pak jedna řada měla n. p. 4 perle vyvstalé a 3 zapadlé, tu na místě 4. perle jest nám zachytiti nit téže řady, jež se po krajích kol perle otáčí a tvoří smýčku. Skrze ni perlu navlečenou provlékneme, práci otočíme a pak ještě skrze tuže perlu jednou jehlu s nití protáhneme.

Čtverec od úhlu.

Zde volíme pouze skleněné perle podlouhlé všech barev, a beřeme na proplétání silnou pevnou přeznou nit.

Perle přebereme, aby všechny byly jedné velikosti, pak navlékneme do jehly, kterou by se provlékati daly 3 perle; koneček přidržíme při niti u perle poslední, a postavíme je tak, aby dvě postranní stály kolmo, střední se položila mezi ně vodorovně. Nyní provlékneme jehlou skrze perlu první, pak skrze 2. i 3., aby se nit upevnila.

Obrátíme teď práci, aby perla vodorovně položená přišla dolů a utvořila kraj, načež nabeřeme na jehlu 2 perle a vpíchneme jehlou pod nit mezi dvěma koraly směrem k sobě. Vytáhneme nit, a urovnáme koraly, aby se postavily kolmo. Pak skrze druhý koral od zdola nahoru jehlou projedeme, 1 koral opět na nit navlékneme a jehlou projedeme skrze koral krajní řady druhé. Na to provlékneme nit skrze tři koraly, které jsme nejprvnější ze všech navlékli a tak jsme se octly na začátku řady čtvrté. Máme 1 koral v první řadě v položení —, 2 koraly ve 2. a 3. ve 3. řadě v postavení |. Aby čtverec nabyl určeného tvaru, musíme stále přidávati v řadách.

Přidávání.

Navlékneme opět 2 perle, připevníme je stehem skrze smyčku nitě, a postavíme je opět kolmo. Od zdola nahoru skrze poslední perlu protáhneme nit, přitáhneme, navlékneme zase 1 perlu, a připevníme ji do smyčky druhé. Zase 1 perlu navlékneme a nyní jehlou projedeme skrze krajní perlu řady předešlé. Obrátíme práci, obšijeme nit za smyčku pod perlou, skrze kterou jsme nyní provlékli nit, a pak skrze obě perle nahoru jehlu protáhneme. Tak jsme se octly u řady nové a sice 5.

Tímto způsobem pracujeme a přidáváme tak dlouho, až dosáhne čtverec žádoucí šířky, načež opět ubíráme perel.

Ubírání.

Začínáme opět řadu dvěma perlema, ale na místě do smyčky nitě první projedeme jehlou do smyčky druhé.

Při ukončení řady si počínáme jako dříve.

Uzavření.

Máme-li jen dvě perle v řadě, navlékneme na nit jednu, poslední, a pak niti protahujeme kolkolem všechny perle krajní, aby se práce upevnila.

Perla končící, jako začínající, musí ležeti vodorovně.

Vzor.

Vzor je posuvnutý a pouze tvarův měřických. Cvičmež především čtverec v barvě jedné a pak si můžeme sestaviti vzor samy, poznamenavše si perle, které by měly býti barvy jiné. Mnoho odchýlek zde není; čtvereček, nebo vyplněný střed a okraj barvou jednou, půda barvou jinou, více nelze činiti.

Z těchto čtverců sestavují se pak různé ozdoby, a mohou se v barvách střídati.

Prýmka.

Prýmka je pruh, buď ve krajích hladkých, buď ozdobených.

Za ozdobu krajů volívá perlová mosaika

- a) pikoty;
- b) obloučky;
- c) trapečky.

a) Pikoty.

Navlékneme-li při začátku řady na místě perle jedné čtyři perle. Má-li být menší pikotek, navléknou se dvě.

b) Oblouček.

Po ukončení 3 nebo 4 řad, dle toho jak velký oblouček chceme míti, navlékneme na nit o 2 i 3 perle více než řad, aby oblouček byl okrouhlý, a projedeme jehlou skrze krajní perlu řady první, načež opět zpět skrze perle obloučku nit vedeme ku začátku řady.

c) Trapeček.

Navlékneme dvojnásob tolik perel na nit, kolik si jich žádá zvolená délka trapečku, načež se u kraje připevní.

Šňůra.

Navlečeme 6 malých perel — bůstků — a spojíme v kruh.

Pak navlékneme 1 perlu na nit, první v řadě přeskočíme a skrze druhou provlékneme. Tak dále pracujeme, až jsme ze šesti navlečených perel provlékly tři. To je 1. kolem.

Pracujeme nyní do kola stále tímto způsobem provlékajíce vždy skrze tři vyčnívající perle, a tři zapadlé přeskakujíce.

Můžeme voliti barvy dvě, čímž se utvoří vzor závitkový.

Dvě takové šňůrky můžeme spojití v středu uzl. jozefínským a máme slušný náramek.

Takto lze pracovati veškery tvary válcovité a pletené do kola, jež nepřiléhají těsně ku předmětu.

Tvary válcovité pracované ku předmětu.

Zdobí se takto různé předměty: párátko na zuby, pouzdra na okuláry a jiné předměty, pak krabičky, sklenice, velkými koraly i květináče, a p.

Materiálem jsou bústky, skleněné korale i perle, a pevná perli přiměřená nit, jakož i nití přiměřená jehla, která koralky snadno propouští.

Popíšeme práci na párátku na zuby z brku; na předmětech ostatních taktéž si počínáme, arciže v rozměrech větších.

Zvolíme dobrý brk, pevné, dobře kroucené hedbávi, nebo přezné nitě.

Navlékneme, uděláme uzlíček, protáhneme jehlou skrze něj, utvoříme smyčku a navlékneme ji na brk. Přitáhneme ji pevně k brku a sice u konce od peří ve vzdálenosti na 3^m od uříznutí. Ještě jednou nit otočíme kol brku, pak pod nitě jehlou provlékneme od shora dolů dvakráte, čímž se nit připevní, nebo zaklesneme stehem tamburovým. Navlékneme bústek na nit a provlékneme jehlou od shora dolů pod nit otočenou kol brku, jakobychem šily obšívací steh.

Jehlou zpět provlékneme skrze bústek od pravé ruky k levé, a zase navlékneme bústek jiný na jehlu, který týmž způsobem upevníme.

Tak pracujeme, až jsme kolkolem perle navlékly. U konce jednoho kolem opět navlékneme bústek, a nyní pícháme jehlou pod nit smyčky řady první.

Tak se stále provléká a proplétá, až je brk obtočen.

Kde se úzí objem brku, přeskočí se vždy 1 smyčka nitě, čímž se uzavírá práce. Když máme pouze tři bústky kolem, protáhneme skrze ně nit bez bústku dvakráte, aby se upevnila, a pak uzavření ozdobíme buď několika bústky po způsobu knoflíku, buď trapečkem.

Trapeček.

Nabeře se na nit libovolně bústků 15—20 a jehlou se provlékne skrze bústek jeden a opět přitáhne, tak se učiní při bústku 2. i 3. Pak se trapeček zapošíje.

Kdo chce, aby byla ozdoba bohatší, navlékne ještě jeden takový perlový pruh.

Vzor.

Vzor při této práci opět se omezuje na nejmenší stupeň. Nejoblíbenější je:

2 bústky barvy jedné, 2 barvy jiné příbuzné.

Tak se točí kolkolem proužky hadovitě.

Jiné vzory si může pracovnice sama sestavit, nebo z předloh pro posuvnuté práce perlové vybrati.

2. Rovné položení perel.

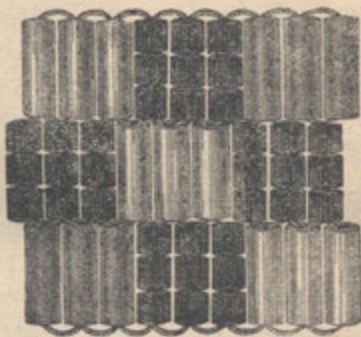
a) S oporou perlovou.

Obraz čís. 1.

Vzor sestává ze čtverců dvou barev a dvou různých tvarů skleněných perel, jež se střídají.

Jeden druh perel jsou tak zvané české perle, druhý zvaná vřetena, která v délce své rovnají se musí třem perlám českým.

Na obrazci jsou 2 barvy: zelenalá a černá.

Obraz čís. 1.

1. řd. Na jemný černý výpustek navlékneme 1 vřeteno, 3 perle a t. d.

2. řd. Zvratná. 3 perle navlékneme na nit, aby se položily nad tři perle; nit protáhneme skrze vřeteno a zase 3 perle. Tak dále. Vřeteno je oporou perlám.

3. řd. Zde se pracuje obráceně. Perle 2. řd. opět jsou oporou vřetenu. Nit se vede skrze tři korale a pak se navléká 1 vřeteno.

Tak se pokračuje až do 5. řady, kterou se ukončí čtverec. Nyní navlékáme tak vřetena a perle, aby čtverec perlový byl nad vřetenkovým a opačně.

Druhý a další čtverce žádají si ku svému ukončení 6 řad. Práce se nemění.

Z této mosaiky sestavují se košíky, tažítka ku zvoncům a různé předměty. Vzor vzat jest z košíčku pro práce.

b) S oporou osnovy nitěné.

Obraz čís. 2.

Tato mosaika pozůstává z těchto částí práce:

- a) napínání osnových nití;
- b) navlékání perel;

- c) převedení perel;
- d) připevňování perel k osnově.

a) Napínání osnovy.

Může býti dvojitý: buď do rámečku, buď ku podušce.

Prvý způsob je nutný při plochách většího rozměru, a omezeného, určeného objemu.

Druhý při pruhách dlouhých, kde pouze šíře je stanovena, ale délka je libovolná.

Rámeček.

Lehký, dřevěný rámeček, který zastoupiti může rámeček, na jaký bývají v obchodech natáčeny krajky, anebo který snadno si sbijeme z lehkých prkének na př. ze škatulek po doutníkách. Rámeček musí býti tak velký, jak si toho žádá předmět, který chceme pracovati.

Obraz čís. 2.

Napínání do rámečku.

Dvě lišty rámečku protilehlé zalemujeme tkanicí, aby jeden osnovový kraj dovnitř rámečku vyčníval. Tento kraj má býti pevnou oporou pro nitě osnovové, které v stejnoměrných a dobře rozpočtených mezerách do obou krajů v tuhém napnutí se zašněrují.

Napínání k podušce.

Zde provlékáme nitě osnovové skrze dírký papíru pro vyšívání vlnou.

K tomu cflí si uštíhneme dva kousky papíru, jak obraz čís. 2. ukazuje, skrze něž se nitě osnovové provlékají. U jednoho kousku se přivážou do dírek, a s ním připnou ku podušce; druhý kus určen k tomu, aby se nitě osnovové neposuvnuly z položení pravidelného, a pak, aby práce měla oporu i se druhé strany. Papír se v postupu práce posouvá dále. Nítě, pracujeme-li dlouhou prýmku, navinouti můžeme na klubíčka. Obraz čís. 2. nám práci dobře znázorňuje.

V obou způsobech napínání napínáme vždy o jednu nit více, než obnáší počet perel nejširší šířky vzoru.

Nítě osnovové musí býti silné a dobře soukané, aby udržely perlovou mosaiku.

b) Navlékání perel.

Perle navlékají se na nit útkovou. Nit útková jest tenčí osnovové. Navléká se nit do jehly jednotné, ale zdvojí se po navlečení, aby práce byla pevnější. Nesmí se navlékati však nit podvojná, poněvadž by potom konce nitě visely.

Při začátku přiváže se útková nit ku osnovové krajní po levé ruce a převede se spodem pod osnovou ku pravé ruce; pak se navlékne na ni řada perel, jichž nám třeba pro vzor, a sice v tomže pořádku, jak předloha vzorová si žádá. Perle se posunou zpět až ku kraji nitě.

Dojde-li mezi prací nit útková, smí se pouze v krajích pevně zapošíti, nová pak uzlíkem, nebo stehy připojiti.

c) Převedení perel.

Perle navlečené se vytlačí ukazovákem levé ruky od dolejška k hořejšku skrze osnovu ven, a sice tak, aby mezi dvě nitě osnovové vždy se položila jedna perla, a jimi obemknuta byla.

Tak jsme perle převedly na vrch osnovy.

d) Připevňování perel.

V tomto položení nyní perle od pravice k levici v celé řadě provlékáme nití útkovou, vedouce tuto zpět ku začátku řady, aby nit osnovová vždy zůstala pod jehlou ležeti. Tak skrze každou perlu nit provlékajíce, připevňujeme je k osnově.

Řada perliček musí se pevně vtěsnati mezi nitě osnovové a tak sceliti, aby se stalo spojení úplné. Osnova se musí při provlékání napnouti ztuha v ruce, jest-li že se napínala ku podušce.

Nit útková musí se velmi pravidelně a stejnoměrně přitáhnouti, a řada nejen srovnati, ale i v postupu práce řada k řadě těsně sešoupnouti, než začneme řadu novou.

Vzor.

Vzor můžeme si zvoliti jakýkoliv, určený pro steh křížkový.

Prýmka.

Obraz čís. 2. ukazuje nám začatou prýmku, k níž netřeba už více popisu.

Po ukončení se prýmka obháčkuje hedbávím krouceným, aby měla pevný kraj. Nitě osnovové i útková se arci pevně a pečlivě zapošíjí.

3. Obloukovité položení perel.

Prýmka nebo páska.

Navlékneme řadu perliček počtem 27 na nit pevnou, která nesmí však býti tuhá a příliš silná, aby páska zůstala ohebnou. Nit uvážeme ku perle krajní.

V řadě 2., zvrátne, provlékneme perlou dvanáctou, pak navlékneme na nit perel pět a provlékneme perlou šestou, čítaje od posledního provléknutí. Opět navlékneme pět perel a zase šestou od provléknutí protáhneme nit. 3 perle zbývají.

Řd. 3. Navlékneme 8 perel, provlékneme nit skrze třetí z pěti perel řd. 2., která se již ku provléknutí klade. Opět navlékneme 5 perel, provlékneme skrze třetí perlu a t. d.

Řada 3. se stále opakuje.

S kraje vždy navlékáme 8 perel, ve středu pět.

Takto lze nám pracovati šířku jakoukoliv, a ohebnost mosaiky připouští každý tvar. Můžeme také barvy střídati.

Nápodobení perlové mosaiky.

Perlovou mosaiku lze napodobiti v jiných ženských pracích ručních mimo pletivo.

O umístění perel v síťování a drhání již jsme byly promluvily; o vyšívání mosaice perlové pojednáme ve svazku VII. I proběheme zde pouze háčkování perlemi a jehlicemi pletenou perlovou mosaiku.

Háčkování perlemi.

Háčkuje se po rubní straně předmětu. Po lící se perlemi tvoří vzor. Perle navléknou se na nit pracovní, a sice, háčkujeme-li ve dvou, nebo ve více barvách, navlékáme je v témže pořádku, jak vzor si žádá. Háčkováná mosaika perlová pracuje se háčkováním krátkých sloupků a pícháním do zadního článku oka. Perle se přišoupne až k háčku, a pak teprve se háčkují kr. sl.

Háčkujeme takto i růžice, i jiné tvary měřické.

Provedení jest velmi jednoduché, nebo všechno záleží na dobrém rozpočtu vzoru při navlékání perel.

Také se zdobívali kraje háčkových prýmek perlemi.

Přišoupneme perlu, prve než obrátíme práci ku háčku, připevníme ji kr. sl., a zase pracujeme dále.

Pletení perlemi.

Práce tato, druhdy v plném rozkvětu byvší, vévodila takměř v pletení; avšak nyní úplně vymizela. Tu a tam plete se ještě nějaký sáček z hedbáví, ale oblíbené druhdy karkulky, živůtky i jiné okrasné předměty, patří již minulosti, a snad se více nevzkřísí.

Zakládá se na navlékání perel na nit pracovní, a plete se taktéž po rubní straně předmětu oky hladkými. Prve než se oko uplete, přišoupne se perla až k jehlici. Jsou vzory, při nichž se až tři perle před jedním okem upleteným k jehlici přišoupnou. Pole bez perel pletená, pletou se oky obracenými, místa vzorová, jak si žádá vzor.

Jelikož práce tato se ve školách prováděti nesmí, a pro domácnost přináší módní časopisy předloh dosti pro pletení sáčků, nechceme se více šířiti o pletení perlemi, soudíce, že všeobecný návod tento zručné pletačce dostačí.

II.

Pletanina.

Úvod.

Pletanina je proplétání nití a pruhů.

Každý pletený plot nebo košík poučí nás názorně o tom, co jest pletanina.

Pletanina zasahuje většinou v obor průmyslu jako: pletení košíků, klobouků, rohožek a jiných i jiných prací proplétaných z rákosí, z lýčí, proutí, slámy, i dřeva a nití.

V průmyslu se arci zabývají pletaninou nazvíce mužové, ale i ženské ruce zde vyloučeny nejsou.

Pletení klobouků je průmyslem ženským, i částečně pletení košíků v proutí jemném.

V Čechách se pletení košíků zanedbává ku škodě všeobecné. Je to přece ženská práce velmi vděčná a velmi přiměřená. Šlechtná slečna Opicová snažila se, aby zaveden byl u nás průmysl košíkářský do dívčích škol průmyslových, a šířila svou nauku nejen v Pardubicích, kde žila, ale i v Praze. Kéž símě, jež hodila, které však nevzešlo posud, se ujme v lůnu budoucna!!

Pletanina je zakladatelkou ozdobování ploch a setkáváme se s ní nejen v pracích nejstarších národů kulturních, ale i v pracích divochů.

Jmenovitě Egypťané, Indové, Assyřtí, Číňané mají zásluhy, že přivedly pletaninu na stupeň dokonalosti.

Nejstarší práce z pletaniny jsou rohožky a visuté rohože. Rohožky a koberce z rákosí a sítí známy byly již starým Egypťanům, a pletly se již za vlády Faraonův; pletanina také u nich dostoupila dokonalosti nejvyšší.

Egypťané zůstavily vzory pletaniny, které podnes, jak v technickém, tak i v uměleckém ohledu, jsou rukověti průmyslu pletařskému. Na výstavách londýnských, pařížských, i vídeňské bylo lze diviti se kráse ple-

tanin indických, jimiž v zemi tisíce žen průmyslně se zabývá. Indické ženy vynikají v pletení rohožek ze sítí, rozličných nákrčníků, i vějířů.

Ve východní Indii, kde není dřevěných podlah, nýbrž vesměs jen sáhlami a mramorem dlážděných, jest pletený koberec nezbytný.

Velkou zručnost v pletanině mají též Američané. Pletou se tam rohožky z mořské trávy, z konopí, z vláken kokosových ořechů, ano i z vrbin, sítí, slámy, lýčí a rákosí.

Mexikanky pletou koberce z ratolístek palmových.

V Evropě dočkala se pletanina rozvoje nejvyššího ve Španělsku za Maurů.

Naše pletené rohožky ze slámy, pokrývky stolní, ošatky, košíky a ouly jsou chudým a nepatrným spřízněncem umělé pletaniny indické, egyptské, ano i divochův severní Ameriky.

Z kruhu domácího průmyslu vešla pletanina do veřejnosti, byvši základem stavění domů, ohraničování majetku, ano i ochranných staveb válečných proti nepříteli. Má důležitý úkol v našem novověkém opevňování hradeb.

Na velkých světových výstavách bylo lze pozorovati pletené hradby vesnic Novozelandských.

Pletanina jest znalcům důležitá pro porozumění slohu a ornamentiky ploch, pro každého však velice zajímavá.

Litovati jest, že téměř vymizela z oboru ženských prací ručních v době poslední, a bylo by žádoucí, aby se více pěstovala ve školách, odkud by se rozšířila do rodin.

Jest to práce snadná, téměř hravá, přiměřená zručnosti žen, jež cvičí oko v tvarech, učí rozeznávat směry kresby i soulad barev. Nauka její je výtečnou předpravou pro umělé vyšívání pestré.

V opatrovnách a dětských zahrádkách lépe jest na místě, než přichání jehlou na papíře.

Co jest pletanina.

Pletanina jest proplétání pruhů, nití, vůbec každé ohebné látky.

Nitě, nebo pruhy, kladou se kolmo, a vodorovně se proplétají, čímž se skřížují a utvoří plochu.

Toť jednoduchý základ pletaniny.

Nitě, nebo pruhy, kladou se také úhlopříčně, vůbec v každém libovolném směru přes kolmé a pak se teprve vodorovnými proplétají i křížují.

To jest složitý způsob pletaniny.

Kladením a proplétáním tvoří se plocha vzorová, barvitostí pruhů a nití plocha malebná.

Proplétání.

Když jsme pruh útkový položily jednou přes osnovu, po druhé spod osnovy, propletly jsme je.

Pokračujeme-li, střídající položení útku, aby v jedné řadě ležel na osnově, v následující spod osnovy, upleteme plochu pletaniny.

Vzor.

Vzor v pletanině vytvořil se samovolně.

Každé změněné položení pruhův pletacích změní také tvar plochy, čímž také vznikl vzor.

Pletanina žádá si pouze tvar měřický ve vzoru.

Barvitost.

Původně docílila se barvitost pletaniny pouze střídáním látek pletacích, a barvou jim přirozenou. Později teprve se vynalezlo barvení.

Pravidla pro volbu barev v pletanině jsou tatáž, jako pro vyšívání vlnou.

Každé sestavení barev je vhodné, vládne-li v něm jen soulad. V pletanině nebývá barvitost tak rozmanitá, jako ve vyšívání pestrém.

Především účinně zde působí tři barvy základní: červená, modrá, žlutá, pak sprostředkující: bílá, černá, šedá, hnědá, jimiž se pūda pro vzor pokrývá.

Druhy pletaniny.

Látka, ze které pleteme, určuje druh pletaniny.

V ženských pracích ručních upotřebujeme v pletanině následující látky:

- a) proužek papíru = Pletanina papírová.
- b) lýčka, šňárka = Pletanina lýčková.
- c) proužek látky = Pletanina skládaná.
- d) nit = Pletanina nitěná.

Pletanina může býti: hustá i prolamovaná, jednobarevná i pestrá.

a) Pletanina papírová.

Z nařezaných proužků silného, přirozeného papíru proplétají se menší i větší plochy, jejichž účel je rozmanitý, jež vesměs vpadají více v obor hraček, než prací.

Nechceme přejít přes tuto pletaninu, aniž bychom o ní promluvíly, ale nesmíme jí přisuzovati více ceny, než zasluguje.

V opatrovnách je výbornou pomůckou vychovatelskou, do škol se však více nehodí. V opatrovnách mělo by se proplétání papírových proužků obmeziti pouze na tři barvy základní, a nemá se připustiti papír lesklého, poněvadž škodí zraku a kazí vkus.

Jehla pletací nesmí se ohýbati. Nejlepší je mosazná, s dlouhým uchem. Širší pruhy se proplétají pouze prsty.

Papírová pletanina je dvojí: hladká a vypouklá. Z obou druhů pletaniny papírové skládají se různé košíčky, kabelky, stinidla a podobné drobotiny.

Pletanina hladká.

Nařezou se proužky z tuhého a silného papíru kreslicího, široké na 1 $\frac{1}{2}$ cm, nejvýše 1 $\frac{1}{2}$ cm, a dlouhé jak si žádá plocha.

Pro čtverec nařezeme všechny stejné míry, pro obdélník podle délky a šířky jeho.

Proužky ovineme dva i třikrát hedbávným papírem ve dvou barvách spřízněných. Volíme-li jednu z barev bílou, běheme na proužky čistý bílý kreslicí papír, který už neovívíme.

Jednu barvu zvolíme si za osnovu, druhou za útek. Jeden proužek útku položíme na stůl, a přisíváme k němu, řadíce proužek ke proužku, osnovu pletaniny, a sice: jeden proužek osnovy přisíváme k útkovému proužku na vrch, druhý spodem, a tak stále pokračujeme, až jsme osnovu přišíly k proužku po celé délce jeho.

Nyní proplétáme proužky útkovými, které vždy při kraji k osnově přisíváme. Kde proužek osnovový přišit byl vrchem, klademe útek druhý opět vrchem, kde spodem opět spodem. Proužek se musí ku řadě předcházející řaditi vždy těsně.

Při dalších proplétáních pozorujeme pravidlo, aby proužek útkový ležel jednou pod osnovou, podruhé na ní. Na konci osnovu k útku přisíváme.

Papírový košíček.

Ze čtverce takové pletaniny papírové utvoříme košíček, když jej drátem opředeným v krajích upevníme.

Ohebnost drátu připustí, aby se dal čtverci tvar nízkého košíčku.

Okraj jeho ozdobí se rozstříhanými proužky papíru hedbávného v barvách půdy.

Přeložíme trojmo papír hedbávný v šíři 5—6 %, a u jednoho kraje jej na 2 třetiny rozstříhujeme na nudličky, které pak, vždy několik berouce do ruky, špičkou nůžek po délce zvarhaníme skládající je do záhybků.

Tak asi 3 prouky připravíme, z nichž střední je druhé barvy a s touto ozdobou pokryjeme drát v krajích.

Držátko taktéž z papíru ovinutého přišijeme ku košíčku.

Je to hračka a možno jich více vyvoditi z této pletaniny.

Na příklad: dva čtverce spojené, nebo obdélník přeložený dá vkusnou kabelku, která se látkou podšíje.

Pletanina vypouklá.

Plete se v jednotlivých růžicích, z nichž se pak sestavuje plocha, na které růžice vystupují.

Je oblíbená na košíky vysuté i stojací, na kabelky, na pásky k ubrouskům a různé drobnosti.

Růžice papírové.

Ku práci je nám třeba:

Silný přirozený papír barvy libovolné, někdy i ve více barvách.

Z papíru buď si nastříháme buď dáme u knihaře nařezati proužky, široké na 1 % nejvýše, ale pěkně stejné.

Na jednu růžici čítají se proužky čtyři.

Přeložíme každý proužek v půli, zahnutí dobře stlačíme, konce poněkud přišpičatíme, aby se lépe provlékaly, a začneme pracovat.

Pro jednu růžici třeba nám seznámiti se s pěti způsoby proplétání, z nichž sestává postup práce.

1. Propletení.

Proužek přeložený vezme se do ruky levé, přeložením nahoru, 2. se na něj navlékne, aby přeložením přišel k ruce levé, a přidrží se pevně.

Třetí navlékne se na druhý přeložením dolů, konci nahoru, čtvrtý se navlékne na konce 3., aby přeložení jeho leželo u ruky pravé, načež se oba konce jeho provléknou skrze přeložení prvního proužku. Nyní se všechno dohromady stáhne a utvoří se čtverec ze čtyř čtverečků sestávající, z něhož vybíhají konce takto: dva v 1. proužku na levo, dva v pravo, dva nahoře, dva dole, a všady leží dva a dva na sobě.

2. Propletení.

Vrchní konec proužku v pravo přeložíme u čtverečku vodorovně zpět ku straně levé.

Vrchní konec dolního proužku přeložíme přes čtverec kolmo nahoru.

Vrchní konec levého proužku vodorovně přes čtverec ku pravé ruce.

Vrchní konec hořeního proužku kolmo přeložíme ku dolnímu, při čemž špičkou jeho provlékneme pod koncem pramenu pravého přeloženým vodorovně, se kterým jsme nejprve začaly.

Máme nyní 8 konců, jež vybíhají ze čtverce takto:

2 nahoře: levý a pravý.

2 dole: levý a pravý.

2 po levé ruce: levý a pravý.

2 po pravé ruce: levý a pravý.

U každého levého konce je ve čtverečku malém ve velkém čtverci jeden otvor. Máme tudíž 4 otvory.

3. Propletení.

Levý konec hoření přehneme do trojhranu od pravé ruky k levé, směrem k zadu, totiž: proužek po přeložení správném položí se ploše, vodorovně ku levé ruce za přeložením trojhránku, podpona jeho pak vybíhá od pravého konce proužku.

Od špičky trojhránku překládáme druhý trojúhelníček, zůstávující středem obou mezerku pro přeložení, nebo by se jinak papír lámal. Nyní leží proužek kolmo dolů.

Přeložíme v půli trojúhelník od levé strany ku pravé vrchem.

Máme nyní trojúhelníček čtver násobný, jehož jedna hrana je s proužkem v jednom směru kolmém, druhá ve vodorovném.

Zahneme jej zpět ukazovákem ruky levé, zadržíme a špičkou konce projedeme skrze otvor čtverečku.

Nyní překládáme u levého otvoru.

Otočíme si práci tak, abychom ji držely v ruce jako dříve, čímž opět je levý konec u otvoru hořeního; ale nesmíme zapomenouti, že to je levý otvor, u něhož se jinak trojúhelníček zakládá.

Nyní založíme trojúhelníček na konci levém, aby se položil vodorovně k ruce pravé přes pravý konec proužku. Klade se konec opět zadem za přeložením, ale na pravo. Podpona je nyní na levo. Od úhlu trojúhelníčku opět překládáme trojúhelníček druhý, při čemž konec proužku leží kolmo dolů, načež jej přehneme přes první v mezeře mezi oběma od pravé strany k levé, a jako první konec opět tento provlekeme otvorem.

Jako při hořením, pracuje se při dolením, jako při levém, při pravém otvoru.

Opět je ve středu čtverec, z něhož vybíhají proužky, dva a dva konce na sobě mající, na 4 strany a u proužků 4 trojúhelníčky.

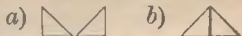
Dobře učiníme, cvičíme-li překládání $\triangleleft$ na zvláštním papíře, aby se nám proužky marně nesmačkaly a nepolámaly.

4. Propletení.

Práci obrátíme, aby co po 3. propletení bylo spodem, přišlo na vrch. Zde uvidíme čistý čtverec ze 4 čtverečků.

K trojúhelníčkům prvním zakládáme druhé v tomž útvaru jako předešlé takto:

Kde trojúhelníček ku středu čtverce směřuje podponou, tam zakládáme druhý tak, aby podpona jeho směřovala k podponě prvního; a) kde trojúhelníček směřuje ku středu čtverce hranou, tam druhý zakládáme, aby hrana jeho s hranou prvního se setkala b).

5. Propletení.

Jedna polovina proužků, 4 počtem, se po jedné straně čtverce ustříhne u založení. Se druhými čtyřmi se tvoří střed růžice.

Vezmeme konec, pěkně rovně jej natáhneme, aby svého položení ve čtverci nezměnil, uhlatíme a utvoříme z něho směrem k sobě smyčku, která se musí vypnouti do obloučku. Špičkou, která musí s koncem celým v jedné poloze ležeti, protáhneme konec skrze otvor pod proužkem vedlejším od pravé ruky k levé, a vytáhneme jej skrze trojúhelník ven.

Pozorně, aby se kotouček nesmačkal, zatahujeme konec, a položíme-li proužek správně do oblouku, utvoří se vysoký, ve špičku tupou vybíhající výdutek.

Poslední, čtvrtý konec, se protáhne již pod obloučkem hotovým. Pomáháme si při práci jehlicí silnou, kterou otvor uvolňujeme, aby konec lépe projel.

Spojování růžic.

Růžice spojují se po rubu.

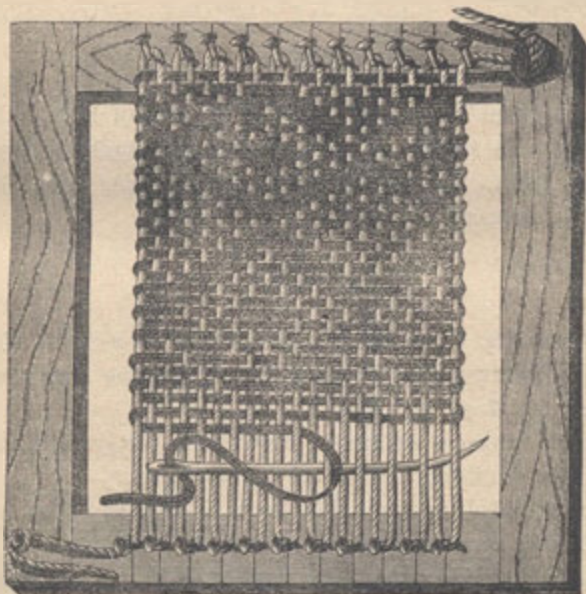
Srovnáme si růžice tak, aby, kde trojúhelníčky v krajích jejich hranami k sobě se připojují, zapadly ke druhé růžici do mezery, jež se byla utvořila mezi podponami dvou trojúhelníčků.

Konce se oběma otvory skrze celou růžici ven protahují, a obě se k sobě stáhnou.

Tak se spojují celé plochy po libosti, a po účelu práce.

b) Pletanina z lýček.

Tato pletanina má širší a vděčnější obor. Zhotovují se takto různé a velmi vkusné ozdoby, pokrývky, koberce, kabelky, povlaky, vsazené plochy do tobolek, košíků, krabiček a p.

Obraz čís. 3.

Velký účinek dosáhne se spojením dvou různých druhů lýček, n. př. hedbávná lýčka s tkaničkou z lýčí, lýček (soutache) s motouzem a p.

Sem patří veškeré pletaniny: z motouzu, vázanek, lýček, šňůrek, prýmek, slámy a t. d., kterým se plete plocha rovná.

Osnova napíná se na rámec, útek do jehly plétací. Obé naznačuje obraz čís. 3.

Rámec.

Obraz čís. 3. znázorňuje rámec v poloviční velikosti, 42 $\frac{1}{2}$ m dlouhý a 30 $\frac{1}{2}$ m široký, který však může a musí býti vždy tak velký, jak třeba, aby se šířka i délka předmětu do něho napnula.

Velkost rámce řídí se objemem práce, i formou, jakou jí chceme dáti.

Jest to jednoduchý rámec, sestavený ze čtyř listů, jež může zastoupiti také bedna plochá pro práce větší.

Dvě protilehlé listy opatří se buď dřevěnými kolyčky, buď hřebíky na $\frac{1}{2}$ m vzdálenými, a pravidelně, v téže vzdálenosti zatloukanými, na obou listách v přímé čáře proti sobě. Do dvou rohů rámce úhlopříčně zatlučeme mimo to po jednom hřebíku.

Viz obraz čís. 3. Hřebíky tyto slouží k upevnění začátku i ukončení osnovové lýčky.

Jehla.

Pro proplétání beřeme jehlu, jakouž se zašívají balíky. Jak obraz čís. 3. ukazuje, má špičku ohnutou, a ucho dosti široké, aby propustilo motouz, nebo lýčku. Pro šňůrku jemnou beřeme jehlu látačí: jak obrazy čís. 7. až 14. naznačují.

Napínání.

Na obraze čís. 3. sestává pletanina z motouzu a lýček. Na hořením konci, kde je hřebík v rohu po pravé ruce, upevníme motouz a pak položíme jej za hřebík první v listě.

Odtamtud táhneme motouz ku hřebíku na protější listě, který prvnímu nahoře je protilehlý, a ovineme jej motouzem.

Otvíjení hřebíků nahoře i dole koná se vždy ve směru od pravice k levici. Osnova nesmí se napínati z tuha!

Když jsme osnovu po celé šíři rámce, nebo jak si předmět žádá, napnuly, opět konec na hřebíku v rohu dolním, v levém, připevníme.

Proplétání.

Do jehly navlékneme útek, zde lýčku — soutache. Konec lýčky připevníme k motouzu na hřebík v pravém rohu lišty, hoření, načež navlečenou lýčkou v řadách sem a tam proplétáme vždy přes nit a pak pod ni.

Po této řadě základní začneme s proplétáním vzoru. Při hladké ploše proplétáme druhou a další řady opět v témže způsobu, jen že kde v první řadě byl útek vrchem, klade se pak spodem osnovy.

První řada pletaniny musí býti těsně u hřebíků, ostatní řady se vždy k sobě řadí. Viz obraz čís. 3.

Novou lýčku připojujeme vždy na konci řady, kde se pevně zapojuje i se zbývajícím předešlou.

Plocha hladká.

Plocha pravidelně proplétaná, na níž útek proplétá se osnovou tak, aby jednou ležel v jedné řadě vrchem a ve druhé spodem, je hladká. Vzor se na ní vyvozuje, vezmeme-li k tomu dvě barvy, anebo dvojí látku pletací.

Pletanině hladké naučí nás každý proutěný plot.

Vzor.

Při hladké ploše nicméně jednotvarnost přece jest vládkyní.

Vyčerpavše seřadění možné dvou barev, nebo látek, ukončily jsme naše vzorování.

Pletanina má však vzorů krásných a bohatých, které vyvozuje:

- a) seřaděním barev;
- b) kladením dvou látek;
- c) podvojným, i více, až desateronásobným kladením pruhův plétacích, na místě jednoho, jak v osnově, tak v útku stejnoměrně. Násobením pruhů.
- d) Osnovou jednotnou, nejvýše podvojnou, a útkem čtyř- i vícenásobným. Útek nepravidelný;
- e) nestejným proplétáním útku v mezích rozpočtu;
- f) kladením pruhů kosých přes osnovu kolmou.

a) Seřaděním barev.

Napneme tři pruhy červené, tři černé, anebo jiných dvou barev spřízněných.

Pak se proplétá hladce, třikráte červeným, a třikráte černým pruhem.

Vzor tvoří kostky.

Zde by popisy mohly se vléci do nekonečna.

Zůstaveno dobrému vkusu sestaviti si takto vzorů různých, kostkových i pruhových.

Radíme jen, aby se pletačky ve volbě barev omezily nejvýše na tři, čtyři barvy.

b) Kladením dvou látek.

Napneme úzkou hedbávnou vázanku a proplétáme slaměnou lýčkou.

I zde máme volné působistiše pro seřadění látek. Obraz čís. 3. ukazuje vzor takto vzniklý.

c) Násobením pruhů.

Napneme osnovu jako vždy, ale při proplétání útku, čítáme více pruhů osnovy za jeden a tolikéž pruhů útkových provlékáme, prve než začneme řadu druhou. Tvořit jednotu tudíž více pruhů.

a) Vzor šachový.

Deset pruhů tvoří jednotu.

Kolmo klademe barvu základní jednu.

Pro útek volíme dvě barvy jí spřízněné.

Vzor, jež popisujeme, sestával: z osnovy pruhů zažloutlých, z útku barvy hnědé, a zarudlé.

Proplétajíce po způsobu hladké plochy, pamatujeme, že deset pruhů osnovy platí za jeden, a že opět musíme deset pruhů útku taktéž čítati za jeden, a že tudíž 10 tvoří řadu jednu.

Barvy útkové střídáme po každé řadě.

d) Útek nepravidelný.

Napneme osnovu obyčejnou, nejvýše ji zdvojíme.

Pro útek beřeme však více pruhů na řadu jednu.

I zde dvojí barva, i dvojí látka účinně působí.

Vzor 1.

Na osnovu napneme podvojně šňůrky zlaté.

Na útek zvolíme šňůrky hedbávné.

Proplétáme čtyři šňůrky hedbávné, prve než přeměníme řadu.

Povlak na kabelku, a p.

Vzor 2.

Napneme motouz na osnovu jednotně.

Skrze něj prolétáme za útek vlnu 8 až 10násobně na řadu jednu.

Vlna může býti stupňovaná v barvě a od nejtmaší k nejsvětější kladená.

Povlak na košíček.

e) Nestejným proplétáním.

Tyto vzory jsou vlastně vzory v pravém smyslu. Zde se rozvíjí bohatost a rozmanitost pletaniny ve vzorování.

Bez předlohy nelze jich však ani provésti, ani popsat.

I podáváme řadu vzorů od čís. 1. až do 12. v obrazech od čís. 4. až do čís. 15.

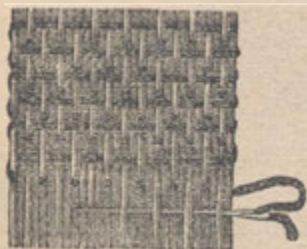
Práce zakládá se na dobrém rozpočtu a bedlivosti.

Obrazy tak jasně práci znázorňují, že netřeba se šířiti déle.

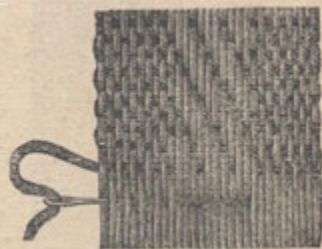
Provedeny jsou ve dvou barvách.

Vzory pro pletaninu.

e) Nestejným proplétáním.

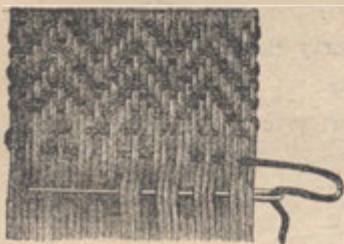

Obraz čís. 4. Vzor čís. 1.

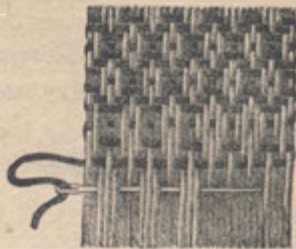

Obraz čís. 5. Vzor čís. 2.

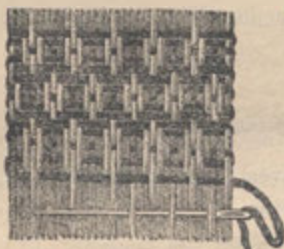

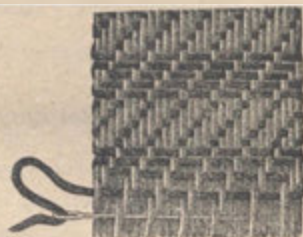
Obraz čís. 6. Vzor čís. 3.

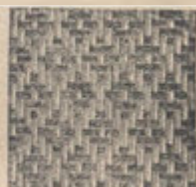
Obraz čís. 7. Vzor čís. 4.

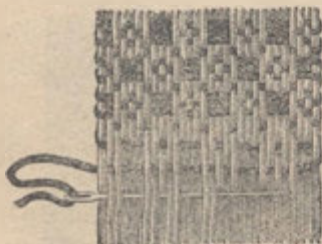
Obraz čís. 8. Vzor čís. 5.

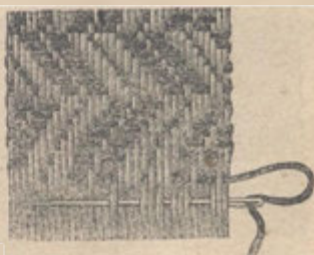
Obraz čís. 9. Vzor čís. 6.

Obraz čís. 10. Vzor čís. 7. Obráz čís. 11. Vzor čís. 8. Obráz čís. 12. Vzor čís. 9.

Obráz čís. 13. Vzor čís. 10.

Obráz čís. 14. Vzor čís. 11.

f) Kladením pruhů kosých.

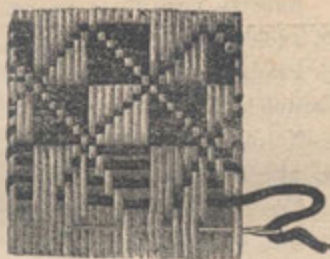
Tyto vzory jsou složité a v provedení těžší. Zabíhají více v umění pletařské a vymykají se úzkému rámci našeho díla.

Ku práci třeba mítí předloh vzorových.

Pruhy buď se v kosém směru proplétají na osnově koso položené, buď se dříve položí na osnovu kolmou kosé pruhu a pak se útek vodorovný proplétá.

Poukazujeme k napínání kosých nití v mřížovině v V. dílu Pletiva, které platí i pro napínání kosých pruhů v pletanině.

Pro ženské práce ruční, zvláště pro vyučování školní, dostačí vzory proplétané ve směru kolmém a vodorovném.

Obraz čís. 15. Vzor čís. 12.

c) Pletanina skládaná.

Nazýváme ji pletaninou skládanou, že se skládá z rozličných druhů látky.

Pruhy soukené, kožené, flanelové, ze tkanin vlněných i bavlněných, jsou látky, z nichž se plete.

Nejvíce se plete z okrajův soukených, běžně označených názvem šlaky.

Pleteme touto pletaninou ze šlaků koberce na podlahy, z pruhů soukených na stůl pokrývky i povlaky, příkrývky na různé předměty, z pruhů kožených kabelky a p. Vůbec je zde rozsáhlé působíště pletaniny a také nejrozšířenější to druh její. Tuto pletaninu nevytlačila žádná vlna světová z ženských prací ručních.

Je to práce vděčná a snadná. Všechno, co povědíno o pletanině z lýček, platí i pro tuto pletaninu.

Nejobyčejnější a nejrozšířenější jest pletení koberců ze šlaků a pruhů soukených.

Koberce.

Pokrývati zemi koberci jest obyčejem dávných věků. Již divoši pletli ozdobné rohožky, jež jim sloužily za koberce, ze stébel trávy, ze sítí, z rákosí, a pokrývaly jimi svá obydlí.

Koberce prostíráme na podlahy, na schody, na stupně oltářů; koberce zdobívají také jako ověsky i stěny.

Prastarý jest obyčej, prostíratí koberce při zvláštních příležitostech slavnostních, a jimi označovati důležitost toho, neb onoho děje.

Nejrozšířenější účel jejich jest, utvořiti si pod nohama měkkou půdu, aby nás země netlačila, a ochrániti se proti zimě.

Účelu tomu dobře poslouží pletené koberce ze soukenných pruhů. Stačí také pruhy vlněné i bavlněné látky.

Vzory na pletanině musí býti geometrické; pleteme-li koberec na podlahu, dbáme toho, aby vzor tvořil hladkou plochu, byl vodorovný, na všechny strany souměrný, a netvořil žádných hrbolatih vyvýšenin, po nichž kráčetí by oku se protivilo.

Vzor koberce musí vždy vycházeti ze středu jeho, nesmí míti žádnou hoření, žádnou dolní stranu, ale tak býti sestaven, aby, ať patříme na koberec se kterékoliv strany, vzor se k nám vždycky obraceti zdál.

Při koberci čtverhranném, který má ve středu svém zvláštní vzor, přiblížíme bedlivě k tomu, aby se na čtyry strany stejně rozvínoval.

Střed ohraničujeme, totiž uzavíráme okolkem, který obejímá vzor střední jako rámeček obraz. Má-li okolek býti bohatý, sestává ze vzorů, jež napodobují okolek, lem a šev.

Co zde řečeno o koberci pleteném, platí i pro vyšívání na kanavě. Zákony slohu obou těchto prací jsou tytéž.

Vzory jsou vždy měřické, ať koberec pleteme, nebo vyšíváme. Šlapati po vyšíváních, malebných obrazech není přiměřeno, a přičí se slohu.

Střed koberce čtverhranného bývá nazvíce čtverec, osmihran, nebo šestihran, kol něhož se skupí opět tytéž tvary v menších rozměrech. Úhly koberce zdobí se trojúhelníky a okolek má vzor buď kostkový, klikatý, jakýkoliv, který působí opět na délku a na šířku.

Koberec dlouhý mívá vzory pruhové, jež se kolmo, vodorovně i úhlopříčně rozvínují a tvoří půdu, s níž vystupují opět jiné měřické tvary.

Vzor světlých barev koberce lemuje se okolkem tmavým, vzor středu tmavý okolkem světlým.

Pletení koberců.

Pro pletení kobercův třeba nám:

šlakův nebo soukenných pruhů: Látka.

Rámu a hřebíčků: Náčiní.

Nástrojem jsou ruce, nebo proplétáme šlaky a pruhy prsty.

Šlaky.

Šlaky nazývají se běžně okraje suken, které se odstřihují s kusu.

Bývají rozličné jakosti, barvitosti i šíře, a dostati jich lze v závodech, i v dílnách krejčovských. V domácnostech se nešíje s pravidla tak mnoho ze sukna, aby zbylo s dostatek šlaků na koberec, ale dobře činíme, když je přece ukládáme. Byť i samy jich neupotřebily, můžeme jimi učiniti radost jinému.

Soukené pruhy.

Pruhy ze sukna, flanelu i jiných látek se nastřihají v šířce obyčejných šlaků.

Při pletení ze šlaků, nebo pruhů soukených nebývá volba barev četná, i nelze tak snadno prohrěšiti se proti vkusu a souladu.

Rám.

Rám pro pletaninu kobereců jest obyčejný rámeček dřevěný podobající se rámcí na obraz, pevně v rohách sbitý a tak velký, aby se na něm přece uplésti mohl větší koberec.

Napínávají se na takové rámy pokrývky na postel a krajkové záslony pro sušení. Může míti buď podobu čtverce, buď obdélníku.

Lze nám použití takového rámce, máme-li jej v domě, anebo jemu podobný si dát sbiti u truhláře.

Rám pro pletaninu mívá na jedné liště válec, který se dá otáčeti. Válec je vzdálen od lišty na tak daleko, aby, natáčí-li se na něj koberec upletený, měla natočenina dosti prostory. Netřeba však válce; koberec každé délky lze nám splétati na rámu obyčejném takto: napínáme, dokud stačí délka rámce na osnovu šlaky jakékoliv délky námi zvolené pro koberec. Když dotáhneme šlak nebo pruh ke konci lišty, připneme tam hřebík a zbývající kusy stočíme v klubka. Došedše s prací útkovou ku konci osnovy napnuté, odepneme a zase napínáme dále.

Hřebíky.

Hřebíky, jimiž se připínají šlaky k rámu, volmež polodlouhlé, rámové zvané.

Napínání šlaků.

Rám opřeme o stojany s obou stran.

Prve než napínáme, nutno, abychom se ustanovily na vzoru, a seřadily šlaky dle barev.

Nesmíme také příliš silné šlaky ze suken chlupatých těžkých klásti ke šlakům jemným, ale přiblížeti k tomu, aby aspoň částečně byly jedné a téže tloušťky.

Když jsme vzor vybraly, i barvy roztřídily, napínáme je na rámec takto:

Představíme si při čtverci jakékoliv položení rámu, při obdélníku delší stranu za kolmou, druhou za vodorovnou. Kolmá strana je pro osnovu, po vodorovné proplétáme útek.

Napínáme osnovu.

Na dřevě rámce, které leží vodorovně, položíme konec šlaku, přidržíme levou rukou a hřebíkem přitlučeme, coby se zadržel. Pak táhneme pruh ke straně protější kolmě ve směru rovném, a tam opět do dřeva přitlučeme hřebíkem. Co přebývá, ustříhneme. Tak pokrýváme prostorou rámce, až je vyplněna. Když pruh by nestačil, nastavíme jej.

Proplétání.

Takto jsme si upravily kolmou stranu, a nyní proplétáme útek:

Od pravice k levici proplétáme šlaku skrze natažené pruhy osnovy, aby vždy jeden pruh osnovový ležel dole pod útkovým, a zase útkový pod osnovovým. Pravou rukou pruh proplétáme, levou jej vytahujeme. Došedše s proplétáním ku konci řady, přibijeme konce po obou stranách do lišt. Tak pokračujeme, až jsme osnovu celou propletly. Pak na koberci upleteném ve všech krajích pevně, stehem zadním přišijeme šlaky k sobě, aby se nerozplétaly, načež hřebíky vytaháme. Vstoupí nám samo na rozum, že při kobercích, které na dvakráte napínáme, nejprve tři strany jejich pevně přišijeme, než napínáme pruhy dále.

Prve však, než vytáhneme hřebíky, navlhčíme napnutý koberec vodou, nebo přes něj položíme vlhký, namočený šat a přes noc jej na něm ležeti necháme. Když uschnul, teprve odepínáme práci s rámu.

Také jej můžeme ještě vyžehliť. Položíme totiž mokrý šat přes pleteninu, a horkým železem ji vysoušíme.

Tak se také žehlí soukenné šatstvo vůbec, zvláště švy na soukených předmětech.

Koberec buď podšijeme, buď kolkolem zalemujeme barevným, širokým kalounem, buď ozdobíme jej třísňemi.

Na ukázkou popíšeme zde koberec čtvercový, jehož středem se táhne kříž barevný na půdě černé.

Koberec s křížem.

Klademe k němu šlaky takto:

a) Osnova.

Po obou krajích napneme vždy 8 šlaků černých, a 6 pestrých.

Do středu napneme 6 pestrých šlaků, a obě mezery mezi středem a mezi šesti krajními pestrými šlaky opět vyplníme černými šlaky.

b) Útek.

Po obou krajích opět propleteme nejprve 8 šlaků černých, pak 6 pestrých. Rozpočteme si střed, tam propleteme 6 pestrých a mezery vyplníme zase proplétáním černých šlaků.

Složite vzory.

Když na osnovu napnutou buď kosou, buď úhlopříčně vkládáme a napínáme ještě pruhy, prve než vzor proplétáme útkem, zjeví se na ploše vzory složité.

Vzory pro pletení koberců.

Nesnadno podati vzorův v této knize, poněvadž by se dílo příliš zdražilo. Dostačí, podáme-li popisy několika jednodušších a poukážeme-li na obrazy čís. 4. až čís. 15. pro pletaninu z lýček, z nichž lze nám sestaviti si vzory i pro pletení kobercův. I látky tkané v barvách pestrých, i šátky vlněné, ano i koberce tkané podají nám vzorů dosti.

Jen všimati si musíme všeho bedlivě, co se kolem nás děje, myslet, posuzovati, srovnávati, a pak věru není nesnadno, zvláště nyní, kdy ve školách se dívky učí kreslení i měřictví, sestaviti si vzor pro pletení koberec.

d) Pletanina nitěná.

Pletanina nitěná sestává z osnovy i z útku nitěného.

Proplétání je totéž jako u předešlých, řídí se i také těmitéž pravidly o slohu práce.

Vyvozuje se dvojím způsobem práce:

- a) proplétaná v nitích napnutých v prostoru otevřeně; tvořit si půdu sama.
- b) proplétaná na půdě jiné.

K prvnímu čítáme:

Látání.

Ke druhému:

Vyšívanou pletaninu.

I. L á t á n í.

Látáním zove se pletivo z nití, kterým roztržené části prádla a oděvu scelujeme.

Vysadí-li se část roztržená záplatou, scelí se také plocha předmětu; avšak správka zde příliš ostře vystupuje, kdežto látáním plocha nabude vzhledu ladnějšího. Proto také se látky jemné, drahé části prádla ozdobného, šaty, krajky, závoje, záslony, a. p. vždy jen látají, aby tím tak neztratí na ceně, jako vysazováním.

Roztrhaných částí prádla nelze také vždy jen vysazovati, ano při mnohých je to i nemožností, jako na př. při punčochách.

Látání jest pracné, namáhavé, a na jemných látkách i umělé a vzácné. Ve větších městech evropských jsou zvláštní závody, kde se látá damašek, batist, tyl i krajkovina, a pracovnice jsou velmi dobře placeny.

Látání tak důležitým je činitelem v životě rodinném, jako vysazování záplat, a proto se látání jak ve škole, tak v rodině družiti musí ku záplatování.

Látání je těžší záplatování a učí se mu teprve, když se dívky obeznámily šitím, umělému látání až v nejvyšších třídách. Každá dívka nemá talentu, ano ani trpělivosti a lásky k látání. Kde toho není, omeziti se musí vyučování pouze na nejnutnější druhy látání. Kde se jeví láska a zručnost, budiž umění pěstováno dále.

Látání jest pletenina nitěná, již se látka původní napodobí uměle. Práce tato umělá žádá symetrie, vkusu a zručnosti, u veliké míře pak trpělivosti.

Druhy látání.

Známe dva hlavní druhy látání:

- a) látání natrženiny nepravidelné;
- b) látání roztrhané části v pravidelné mezeře.

Při prvním druhu jsou nitě látky přetrhané, ale nejsou vytrhané, i spojují se pouze látáním.

Při druhém jsou nitě vytrhané a musí se nahraditi jinými v látání.

Mimo to roztřídujeme si látání látkou, kterou tímto pletivem sce-lujeme. Tak jmenovitě známe:

Látání pláten, batistu, a tkanin bavlněných;

látání činovatiny, kepru, barchentu a p.;

látání damaškové;

látání tylu a krajek;

látání látek barevných;

látání punčoch.

Pojednání naše o látání rozvrhneme si na dva díly:

a) Látání punčoch.

b) Látání tkanin.

Uvádíme látání punčoch dříve, jelikož látání tkanin dostupuje už k vyšší zručnosti umělé v látání jemných látek a tylu.

Látání punčoch jest nejrozšířenější a v domácím kruhu hospodyňce takorčka nezbytné umění, neboť nelze vetších částí punčoch žádnou zá-platou vysaditi, vyplétání pak není vždy nutné a při malých nátržkách takorčka nemožné, pro které opět látání výborně se hodí.

a) Látání punčoch.

Hned v prvním dílu „Školy ručních prací“ při vyplétání punčoch na str. 89 vysvětleno jest, kterak se chatrná část punčochy odparuje, nežli se k vyplétání přikročí. Zde v ohledu tom platí totéž, jenom že se punčocha nikdy neodparuje kolem do kola, nýbrž jen v oné části, která se vylátati má; avšak dvakráte: to nahoře a dole, totiž kde záplata začínati a kde končiti má. Vyparování řídíme tak, aby oka hořejší ležela naproti okům dolním. Z obou stran pak od krajního oka k protilehlému oku chatrnou část pletiva odstříhneme, a tím povstane otvor čtverhranný nebo podlouhlý. Po té napínají se v otvoru nitě, jež za podklad slou-žiti mají.

Nejobyčejnější způsob látání je látačí steh plátěný. Toho se nej-častěji užívá a to zvláště tam, kde se nám o rychlost jedná. Chceme-li míti práci ozdobnější, volíme způsob uvedený v obrazcích: čís. 17., 18. a 19.

Nitě.

Řídí se vždy předmětem, který se látati má. Síla nitě rovná se vždy síle nitě na předmětu, jakož i jakost její s ním se shodovati musí.

Jehla.

Jehly látačí liší se od šicích hlavně značnou délkou; ucha k navléknutí nitě mívají podlouhlá. Sílu volíme přiměřenou, aby se nit pohodlně navléknouti dala.

Houba.

Houba při punčoše jest nám tím, čím při látání tkanin polštář. Chtít obeznamovati popisem s dřevěnou houbou látačí, bylo by titěrné; nalézát se v každé domácnosti a je všeobecně známa. Ostatně je věcí vedlejší; zručná pracovnice dovede si po případě vypomoci i bez houby, kterou se punčocha beztoho jen vytáhne.

Napínání niti.

Nežli látáním očka neb mřížku vytvářeti počneme, napneme osnovu. Napínání niti je rozdílné, a proto volíme promluvit o něm raději při každém způsobu látání zvlášť.

Jen na to upozorňujeme, aby se náležitý zřetel obracel ku krajům. Z přiložených obrazců viděti jest zřetelně, jak takovýto kraj vypadati má.

I. Steh plátěný.

Steh plátěný jest nejoblíbenější a nejrozšířenější; užíváť se ho jak při punčochách, tak při látání tkanin. Ku stehu tomuto napínáme při punčochách nitě po délce pletiva a to nejen od oka k oku protilehlému, nýbrž i mezi každým okem. Při tom zabíráme po obou stranách několik ok hloub ob nitku píchající, právě tak jako na obraze čís. 16.

Obraz čís. 16.

Týž obrazec patrně udává, jak kraj urovnán býti má. Zvlášť pak třeba dbáti o to, aby se osnova při tomto způsobu látání napjala volně, neboť se později, při útkování nitě osnovy poněkud zkrátí; proto bere se houba s okrouhlým kloboučkem k ruce, k vůli usnadnění práce.

Mimo to se osnova udělá o tolik větší, než výstřih, aby při kraji po stranách přesahovala o půl oka. Do takto připravené osnovy počneme pak útek proplétati.

První řada. V kterém úhlu se začíná, je lhostejno. Při provlékání příčném zabereme však opět o několik ok hlouběji po stranách a to tak, aby se šíře útkových krajů rovnala šíři krajů osnovových. Útek proplétáme osnovou jako při pletanině, berouce vždy jednu nit na jehlu a druhou pod jehlu. Když jsme poslední nit osnovy nabraly na jehlu, tu pak prvního půl oka v kraji pokryjeme, druhého půl oka nabeřeme atd.; slovem, pokračujeme v kraji, jak jsme v osnově započaly. Při protějším kraji zabírá se právě tak.

Druhá řada. Jako v pletanině se nitě vystřídají; nitě pokryté se nabírají na jehlu a nitě, které dřív byly na vrchu, se kryjí. Tak se pokračuje, až je osnova propletená.

Jediné, čeho při tom dbáti dlužno, jest, abychom na krajích pravidelně vždy jen o jedno oko píchaly dále, když novou řadu začínáme, aby nám pak při skončené práci oka s obou stran stejně vyšla. Nad to pak, aby se při veškerém látání oka stejně přitahovala, jinak by práce ztrácela na úhlednosti.

2. Steh pletený.

Steh napodobuje pletení jehlicemi, a látají se jím punčochy zvláště v místech, jež ze střeviců, nebo botek vykukují. Steh pletený vytváří na osnově napjaté hladké pletivo a pracuje se trojím způsobem:

- a) stehem obvinovacím;
- b) stehem tamburovým;
- c) stehem zpátečním.

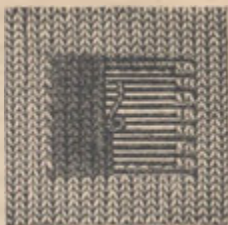
a) Stehem obvinovacím.

Zde napínáme osnovu po šířce. U kraje s obou stran zabíráme $1\frac{1}{2}$ oka do hloubky, jak v obraze čís. 17. se jeví. Netřeba, aby osnova byla volnější nežli výstřih; napínat se zcela rovně.

Jedna nit běží vždy horem, druhá spodem a celkem je jich tolik, kolik je řad pletiva. Krajní nit, jak nahoře tak dole, kryje opět vždy řadu pokrajních ok.

Nežli začneme stehem obvinovacím, t. j. vytvářováním ok, položíme si práci tak, aby ležela proti nám, jako když se punčocha plete, a začneme pracovati první řadu v levo, od dola nahoru.

První řada. Vypícháme u prvního oka — v levo dole — obvineme první nit horem od pravé strany k levé, pak druhou, třetí atd. až nahoru, kde připícheme konečně půloko punčochy v hořejším kraji nad osnovou nití. Řadou touto vytvořily jsme první polovici oka punčochového.

Obráz čís. 17.

Řada druhá. Řadou touto dokončujeme druhou polovici ok a to: obrátíme práci v opačném směru k sobě, vypícheme nahoru v těchže místech, kde jsme zakončily první řadu, to však uprostřed prvního oka, a ovinujeme nitě osnovy v opačném směru od levé strany k pravé opět horem, t. j. od středu oka k obvodu. U konce zapícheme tam, kde se v předešlé řadě vypíchlo, a nabeřeme ihned na jehlu oko vedlejší. Tím máme vypíchnuto na řadu novou. Obrátíme práci a pokračujeme uvedeným způsobem. Pokrajní dvě oka — v osnově ležící na pletivu — pracují se rovněž tak, jenom že se běže vždy jednou nit osnovová a druhá se přibírá z pletiva. Klademe zde kraj na konec, k vůli snazšímu pochopení, ačkoli se první kraj pracuje dřív. Z téhož ohledu vytkly jsme, jak práci při počátku do rukou vzítí záhodno, ač se při dalším práce obracetí dá, ano nezbytně obrací.

Látání stehem pleteným žádá nit něco jemnější, než z jaké je punčocha.

b) Steh tamborový.

Připravíme si osnovu jako ku stehu předešlému a nejinak vezmeme práci do ruky. Pracujeme však od hora dolů, to od levé strany.

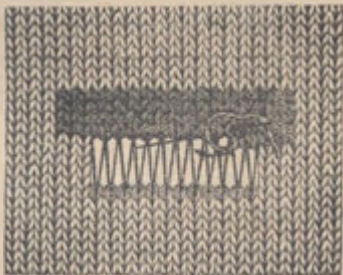
První řada. Vypícháme prvním okem nahoru, zadržíme nit palcem, jako při obyčejném smyčkování a vpíchnuvše do téhož místa, kde jsme nahoru vypíchly, zas od hora dolů, vypícheme pak pod první osnovou nití uprostřed smyčky a smyčku volně přitáhneme, aby se rovnala okům na punčoše. Druhé oko pracuje se jako první. Pícheme totiž opět nazpátek do nově vytvořeného oka a pod vedlejší nití osnovovou vypícheme. Třetí oko jako druhé.

Po ukončení první řady se obyčejně připíchne vedlejší oko, práce se obrátí a pracuje se ihned řada druhá. Však takto-li sobě počínáme, neleží oka všechna stejně; každá řada jde totiž na jinou stranu. Chceme-li tomu odpomoci, nutno, bychom každou řadu započily. V obou případech

je tento druhý způsob hladkého pletiva rychlejší prvního a užívá se ho při věcech, na nichž méně záleží.

c) Steh zpáteční.

Spůsob tento je nejpěknější, však nejsložitější. Osnova k němu skládá se z nití semo tam po délce napjatých a povstala střídavým zachycováním vždy jednoho oka s hořejší a jednoho z dolejší strany. Viz obraz čís. 18.

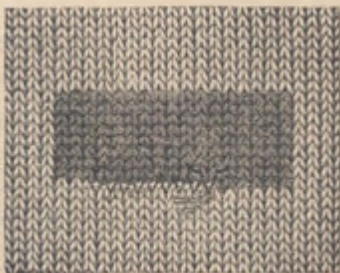
Obraz čís. 18.

Začínajíce napínati osnovu, za-
pošíjeme nit na spodu v některém ze
čtyr úhlů a zachytíme první oko
v úhlu na protější straně a pak oka střídavě, jak již praveno, vždy
o jedno dál zachycujeme; nabraly-li jsme cko poslední, zakončíme opět
v úhlu proti tomuto oku ležícímu.

První řada. Pícháme $2\frac{1}{2}$ oka od kraje v části nevypárané,
napodobíme první dvě oka, vedouce nit právě tak, jak je vedena nit
v pletivu, do kraje píchající. Obraz čís. 17. udává nám čin tento názorně.

Pak nabereme poslední polovičku oka, v kraji zbývající, a nejbližší
nit, jež do úhlu toho zabíhá, pícháme nazpět do oka, z kterého jsme
vyšly, a vedlejším okem vypáraným vypícháme; pak nabeřeme dvě nitě,
jež z téhož oka vycházejí či jinak v témž oku vrcholí, pícháme opět do
téhož oka nazpět a pokračujeme jako při oku prvnějším, že vlastně vždy
dvě oka najednou nabíráme, to do prvního z nich vždy nazpět zapichujeme
a vedlejší přibírájící. Do každého oka píchá se tudíž dvakrát. Pracuje
se od pravé ruky k levé. Když jsme
řadu ve výstřihu dodělaly, napodo-
bíme opět pletivo na druhé straně
tímž způsobem, jako na začátku.

Druhá řada. Práci v ruce
obrátime a začínáme druhou řadu
opět jako první, napodobující oka
v kraji, a dál si počínáme opět jako
při řadě první. Jenom že tu pí-
cháme do nových ok místo do starých
a při tom nám dlužno dáti pozor,

Obraz čís. 19.

abychom píchající do ok zapichovaly zároveň vždy mezi ony dvě nitě osnovy, jež se uvnitř oka nacházejí.

Jako druhá řada pracují se všechny řady ostatní, až k poslední.

V poslední řadě připojují se nová oka ku starým, jak na obraze čís. 19. zcela zřetelně udáno jest. Pracuje se při tom nejínak než jako dříve, jenom že na místo nití nabíráme oka punčochová.

Látání částí vetchých, ale nevytrhaných.

Takto se látají jen místa vetchá, kde jen poloviční nitě pletené plochy přetrhány jsou, ale ostatní s celistvou částí souvisí. Prošíváme stehem plátěným jen útek, při čemž máme zbylá oka za osnovu. I zde zabíráme kraje do punčochy.

Látání tkanin.

Potřebný material.

Nitě, jehla látačí, poduška mírně zaokrouhlená, potažená voskovaným plátnem.

N i t ě.

Při látkách lněných tkanin bereme nitě lněné, při bavlněných bavlněné; při látkách hedbávných a vlněných raději vytahujeme nit z látky, jež se spravovati má, což ostatně stává se i dosti zhusta při bílých i jiných barevných látkách, zejména jde-li o látky jemné. Především platí to o batistu a crepu. V ostatním dlužno, aby se síla nitě rovnala síle nitě na předmětu. Zvláště podotýkáme, že nit, ať bavlněná, ať lněná, má býti hebká a ne příliš kroucená, aby při protahování nevadila a nevytrhovala látku.

J e h l a.

Jehla látačí budiž tenká, a měžž zvláště jemnou špici, aby látkou dobře procházela, jinak by se kraj vytrhal. Ucho budiž podlouhlé, nebo ucho okrouhlé je v poměru k jehle příliš silné. Mimo to jsou jehly látačí mnohem delší jehel obyčejných, a to práci velmi usnadňuje.

Nejsilnější jehly jsou $\frac{0}{0}$, nejtenší čís. 5.

U látek příliš jemných nejlépe však vypomoci sobě obyčejnou dlouhou jehlou šicí, protože v jehlách látačích tak tenkých jehel se nedostane ke koupi.

Poduška.

Poduška budiž tuho vycpaná, mírně zaokrouhlená a potažená voskovaným plátnem. Při menších trhnutích a dírkách netřeba podušky.

Látání natrženiny.

Trhnutí šikmé.

Trhnutí šikmé pracuje se obyčejným stehem plátěným; však nitě neběží tu rovno, nýbrž pracovati jest nám přes nit. Kromě toho jest nám míti pozor, abychom oba kraje těsně vedle sebe položily, aby se nám jeden neb druhý nevytřepil. Je-li však vytřepený — a vytřepený bývá, protože vznikne buď řezem anebo násilným škubnutím — nelze vytřepené nitě vystřihnouti; záhodno urovnati je podle sebe a prošíti pravidelně. Po ukončení látání se nitky na povrchu čistě ostříhají.

Upozorňujeme však na to, že se při šikmých trzích lépe pracuje po rubu, nebo tím na líci vypadnou drobnější stehy, které pak pod cihličkou při žehlení na oko úplně zmizí. Neshoda tato vysvětluje se tím, že neshodno při šikmém směru zvláště na látkách jemných nabíráti zcela pravidelně vždy jednu nit na jehlu, druhou pod jehlu.

Látáme v ruce, a položíme si k tomu cíli práci po délce její hladce a rovně přes ukazovák levé ruky a látáme od pravé strany ku levé, při čemž zadržujeme látku prostředníkem a palcem. Při látání zabíráme po šíři do látky nenatržené, aspoň na půl prstu široce, aby se v prádle těsně u látání nová natrženina neutvořila. Začínajíce látati od pravé strany, dbáme, aby osnovaná nit, která je v látce na vrchu, přišla pod jehlu, a která je spod nitě, na jehlu. Při látání proplétáme celou řadu, nabírajíce ji na jehlu a pak teprve jehlu vytahujeme, sice by se správka nezdařila a nebyla úhledná. Jestli však příliš velká trhлина tomu nedovoluje, tedy pevně přitlačíme palec na jehlu, když ji vytahujeme mezi řadou, a nit táhneme směrem rovným vodorovně, nikdy do výšky.

Látání.

Příprava předběžná.

Sem náleží upravení děr, napjetí osnovy a schystání nití. Nejen vytrhnutá neb sedraná část, nýbrž i chatrná část kolem díry se vystřihuje; to do čtyř hran, ať již pak tvoří díra ta čtverec nebo obdélník. Látka vypne se co možná na podušku, však zároveň rovně, aby se tvar

díry vystřižené nepoškodil, nepotahal, a pak se látka v určité vzdálenosti, as 2 % od díry, připevní. Nit vezmeme co možná dlouhou, možná-li tak dlouhou, aby na celou osnovu vystačila, je-li díra malá. Barva nití jako jakost a síla nechať odpovídá úplně barvě nití na látce.

Osnova.

Co osnovy se týče, nutno napnouti právě tolik nití, kolik jich osnova látky vykazuje. Dále nutno, aby osnova vždy volně natažena byla, protože se jednak potom při prádle nit poněkud smrští, kdežto látka dříve již praná se nesrazí; jednak se i nitě osnovy poněkud stáhnou proplétáním útku; proto jsme také vzaly k ruce podušku mírně zaokrouhlenou.

Napínáním nití utvoří se nám po krajích obruba, kterou k vůli pevnosti děláme poněkud širší. Zde vzaly jsme za základ deset nití. Ač dlužno říci se při tom jemností a chatrností látky; nebo je-li látka chatrná, zabíráme hodně hluboko, naopak zase hledíme se co možná zbytečně šíři vyhnouti k vůli úhlednosti.

Osnova osnově, všeobecně řečeno, se úplně podobá. Líší se osnovy jedna od druhé toliko barvou natažených nití, a na to třeba dbáti hned v kraji t. j. napnouti vždy tolik nití určité barvy, kolik jich barevný vzor vyžaduje; rovněž tak dbáti jest i vzoru v kraji hned při osnově. Obému vyhovíme, řídíme-li se přísně podle osnovy látky, již vyspraviti hodláme.

A nyní přistoupíme k napínání podrobněji:

Nit zapošíjeme v pravo nahoře v úhlu, vzdálí, jak z předu řečeno, 10 nití od díry, a nabíráme vždy jednu nit na jehlu, druhou necháme pod jehlou, napodobujícíce úplně tkanivo na první niti osnovové; když jsme přišly k díře, přidržíme si, vytahujícíce nit, látku i nit levou rukou, aby se látka nepotáhla a kraj neroztřepil, a vedeme nit kolmo k úhlu přilehlému. Na protější straně nabíráme jako svrchu vždy opět jednu nit na jehlu a druhou necháváme pod jehlou, právě tak jako je to v plátně; opět obě přidržíme levou rukou a nit vytáhneme. Nit, jak víme, přitáhne se jen volně. Tím první nit osnovová jest napiata. Potom si práci v ruce obrátíme i s poduškou a počneme napínati nit druhou. Druhá nit napíná se právě tak jako první, jen že se nitě v okraji při tom vystřídají: nitě, jež jsme v okraji prve byly nabraly, teď pokryjeme a naopak nitě, jež prve jsme byly pokryly, nabíráme. Tak napínáme nitě až ku konci, je-li osnova jednobarvá; při látkách barevných napínáme způsobem uvedeným jen až k novému barevnému pruhu, pak se nit ustříhne, zapo-

šije a pracuje se dále barvou druhou. Počet nití nově napiatých, jak opět víme, musí se rovnati počtu nití ve staré osnově.

Výjimku, a to v okraji, činí osnovy při látkách vzorkovaných, kde se hned při osnově do kraje vzor všívá; o vzorech jednotlivých stojí výše. V ostatním zůstává si napínání osnov stejno, i nebudeme se víc o nich při jednotlivých stezích opakovati.

Ú t e k.

Jako při osnově nutno též při útku, aby se počet nově provléknutých nití rovnal počtu nití při starém útku. Co řečeno o kraji v osnově, platí vše rovněž o kraji v útku. Proplétáním útku čili příčné nitě tvoříme teprv vlastně vzory a tudíž i rozličné stehy látaací; jest tedy složitější a mistrnější nežli osnova. O každém stehu těch promluvíme zvláště na příslušném místě.

1. Steh plátěný.

Látá se jím: plátno, látky bavlněné hladké až k nejjemnějšímu batistu.

Na steh plátěný napínáme osnovu jak obyčejně, při útku vždy jednu nit nabíráme, druhou pokrýváme; v druhé řadě pak vystřídáme nitě, jinak pracující jako v řadě první. Liché řádky rovnají se všem všudy lichým, sudé sudým. Obrazec čís. 15. přiložený k látání punčoch vysvětluje celý postup této práce zřetelně.

2. Steh barchentový.

Látá se jím tkanina barchentová.

Osnovu napneme způsobem obyčejným. Při útku pokrývají se vždy dvě nitě a jedna se na jehlu nabírá. Všechny následující řady pracují se rovněž tak, jen že při tom vždy vzor o jednu nitku buď v pravo buď v levo posouváme, však vždy v jednom a tomže směru, že vzor konečně šikmé proužky tvoří.

Střídáme-li směr v určitých vzdálenostech od sebe, vytvoří se nám nový pravidelný vzor, hadečky jmenovaný.

3. Steh keprový.

(Pro dvoutkaninu.)

Co do osnovy poukazujeme k pravidlu všeobecnému, útek pracujeme následovně: dvě nitě pokrýváme, dvě nitě nabíráme. Tak počínáme si ve všech řadách, jenom že vzor vždy opět důsledně o jednu nit

buď v pravo, buď v levo ve stejném směru posouváme, čímž nám vzniknou šikmé proužky.

Při tomto posouvání jest nám řídit se půdou látky.

4. Steh čínovatý.

Při dvojtkanině gradlové pozorujeme pruh lesklý a pruh mdlý, které tvoří zvláštnost této tkaniny. Při látání dlužno i k tomu přihlížeti, aby se ráz mdlý i lesklý zachoval. Osnova jako při předešlých.

Látání lesklého pruhu:

1. řada. Jednu nit nabeřeme na jehlu, — vyzvedneme — tři nitě přeskočíme, — pokryjeme — a zase jednu nit nabeřeme a t. d.

2. řada. Jedna nit se pokryje, * jedna vyzvedne, tři pokryjí od * dále.

Nyní již seznáme postup. Nítě osnovové se posouvají, a sice vždy se posouvne, nebo vyzvedne nejbližší za vyzvednutou nití řady předešlé, totiž: vyzvedá se vždy první nit ze tří pokrytých.

Látání mdlého pruhu:

Při tomto pruhu nabírají se nitě opáčně. Nit v lesklém pruhu vyzvednutá se při mdlém pokryje, nitě tři v lesklém pruhu pokryté se vyzvednou. Jednotná nit se posouvá v témže pořádku jako dříve.

Zde nutno při posouvání řídit se tkaninou, ve kterém směru se nitě šikmo kladou.

Při čínovatě kostkované, poznamenáme si čtverce barevnou nití na osnově, a v mezích těchto čar přesně pak buď látáme mdle, buď leskle, jak čtverce v tkanině následují.

Nítě barevné se pak vytáhnou.

5. Steh damaškový.

Jako při předchozích stehách, platí též zde, co všeobecně o osnově bylo řečeno. Co se útku týče, podáváme zde příslušný návod k vůli snažšímu pochopení tak, jak by se vzor pracoval bez obrácení práce, to od levé ruky k pravé. Že se pak práce po každé řádce obrací, dlužno pracovníci vždy při načetí nové řady vypočítati sobě kraj, jak to činíme na př. při háčkování neb pletení vzorů, aby vždy pravou nit nabrala,

Steh damaškový podobá se předešlému, ale nesmí se při něm na tkanině tvořiti šikmé proužky, nýbrž půda veskrze musí býti lesklá, atlasu se podobající, vzory vetkávané pak mdlé.

Při čínovatém stehu vyzvedáme čtvrtou nit, zde pátou; v posouvání pak ne první z pokrytých, ale druhou, a vždy v tomtéž směru.

Přísně musíme k tomu přihlížeti, aby se ani jedna nit osnovová nepřeskočila.

Steh damaškový pracuje se takto:

1. řd. * 4 nitě se pokryjí, jedna se vyzvedne. Od * se opakuje.
2. řd. 1 nit se pokryje, * 1 nit se vyzvedne, 4 nitě se pokryjí. Od * se opakuje.
3. řd. 3 nitě se pokryjí, * 1 nit se vyzvedne, 4 nitě se pokryjí. Od * se opakuje.
4. řd. * 1 nit se vyzvedne, 4 nitě pokryjí. Od * se opakuje.
5. řd. 2 nitě se pokryjí, * 1 nit se vyzvedne, 4 nitě se pokryjí. Od * se opakuje.
6. řd. jako první. Odtud se vzor opakuje.

Jestliže práci v rukou obracíme, dlužno toho dbáti, aby se vzor nepokazil, jak z předu vytčeno.

Tím napodobíme v látání půdu atlasovitou, lesklou, která se vytvořila právě oněmi čtyřmi nitmi, jež vždy na povrchu ležeti zůstávaly; žádáme-li si však míti půdu mdlou, počínáme si právě naopak: čtyry nitě vyzvedáme a jednu pokrýváme. Takto se látá hladká půda damašku. Při damaškách vzorkovaných látáme vzor mdle, půdu leskle.

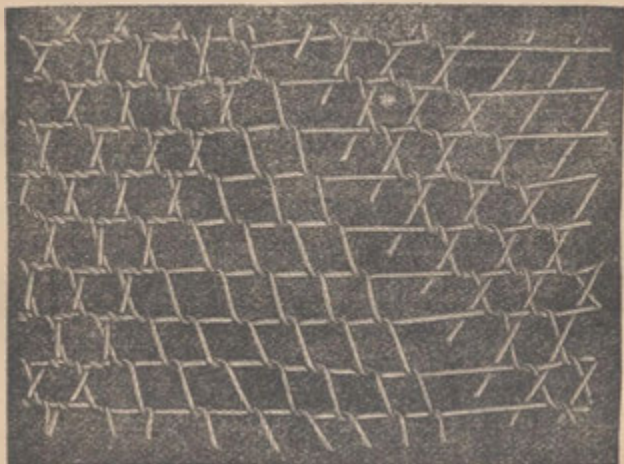
Poněvadž se do dalšího rozbírání jednotlivých, obyčejně velmi složitých vzorů damaškových zde pouštěti nemůžeme, poukazujeme toliko k tomu, že květy, ptáci, pruhy a pod. jsou vždy atlasovité a tudíž vznikají pokrýváním přiměřeného počtu nití, půda pak vyzvedáním nití. Co do počtu pokrývaných a vyzvedaných nití nutno řídit se vzorem, jež nám udává látka, kterou vylátati máme. Látání toto jest vůbec umělejší a nejlépe jest potřebný vzor si napřed vykresliti, zvláště jedná-li se o květy a pod.

Látání tylu.

Látání tylu umělým zde uvedeným způsobem užíváme jen při tylu cennějším a předmětech památných, nebo vyžaduje značné píle. Spůsoby látání toho jsou dva; první hodí se k látání tylu tenšího, druhý tylu pevnějšího o větších dírkách, jaký beřeme na záslony, vložky a t. d. Prvnější způsob je jednodušší. Při obou způsobech však je napínání nití, kterýmžto se dírký vytvářejí, trojí, kdežto při ostatním látání máme útek a osnovu.

První způsob pracuje se následovně: Nitě napnou se v šikmém směru od pravé ruky k levé, kterýžto směr zevrubněji nám udati nelze, protože

nutno říditi se při tom tylem, právě tak jako co se týče vzdálenosti jednotlivých nití od sebe; druhý směr nití, jež napínati máme, je vodorovný; třetí, nitě vplétáme do kosočtverečků, které nám tímto dvojím napjetím nití byly povstaly, a to v opačném směru, totiž od levé ruky k pravé. Myslíme-li si při tom, že pracujeme od hora dolů, postupujeme následovně: vodorovnou nit ovineme nabravše ji od dola nahoru a šikmou spodní nit téhož kosočtverečku nabeřeme a přejdeme pak k nejbližšímu kosočtverečku, kde si počínáme právě tak jako při prvním, totiž vodorovnou nit nití na jehle ovineme od dola nahoru ji nabravše, a pak nabeřeme spodní šikmou nit téhož kosočtverečku; tak postupuje se k třetímu, čtvrtému a t. d. Třetí nitě tyto běží šikmo, však naproti šikmým nitím dříve napiatým a křížují se s nimi. Když jsme první řadu dokončily, děláme řadu druhou; pracujeme-li však nyní od dola nahoru, ovinujeme vodorovnou nit opačně. Touto druhou řadou dotvoří se nám dírky tylové, podobné hráškům. K tomu viz obraz čís. 20.

Obraz čís. 20.

Látání tylu.

Druhý způsob látání tylu je poněkud pevnější a pracnější. První nitě napínají se při něm vodorovně a vzdálenost jich řídí se podle tylu. A pracujeme-li nyní od hora dolů, od levé k pravé straně, napínáme druhé nitě v mírně šikmém směru, nabírajíce zpětně každou vodorovnou nit, jak po sobě následují, a při tom se nám nit okolo každé z nich otočí. Když jsme s první řadou nití takto napiatých hotovy, začneme na-

pínati řadu druhou; vzdálenost jedněch od druhých podmíněna jest tylem a vzdáleností nití vodorovných; v ostatním rovnají se veškeré řady tohoto směru řadě první, a pokračujeme způsobem uvedeným, až jsme potřebné množství šikmých řad dokončily. Pak počneme napínání nití třetích. Tyto vplétají se opět v opačném směru k prvnějším šikmým nitím. Při tom necháme veškeré šikmé nitě ležeti a každou vodorovnou nabíráme dvakrát, že se nám nit z jehly kolem ní otočí, a klademe je tak, že se šikmé nitě skřížují.

Nutno podotknouti, že záhodno jest, aby se šikmé nitě napínaly volně, by se při otáčení nití šikmých poněkud poddaly a tím se okrouhlost dřek docílila.

II. Vyšívaná pletanina.

Na začátku XV. století bylo umění proplétavého vyšívání v plném květu, a domohlo se veliké znamenitosti i ceny v pracích ručních.

Odvozuje se tato práce ze tkaní čalounů Arrasských, odkud přenesena byla teprva na půdu práce ruční z oboru vyšívání současnými umělci školy Umbrické.

Jakž nám vykazují stopy starých uměleckých památek, udržela se pletanina vyšívaná i po jejím znovuzrození a přeměnění ve vyšívání mřížkované, jež dalo základ překrásné práci krajkové z vytahovaných nití, známé názvem: *Punto tirato*, u nás za starodávna od prametek označované jménem: krajky vytahované.

Krajky vytahované začínaly se rozšiřovati v prvním svém rozkvětu v XV. století, ale pletaniny vyšívané nezatlačily.

V pracích XVII. i XVIII. století lze nám stopovati pletaninu vyšívanou, a sice i jako družku při skvostném vyšívání hedbávím na plátně, i samostatně vystupující na rozličných plenách a loktuškách slovanských žen, ano i za půdu bílých čepců kulatých, vedle bohaté, skvostné půdy mřížkované i uzlíčkované.

V XIX. století se po dlouhé době opět vyskytuje v moderních ženských pracích ručních a sice na sukně i jiné silné látce vlnou a hedbávím.

Díky tomu, že se po tu dobu ještě staré vzory pletaniny vyšívané nezmodernisovaly, jsou vesměs čistě slohové. Jsou to staré známé z loktušek a fěrtochů moravských, slezských, i jihoslovanských žen, a kresby ornamentů se na nás usmívají přátelsky, ve svém slohu romanském i byzantském, s oblíbenými vějířovými květinami, umělecky stylisovanými pro ozdobu plochy, jako: *charpy*, *karafiat* a p.

Roh cípu staré loktušky přenesen na koberec, nebo na podušku, okraj starého ručníku zdobí okolek, ale vždy je práce i bohatá, i krásná, a co více váží vždy věrně držena v starodávném způsobu svém.

Pletaninou vyšívanou se vyplňují buď celé plochy, z nichž vystupuje vypouklý ornament, buď vnitřní plochy obrysů stylisovaných kreseb, buď sama o sobě tvoří proplétáním svým vzor lemu, okolku, nebo švu.

I nejjemnější aplikace nevyrovná se pletanině vyšívané, poněvadž při ní i nejmenší plochy barevně se mohou pokrýt.

Proplétá se buď nití jednobarevnou, buď dvěma barvama, které musí býti spřízněné, z nichž jedna je osnovou, druhá útkem.

Starý způsob liboval si v barvě jedné.

Za starodávna proplétalo se nitěmi zlatými, stříbrnými, hedbávnými. U Slovanek oblíbenou barvou v niti hedbávné byla: červená, zlatožlutá, přibnědlá, bílá a v niti lněné rezná s bílou, i červená příze. O jakémsi míchání barev zde nesmí býti řeči, pouze o měnění. Tak na př. žlutá s modrou spletená, červená s bílou, a p.

Ve vzorech za doby nejnovější vydávaných se vždy barva nití pletacíh udává.

Vzor.

(Obraz čís. 21.)

Vzor pro pletaninu vyšívanou je buď měřický tvar, buď stylisovaný ornament plochy. Obrysy proplétaného vzoru se buď olemují nití i šňůrkou, i vyšíváním, buď se vzor pouze proplétá v rozměrech kresby. V případě posledním se okolek uzavře čarami hraničnými, aby pletanina doznala uspokojivého ukončení. Při ozdobě švů pletaninou se proplétání svobodně a prostě tvoří.

Obraz čís. 21.

Druhy pletaniny.

Pletanina vyšívaná dělí se v tyto druhy:

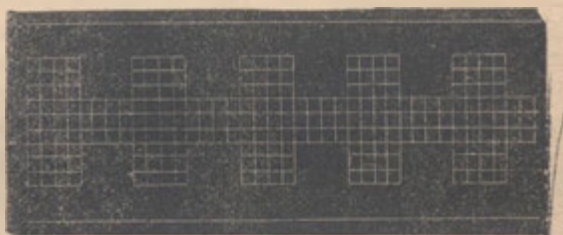
- a) proplétání čtvercové, čili mřížované;
- b) síťové;
- c) paprskové;

- d) žeberkovité;
- e) pletencové;
- f) šňůrkové.

a) Čtvercové.

Zde máme osnovu v nitích kolmých, útek v nitích vodorovných. Proplétáme nitě jako při tkaní, ale v mezerách čtverečkových, které musí býti vždy stejně odměřené. Klademe nit od nitě ve vzdálenosti 4—6 nití, nikdy těsně jednu ke druhé jako v pletanině. Nit útková s osnovovou se skřížují. Proplétání děje se jako při pletanině každé, aby vždy jedna nit byla na niti kolmé, druhá pod nití. **Obraz čís. 22.**

Obraz čís. 22. Čtvercové.

Vypícháme v obrysu plochy, kterou máme proplétati, zapošijeme a vedeme nit rovně ku kraji druhému protějšmu, kde ji opět připevníme. Nit se musí přes látku napínati. Ke druhému položení nitě opět vypícháme od první nitě v určené vzdálenosti, a zase vedeme nit ku kraji prvému. Tak pokračujeme, až jsme mezeru pokryly v kolmých nitích, načež ve kraji vodorovném vypícháme v obrysu ve vzdálenosti určitého rozměru čtverce a proplétáme útek. Došedše ku kraji protějšmu, nit napneme, zapošijeme, a vypícháme nížeji pro druhé proplétání.

Tak pokračujeme, až je osnova propletena.

Čtvercovou pletaninou zdobívali se nejvíce: měrické tvary, podlouhlé plochy listův, vázankovité a hadovité zatačky, vnitřky květinových kalíšků, zakulacených lupenů, a p.

Větší váznosti a hledanosti se těší proplétání síťové.

b) Síťové.

Při čtvercové pletanině napínaly jsme nitě kolmo a vodorovně, při této směrem pravouhel-

Obraz čís. 23. Síťové.

ným je i napínáme, i proplétáme. Nitě se přetínají v rozměrech určitých v ostrém bodu, a tvoří pak propletenou plochu, která se podobá síti. Viz obraz čís. 23.

Veškerý ornament se proplétá síťově.

c) Paprskovitě.

Nitě se v určitém, dolením bodu vzoru vypichují a kladou po látce do délky v podobě paprsků, buď jedna k druhé, buď v určené vzdálenosti vzorem podmíněné.

Někdy zůstanou nitě prostě ležeti, jindy se u kořene svého proplétají nití druhou, čímž se utvoří ozdoba čtvercová. Nanejvýše pokrývají se stehy paprskovitě na $\frac{1}{3}$ své délky proplétáním čtvercovým.

Paprskovitě proplétání vyplňuje plochy: hvězd, kruhů, výsečí kruhových, vějířových a charpovitých obrysů, závitků, knoflíků, pavoučků, a p.

Bývá nejvíce prostě kladeno, zřídka kdy v obrysech ušitých, nebo lemovaných.

Jako nitě jeho vybíhají v paprsky, jest i ráz jeho všady paprskovitý. Paprsky se při některých vzorech ve svých koncích připevňují křížkovým stehem.

d) Žebérkovitě.

Tvoří se z krátkých, paprskovitých stehů v listech úzkých, dlouhých, nebo v paprscích hvězd, jejichž obrysy byly olemovány.

Středem plochy se natáhne nit tak dlouhá, jak dlouhá je mezera, od které se v kosém směru po obou stranách nitě napínají k obrysu, jako vidíme v listech klásti se žilky.

e) Pletencové.

Jsou dvojí: 1. napodobují pletenec kulatý, 2. plochy.

1. Pletenec kulatý.

Stehy se kladou od shora směrem k dolenímu konci kosou tak, jako pleteme-li rozmarinový pletenec, nebo vánočku. Steh jeden se v středu pletence přikryje druhým, aby se tvořil pletenec. Při pletenci leží steh hustě u stehu.

Při provedení dokonalém znázorňuje pletanina pravidelný pletenec rozmarinový, nebo vánočku.

Zdobí již sám o sobě a pokrývají se jím kresby dlouhých listů, ratolestí, nebo lomené oblouky a p., i celé vzory, jež napodobují vázanku.

2. Pletenec plochý.

Kdežto prvý způsob vystupuje vypoukle, tvoří tento opět ploché pletení. Napodobíme jehlou buď pletenec se třemi prameny pletený a pak roztažený, aby měl mezery, anebo i čtyř- a vícepramenový.

Jest to opět překládání nití od shora dolů ve směru kosém, od pravé k levé, od levé k pravé, jako když se plete pletenec, ale zde se neklade steh ku stehu, nýbrž ve vzdálenosti 1—2—3 nití, dle toho jak objemná je prostora plochy vyplňující se pletaninou. Ve středu se stehy přetínají jako při prvním, ale nesplynou, nýbrž přetínání se pěkně vyznačí, tak že způsob práce napodobuje při třípramenovém pletenci nepravidelný křížkový steh v kolmém položení, dva neb tři takové nepravidelné křížkové stehy vedle sebe položeny utvoří plochý pletenec.

Nejlépe se tomu porozumí z názorného obrazce; avšak nelze nám podati zde pro všechno vzory k vůli zdražení knihy, a proto poukazujeme na módní listy doby nejnovější, kde se s dobrými vzory setkáme, a majíce tento popis, snadno práci porozumíme.

Plochý pletenec vyplňuje menší listové plochy, lupeny, listy podlouhlé, mezery vejčité, vázankovité, všady se umísťuje, kde bychom ušily řetízek.

f) Šňůrkové.

Jest to napodobení oblíbeného tureckého vyšívání hedbávím a zlatem, a zajímavé by bylo, vypátrati, co je původu staršího.

Při tureckém vyšívání kladly se nitě v jednom a též směru, ať kolmém, ať vodorovném hustě k sobě, a pak se ve směru opačném tyto nitě napnuté připevňovaly drobnými stehy předními; čímž se tvořily i z nití hedbávných na zlaté půdě celé vzory dle toho, jak se seřaďovaly ve skupiny. Zlato zde převládalo, hedbáví mělo jen skromnou úlohu.

Taktéž vypadá i vyšívání stehem plamenným, které mimo vyšívání stehem pérovým, v umění XIV. století kvetlo a jmenovitě v Nizozemí svého vrchole dosáhlo.

Zde opět se nitě kladly v čarách vlnitých hustě k sobě v jednom směru, a ve druhém se připevňovaly k látce drobnými stehy předními.

Takto se nejen vyplňovaly mezery ornamentické kresby, ale celá půda se pokrývala vyšíváním obého způsobu a zlaté oděvy i čepice se tak zhotovovaly.

Podobně oněm způsobům vyšívání kladou se při pletanině šňůrkové nitě těsně k sobě buď ve směru kolmém, buď vodorovném, ale vždy souměrně.

Když jsme takto pokryly plochu, určenou pro pletaninu, prošíváme tyto nitě, ve směru opácném, drobnými předními stehy, a to sice vždy v barvě jiné, ačkoliv pramatky i v tomto způsobu se spokojily jedinou barvou.

Vypícháme a přešíjeme dvě nitě stehem předním, načež v tomže rovném směru přes dvě nitě vypícháme spodem jehlu nahoru, abychom zase přes dvě nitě šily přední steh. Tak jsou dvě nitě současně spojeny stehem, a dvě leží odkryté. Nit stehův, která zachycuje nitě natažené, zároveň i proplétá.

Ve druhé řadě opět pokrýváme stehem 2 nitě prve nepokryté, a pokryté zůstavujeme prostě. Tím arci se stehy střídají a tvoří mezerky. Že se vždy 2 a 2 nitě proplétají jednou, má pletanina ráz šňůrkový. Vyplňují se jím rozličné figury ornamentu, kde chceme naznačiti pevnost, plnost, ano i celé plochy, na nichž teprva vystupuje kresba.

Pro druhy veškeré platí pravidlo, že směr nitě v pletanině musí býti vždy jeden a týž v celé ploše, kterou vyplňuje. Pletanina nesmí se točiti brzy tak, a zase jinak, jak se točí kresba, nýbrž vyplňující ji, musí zůstatí neporušena ve svém způsobu.

Nit je buď jednobarvá pro půdu, i proplétání, hlavně při vyšívání v bílém, buď dvoubarevná, ano někdy se volí i více barev pro vzor pletaniny.

Jiný druh.

Pokryvše půdu nitěmi, proplétáme:

1. řd. 2 nitě půdy přeskočíme, přes jednu nit 1 přední steh, a zase 2 nitě se přeskočí.
2. řd. V mezeře se nit, kde je steh přední, pak vedlejší nit přeskočí, přes druhou dříve prostou 1 přední steh.

Tak se pokračuje.

Takto lze provesti více vzorů, při nichž se nám zjevuje spřízněnost pletanin všech. Můžeme zcela dobře voliti i vzory dané pro pletaninu lýčkovou.

Připevňování pletaniny vyšívané.

Prvý, druhý i třetí druh pletaniny opět se rozřídí ve dvojí způsob práce.

V prvním způsobu propletené nitě se připevňují k látce pouze ve svém ohraničení, které jest současně jejich oporou. Pletanina pak je vzdušně kladena na látku.

Takto se pracuje v nitích silných, dobře kroucených: zlatých, stříbrných, hedbávných, lněných.

Ve druhém způsobu se pletanina i v proplétání připevňuje k látce stehy.

Takto se většinou prováděly pletaniny vyšívané na plátně hedbávné, proto zajistě, aby v prádle se nestahovaly.

Připevňující nit bývala v barvě příbuzna pletanině, nebo také v barvě jedné.

Pletanina se připevňuje stehy obnitkovými, nebo předními i jinými takto:

1. V pletanině *a*.

- a*) V nitích vodorovných, vedle skřížení, se ušije jeden steh obnitkový kolmý, nebo přední steh. Kolmé nitě se nepřipevňují a vystupují. Tak se proplétaly plochy čepeců kulatých, na nichž vypoukly se vyšívaly vzory, někdy i mřížkou zdobené. Brávala se rezná nit a bílá pro pletaninu.
- b*) Ve skřížení se všije jeden obnitkový steh přes obě nitě skřížení, anebo přední steh delší.
- c*) Na skřížení se ušil jeden uzlíček vyšíváný.
- d*) Na skřížení jeden steh křížkový, nebo tamburový.
- e*) Kde se kladly stehy, přišíval se také korálek.

2. V pletanině *b*.

- a*) Ve skřížení, kde se přetínají nitě v ostrém bodu, se připevní stehem obnitkovým, předním, nebo křížkovým drobným i uzlíčkem vyšíváným.
- b*) V příčných nitích stehem předním, kde se dvě nitě neprotínají. I zde lze steh ozdobiti bůstkem.

3. V pletanině *c*.

Zde se paprsky ve svých výběžcích připevní stehem obnitkovým, nebo jak již uvedeno křížkovým.

Na dolní části, jsou-li proplétány do čtverce, spojují se pouze ve skřížení stehy tamo udanými.

Provedení práce.

Nakreslíme si pro ozdobu švu nad lemem, nebo kde pletaninu umístiti chceme, pouze dvě hraničné čáry, v jejichž mezích se má pletaninou látka potahovati, a pak nitě naplníme pro pletení po libosti. Obraz čís. 22 a čís. 23.

Jediné stehy, řetízkový a klikatý, jsou svobodně položeny bez čár hraničných.

Hraničné čáry obšijeme buď stehem tamburovým, buď stonkovým, buď kroužkovým, anebo na ně přišijeme šňůrku.

Pokrýváme-li pletaninou plochy větších rozměrů, přeneseme především na látku vzor ornamentu, buď bílou křídou, nebo pomocí vypíchaného papíru, který přistehneme na látku a po prošíání vzoru vytrhneme.

Nakreslíme pouze obrysné čáry vzoru, které ohraničují pletaninu.

Látka budiž pevná, ale jemná, měkká, jako: sukno, kašmír, hedbáví, plátno.

Proplétává se hedbávím jak na sukne a vlněných tkaninách, tak i na plátně, ale též bavlnou pro vyšívání na batistu a jiných látkách bílých, při vyšívání v bílém zvláště.

Obrysné čáry se pošijou buď šňůrkami úzkými, buď stehy udanými výše při švu.

V mezerách se klade pletanina tím neb oným popsáním již způsobem. Na vzorech bývá již naznačen druh, ale netřeba, aby byla pracovnice vždy otročkou následovnicí; můžeť přáti volnosti vkusu vlastnímu.

III.

Pletenec.

Úvod.

První žena, která z vlasů svých upletla pletenec, aby jím ozdobila hlavu, netušila, jakou krásnou ozdobu vynalezla, která přetrvá věky a v umění se ustálí i zdomácní. Jmenovitě stavitelství libuje si v ozdobě pletencové. Řekové umisťovali pletenec vždy tam, kde části architektonické buď se slučovaly, buď sílu největší představovaly. Nám nedaleká doba nazývá se copařskou, od copu, kterým mužové hlavy své ve směšnost uváděly, ačkoliv tento nevкус v obleku veškerému rázu doby byl přiměřen.

Jaký význam má pletenec z vlasů spletený, i v jakých různých podobách se vyskytuje u národův světových, za ozdobu hlavy, patří k historii kulturní.

Důležitost jeho v dějinách práce jeví se nám:

1. v ozdobování;
2. v paličkování krajek.

Taktéž i v ženských pracích ručních soustřeďuje se úloha pletence v těchto dvou způsobech.

I. V ozdobování.

Kterak se zaplétá pletenec, ví každá žena. Nejprřednější ozdoba pletencová jsou dojistá vrkoče, kterými ženy okrašlují hlavy.

Pletenec zdobí a naznačuje spojení. V kráse a ceně více rozhoduje jeho délka, a proto se jím zdobí předměty po délce jejich, a sice tam, kde chceme spoutání naznačiti, anebo bohatost. Hlavní těžiště pletence zůstane ozdoba hlavy; avšak zeplétáme také pletence ze šňůrek, z lýček, i nití, jimiž opět ozdobujeme části obleku, jako: pásy, šaty a pod.

Tento druh ozdoby nazvíce jest prací prymkářskou, ale v malých úchylkách vyskytuje se i v oboru ženských prací ručních, a sice zaplétáme :

Pletence kulaté i ploché, šňůry, podvazky, pásy i různé pásky, držadla a p.

Pletenec může býti i základem plochy, která se buď zaplétá v širokém pletenci plochem, buď s pletencův se teprve skládá.

Pletenec.

1. K u l a t ý.

Základem pletence je pramen. Pleteme-li cop z vlasů, učiníme tolik z nich dílů, z kolika pramenů chceme ho zaplétati. Pleteme-li ozdobu pletencovou, bereme tolik šňůr nebo jiných pruhů, kolik má čítati pramenů pletenec.

Nejobyčejnější pletenec je ze tří pramenův zaplétaný, a základem pletencového pletiva. Obraz čís. 24. I tam, kde z více pramenů zaplétáme, zůstávají přece tři základními.

Z pěti pramenův zaplétá se cop rozmarinový, který se plete jako třípramenový, jenže se klade jeden vždy přes dva. Tak se zaplétá i vánočka.

Velmi vkusný je pletenec svazovaný. Zaplétá se ze tří pramenů takto: Dva krajní prameny skřížíme, a sice levý přes pravý; třetí, který leží v středu, pod skřížení táhneme, pak přese skřížení od dolejška k hořejšku jej položíme, a středem obou pramenů nad skřížením vytáhneme jej opět do spodu, čímž skřížení přepasáme, nebo svážeme.

Tak se pokračuje.

Předpokládáme, že se každá ženština vyzná v zaplétání pletencův obyčejných.

Složitější již jest zaplétání pletencův kulatých po způsobu pomlázky, která se plete z ohebného proutí jemného.

Ke kulatému pletenci čítáme zaplétání šňůr, jež ve více způsobech provesti lze.

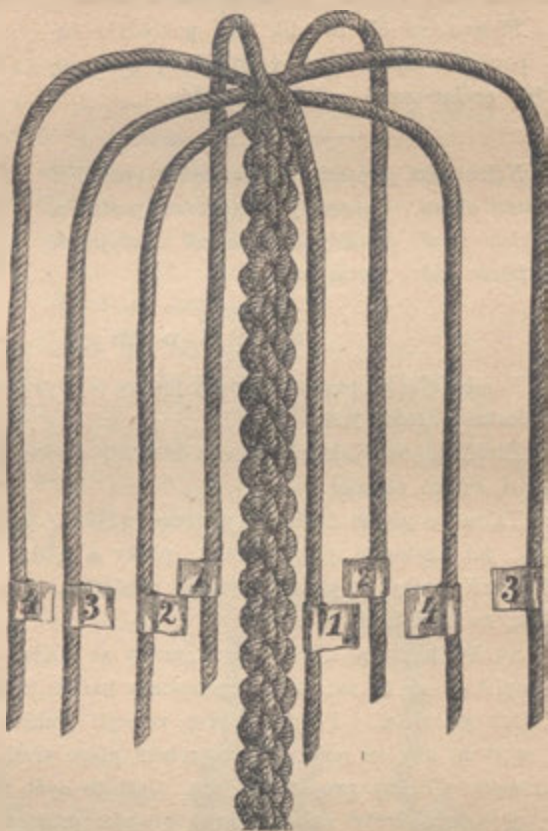
Obraz čís. 24.

Šňůra pletencová.

Obraz čís. 25.

práci znázorňuje tak, že netřeba k tomu popisu. Čítá osm šňůr, neb silných nití, a při zaplétání skřížuje se 1. s 1., 2. s 2., 3. s 3., 4. se 4.

Podotýkáme jen, že si usnadníme práci, když začátek šňůry obtěžkáme, a jako zátku ji vstrčíme do hrdla láhve čisté a široké. Pak na hrdle láhve pleteme pletenec šňůry, spouštíme hotovou již současně do lahve. Takto se lépe plete, než pouze prostě v ruce, nebo kdybychom ji připjaly k podušce.

Obraz čís. 25. Šňůra pletencová.

Šňůrka k hodinkám z lýček jemných.

Začne se se dvěma lýčkama, které se tak zauzlí a spojí, jak obraz čís. 26. ukazuje.

Další postup práce znázorňuje obraz čís. 27. Konce číslované 1, 2, 3, 4 se nejprve v pořádku jejich

za sebou jdoucím přehnou, a přes sebe položí, konec se 4 číslovaný pak se protáhne pod přeloženým koncem čís. 1. Konec protáhnutý se vždy nejdříve překládá; měl by tudíž čís. 4., pak čís. 1.

Obraz čís. 26. Začátek šňůry.

Takto i ze šesti konců se pletly také před časem náramky z lýček, jež měly barvu vlasů.

Pletivo se ob několik řad pokládalo tuhým papírem skrouceným v trubičku, čímž se vytvořila prolamovaná ozdoba na šňůře.

Obraz čís. 27.
Šňůra pletencová.

Nelze nám popsati veškery práce vpadající do tohoto oboru. Chceme jen zachovati postup a o pracích méně důležitých, i méně obyčejných se zmíníme pouze povšechně.

2. P l o c h ý.

Nejobyčejnější pletenec plochý jest ze čtyř pramenů zapletený, který asi s dostatek znám jest.

Zaplétají se však pletence z dvaceti, i více pramenů, že se pak podobají široké vázance.

Takto se pletou i ploché pletence z lýček, šňůrek a p. za účelem ozdoby, jež zastupují pak prýmký, pásky a t. d. Taktéž zaplétají se větší i širší pruhy za plochu menších předmětů, jako: pokrytí kabelek, tobolek, za okolek třísní a j.

Široké pletence a pletencové pruhy ze šňůrek, lýček i chomáček nití zaplétají se takto: krajní pramen v každé řadě jest hlavním, asi jako útek při tkání. Položí se přes vedlejší vrchem, podloží pod druhý zase spodem, aby se položil opět vrchem přese třetí, a tak se pokračuje, až prameny všechny propleteny jsou. Jest to opět pletanina jiného způsobu. Při řadě druhé začneme opět krajním pramenem. Zaplétá se obyčejně od pravé ruky k levé. V levé ruce se drží pletenec, pravou se zaplétá pramen. Šňůrky, nebo lýčky se připevní ku podušce.

Takto se zaplétá pletenec hustý, lze však plést i pletence prolamované, obloučkové, což zabíhá již více v umění vlásenkářské.

Popíšeme jen pletenec obloučkový čtyřpramenový, který zapleten ze šňůrek, nebo lýček, dá hezkou prýmkou, i zdobí vlasy.

Pletenec obloučkový.

Čtyři prameny rozdělíme na dva díly. Jeden držíme v ruce levé, druhý ve pravé. Levou rukou začínáme a odtamtud počítáme.

1. řada: Krajní přes druhý, třetí s ruky pravé na první, čtvrtý se podloží pod první a ihned se položí přese třetí ku levé ruce.

2. řada: Krajní v levo — dříve druhý — přese čtvrtý, třetí přes něj, a čtvrtý — první v 1. řadě — se podloží a přetáhne, aby ležel na třetím.

Řady další zaplétají se jako řada druhá.

Třetí pramen musí po celý pletenec běžeti vždy ve středu a nesmí se ani podkládati, ani klásti vrchem.

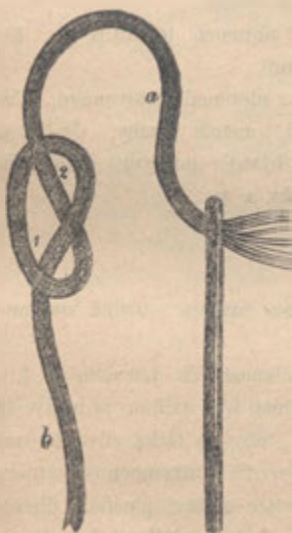
Když jsme kus zapletly, stáhneme třetí pramen dolů, a tím se z ostatních utvoří kol něho po obou krajích obloučky.

Více z oboru zaplétání se pro knihu naši nehodí.

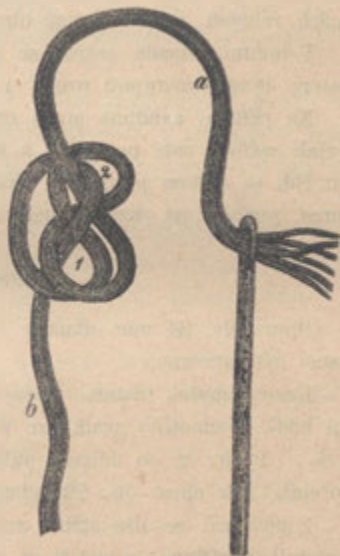
Prýmka pletencová.

Velmi pěkná a zvláštní jest tato prýmka, která nejen že se hodí za ozdobu na oblek, ale i za pásek, podvazek, pás, i za visitou ozdobu, a p., neboť je i úhledná, i pevná.

Utvoříme na šňůře volnou smyčku, dle návodu na obrazci čís. 28. podaného, tak jakobychom chtěly drhati uzlík smyčkový. Tím se utvoří dvě mezery na obrazci označené číslicemi 1 a 2, skrze které se v postupu práce šňůra proplétá.

Obraz čís. 28. Začátek šňůry.

Obraz čís. 29. Postup práce.

Smyčku tuto položíme mezi palec a ukazovák levé ruky, aby konec označený s *b*. přišel do dlaně levé ruky, konec s *a*. navlékneme do jehly

šněrovací, vezmeme jej do pravé ruky a píchající od dolejška k hořejšku protáhneme jej skrze mezeru čís. 1., a pak opět od dolejška k hořejšku píchající, skrze mezeru čís. 2., nyní za podvojným položením šňůry.

Pokaždé, když šňůru skrze otvor protahujeme, nepřítáhneme ji více, než coby se ploše položila a ne z tuha nad předcházející položení.

Obrazec čís. 29. znázorňuje postup práce, i kladení šňůry, ukazuje nám začátek tam, kam dospěl v našem popisu, tedy po druhém protažení skrze mezeru čís. 2.

Obě mezery, skrze které nyní protahovati se má, naznačeny jsou opět číslicemi: 1 pro první, 2 pro druhé protažení. Z práce samé pak již vysvitá zřejmě, že se vpichuje vždy za dvě šňůry poslední, a sice střídavě jednou po levé, podruhé po pravé straně, a sice vždy od dolejška k hořejšku.

Proplétáme tak dlouhý kus, jaký si přejeme. Ukončíme zadrhnutím šňůry v uzlík.

Plocha pletencová.

Pletencové pletivo, byť i dosáhlo sebe větší šíře, přece vždy působiti musí na délku, a nelze pletencův nikterakž upotřebiti pro práce rozměrů velkých, nebo nerovně ohraničených tvarů.

V tomto případě sešívá se plocha z pletenců jednotlivých, které zapleteny byvše, zastupují pruhy, a se spojují.

Na příklad uvádíme popis střevíčku z pletenců sestaveného. Takto lze však sešít i celé pokrývky a jiné větší i menší plochy. Délka pletenců řídí se délkou předmětu. Nazvíce to bývají: pokrývky malé i větší, koberce, povlaky na různé kabelky, střevíčky a p.

Střevíček.

Obraz čís. 24 nám ukazuje, kterak se zaplétá z pruhů soukených pletenec třipramenný.

Každý zbytek tkanin vlněných ve všemožných barvách se k této práci hodí. Jednotlivý pruh pro pletenec musí býti stříhán po niti v šířce $1\frac{1}{2}$ m. Pruhy se po délce v půli přeloží, aby se látka zdvojila, načež se přeloží, jak obraz čís. 24. ukazuje, a ve tří pramenech se zaplétají.

Z pletenců se dle stříhu svršku střevíce sestaví plocha. Pletence se spojují ohnitkou, a celek se zalemuje barevnou tkanicí, nebo vázankou. Střevíček ozdobí se okružím ze sukna.

Nejen tří-, ale i vícepramenného pletence lze nám upotřebiti na složení celých ploch.

Pletivo krajkové.

Z pletencového pletiva vyvodily se krajky paličkami pletené.

Pletenec je základem pletiva krajkového, ozdobné a vzácné to práce; byť i se k němu přidružilo soukání, jímž se tvoří dírky, nebo proplétání, jímž se vyvozují vzorové kresby, zůstává pletenec čtyřpramenný činitelem hlavním, jak seznáme při práci samé nejlépe.

Vůbec, pozorujeme-li bedlivě krajkou paličkovanou, a široké, umělé pletence prolamované, vstoupí nám mimovolně na rozum spřízněnost jejich blízka.

Paličkované krajky, jakých my zde na zřeteli máme, jsou malou nepatrnou haluzkou krajek pravých, brabantských, které ve složení svém jsou bohatší, zahrnují více prací než pouhé paličkování, vynikají vzory krásnými i uměním a zaujímají v říši krajkové světové stanoviště.

Krajka.

Nejkrásnější, nejjemnější i nejvzácnější ženská práce ruční jest krajka.

Jakkoliv mnozí tvrdí, že již Homer v Iliadě pje o krajkách, jest dokázáno zase jinak, že je krajka nálezem středověku, a starověku neznámou byla okrasou.

A přece, přísně-li bychom souditi měly, sáhá nieméně původ krajek do šedého starověku, jelikož se umění to vyvodilo z nejstaršího vyšívání na plátně, jakové se nalézá již na řezbářských pracích staroassyjských i staroegyptských.

Kouzelná téměř krása krajek uvádí nás mimovolně do říše bájí, kde vládne a pracuje ruka čarovná; cena jejich vysoká pak do síní bohatství i nádhery; upomínka však na původ a vznik jejich předvádí nám skutečnost života, a rázem nás svrhne do bytu chudoby. Takový je život lidský! Pro rozvoj a sílu svou žádá si protiv často křiklavých.

Vzácné umění krajek zrodilo se v klášteřích, odtud se rozšířilo po světě.

Krajky ve složení svém dělí se:

1. Krajky vytahované — Punto tirato.
2. „ vystřihované — „ tagliato.
3. „ síťové — „ a maglia quatra.
4. „ šité — Reticella.

Roztřídíují se v řecké a italské.

5. Krajky drhané — Punto à groppo.

6. Krajky guipurové.

7. „ paličkované.

Veškeré druhy krajek jsou umělou ženskou prací ruční, a zastupují čestné místo v umění.

Pojednání o krajkách pravých vymyká se z úzkého rámce díla našeho. Umění pravých krajek jest majetkem jistých krajů, zemí a národů, ale vždy výrobou pilné a umělé ruky ženské.

Nejdražší jsou brusselské, po nich francouzské, zvláště valencienské, pak krajky alençonské, jež se zovou královnami krajek. Ostatně ve všech takřka zemích evropských pracují se krajky více méně vzácně.

Pravá krajka má cenu drahokamův.

Cena krajek řídí se: tenkostí příze, čistotou práce, krásou vzoru.

Jediné co zasahuje v obor ženských prací ručních, jest krajka paličkovaná, ačkoliv už v nejhudším vydání, nicméně však v neporušené pravdivosti a původnosti své.

Ostatní druhy krajek, jež se pracují v širších kruzích, jsou jenom napodobení pravých.

Rozeznáváme a v oboru ženských prací ručních domovského práva přisuzujeme:

a)	Krajce drhané	— Macramé.	Ve svazku IV.
b)	„ síťované.	„ „	VI.
c)	„ z lýček	— Point lace.	„ „ V.
d)	„ vystřihované, a guipurové.	„ „	VII.
e)	„ paličkované.	„ „	V.
f)	„ vytahované.	„ „	VI.

Jehlicemi pletené nebo háčkové kraječky sice názvu toho se domohly, ale ku krajkám v pravém slova smyslu čítati se nemohou.

Krajka paličkovaná.

Krajka paličkovaná nežádá si tolik umělosti, kolik vytrvalosti a zručnosti, jelikož pracovnice mívá časem až 500 paliček v ruce.

Práce sestává z uměleckého splétání nití, jež se vyvozuje: zaplétáním, kroucením a proplétáním.

O všech způsobech paličkových krajek nelze nám zde se rozepsati; pojednáváme pouze o nejprostší obědce velké říše krajky umělé,

o krajce rudohorské, která byť i nemohla se porovnat s krajkou cizozemskou, přece jen v ryzosti své předčí krajkou tkanou.

Krajka rudohorská zavedena byla roku 1514 v saském Rudohoří Barborou Uttmanovou, která naučila bídou stíženě obyvatele umění paličkování. Odtamtud putovalo umění do Rudohoří českého ve druhé polovici šestnáctého století, odkud se rozšířilo i do jiných hornatých, méně bohatých krajin Čech.

Barbora Uttmanová naučila se dle podání paličkování krajek od uprchlíků z Francie a z Nizozemí; ačkoliv nelze přisvědčiti k tomu, že je nalezkyň paličkování, jak mnozí rozšiřovali, zůstane nicméně první, která umění toto v Rudohoří zavedla, a stala se tím první učitelkou paličkování krajek, dobrodějkou Rudohoří, za jakouž podnes je ctěna a slavena, i zakladatelkou průmyslu krajařského.

Barbora Uttmanová zemřela 14. ledna r. 1575 a pohřbena jest na hřbitově anabergském, kde jí postaven krásný a významný pomník.

Krajky rudohorské, i v Čechách rozšířené, jsou jednodušší způsob krajek nizozemských. Předně jest podmínkou vzácnosti a krásy krajek nit, a tu poskytuje bělounký len, který se nikde tak nedaří, jako v Belgii, zvláště blíže Hal a Rebeque. Za druhé výtečné spředení tohoto lnu až k tenkosti báječné, hlavně pak umělecké kresby vzoru.

Paličkované krajky rudohorské jsou hrubší nitě, vzorů obyčejných, a nelze, aby zápolily s brabantskými ani v bělosti, ani v jemnosti nitě. Krajařky pracují jeden a týž vzor po celá desítiletí, a tím sklesnou na stupeň strojů lidských; cit pro krásno se nevyvine, o umělecké kresbě vzoru nemají ani ponětí.

V krajinách, kde kvete průmysl krajařský, je podmínkou hlavní, aby se něco vydělalo na obživu, aby se krajky odbyly a lacině prodaly. Láce, která umění potlačuje, jest však opět příčinou, že se ozdoba tato rozšiřuje do širších kruhů. Nicméně krajka rudohorská jest přece jen málo placena v poměru ke skutečné ceně její, a ubohé pracovnice vkusných ozdob našeho obleku trpí nouzi, často i hlad.

Ve všech téměř zemích, kde kvete krajařství, zřízeny jsou školy, ve kterých se vyučuje paličkování. Na vyučení třeba delší doby a zručnosti.

Krajařství je v Evropě značně rozšířeno. Čítá se, že se jím zabývá více než dva miliony žen a dětí.

V době poslednější začíná se umění krajek paličkových šířiti i v kruhy rodinné. Vybočuje tudíž z mezí umění i průmyslu, aby malou haluzku vpustilo v půdu práce domácí, v říši ženských prací ručních. Není to novinkou žádnou, nebo vždy se nalezla v té které osadě aspoň

jedna žena, která uměla paličkovati z hrubé nitě, ve vzoru prvopočátečním, krajkový proužek, jenž neměl více ceny, než jakýkoliv v jiné ženské práci ruční zhotovený.

Rozdíl mezi jindy a nyní jest však značný. Druhdy byla to zvláštnost, náhoda, a nyní je to moderní. Módní časopisy uchvátily tuto ženskou práci ruční, a vřadily ji v panující práce naší doby. Rudohorské krajky ve svých vzorech nepodávají žádných obtíží nepřekonatelných a není tudíž nikterakž s podivením, vidíme-li v rodinách podušku a zručné ruce házeti hbitě paličkami.

Otázka jest, prospěje-li to umění krajkařskému? Dvě možnosti se tu naskytují: buď umění zanikne a přejde ve výrobu, buď výroba hrubších krajek přejde v průmysl domácí a umění v krajkařství opět zkvete. Mnozí se i lekají toho, že ubyde ubohým krajkařkám v Rudohoří na výdělku a brojí proti zavedení paličkování v širší kruhy.

Obava tato poslední je bezpodstatná. Vzroste-li záliba pro krajku paličkovanou, vzroste také odbyt. I nejzručnější pracovnice nestihnou pravé krajkařky v hbitosti práce, i nejpilnější nebude s to, aby si upalíčkovala krajek tolik, kolik si žádá krasochuť její v ozdobování prádla.

Soudíme o tom opačně. Naše ženy přilnou více ku krajece paličkované, a odvrátí se od nevkusných ozdob pletených, háčkových, nebo tkaných, a uznavše přednosti krajek paličkových, spíše jich kupovati budou, a méně na ceně smlouvati.

Nelze nám než schvalovati, aby ženy naše učily se paličkování krajek. Každá arci nemá k tomu ani talentu, ani trpělivosti, ale nenahlížíme, proč by, jichž to těší, nemohly se práci touto umělou zabývati.

Jiná otázka je, smí-li se paličkování zavést do školní síně. Zde bude asi mnoho odpůřců. Není však nikdy dobře zavrhovati věc, která se ještě neosvědčila býti na škodu. Není-li proti směru a účelu školy, aby se tam učilo uměleckému vyšívání v bílém, kterýmžto uměním se živí na sta žen; není-li proti účelům školy, aby se tam různé vlněné vyšívaly předměty, z jemných nití, praené háčkovaly krajky, šily mřížky a jiné práce jemné, nenahlížíme, proč by se nemohla dívka učiti házeti paličkami, jako vládnouti jehlicemi. Klademe arci vyučování to do tříd nejvyšších a zvláště bychom je zavedly do škol výhradně průmyslových. A kdyby jen dvě dívky v jedné třídě učily se paličkovati, seznají druhé při tom aspoň, kterak mají ceniti krajku takovou, naučí se rozuměti hodnotě a jakosti její, a nikdy nebudou pak tísнити krajkařku v ceně; ano záliba pro krajku pravou jen vzroste a přejde více v rodiny.

Na stupeň umělecký žádná ze školních krajkarek se nevyšine, ale paličkování dívka přece rozuměti může.

Budoucnost asi rozhodne sama a zodpoví různé otázky; my pak, jež dílo naše pro budoucnost pracujeme, nesmíme z celistvosti jeho vytrhnouti ani článečku; řídíce se zásadou touto, podáváme v díle našem i návod pro paličkování krajek.

Při popisu práce máme na zřeteli výhradně sestrojenost její, a popisujeme jenom nejdůležitější, čeho třeba znáti pro začátky.

Jestliž to škola paličkování v postupu svém, ale žádná sbírka vzorů. Těch nyní lze již koupiti v obchodech, a která návod náš proberě důkladně až ke konci, snadno pochopí práci vzorů.

Paličkování.

Paličkování koná se na podušce, a pro první začátky nutno obeznámiti se:

- a) s náčiním;
- b) s nití;
- c) se vzorem;
- d) s jednotlivými hody, z nichž se půda i vzory skládají.

Náčiní.

Náčiní je: palička, kolečko, špendlík, poduška a podstavcem.

Palička.

Obraz čís. 31.

Palička je vysoustrovaná ze dřeva. Podobu její znázornily jsme na obraze čís. 30.

Sestává ze dvou částí: z vřetenka, obraz čís. 30., na něž se natočí nit, a z obálky, obraz čís. 31.

Vřetenko, obraz čís. 30., má na dolním konci malou paličku, která nitě natočené zadržuje a házení usnadňuje. Od toho také název nástroje se odvozuje.

Obraz čís. 30.

Na konci hořením má vřetenko knoflík, který opět zadržuje niť, jíž se plete, a při navijení niti na paličku usnadňuje točení vřetenkem.

Palička.

Obraz čís. 31. Obálka.

Obálka, obraz čís. 31., je dutá rourka, kterou se navinutá niť zakreje, aby při práci se neušpinila rukama.

Kolečko.

Kolečko používáme pouze při navijení nitě na paličku, aby se rovně natáčela. Jak obraz čís. 30. ukazuje, má kolečko dva střední výběžky. Jeden je šroubek, druhý zakulacené držadlo. Kolečko je cínové, šroubek z ocele.

Každá palička má provrtanou dirku, do které se při navijení šroubek kolečka upevní (viz obraz čís. 30.).

Špendlík.

Obraz čís. 32.

Špendlíky volíme tenké, polodlouhé, s kulatou hlavičkou a jemnou špičkou. V obchodě známé jsou názvem: krajkové špendlíky.

Obraz čís. 32. Špendlík.

Poduška.

Obraz čís. 34.

Poduška pro pletení kraje je útvaru podlouhlého, válcovitého, tiže dostatečné, aby pevně stála, při tom však přispůsobilá byla, propouštět špičku špendlíku volně, a špendlík zadržovati; ne však tak těžká, aby se jí nemohlo libovolně bez namáhání otáčet.

Vyplňuje se drobným senem a pískem. Právě krajkařky vyloží vnitřek podušky senem a do středu vloží as 2 oblázky, které ji stíží. Pak otvor senem opět uzavrou.

Náš obraz vykazuje podušku objemu dostatečného pro práci domácí. Poduška sestává ze dvou dílů: spodní části a povlaku.

Spodní se šije z pevné látky bavlněné, nebo plátěné, v šíři 30 % a v délce 46 %.

Delší stranu přeložíme v půli a sešijeme k sobě pevně obě strany šíře. Postranní kraje zaobroubíme na 1 $\frac{1}{2}$ až 2 $\frac{1}{2}$ pro kaloun, kterým je stáhneme, aby zůstal otvor na 5 $\frac{1}{2}$, čímž se nám vytvořil vydutý povlak.

Aby se stažené otvory s dostatek zakryly a předešlo možnému padání vycpaniny, opatříme je kulatými pokličkami ze silného papíru deskového, které také můžeme barvami ozdobiti, anebo papírem pestrým polepiti. Kolečka mají míry v průměru 6—8 $\frac{1}{2}$. Kolečko jedno položíme na otvor u zadrhnutí, ze vnitř, a sypeme michaninu.

Když jsme podušku s dostatek naplnily, položíme opět kolečko a stáhneme otvor druhý.

Přes tuto spodní podušku střihneme povlak buď z kalounu lesklého, buď z měkkého, modrého plátna nebo jinou látkou barvy, která oku prospívá a neškodí. Otvory povlaku obroubíme pro stahování, ale ne-sešíváme povlak. Napneme jej pouze přes podušku nacpanou, aby se setkaly, a tam je připícháme špendlíky, načež otvory zdrhneme, aby kolečka se nezakryla a poduška měla podobu válce. Po naplnění musí poduška být pevná.

Podstava k podušce.

Obráz čís. 34.

Za podstavec k podušce můžeme upotřebiti obyčejnou dřevěnou, nebo papírovou škatuli, buď podlouhlou, buď zakulacenou, ale nikdy vyšší, než na 6—8 $\frac{1}{2}$.

Kraj škatule ozdobuje se malbou, nebo prací stříkanou; radíme, aby se neozdobovala ničím, na čem by nitě se zachycovaly, jako: vyšívání, prýmký, podlinky a p.

Poduška nezapadne do vnitř škatule, nýbrž opírá se pouze o hrany její, tak že trčí výše, a při práci se otáčí, aby o dno škatule nezavadila, čímž by se otáčení její znesnadnilo. Staví se na podstavec, aby se otáčení její umožnilo a poduška se zvýšila. Jinak by paličky visely dolů přes stůl a zamotávaly se. I při práci by to vadilo.

Látka.

Látka krajek je každá nit dobře soukaná, nejlepší jakosti, rovná a hladká, hlavně přezná, buď bílená, buď nebílená, v síle rozličné. Od čís. 10. až do 200. se může voliti. Jemnost nitě rozhoduje o jemnosti krajký. Mimo přeznou lze voliti nit hedbávnou, vlněnou, zlatou, stříbrnou.

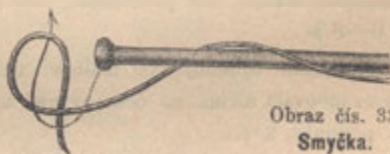
Navijení nitě.

Navijení nitě žádá velké pozornosti. Navijíme stejnoměrně vždy v jednom a tomže směru, čistě a pevně, takto: Kolečko zašroubujeme do paličky, a držadlo opřeme pevně o stůl. Nit vezmeme do ruky levé, rukou pravou zachytíme knoflíček vřetenka. Nyní nit položíme nad paličku, přidržíme, a točíc knoflíčkem vřetenka navijíme nit. Točení děje se od pravé ruky k levé, čímž nit běží od zdola nahoru, směrem k ruce levé. Je to starodávňé točení vřetenem při přádle. Jak točíme knoflíčkem v pohybu stejném, navijí se nám nit pravidelně. Nit od zdola se musí tenčeji navijeti, ku středu točiti do kotoučku, a zase ku konci hořejšímu v úzký závitok vybíhati.

Nitě navijeme tolik, kolik třeba, aby obálka natočeninu pokryla a vřetenko v obálce se volně mohlo točiti. Tudiž nikdy mnoho, aby se netísnila natočená nit v obálce. Viz obraz čís. 30. Avšak také ne málo, abychom navazování se vyhnuly. Krajkačky navijí si nití až na 10 loket úzkých kraječků.

Upevnění konečku.

Když jsme byly dostatečně navinuly nití na vřetenko, utrheme nit a připevníme ji při knoflíku takto: na konci vytvoříme volnou smyčku, položivše ji přes ukazovák ruky levé, a palcem nit volně přidržíme; konec leží mezi prstenníkem a prostředním. Od zdola provlekneme skrze tuto smyčku knoflíček vřetenka, dvakrát kol něho nit otočíme, a konec zatahujeme. Zatažená smyčka přidržuje nit těsně u knoflíčku. Viz obraz čís. 33.

Toto zatahování se musí dlouho cvičiti, aby se v tom dosáhlo zručnosti. Pravidelné vytvoření a přitážení smyčky je velice důležité při pletení. Nit na paličce visící nesmí býti nikdy delší, než 8 až 10 φ_m .

Rozvinování nitě.

Smyčka, jež nit při knoflíčku zadržuje, zase nit propouští, když je třeba, aby se rozvinula.

Zatočíme lehce paličkou proti směru navinuté nitě. Je to těžké práce, jako při navijení, jen že ve směru opačném. Nitě nesmíme nikdy

více vytočiti, než obnáší výše udaná délka, a vždy dbáti, aby byly jedné a téže délky. Nejkratší 6 $\frac{1}{2}$ m. Jsou-li nitě dlouhé, špatně se plete. Je-li dlouhá nit, musí se smyčka rozvolnit, se vřetenka smeknouti, nit navinouti a zase upevniti.

Navazování nitě.

Dojde-li nit, anebo přetrhne-li se začátečníci při utahování, navazujeme ji takto: konečky svážeme obyčejným uzlíkem, nebo tkalcovským, a přehodíme nit s uzlíkem nahoru za špendlík 1—2, aby uzlík do vzoru se nepřimísil, a nit zapletáme dále takto: 1 hod, 1 drhnutí, čímž se nit opět sesouká a pak se může ustrihnouti. Teprva po tomto mimořádném stočení nitě, paličkujeme vzor dále.

Když nit s uzlíkem se vyprostí se vzorem ze špendlíků, konečky ustriháme i s uzlíkem. Samo sebou se rozumí, že nesmíme v jedné a téže řadě navazovati nitě současně.

Při krajkách obyčejných krajkářky nitě pouze spojí uzlíkem tkalcovským a paličkují dále.

Krajka drabá uzlíky však zapuzuje.

Upravení paliček.

Obraz čís. 35.

Paličky nití ovinuté se spojí ve svých koncích v uzel se smyčkou. Aby se při práci nezamotávaly jedna do druhé, a nepřekázely, obyčejně se svazují 4 současně. Když v součtu paliček dvě vybývají, buď se přivážou k 4, pak jich je 6, anebo se 2 samy o sobě svážou. Za smyčku společnou se tyto skupinky paliček připínají špendlíkem ku podušce. Ať je vzor jakýkoliv, vždy se plete pouze čtyřmi paličkami současně. 4 paličky jsou jediné v rukou, a v pohybu.

Upevnivše paličky k podušce, začneme se cvičiti v držení a házení jimi.

Držení paliček.

Prvé co nám jest cvičiti, je držení paliček. Paličky se drží vždy jen dole a hezky rovně napnuté. Každá ruka pracuje a věrně se dělí o nástroje.

Do levé ruky vezmeme paličky dvě, do pravé také dvě.

Vzavše do každé ruky 2 paličky, připravily jsme se ku pletení. Pozorujeme nejprve, aby nitě byly hladké, aby se nekroutily a při smyčce začáteční nezamotávaly.

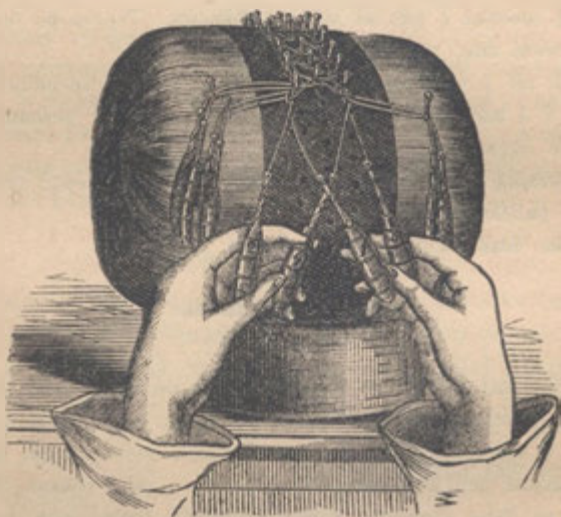

Jako paličky tak i nitě musí ležeti rovně i roztrřidovati se pěkně jedna ode druhé. Pro začátek dobře učiníme, poznameníme-li si je číslicemi 1, 2, 3, 4.

H o d.

a) Přehodíme paličkou čís. 2. přes čís. 1., paličkou čís. 4. přes čís. 3. Jinak naznačily bychom tento pohyb takto: palička pravá v každé ruce, jak v levé, tak i v pravé, se přehodí přes levou.

Vykonavše toto, učinily jsme první hod. Přehození jedné paličky, jinak nitě, přes druhou nazývá se **hod**. Obráz čís. 34.

Poduška. Podstavec. Hod. Skřížení.
Obráz čís. 34.

Při dalším cviku se paličky přehazují hbitě, ale při začátku doporučujeme volné kladení.

V pravici posuneme palcem a ukazovákem čís. 4. přes 3., v levici palcem a prostředním čís. 2. přes č. 1.

Hod je první pohyb paličkování.

S k ř í ž e n í.

Druhý pohyb paliček je skřížení.

Máme nyní paličky takto v ruce: čís. 2., 1., 4., 3. Dvě střední paličky: — 1., 4., se skříží, totiž: palička ruky levé — čís. 1. položí se přes paličku ruky pravé — čís. 4., a ruce si při tomto křížení vymění

paličky takto: pravice drží paličku levice: čís. 1., a svou čís. 3. — levice paličku pravice: čís. 4. i svou čís. 2. Paličky takto leží: čís. 2., 4., 1., 3.. a nitě se ve středu skřížily. (Viz obraz 34.)

Paličky opět leží tiše v rukou. Utáhneme jimi nitě k začátku a zase takto pleteme dále.

Číslování paliček nelze nyní sledovati dále, leč by se pokaždé nové očíslovaly. Prohlížejmež, aby pletení bylo stejné, a to nám uspoří číslování paliček. Vždy musí býti: 1 nit nahoře, nejbližší příští dole.

D r h n u t í.

Jeden hod, a jedno skřížení, současně se tvoří při nabytí zručnosti práce. Při začátku radíme, aby každá pracovnice volnými pohyby rukou se tomu učila. Později nabude takového cviku, že i hod i skřížení jedním drhnutím upracuje. Tak se i nazývá názvem jediným toto spletení 4 nití.

Tedy jeden hod a jedno skřížení nazýváme jedno drhnutí.

Krajkařky mají zvláštní technické výrazy pro toto drhnutí. My si věc zjednodušíme a budeme čítati vždy kolik drhnutí.

Abychom čtenářkám módních časopisův německých znázornily naše pohyby paličkami, uvádíme, že:

jedno drhnutí, nazývají polohod,

dvě drhnutí nazývají celohod, nebo křížový hod,

dvě drhnutí a po nich zabodnutý špendlík, kol špendlíku ještě jedno drhnutí, nazývají křížový dvojhod.

Pokračující ve práci, utahující za každým drhnutím nit k drhnutí prvému pleteme hustý, čtyřpramenový **pletenec**. (Obraz čís. 35.)

Pletenec.

Pletenec je začátek a základ paličkování.

Pletenec cvičíme tak dlouho, až jsme nabyly zručnosti dostatečné. Nešetřmež při začátku časem, nebo začátek bývá nejtěžší.

Hod, skřížení, ve složení svém drhnutí jsou hlavní pohyby paliček, z nichž se sestavují všechny ostatní tvary vzorové, a sice změ-

Obraz čís. 35.
Pletenec.

nou, výměnou, totiž odkládáním a přibíráním paliček, hlavně pak zabodováním spinadel.

Dirka.

Druhým základním tvarem krajek paličkových je dirka.

Sestává z těchže pohybů paliček jako pletenec, jenže se pletení otáčí již kolem špendlíku.

Práce se rozšiřuje a stává složitější. Ku paličkám se přidružuje špendlík, podvíněk. I jest nám především seznámiti se, co jest podvíněk.

Podvíněk.

Podvíněk je pruh papíru, který na podušku se připíná, kol středu jejího se ovijí, a na němž vzor jest vypíchán silnými jehlami. Do každé takové vybodnuté dirky zapichne se při práci jeden špendlík. Pro podvíněk bereme silný přirozený papír, polobarevný, jehož strana barevná je barvy světlé, zelené, anebo světlemodré, k vůli očím.

Horské pletačky krajek vezmou k tomu obyčejný papír kartový, nebo lepenkový, a potrou jej růmělkou. Krajkačka uznává pouze pruh červený za podvíněk.

Pruh papíru musí býti tak široký, jak široký je vzor, spíše širší, a dlouhý, aby se ovinul kolem celé podušky. Dlužno hleděti k tomu, aby, kde kraje podvínku se stýkají, vzor se nepřerušil, ale nepřetržitě pokračoval. Podvíněk připevníme dvěma špendlíky. Při vzorech složitějších těžko seřaditi vzor, aby se ovijel nepřetržitě kolem podušky; tu si pruh na dva kusy rozstříhneme ve vzoru, a když první dochází, druhý k němu přesně připojíme. Než druhý kus se uplete, již se první vyprostil a zase jej připojujeme ke druhému. Rozumí se, že první kus ve vzoru musí se shodovati s druhým i na druhém konci, což už každé zručné pletačce samo na rozum vstoupí.

O v z o r u.

Vzor vypícháný a osvědčený dobře si uschováme. Obyčejně se kupují od krajaček, ale lze nám rozmnožiti si je a obdělati. Napněmež pod podvíněk na podušku pruh papíru, tak široký, jako vzor, a tím píchající do podušky skrze papír podložený, snadně si vypícháme vzor. Doporučujeme bedlivé pozornosti, nebo dirka špatně vypíchnutá, posunutá, vzor zkazí.

Chceme-li vzor s krajky obdělati, napneme krajku na podušku, na niž jsme byly ovinuly papír podvínku, a pak, sledující vzor krajky, pícháme špendlíky, kam při pletení se zabodnouti mají. Dovedné pletačce nebude to s obtíží, ale neradíme toho jinému, poněvadž se nit snadno špendlíkem stáhne a vzor přemění. I z pravých krajaček málo která se toho odváží.

Jinak si také počínají krajačky horské takto: Na obyčejný papír psací hladký napnou krajku, přese krajku položí papír a nyní trou silně cínovou lžící po kraje. Vzor se navrch vytlačí a ukazuje ihned body špendlíků. Pro začátečnice nejlépe, když si osvědčený vzor buď vypůjčí, buď koupí, buď z listův módních vypíchají.

Na vzoru bývají prázdná místa, jimž horalky říkají „kus“, a která se vyplňují dvojím způsobem drhnutí: síťovým a plátěným, a tvoří figury vzorů.

Takové mezery se na podvínku označí obyčejně černou čárkou anebo křížkem +, kde jsou větší místa figur vzorových, táhnou se čárky spojovací sem a tam. Kde se plocha hladká točí a vine obloukovitě, táhneme si taktéž s obou stran tohoto vzoru čáry.

Okraj znamená se dlouhou rovnou čarou přes celý podvíněk.

Takový podvíněk vzorový nejen vypíchaný, ale také dobře poznamenaný, jmenuje krajačka: „psaní“.

Jí je to listem, na němž psáno, jaký to je vzor, jak jej má paličkovati, a teprve poznamenaný podvíněk je jí úplným.

Kde se začíná plést vzor, označíme si puntíkem černým.

Krajačky horské začínají pracovati vždy v „lomení“, jakž nazývají místo, kde se kraje podvínku setkají.

Na rub podvínku poznamenané si: a) kolik paliček čítá vzor; b) jaký je vzor. Nejlépe učiníme, připneme-li si kousek krajky ku podvínku. c) Sílu a číslo nití, z nichž je paličkován.

Nemáme-li na podvínku udaný počet paliček, odpočítáme si je ze vzoru.

Každý bod čítá 2 paličky, okraj 6.

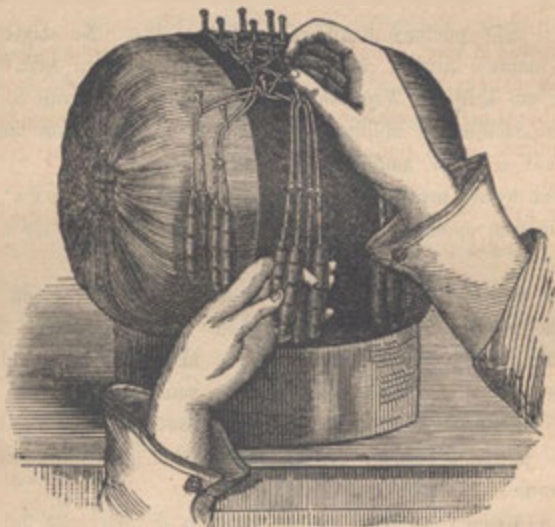
Kde prorýván vzor kusem, čítáme body dále v řadě vedlejší; kde však figura vzoru tak je velká, že nelze ani na 2 i 3 řady čítati, tu nejlépe roztřepiti krajku, a sečísti nitě.

Napínání podvínku.

Podvíněk napínáme z tuha kolem podušky a kde se kraje jeho setkají, přišpendlíme jej po obou stranách, paličky jejich zabodujeme až ku papíru.

O zabodnutí.

Špendlík zapichuje se do určitého bodu podvínku kolmo, ale poněkud ve směru šikmém, aby se nevytrhl z přímé polohy při drhnutí. Začátečnice rády vpíchnou špendlíky příliš šikmě, což zase překáží pravidelnému obplétání.

Obrázek č. 36.

Zabodnutí. — Odkládání nehybných paliček.

Zabodujeme je nejvýše na $\frac{1}{3}$ délky jejich do podušky. Špendlík se připojuje těsně k poslednímu skřížení, a vždy se zapichuje do středu 4 paliček, aby dvě a dvě nitě se kladly s každé strany špendlíku.

Toto nazýváme **jedno zabodnutí**. Obrázek č. 36.

Kterak držíme paličky při zabodnutí.

Jelikož zabodujeme rukou pravou, nezbyváá než držeti paličky všechny v ruce levé. Paličky ruky levé držíme mezi palcem a ukazovákem, paličky ruky pravé mezi ukazovákem a středním i prstenníkem. (Viz obrázek č. 36.)

Vytahování špendlíků.

Špendlíkův při začátku nevytahujeme dotud, dokud nemáme upletený kus na 10—12 $\frac{1}{2}$. Pak z nejprvějších řad je vytahujeme a upotřebujeme pro další práci.

Drhnutí dirkové.

Seznámivše se nyní i s podvínkem, i se zabodnutím, cvičme se v drhnutí direk.

- a) Nejprve samy si vypícháme vzor takto: nakreslíme si čtverečnou síť kosou na podvínku, a kde v síti by přišel uzlík, tam vpícháme dirku.
- b) Připevnivše si vzor, napneme podvínku na podušku, a pak připevníme k němu paličky.
- c) Pro drhnutí dirkové stačí 6 paliček, ale jest lépe, vezmeme-li jich 10. Připevníme je na podušku, jak už udáno, a obraz čís. 7. nám ukazuje.

Majíce nyní více paliček než 4, kterými se vždy pracuje, jest nám třeba znáti pravidlo o odkládání nehybných.

Odkládání nehybných paliček.

Paličky, jimiž nepleteme, odkládáme buď na levou, buď na pravou ruku, jak to pletivo žádá. Aby se nám nesmíchaly, a nitky nescuchaly, ohraničíme si vždy 2 a 2 špendlíkem, jak nám obraz čís. 36. jasně naznačuje. Lépe ještě, nepícháme-li ku nitkám, jako na obraze, ale doleji k obálce paliček.

Pravé krajkařky se tomuto roztrhávání srdečně smejí; ale my, jež jsme neznalkyněmi v této práci, musíme se tomu podvoliti.

Takto rozložené a pěkně urovnané paličky na podušce pěkně vyhlíží, a mají vzhled pořádku v práci; nitě se nezmotají, a pletačka, ať přistoupí k podušce kdykoliv, vždy nalezne všechno na pravém místě.

Paličky 4, kterými se má začít při ukončení, necháváme viseti s předu se vzoru, aby se nespletly s ostatními. Tak víme hned, kde se vzor ukončil, a co nyní plésti máme.

Jednoduchá dirka.

Přípnuly jsme nitě k podvínku za smyčky a nyní pracujeme. Pleteme-li dirky, pleteme vždy z jedné straně: buď od levé k pravé, nebo od pravé k levé, ale nikdy jednou sem, podruhé tam.

Pracujmež od pravé k levé.

Pletení se děje vždy ve směru kosém, a vyhledáme si nejvyšší bod vzoru.

Pozorujmež, aby nitě ode smyčky základní se táhly prostě a odděleně jako paličky jejich leží! Toto pravidlo nebudeme více opakovati,

ale rozumí se pro práci vůbec. V plném pletení vzoru hledíme, aby taktéž nitě drhnutí posledního se kladly nezmotaně.

6 paliček levých odložíme, se čtyřmi s pravé strany pracujeme.

1. řd. 1 drhnutí, 1 zabodnutí, 1 drhnutí, 2 pravé paličky odložíme, s levé 2 přibereme; 1 drhnutí, 1 zabodnutí, 1 drhnutí, 2 pravé paličky se odloží, 2 levé přiberou; 1 drhnutí, 1 zabodnutí, 1 drhnutí, a tak pokračujeme, až jsme spotřebovaly paličky na levé straně odložené. Pak dáme paličky na levo zpět a začínáme taktéž 2. řadu. (Obraz čís. 37.)

Když jsme nabyly v tom zručnosti dostatečné, cvičíme se v dirkách s nití točenou.

Dirky točené.

Pracují se na tom-též podvínku jako předešle. Jediný rozdíl spočívá v tom, že před každým prvním drhnutím učiníme dříve jeden hod. Tím jsme nit otočily. Můžeme také učiniti 2, 3 a více hodů, když si toho žádá vzor. Pak jsou to dirky dva i vícekrát točené. Obraz čís. 38. při dirce podvojně točené to ukazuje.

Dirky podvojně točené.

Pracují se jako předešlé s tím rozdílem,

že před každým drhnutím, tedy i po zabodnutí, učiníme jeden hod. Obraz čís. 38. to znázorňuje.

Cvičíme dirky tak dlouho, až jsme v práci zručny. Jsouť základem i vsorův, i krajkové púdy a nezmaříme cvičením ani času, ani nitě, neboť proužek již nám poskytne úzkou vložku.

Obraz čís. 37.
Jednoduchá dirka.

Obraz čís. 38.
Dirka podvojně točená.

Zkráceniny.

drh. = drhnutí,
hd. = hod,
zabd. = zabodnutí,

skř. = skřížení,
pal. = palička,
odl. = odložit se,

přb. = přibeře se,
prv. = pravé,
lv. = levé.

Drhnutí síťové.

Obraz čís. 39.

Pracuje se v řadách sem a tam jdoucích. Zabodnutím ohraničuje se pouze mezní čára figury vzorové po obou stranách.

Krajkařky nazývají toto drhnutí: „polohodový kus“.

Stačí nám 8 paliček pro cvičení.

Vzor na podvínku pro cvičení vypícháme si samy takto:

Představíme si „kus“ jako pruh stejnoměrný pro 10 paliček v šířce $1\frac{1}{2}$ —2 a pícháme po obou stranách této míry ve směru vodorovném rovně proti sobě dirky ve vzdálenosti $3\frac{1}{2}$ ve směru kolmém. Máme tudíž dvě řady direk napíchaných ve stejné vzdálenosti $3\frac{1}{2}$. Prve než paličkami drhneme, zabodneme špendlík mezi nejkrajnější 4 paličky pravé strany do nejvyššího bodu vzoru. Pak začínáme od pravice k levici:

1. řd. 1 drh.; 2 pravé paličky se odloží, 2 levé

přiberou; 1 drh. — opět 2 pravé se odloží, 2 levé přiberou; — 1 drh., — opět se 2 pravé odloží a 2 levé přiberou — a tak se pokračuje, až jsme odložily na pravo paličky všechny. Tím jsme se octly na konci první řady. Tam zabodneme špendlík a učiníme dvěma posledními paličkami v levo 1 hod, načež začneme řadu druhou.

2. řd. Od levice k pravici:

1 drh.; 2 levé se odloží, 2 pravé přiberou; 1 drh. a tak se pokračuje, až máme v ruce opět jen 4 paličky pravé. Nyní zabodneme do dirky v podvínku špendlík, učiníme 1 hod s nejkrajnějšími dvěma paličkami, což je hod ukončující. Pak začneme řadou novou jako 1. řada.

Obraz čís. 39.
Drhnutí síťové.

Při tomto drhnutí síťovém táhne se skrze síť jedna nit vodící, jak ukazuje obraz čís. 39. Radíme, aby začátečnice si vzaly nit vodící barvy jiné: červené, modré. Tak uvidí hned jasně vlastnost splétání práce a cvičení jim podá hezkou prymku na ozdobu zástěrky, nebo jiného prádla.

Když v drhnutí síťovém po zabodnutí v krajích neučiníme ještě 1 hod, změni se vodící nit, a to opět podává jiný tvar síťový, který se nejvíce v krajích hází, při tvarech vzoru, jež jsou kosé, zoubkové, zubovité a p.; avšak začátečnicím doporučujeme, aby si vodící nit označily a jen jedinou proplétaly.

Drhnutí plátěné.

Je pevnější síťového drhnutí. Krajkařky jmenují je: „celohodový kus.“ Pracuje se taktéž v řadách semo tamo, na tomže podvínku jako při síťovém drhnutí, od pravé strany k levé. Zde jako při plátěné značí se nám osnova a útek. Útek plete se dvěma nitěma, a sice z nejkrajnějších dvou paliček pravice. (Obraz čís. 40.)

Zabodneme špendlík jako při předešlém, a pracujeme:

Učiníme 1 hod, ale pouze s oběma nejkrajnějšíma paličkama na pravé straně. Nyní:

1. řd. 1 skř., 1 hod, 1 skř.; 2 pravé pal. se odloží, 2 levé přiberou. Tak opakujeme, až jsme řadu upaličkovaly, pak zabodneme, a jako při předešlém učiníme 1 hod ukončující.
2. řd. Od levé ku pravé: 1 skř., 1 hod, 1 skř.; 2 levé paličky se odloží, 2 pravé přiberou. Tak až ku konci řady.

Vezmeme-li na útek nitě barvy jiné, máme zase ozdobu prymkovou.

Obraz čís. 40.
Drhnutí plátěné.

Okraj.

Okraj upevňuje krajkový pruh. Krajka má jeden kraj, vložka dva. Pracuje se se šesti paličkami takto: Dvě paličky po levé ruce odložíme.

Začneme se čtyřmi.

2 drh., 1 zabd., 2 paličky pravé se odloží, 2 levé, (které pro kraj se vždy čítají a osamoceně připínají k podvínku), se přiberou: 2 drh., levé se odloží a zase 2 drh. s přibranými 2 pal. pravými.

Okraj můžeme cvičiti při kraječce.

Došedše až k tomuto pátému způsobu, seznaly jsme veškery pohyby paličkování krajek. I seznáme, že jsou při tom dva jednoduché pohyby: hod, skřížení. Jeden sloučený: drhnutí, a pět složených způsobů drhnutí: pletenec, dirka, síťovina, plátěná pletenina, okraj.

Některé poznámky.

Začátečnice ať pracují vždy jen 4 paličkami. Zručné pracovnice a krajačky podrží v ruce celý počet paliček, který potřebují pro jednotlivý vzor a odkládají zpět, zapínajíce je na podušky, pouze ony, se kterými v okamžiku nehází; avšak to si smí dovoliti jen mistrová.

Ukončivše krajku ustříhneme nejprve nitě od paliček a pak teprve vytahujeme spinadla. Jinak by se krajka stáhla.

Když je podvíněk příliš rozpíchaný delším pracováním, namaže se bílkem a dirky opět pěkně vystoupí.

Pletení kraječek.

Když máme přesně vypíchaný vzor a na podvínku dobře poznamenaný, můžeme nyní již se pokusiti v pletení kraječek. Začneme s nejjednodušší. Podvíněk napínáme na podušku, aby okraj kraječky byl při ruce levé, vzor u ruky pravé.

1. Kraječka pletencová.

Jestli to kraječka pevná, oblíbená a provedena v niti silné i vhodná pro šněrování, poněvadž dirky krajové jsou pletencem vroubené, odkud i název její.

Sestává ze tří složených pohybů:

- a) pletence,
- b) dirky jednoduché,
- c) okraje.

Paliček nám třeba nejméně 12, jimiž vytvoříme dvě řady direk. Chceme-li více řad direk, čímž se kraječka rozšíří, přidáme 4 a 4 paličky.

Začneme s úzkou.

Podvíněk sestává z čár příčných, tažených vždy od pravé strany k levé s hora ve vzdálenosti stejnoměrné. Pro naše krajky se dvěma řadami direk se vypíchají v čáře 3 dirky.

Viz obraz čís. 41.

Obraz čís. 41. Podvíněk

Má-li býti více řad direk, vypichuje se o 1 dirku více. Pro silnější nit se podvíněk vypíchá řidčeji.

Našpendlíme si smyčky k podvínku a pracujeme od pravé k levé takto: Krajní 4 pal.: — 4 drh. 1 zabd. do vypichnuté dirky nejkrajnější pravé; — 4 drh. — 2 pr. pal. odl., 2 lv. pal. přb. — 1 drh. 1 zabd. (do dirky druhé v řadě kosé); 1 drh; — 2 pr. pal. odl., 2 lv. pal. přb. — 1 drh. 1 zabd. 1 drh. — 2 pr. pal. odl., 2 lv. pal. přb. — 2 drh. 1 zabd. — 2 lv. pal. přb. s posledními 4 pal. 2 drh. — 2 lv. pal. odl. a se 4 pal. 2 drh.

Nyní paličky všechny přendají se opět ku levé straně, a začne se znova.

Prvé 4 pal. splétají pletenec. Posledních 6 pal. tvoří okraj, střední pak dirku.

Pro cvičení je doporučujeme. Byť i se nelíbily, pamatujme, že se učíme. Jsou již také úzkou ozdobou pro prádlo dětské.

2. Vzor hráškový.

Obraz čís. 42.

Tato kraječka je velmi pevná a hezká. Označují se také názvem cizím „Eternelle“, na znamení trvanlivosti. Od direk obyčejných liší se zvláštním sestrojením svým, tak že vždy třikráte opakované dvoudrhnutí utvoří dirku. Sestává: z okraje a drhnutí.

Jako dirky obyčejné i točené, tak i tyto hráškové bývají půdou krajek. Sama o sobě je tato kraječka velmi hezkou okrasou.

Podvíněk též jako při předešlé pro dvě řady direk. Obraz čís. 41.

Obraz čís. 42.
Vzor hráškový.

Chceme-li více řad direk, přidáme pro každou 4 paličky a v podvínku vypícháme kosou o jednu dirku pro zabodnutí více.

Pracuje se od pravé ruky k levé, čtrnácti paličkami.

Když jsme smyčky nití připevnil y k podvínku, začneme pracovati 1. řadu.

1. pohyb: nejkrajnější 4 pal. pr., — 2 drh.

2. pohyb: 2 pal. pr. odl., 2 pal. lv. přb., 2 drh.

3. pohyb: 2 pal. lv. odl. a nejkraj. 2 pal. pr. přb.; 2 drh.,

1 zabd. do dirky v podvínku nejkrajnější při ruce pravé;

4. pohyb: všechny 4 pal. odl. v pravo. Vidíme, že špendlík zůstal neuzavřen, a to právě je zvláštností tohoto vzoru. Pracujeme dále s nejbližšími 4 pal. levé strany

5. pohyb: Vezmeme do ruky 4 pal. lv.; 2 drh.;

6. pohyb: 2 pal. pr. odl. 2 pal. lv. přb. 2 drh.;

7. pohyb: 2 pal. lv. odl. 2 pal. pr. přb. 2 drh, 1 zabd. do dirky druhé v řadě kosé směrem dolů. Nyní opět se všechny 4 pal. odl. a visí od špendlíku neuzavřeného. Je to 2. zabd. v řadě.

8. pohyb: S levé strany vezmeme 4 pal. ze šesti, jež ještě nepracovaly; 2 drh.;

9. pohyb: 2 pal. pr. odl. a 2 poslední lv. přb. 2 drh. Toto jest okrajový hod.

10. pohyb: 2 pal. lv. odl. 2 pal. pr. přb. 2 drh. 1 zabd. do třetí kosé dirky v řadě. Máme nyní 3 špendlíky neuzavřeny v řadě šikmé, a s obou stran jejich vždy dvě a dvě pal. splývají. Tím se ukončila řada 1.

Dáme veškeré pal. zpět ku straně levé a začínáme opět s nejkraj. pr. 4 pal. Popíšeme ještě 2. řadu, aniž bychom více jednotlivé pohyby roztřídily.

2. řada. 4 pal. pr. 2 drh.; — 2 pr. pal. odl. 2 pal. lv. přb. 2 drh. 2 lv. pal. odl. 2 pr. pal. přb. 2 drh. 1 zabd. 4 pal. pr. odl. 4 pal. lv. přb. 2 drh.; 2 pal. pr. odl. 2 pal. lv. přb. 2 drh.; 2 pal. lv. odl. 2 pal. pr. přb. 2 drh. 1 zabd. 4 pal. pr. odl. 4 pal. lv. přb. 2 drh. 2 pal. pr. odl. 2 lv. přb. 2 drh., 2 pal. lv. odl. 2 pal. pr. přb. 2 drh. 1 zabd. Pal. zpět k levé ruce. Nejkraj. 4 pal. pr. začínají řadu 3.

Nelze chybiti, když se zvolna po tomto návodu pracuje. Cvikem dosáhne se zručnosti a pak lze začít i na 5—6 řad direk.

3. Obloučková.

(Obraz čís. 44.)

Kraječka sestává: z okraje, direk, síťoviny.

Dirky tvoří půdu, síťovina vzor a vázankovité obloučky kraje druhého.

Čítá 10 párů paliček = 20 kusů.

Podvíněk obraz čís. 43.

Nitě čís. 60.

Obraz čís. 43. Podvíněk.

Obraz čís. 44. Kraječka obloučková.

Začne se u hvězdičky * na podvínku označené, u okraje, a pracuje se:

1. pohyb: Se 3 páry pal. u levé ruky okraj. Jak známo plete se okraj vždy s lv. pal. 6 nejkráj.
2. „ 2 páry od okraje odl. ku levé ruce, 1 pár s pravé přb. a 1 dirku.
3. „ 1 pár pr. odl., a pak okraj.
4. „ 3 páry lv. odl., se kterými se okraj pletl. 2 páry pr. přb.; 1 dirka.
5. „ 1 pár pr. odl., 1 pár lv. přb.; 1 dirka.
6. „ 1 pár lv. odl., 1 pár pr. přb., 1 drh.; 1 pár lv. odl. 1 pár pr. přb., 1 dirka.
7. „ 1 pár pr. odl., 1 lv. přb., 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb., 1 drh. Pak okraj.
8. „ 2 páry od okraje v lv. odl. 1 pár pr. přb., 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb., 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb., 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb., 1 dirka.

9. pohyb: 1 pár pr. odl., 1 lv. přb., 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb., 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb., 1 drh.; 1 zabd.
10. „ 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb., 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb., 1 drh.; 1 zabd.
11. „ 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb.; 1 drh., 1 zabd.; 1 drh.
12. „ Odl. 6 párů k lv. straně. S pravé strany 2 páry přb.; 1 dirka.
13. „ 1 pár lv. odl., 1 pr. přb.; 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb.; 1 drh.; 1 zabd.
14. „ 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 pár lv. přb.; 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 pár lv. přb.; 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 pár lv. přb.; 1 dirka.
15. „ 1 pár k levé straně odl., 1 pár pr. přb.; 1 drh., 1 lv. odl., 1 pr. přb., 1 drh.; 1 lv. odl., 1 pr. přb.; 1 drh.; 1 zabd.
16. „ 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb.;
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „ 1 dirka.
17. „ 1 pár lv. odl., 1 pr. přb.; 1 drh.;
1 „ „ „ 1 „ „ 1 „ „
1 „ „ „ 1 „ „ 1 „ „
1 „ „ „ 1 „ „ 1 „ „ 1 zabd.
18. „ 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb.;
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „ 1 drh.; 1 zabd.
19. „ 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb.;
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „ 1 drh.; 1 zabd.
20. „ 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb.;
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „ 1 drh.; 1 zabd.
21. „ 1 drh.; 1 pár lv. odl., 1 pr. přb.;
1 „ 1 „ „ „ 1 „ „ 1 drh.; 1 zabd.
22. „ 1 drh.; 1 pár pr. odl., 1 lv. přb.; 1 drh.
23. „ Ku pravé straně odlož 7 párů pal., ku levé 3 páry pal.

Začne se nyní od 1. pohybu pracovati dále.

Vložka.

Kraječka má okraj jeden, vložka dva.

Okraj na vložce naší jest rázu jiného, než obyčejný.

Vložka sestává: z okrajů, z půdy dirkované, ze vzorových kusů plátěným hodem, a mušek, nebo obyčejně také pavoučků zvaných.

Čítá 14 párů paliček, nebo 28 kusů.

Nitě jsou číslo 40.

Připevníme ku podušce pal. vždy 4 a 4, jak udáno.

Podvíněk viz obraz čís. 45., vzor vložky obraz čís. 46.

Obraz čís. 45.

Obraz čís. 46.

Začneme paličkovati od levé ruky ku pravé.

Na podvínku označeno jest místo začátku práce znaménkem: *

Při pracích složitých nelze mluvit o řadách, jelikož se částice jednotlivé pracují vždy zvlášť. Roztřídíme si tudíž popis na částice vzoru.

1. částice.

K levému kraji 2 pal. odl., 4 pal. nejbližší u levé ruky vezmeme do ruky.

S oněma dvěma, jež držíme v ruce levé, učiníme 2 hody, čímž se nitě otočí dvakráte.

(Tento pohyb práce označíme v dalším postupu takto: 2 levé pal. 2 hd.).

Nyní dále pracujeme: 2 drh., 1 zabd.; — 2 prv. odl., 2 levé, krajní, přb.; 2 levé pal. 3 hody, 2 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 2 drh.; — 2 levé odl., 2 prv. přb., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 drh.; —

2 levé pal. odl., 2 prv. přb., 1 drh.; —

2 „ „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ „ 2 „ „ 1 „ 1 zabd., 1 drh. —

2 „ „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ „ 2 „ „ „

S oněma dvěma pravýma učiň: 2 hody. To označíme vždy: 2 pravé 2 hd. Nyní dále: 2 drh., 1 zabd., 2 levé odl., 2 prv. přb., 2 pravé 3 hd., 2 drh.; — 2 pravé odl. 2 levé přb., 2 drh.

Nyní paličky rozdělíme na dvě strany stejné: na levou stranu odložíme 7 párů — čili 14 pal., na pravou taktéž 7 párů, čili 14 pal.

2. částice.

Začneme u prostřed.

S pal. 14., jež visí po ruce levé, vezmeme do ruky 2 páry, čili 4 pal. S těmi začneme:

1 drh., 1 zabd., 1 drh.; — 2 prv. odl., 2 levé přb.,

1 drh.; — 2 prv. odl., 2 levé přb., 1 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

1 zabd. 1 drh., 2 levé odl., 2 prv. přb., 1 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

1 zabd. 1 drh., 2 pravé „ 2 levé „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „

2 levé, 2 hody; — 2 drh., 1 zabd., 2 prv. odl.,

2 „ přb.; — 2 levé 3 hody. — 2 drh.; —

2 „ odl., 2 pravé přb., 2 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ — 1 zabd., 1 drh.; —

2 pravé odl., 2 levé přb., 1 drh.; —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ — 1 zabd., 1 drh. —
 2 levé „ 2 pravé „ 1 „ —
 2 pravé „ 2 levé „
 2 levé 2 hody. — 2 drh. 1 zabd.; — 2 pravé odl.,
 2 „ přb.; — 2 levé 3 hody. — 2 drh.; —
 2 „ odl., 2 pravé přb., 2 drh.

Na levou stranu dáme 7 párů, čili 14 pal., a na pravou tolikéž.

3. částice.

Začneme u prostřed.

Vezmeme do ruky 4 pal., z oněch 14 pal., jež visí po pravé ruce.

1 drh., 1 zabd., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb.,

1 „ — 2 levé odl., 2 prv. přb., 1 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „

2 „ „ 2 „ „ 1 „

1 zabd., 1 drh.; — 2 pravé odl., 2 levé přb., 1 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „

2 „ „ 2 „ „ 1 „

1 zabd., 1 drh.; — 2 levé „ 2 pravé „ 1 „

2 „ „ 2 „ „ 1 „

2 „ „ 2 „ „

2 pravé 2 hody. — 2 drh.; —

1 zabd.; — 2 levé odl., 2 pravé přb.; — 2 pravé 3 hody. — 2 drh.;

2 pravé odl., 2 levé přb.; 2 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ — 1 zabd.;

1 drh., 2 levé „ 2 pravé „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ — 1 zabd.,

1 drh.; — 2 pravé odl., 2 levé přb.;

1 „ 1 zabd.; — 1 drh. 2 levé odl., 2 prv. přb. (2 pravé 2 hody. —

2 „ — 1 zabd., 2 levé odl., 2 pravé přb.; — 2 pravé 3 hody. —

2 „ — 2 pravé odl., 2 levé přb., 2 drh. —

Na každou stranu se odloží 7 párů, čili 14 pal.

4. částice.

Zde začíná se kus plátěný.

U prostřed začínáme.

Od pravé strany vezmeme do ruky 2 pal., od levé taktéž 2 pal.

Dirka na podvínku leží právě mezi oběma páry paliček. Kus pracuje se

plátěným hadem, při kterémž jak známo jedno skřížení učiníme, prve než jednou drhneme.

Chceme hod za hodem raději popisovati práci, aby méně zběhlé se nespletly, zvláště když se kolem kusu pletou dirky.

2 hody. — Když se zvláště neudává, že jen buď levýma, buď pravýma pal., rozumí se samo sebou, že oběma páry se hody provedou. —

1 skřž., 1 drh., 1 zabd.; — 1 skřž., 1 drh.; —

2 pravé odl., 2 levé přb., 2 hody, 1 skřž., 1 drh., 1 zabd.,

1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb.,

1 „ 1 „ — 2 „ „ 2 „ „ 2 hody; —

1 „ 1 „ 1 zabd., 1 skřž., 1 drh.; — 2 pravé odl.,

2 levé přb., 1 skřž., 1 drh.; — 2 pravé odl.,

2 „ „ 1 „ 1 „ — 2 „ „

2 „ „ 2 hody; — 1 skřž., 1 drh., 1 zabd., 1 skřž.;

1 drh., 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ —

2 pravé 2 hody. — 1 skřž., 1 drh., 1 zabd.,

1 skřž., 1 drh., 2 pravé odlož, 2 levé přb., 1 skřž., 1 drh.,

2 „ „ 2 „ „ 1 „ 1 „

2 „ „ 2 „ „ 1 „ 1 „

1 zabd., 1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh.,

2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh.; —

1 zabd.; 1 skřž., 1 drh., 2 pravé odl., 2 levé přb., 1 skřž., 1 drh.;

1 zabd., 1 skřž., 1 drh. — Tím se ukončil kus vzorový.

Na pravou stranu dáme 9 párů pal., čili 18 kusů, na levou 3 páry — 6 pal., a do ruky vezmeme 4 pal.

5. částice.

2 pravé pal. 2 hody. —

1 drh., 1 zabd., 1 drh., 2 pravé odl., 2 levé přb., — 1 drh.; —

2 pravé odl., 2 levé přb., 1 drh., 1 zabd., 1 drh.; —

2 levé odl., 2 pravé přb.; 1 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ — 2 pravé pal. 2 hody. 1 drh., 1 zabd., 1 drh.; —

2 pravé „ 2 levé „ 1 drh.; —

2 „ „ 2 „ „ 1 „ —

2 „ „ 2 „ „ 2 levé pal. 2 hody. 2 drh.,

2 drh., 1 zabd.; — 2 pravé odl., 2 levé přb.; —

2 levé pal. 3 hody. — 2 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 2 drh. —

Na levou stranu 14 pal., na pravou stranu 14 pal. —

9. částice.

Začneme u prostřed.

Vezmeme s pravé strany z oněch 14 pal. do ruky: 4 pal. —

1 drh., 1 zabd., 1 drh., 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 drh.; —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " 1 zabd. —

1 drh.; — 2 pravé odl., 2 levé přb.; 1 drh.; —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " 1 zabd., 1 drh.; —

2 levé " 2 pravé " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " — 2 pravé 2 hody. —

2 drh., 1 zabd., 2 levé odl., 2 pravé přb.; — 2 pravé 3 hody. —

2 drh.; — 2 pravé odl., 2 levé přb., 2 drh.; —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " 1 zabd.,

1 drh.; — 2 levé " 2 pravé " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " 1 zabd.,

1 drh.; — 2 pravé " 2 levé " 1 " 1 "

1 drh.; — 2 levé " 2 pravé " —

2 pravé pal. 2 hody. — 2 drh., 1 zabd.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 2 pravé 3 hody. — 2 drh., — 2 pravé odl., 2 levé přb., 2 drh. —

Na pravou stranu 8 pal., na levou stranu 8 pal., a do středu 12 pal. dáme.

10. částice.

Muška.

Jinak zove se tento vzorový kus také pavouček.

Paličkuje se pouze s oněmi 12 pal. ve středu; ostatní jsou nyní nehybné.

Ze 12 pal. ve středu práce, vezmeme do ruky 4 pal. prostřední. Máme tudíž v středu práce: 4 pal. levé, 4 pal. pravé, 4 pal. střední. Se 4 středními házíme.

Se 2 v levé ruce i se 2 v pravé ruce 3 hody, 1 skřž., 1 drh., — 2 levé odl., 2 pravé přb.,

2 pravé pal. 3 hody. — 1 skřž., 1 drh., 2 levé odl., 2 pravé přb.; — 2 pravé pal. 3 hody. — 1 skřž., 1 drh.; 3 páry (6 pal.) dáme na pravou stranu.

S levé strany vezmeme 4 pal. do ruky. 2 levé z nich 3 hody; — 1 skřž., 1 drh.; — 2 pravé odl., 2 levé přb.; — 2 levé pal. 3 hody; — 1 skřž., 1 drh., — 4 pal. odlož na levou stranu. Se strany pravé vezmi do ruky 4 pal. — 1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh.; — 4 pal. odlož ku pravé straně, a 4 pal. s levé strany vezmi do ruky. 1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb.; — 1 skřž., 1 drh., 1 zabd., 1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh. —

6 pal. odlož na stranu pravou, a 4 pal. s levé strany vezmi do ruky. — 1 skřž., 1 drh.; — 2 pal. pravé odl., 2 levé přb., 1 skřž., 1 drh.; — 4 pal. na levo odlož, 4 pal. s pravé strany přb. — 1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh., — 4 pal. odlož na pravo, 4 pal. od levé strany přb., — 1 skřž., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 skřž., 1 drh. —

Na pravou stranu odlož 18 pal., na levo 6 pal.; do ruky vezmi 4 pal.

11. částice.

2 pravé pal., 3 hody. — 1 drh., 1 zabd., 1 drh.; —

2 " odl., 2 levé přb., 1 " —

2 " " 2 " " 1 " — 1 zabd., 1 drh.; —

2 levé " 2 pravé " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " — 2 pravé pal. 3 hody, 1 drh.,

1 zabd., 1 drh.; 2 pravé odl., 2 levé přb.;

1 drh.; 2 pravé odl., 2 levé přb.; — 2 levé pal. 2 hody. —

2 drh., 1 zabd., 2 pravé odl., 2 levé přb., — 2 levé pal. 3 hody. —

2 drh.; — 2 levé odl., 2 prv. přb.,

2 drh.; — 2 levé odl., 2 prv. přb., 1 drh.; —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " — 2 pravé pal. 3 hody.

1 drh., 1 zabd., 1 drh.; — 2 pravé odl., 2 levé přb., 1 drh.; —

2 " " 2 " " 1 " —

2 " " 2 " " 1 " —

2 pravé odl., 2 levé přb., 1 drh., 1 zabd., 1 drh. —

Na levou stranu odloží se 18 pal., na pravou 6 pal. a do ruky 4 pal.

12. částice.

2 levé pal. 3 hody. — 1 drh., 1 zabd., 1 drh.; —
 2 „ odl., 2 pravé přb., 1 drh.; —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ 1 zabd., 1 drh.; —
 2 pravé „ 2 levé „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ — 2 levé pal. 3 hody.
 1 drh., 1 zabd., 1 drh.; — 2 levé odl., 2 prv. přb., 1 drh.; —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ —
 2 pravé pal. 2 hody, 2 drh., 1 zabd.; —
 2 levé odl., 2 pravé přb.; — 2 pravé pal. 3 hody. —
 2 drh., 2 pravé odl., 2 levé přb., 2 drh.; —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ — 2 levé pal. 3 hody. —
 1 drh., 1 zabd., 1 drh.; —
 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 drh.; —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ 1 zabd., 1 drh. —

Paličky dáme na pravou stranu až na 6 kusů. Z těchto 6 pal. dáme 2 pal. na levo, 4 pal. do ruky vezmeme.

13. částice.

2 drh., 1 zabd., 2 pravé odl., 2 levé přb.; —
 2 levé pal. 3 hody. — 2 drh.; — 2 levé odl., 2 pravé přb.,
 2 drh., 2 levé odl., 2 pravé přb., 1 drh.; —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 1 zabd., 1 drh., 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ 1 „ —
 2 „ „ 2 „ „ —

2 pravé pal. 2 hody. — 2 drh., 1 zabd.; — 2 levé odl., 2 pravé přb.; — 2 pravé pal. 3 hody. — 2 drh.; — 2 pravé odl., 2 levé přb., 2 drh. —

Na každou stranu 14 pal.

Nyní opakujeme a začínáme od * v popisu našem, a sice: 2. částice.

Nelze nám popisovati více vzorů v díle, které není výhradně paličkování krajek věnované.

Soudíme, že pro první pokusy stačí námi zde podané vzorky, a že pletačka která si oblíbí práci tuto, dovede každý vzor z předlohy si rozpočísti, pakli že v umění tom pokračovati bude. Opatřivši si dobře znamenáný podvíněk, a kus kraječek na vzor, snadno vnikne v paličkování vzoru.

Umělé paličkování.

Mimo popsané námi hody jsou ještě jiné umělé propletaniny v krajkách paličkových, které vpadají však již více v uměleckou práci. Jsou to různé guipurové hody, propletání nití silnějších, nebo dvou barev, a podobné ozdoby, které nebudou nepřístupny pracovníci obeznalé v stehách guipurových, i v protahování.

My v tomto díle zůstáváme při paličkování nejobyčejnějším.

Měřické tvary.

V paličkování lze vyvoditi měřických tvarův, jako v pletení, háčkování, drhání a síťování.

Základní pravidla jsou tatáž: Paličkujeme-li je s jejich stran, rozpočteme si počet paliček, jaký si žádá jejich velikost, a ukončíme, když máme žádoucí kus zhotovený.

Pracujeme-li je s jejich úhlů, přidáváme a ujímáme jako v pracích výše jmenovaných.

Jako tam přidáváme oka nebo uzlíky, tak zde opět přidáváme paličky.

Paličkujeme-li přidáváním a ujímáním, navijíme vždy dvě a dvě paličky, aby visely na niti jejich společné nepřetržitě. K tomu cíli navinuvše nití s dostatek na vřetenko jedno, neutrháme koneček po upevnění, ale odměříme nití tolik, kolik by stačilo na vřetenko druhé, načež nití protáhneme obálkou vřetenka prvního, a pak v opačném směru skrze obálku vřetenka druhého. Navijíme pak konec nití od paličky vřetenka jako obvykle. Upevnivše nit navinutou ku vřetenku, uvidíme, že obě paličky visí na niti jedné. Arci mohly by se konečky dvou paliček

uzlíkem tkalcovským pečlivě svázati a spojití, čímž by se navijení usnadnilo; avšak takto jsou kraje čistší a úhlednější.

Podvíněk připevníme ku podušce. Na podvínku jsou kraje označeny silnou černou čarou. Kraje se paličkují pletencem, přesně na čáře vytknuté, se 4 paličkami.

V úhlu hořením zabodneme špendlík, a za něj pověsíme 4 podvojně paličky za nitě.

Po každé straně visí nám takto čtyři paličky.

Se 4 pal. levými: 4 drh., 1 zabd., 1 drh. —

Se 4 pal. pravými: 4 drh., 1 zabd., 1 drh. —

* Ze 4 pal. levých odložíme 2 pravé pal., ze 4 pal. pravých odložíme 2 levé pal.

Za špendlík od zabodnutí pověsíme 1 paličku podvojnou jak na levou, tak i na pravou stranu.

Tak máme v krajích opět 4 pal., a ve středu 4 pal.

S krajními 4 pal. opět házíme v obou krajích: 4 drh., 1 zabd., 1 drh. —

A zase jak od * psáno.

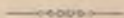
S paličkami, které do středu práce odkládáme, paličkuje se vzor, paličkami, které se zavěšují na špendlíky v krajích přidáváme, a paličkujeme jimi pletenec.

Ujímání opět se koná prostým odkládáním paliček. Jako jsme v krajích prve po 1 drh., paličky zavěšovaly, nyní je odkládáme a ze středu vždy dvě pro pletenec okraje přibíráme.

Ukončivše až na 4 paličky, učiníme 2 drh., a nitě od nich opatrně zapošijeme. Nitě ostatních odkládaných pal. při ujímání pouze odstříháme; jich zapošívati netřeba.

Takto se paličkují čtverce, trojúhelníky i oblé tvary; ano i víceúhelníky lze provésti na základě upínání, přidávání a pravidel veškerých, daných již při popisu tvarů měřických v jiných pracích.

Při tvarech měřických musíme míti dobře označený a vypíchaný podvíněk i vzor.

IV.

Splétanina.

Úvod.

Splétání je samostatné pletivo. Při mosaice nastupují činitelé dva: nit a perla; při pletanině: osnova a útek. Pletenec zapletá se z pramenů jednotných, spletanina spletá se z nití dvou, v šikmém položení skřížených.

Z oboru spletaniny máme jen jedinou ženskou práci ruční u nás velmi málo známou, i pěstovanou, a téměř bychom tvrditi si troufaly, že je toho co litovati.

Jest to pletení v rámci, označované také názvem pletení francouzské; práce to velmi vděčná, trvanlivá, vkusná a pěkná. Podobá se pletivu stávkovému, ale je úhlednější i pevnější, a velice připomíná na paličkové krajkoviny.

Pletení rámcové jest více rázu krajkového, a při malých pomůckách vyvozuje se jím dosti pěkných vzorů.

Pletení v rámci.

Jak daleko nám známo, a vyzkoumati se podařilo, rozšířilo se v Čechách za dob válek napoleonských, byvši sem přinešeno vojínky francouzskými, od nichž tu a tam, nazvíce v zámcích, dcery úřednické, i někdy dámy z kruhu panstva, této práci se naučily.

Nebylo to ani zneuznáním této práce, ani bezcenností její, že nevěšla ve známost obecnou, a že zůstala pouze majetkem několika osob; ale povahou doby.

Ženské práce ruční, vyjma pletení jehlicemi a potřebné šití, byly nazvíce jen v rukou tříd bohatších, a klestily si velmi zvolna vstup do kruhů širších, jmenovitě do škol. Že se při rozvoji umění ženských prací nejprve ujaly práce přenášivé, jako pletení, háčkování, je přirozeno. Tyto

práce dávají pracovníci svobodu, a provázejí ji, kam jí libo. Pletení v rámci však poutá ji ku bodu jednomu.

Jest to práce hravá, zábavná, nenamáhá oko a přibývá dosti rychle. Zvláštností její jest, že se splétají současně dva kusy jedním spletením. Jak splétáme totiž nahoře, vyvozuje se nám taktéž půda dole. Jedna část se plete prsty, druhá se stlouká hůlkami.

Pletení v rámci pracuje se prsty oběma rukama.

Zakládá se: na skřížení nití a vyměnění jejich polohy.

Látka.

Látkou pletení v rámci jest nit.

Nit budiž hladká, dobře spředená, aby se nevlnila, a zase ne příliš skroucená, aby pletivo nebylo drsné.

O síle niti rozhoduje, jaké má býti pletivo, tak že nám lze od nitě nejjemnější stoupati až k motouzu.

Co do vlákna můžeme plésti tak dobře z nitě bavlněné, jako z přezné, z hedbávné jako i z vlněné, která však musí býti hladká a dobře předená. Vlněná nit žádá ruky zručné.

Není nutno, aby nitě byly jakosti nejprvnější, neboť jest pletivo velmi trvanlivé. Oblíbená jest bavlna potendorfská.

Náčíní.

Náčíní pro pletení v rámci jest:

- a) rámec.
- b) hůlky.

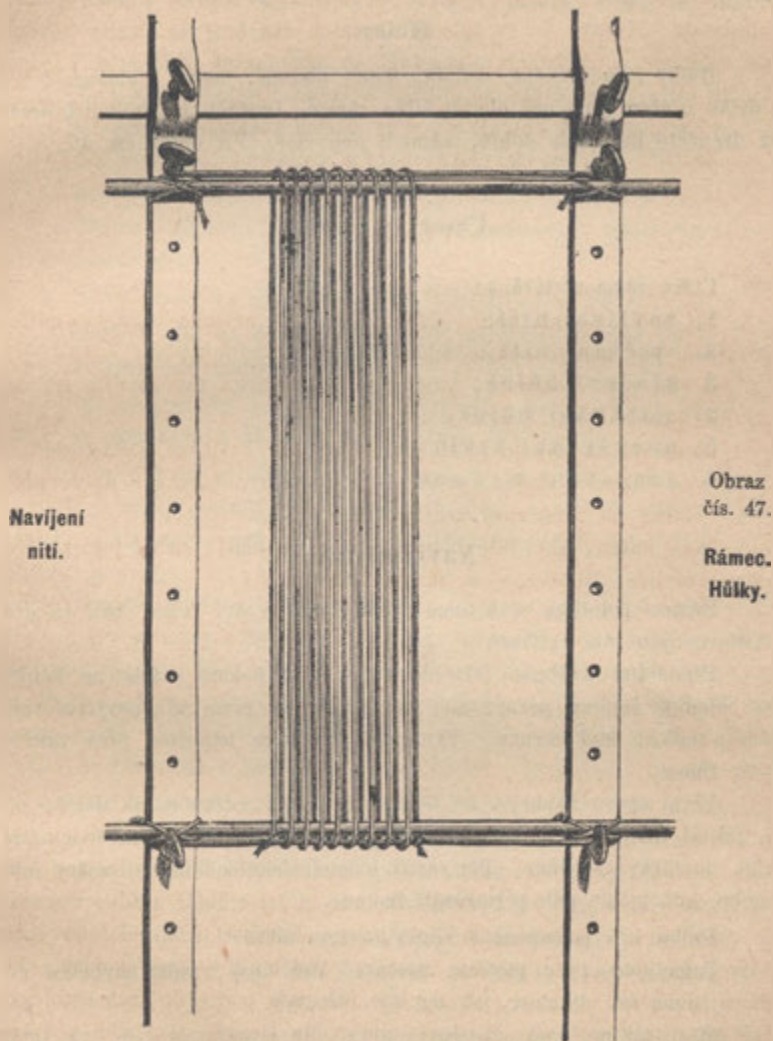
Rámec.

Rámec sestává ze čtyř dřevěných lišt, a má podobu obdélníku. Obraz čís. 47. jej znázorňuje. Délka rámce našeho mimo stojany čítá $1\frac{1}{2}$ m, a v šířce jest 1 m. Podle vyobrazení jej truhlář snadno zhotoví.

Na straně podélní jsou dirky, ve vzdálenosti 5 % od sebe, pro kolíky, na které se připevňuje motouz. Podélní lišty mají stojany, aby rámec se mohl postaviti, strany šíře pak jsou pouze do nich vstrčeny, jako při rámci pro vyšívání, jenže zde se ku stranám podélním přišroubují pevně dřevěným šroubem v podobě kolíčku. Rámec se dá takto po práci rozebrati a nezaběře místa. Viz obraz čís. 47.

Tento rámec má slušný vzhled, avšak stačí pro domácí obyčejnou práci méně složitý rámec jednoduchý, sbitý ze čtyř lišt, jehož obdélný

tvar se musí nicméně zachovati. Délka lišt budiž 150 cm , šířka stačí 70 cm , anebo zachovejmež tento poměr: šířka mějž $\frac{2}{3}$, nejvýše $\frac{1}{2}$ délky.

Tento rámec jednoduchý nemá stojanů, a nestojí tudíž prostě; za to však lze pracovníci, aby si ku práci usedla, rámec si postavila a při-držela jej, postavivši na dolní jeho lištu nohy. Při rámci prvnějším musí

státí při práci. Na tomto rámcí jednoduchém není kolíků. Motouz se prostě uváže k lištám dlouhým; avšak mohlo by se i toto opatření ještě učiniti.

Hůlky.

Hůlky jsou dřevěné, kulaté, dobře hlazené, mající v objemu 5 %; a délku o něco větší než obnáší šířka rámce. Dostačí, máme-li jich deset až dvanácte kusů, ale dobře, máme-li jich více. Viz obraz čís. 47.

Části práce.

Práce sama sestává z:

1. navijení nití;
2. splétání nití;
3. kladení hůlek;
4. stloukání hůlek;
5. upevňování krajů.
6. sundávání z rámce.

Navijení nití.

Rámec položíme si k tomu účelu buď na dvě židle, buď na dva podstavce pro rám vyšívací.

Především uvážeme (viz obraz čís. 47.) nahoře i dole na kolíky buď hladký motouz pevný, ale jemný, aby se první oka nevytvářovala příliš veliká, buď strunu. Tyto opory z tuha napneme přes vnitřní otvor rámce.

První oporu napneme na kolíky nejhořejší, druhou tak daleko od ní, jak si toho žádá délka předmětu, kterouž si na rámcí vyměříme a tam kolík do dirky zasadíme. Při rámcí jednoduchém učiníme si tužkou znaménko, kde máme pak přivazovati motouz.

Délku si vyměřujeme a rozpočítáváme takto:

- a) Pamatujeme, že pleteme současně dva kusy, tudíž napínáme nit jednou tak dlouhou, jak má býti předmět.
- b) Mezi oběma kusy zůstane mezera nití nespracovaných; na tutéž počítáme nejméně 20 %, aby při práci prsty měly i pro poslední řady dosti prostory.
- c) Dbáti sluší toho, že se nitě pracovní při splétání otáčejí a tím do délky skrácují. Čítáme, že v průměru se srazí desátý díl. Na pří-

klad uvádíme, kterak si rozpočítati lze délku nitě. Počítáme napínání nití na dětský kabátek.

Kabátek by měl míti délky 22 $\%$ bez ramínek, která, jak dále se popíše, zvláště se vplétají.

Dvojnásobně čítáno, byla by délka nitě	44 $\%$
Na mezeru čítáno	20 „
Na sražení desátý díl	4 „
Úhrnem	68 $\%$

Dle tohoto rozpočtu lze se řídit při všech jiných pracích.

Zkušené pletačky usnadnily si tento rozpočet a ustanovily si pravidlo následující:

Délka předmětu dá jednu třetinu napnutí nití. Na př.:

Kabátek čítá na délku 22 $\%$, třemi násobeno dá nám 66 $\%$, i navijely bychom nitě dlouhé na 66 $\%$.

Zde se rozchází v rozpočtu obě pravidla pouze o 2 $\%$, které případly by mezeře a o které by mohlo dobře býti méně.

Rozpočítavše si délku nitě a napnuvše na kolíky oporu, přivazujeme k ní hůlky pevně, jak nahoře tak dole, a sice do vnitřní strany rámce, tudíž nahoře pod kolíky, dole nad kolíky; při rámci bez kolíků přesně na motouz.

Nitě pracovní navineme na klubko, a konec uvážeme k opoře z motouzu v levém rohu v kraji dolním, jak obraz čís. 47. ukazuje. Záleží na tom, abychom opět ukončily, kde jsme začaly, jelikož dvě nitě čítati se musí na jedno oko, a pak by v kraji jedna nitka vybývala. Kdybychom začaly navijeti v kraji hořením, nemohly bychom začít s nitěma dvěma 1. řadu, ale s jedinou.

Když jsme nit uvázaly, táhneme ji od motouzu nebo struny nejprve **přes hůlku** k hůlce druhé, kde klubko od dolejška k hořejšku **spod hůlky** podstrčíme, a zase přes hůlku ke druhé vedeme. Viz obraz čís. 47. Klubko vždy se podstrčí pod hůlku, a tím se již při navijení nitě jednou skřížují. Obraz č. 47. nám znázorňuje navijení.

Dbáti musíme při začátku, aby se první nit od vázání táhla přes hůlku.

Tak pokračujeme, až máme navinutý dostatečný počet nití, při čemž se řídíme šířkou předmětu. Nitě kladené vedle sebe ukáží nám, jestliže dosáhly jsme již cíle, nebo se v práci nesrazí míra na šířku. Je to tak, jako začínáme-li pletení, kde si opět rozpočteme oka. Zde rozhoduje také síla nití i vzor.

Uvádíme zde na příklad poměr počtu nití takto: z bavlny číslo 16 dá 20 nití kus na 3 $\frac{7}{8}$ m.

Počítajíce nitě, čítáme pouze vrchní nitě. Jedna vrchní a jedna spodní beřou se za jednu. Nit se opět připevní k opoře dolení ve pravém rohu.

Nyní hoření hálku od opory rozvážeme, ale nevytáhneme, nýbrž vedeme ji opatrně až k hůlce dolení, ku kteréžto ji těsně sešoupneme a k ní přivázeme. Tímto převedením hůlky již se nám ukáže základní splétání nití. Hoření nit se smekne dolů, dolení vystoupí navrch, a obě se skříží.

Než začneme splétati první řadu, dobře si nitě nahoře srovnáme, aby se tam tytéž nitě skřížily jako dole, což na hůlce uvidíme a rozpoznáme.

Navinuté nitě dají nám osnovu práce. Uvidíme, že se táhnou dvojce nitě osnovy navinuté, které se mezi sebou splétají. I máme tudíž osnovu podvojnou.

Sluší rozeznati proto také:

nitě spodní = v zadu ležící;

nitě vrchní = ku předu ležící.

Na dobrém navijení záleží mnoho. Nesmíme navijeti nitě příliš volně, a musíme je navijeti stejnoměrně.

Splétání nití.

Když jsme byly takto dostatečný počet nití navinuly na rámeček, začneme splétati.

Pro splétání všoupneme levou ruku mezi obě nitě podvojně osnovy hůlkou oddělené, aby čtyři prsty přišly mezi nitě, palec před ně ku předu.

Při velkém objemu šířky nenabírají se nitě osnovy veškery na ruku, nýbrž pouze přiměřené jich množství.

Palcem a ukazovákem ruky pravé spodní nitě nabíráme a splétáme, palcem a ukazovákem ruky levé opět vrchní nitě propouštíme. Na pravou ruku opět navlékáme si spletené již nitě osnovy podvojně ze řady, kterou právě pracujeme, aby středem jejich ruka byla navlečena jako dříve na levé. Při velkém objemu šířky vstřícíme mezi nitě hůlku, abychom nemusely celou tíhu nití míti v ruce, což by vadilo při práci.

Rozeznáváme dva spůsoby práce:

a) vytvářování ok;

b) vytvářování direk.

Z těchto dvou způsobů skládá se veškerá práce pletiva v rámci. Rozeznáváme tudíž:

- a) půdu hladkou = splétání ok.
- b) půdu prolamovanou = splétání direk.

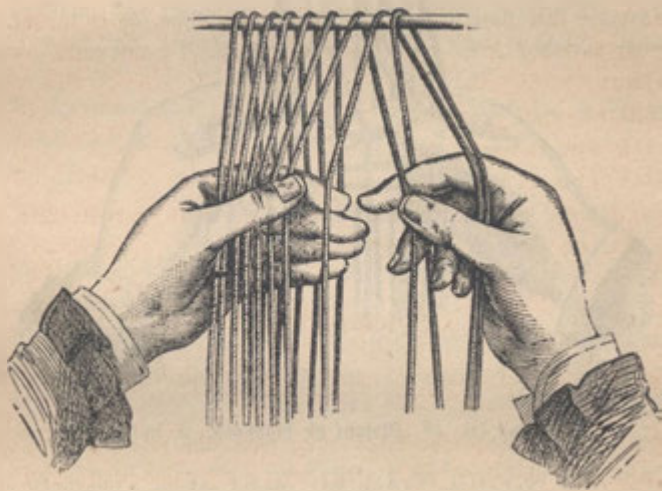
Když kus upleteme, pozorujeme, nejsou-li nitky příliš napnuty. Kdyby se tak stalo, posuneme oporu hoření o něco nížeji.

Pleteme vždy co nejbliže opory, nebo řady poslední.

Vytvořování ok.

Obraz čís. 48.

Splétáme od pravé strany k levé, a začínáme vždy s nití spodní. Když jsme byly ruku levou prostrčily skrze osnovu podvojnou, začneme u pravého kraje.

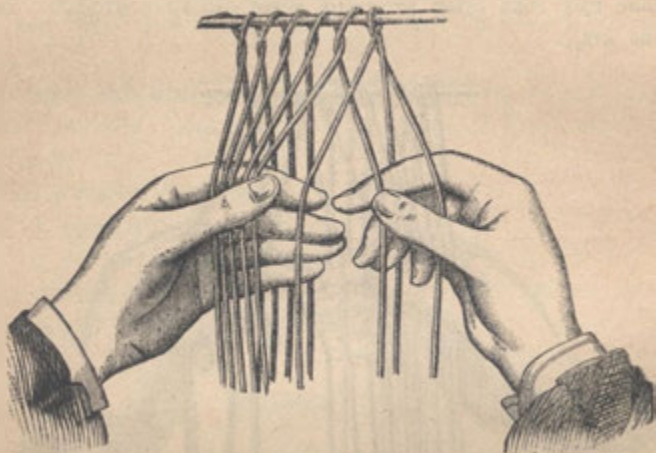
Obraz čís. 48. Vytvořování ok. 1. řada.

1. řada. Nabeřeme palcem a ukazovákem ruky pravé spodní dvě nitě u kraje, a stáhneme je ku předu; nejprvnější nit vrchní s ruky levé spustíme nazad, čili do spodu, a tyto spletené nitě vsoupneme na ruku pravou. To jest jedno oko, jinak také zvané hladké oko. A zase pleteme druhé oko; * nabeřeme nejbližší spodní nit čís. 1 opět palcem a ukazovákem ruky pravé, i vytáhneme ji na vrch, čili ku předu, a první z vrchních, čís. 2, pustíme dolů, čili na zad, opět je navlékající na ruku pravou. Obráz čís. 48. nám práci naznačuje.

Tak od * stále opakujeme, až ku konci řady celé.

Došedše ku konci, vložíme mezi obě podvojně osnovy hůlku, o čemž dále se píše v článku: kladení hůlek.

2. řada. **Obraz čís. 49.** V první řadě začínaly jsme se **dvěma nitěma**. V řadě druhé pak začínáme pouze s **nití jedinou**. Jest totiž pravidlem při pletení v rámci, že se počet začátečních nití střídá; jednou začíná se nitěma dvěma, podruhé nití jedinou. Na toto pravidlo nesmí se zapomínati, sice by se pletivo zkazilo. Nyní máme spodem jednu nit prostou, a vrchem dvě nitě s kraje.

2 3 1
Obraz čís. 49. Pletení ok hladkých. 2. řada.

Nabeřeme jednu nit spodní palcem a ukazovákem ruky pravé, a z vrchních dvou tu krajní spustíme nazad. * Opět nabeřeme spodní nit, převedeme ji navrch, a vrchní nejkrájnější spustíme dolů. Od * se opakuje až ku konci řady a pak opět položíme hůlku.

Pak začneme zase 1. řadou.

Při ukončení řad máme jednou na konci dvě nitě, podruhé jednu. Když vybydou dvě, spustíme obě dvě nazad, čili do spodu.

Tak se pracují řady ok čili hladké řady. Liché číslo řad vždy začíná jako 1. a sudé jako 2.

Důležité jest, rozpoznati směr nití při splétání, abychom porozuměly práci. Pozorujeme-li totiž bedlivě pletivo, vidíme, že při pletení ok jsou

v činnosti nitě **tří**. Jedna spodní, a dvě vrchní. Spodní nit musí se vždy táhnouti ku předu spod **dvou nití** vrchních. Kdyby se táhla pouze spod jedné, bylo by pletivo chybné; stane-li se to kdy, hned uvidíme, že je chyba v práci.

Pozorujeme-li obě vrchní nitě bedlivě, vidíme, že první z nich, čís. 2., je prostá, aspoň zdánlivě se nám jí býti jeví, a druhá, čís. 3. že jest skřížená. Prostou nit čís. 2. skřížíme se spodní čís. 1., a pak ji pustíme, čímž nit polohu vymění. Vrchní se stane spodní a spodní vrchní. Kdybychom spod jedné nitě vrchní pouze nit spodní braly, stalo by se pouhé otočení dvou nití již jednou skřížených, ale nenastoupilo by žádné skřížení s nití vedlejší, kterážto vlastně pletivo zadržuje a vyvozuje.

Obraz čís. 49. jasně vysvětluje postup této velmi jednoduché práce.

Prosíme, aby čtenářky naše, čtouce, obraz pozorovaly, a když si rozmyslí popis náš, i směr nití jim s obrazce utkví v mysli, teprve pracovaly.

Upracovavše dosti řad hladkých ok, že nám lze sledovati směr nití, přistoupíme ku splétání direk.

Jednoduchá dirka.

Upleteme asi 2 oka s kraje. Máme nyní před sebou položení nití jako pro oko. Obraz čís. 50.

Při oku nabeřeme si spodní nit, a vedeme ji ku předu před první z vrchních.

Při dirce nabeřeme tuto vrchní nit na palec ruky pravé. Viz obraz čís. 50.

Vedlejší skřížení nití: nit spodní a druhá vrchní se rozpustí. Viz obraz čís. 50.

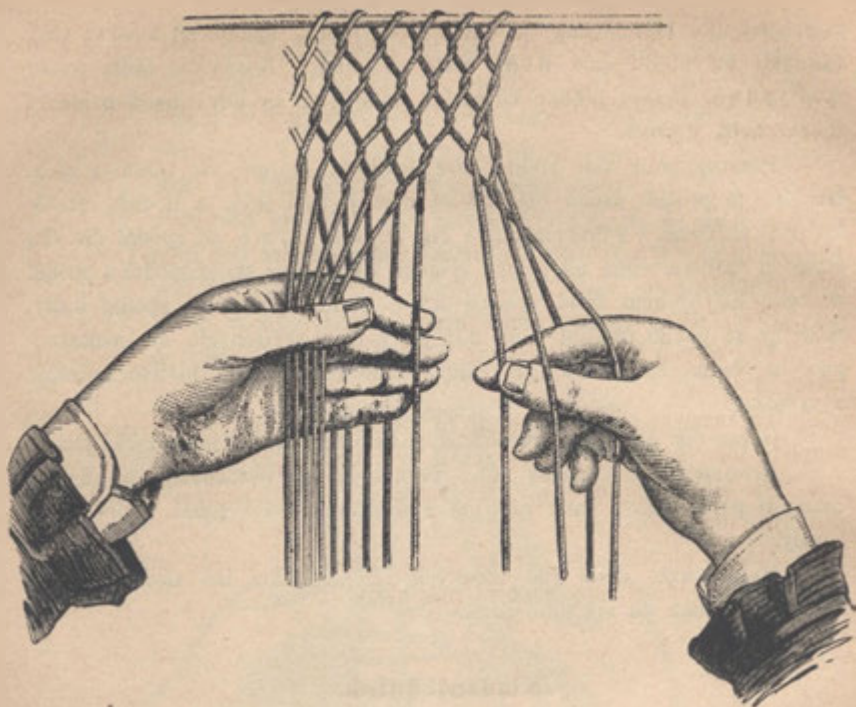
Nit, která leží nyní v pravo z těchto dvou rozpuštěných a označena jest číslicí 2., stáhne se palcem a ukazovákem ruky pravé za nit čís. 1. na palci, a dá se ku předu. Nit s palce se pusť do zadu.

Druhou nit ze skřížení rozpuštěného čís. 3. nabeřeme na střední prst levé ruky, čímž se nám utvoří položení nití obyčejné pro pletení oka. Upleteme jedno oko a tím dirku uzavřeme.

Sestává tudíž dirka: a) z rozpuštění skřížení řady předešlé; b) z otáčení dvou nití; c) z oka.

První dva pohyby utvoří otvor dirky, oko jej uzavře. Toto oko se nikdy nečítá při dirce, neboť k ní **nevyhnutelně patří**.

3 2 1
Obraz čís. 50. Dirka.

Dirka vznikne rozpuštěním jednoho skřížení řady předešlé a otočením těchto rozpuštěných nití s nití nejbližší.

Po každé řadě direk uplete se vždy jedna hladká řada ok, která k dirkám tak nevyhnutelně patří, jako jedno oko mezi každou z nich.

To jsou dirky jednoduché.

Lichou řadou se 2 nitěma začínajíc, se obvykle začínají splétati oka, a sudou = s jednou nití s kraje — dirky.

Dirka podvojná.

(Vzor čís. VII. Obraz čís. 51.)

Dirka podvojná vytvoří se nám, když po řadě direk a příslušné k ní řadě ok ještě jednu řadu direk spleteme a sice v témže pořádku jako předešlou. Jest to tudíž pouze řada opakovaná a také se tak znamená X. Tím se mezera rozšíří.

Při dirce podvojně se rozpustí skřížení dirky jednoduché, a dirka v opakovací řadě zapadne opět v mezeru dirky jednoduché.

Tak se pletou i dirky vícenásobné. (Viz obraz čís. 51. a vzor čís. IX.)

Jelikož znamenáné vzory již popisy těchto direk přinášejí, netřeba jich zvláště cvičiti.

Dirka točená.

Dirka točená vznikne ze dvou direk jednoduchých, když se mezi nimi neplete oko.

Přes tyto dirky nepracuje se řada ok.

Ve vzorech přijde-li, ač to bývá řídkou výjimkou, označena jest takto: $0 + 0$.

To znamená, že se po dirku jednoduchou rozpustí skřížení, ale neplete oko, nýbrž opět se rozpustí jen skřížení.

Na čáře bývá také $\times$. To znamená, že se neplete hladká řada přes tyto dirky.

Zručná pletačka z dobrého vzoru tuto dirku dovede snadno. Začátečnicím neradíme, aby se o ni pokoušely.

Kladení hůlek.

Při pletivu v rámci máme podvojnou osnovu, při níž jedna nit je nahoře, druhá spodem. Spletáním se nitě vymění, a vrchní přijde spodem, spodní pak navrch. Aby se tato výměna nití zachytila, klademe po každé řadě ukončené mezi podvojnou osnovu jednu hůlku. Tímto kladením hůlek se pletivo udržuje v celistvosti; a tím se také současně dvě stejné plochy spleťají, jelikož hůlkami spletené nitě dole zachycujeme. Toto podvojně pletení je zvláštností splétaniny v rámci.

Hůlka také osnovu podvojnou odděluje a připravuje volnou mezeru pro ruku.

Hůlku vsoupneme mezi podvojnou osnovu, kde jsme ruku držely; pak teprve smíme ji vytáhnouti a nitě spustiti, jinak byla by práce marnou, ano by se pletivo rozpletlo.

Když jsme hůlku vsouply mezi nitě, oběma rukama ji nejprve vedeme k hoření části práce, kde jsme splétaly. Tam jí řadu spletenou stejnoměrně srovnáme, práci prohlédneme a ku předešlé řadě ji připojíme, aby pletivo se vyvozovalo rovně. Při tom prohlédneme řadu, není-li v ní chyba. Pak hůlku rovně vedeme dolů a nad hůlku předcházející ji položíme.

Stloukání hůlek.

Když jsme kus upletly a hůlky vypotřebovaly, začneme dolení část práce stloukati.

Nejdříve vytáhneme hůlku první, kterou jsme přivázaly po navinutí nití k hůlce dolení. Pak tu nad ní ležící, se kterou pletivo stloukáme, oběma rukama, aby se nitě a řady tak sblížily dole, jako nahoře, načež opět tu nejbližší příští vytáhneme, a tak si počínáme dále, až máme jenom nejméně dvě hůlky v práci, které se vytáhnouti nesmí, aby se pletivo nerozpletlo, ale dolů se převedou. Musíme dbáti, aby tyto hůlky nevypadly a proto raději necháme tři, neboť jest to práci velmi nesnadnou srovnati nitě, kdyby hůlka vypadla, a velká práce by byla úplně zmařena.

Při stloukání hůlek třeba opatrnosti veliké.

Dbáme:

- a) aby se nit násilím nepřetrhla.
- b) aby pletivo stloukalo se dole tak jako nahoře a bylo s ním v úplném souhlasu, i co do volnosti práce, i co do utahování, a nebylo nahoře volné, dole husté, nebo opáčně.
- c) Než stloukáme, dobře ještě jednou prohlédneme pletivo, není-li v něm chyby, která by se opravit dala. Ač není rádo zůstatí to na chvíli tuto poslední, přece opatrnosti nezbyvá.
- d) Opora se při stloukání musí trochu napnouti.
- e) Nestloukáme, dokud nemáme upleteno několik řad vzoru, abychom uviděly, je-li správně pracován. Před stloukáním lze ještě rozplétati práci, pak již toho nelze.

Upevňování krajů.

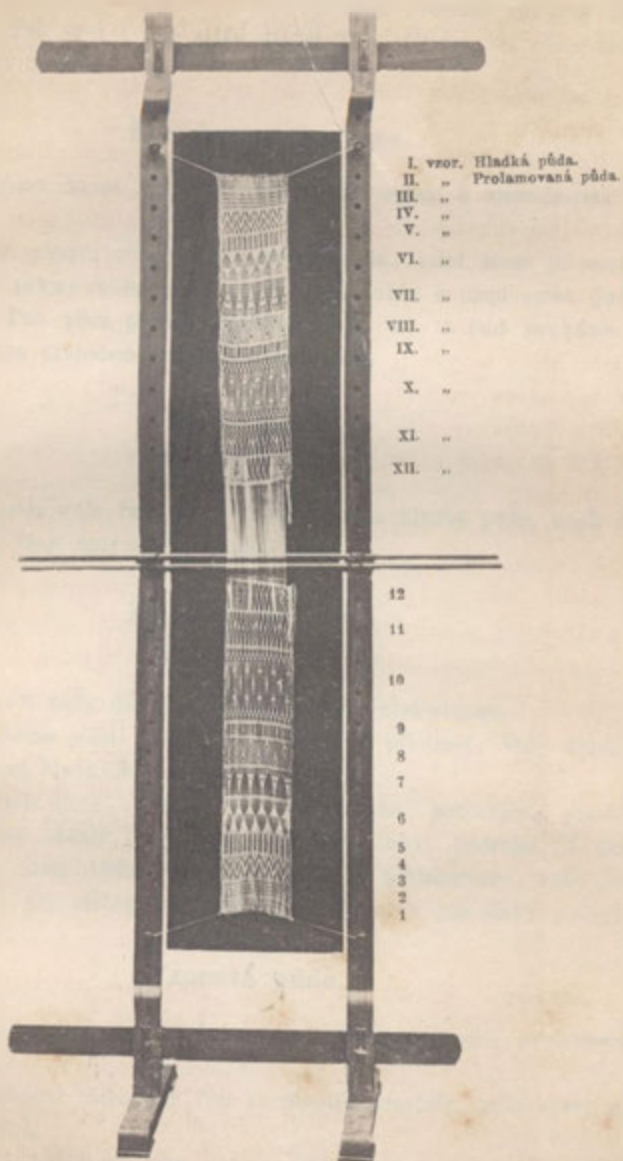
Když jsme upletly kus libovolný, uzavřeme práci takto: dvě skřížené nitě řady poslední otočíme dva- i vícekrátě kolem sebe.

Mezera nití mezi oběma kusy pletiva se pak rozstřihne, jak obraz čís. 51. ukazuje.

Pak se vždy každé skřížení dvou nití, otočené již, uzlíčkem smyčkovým uzavře, který se opatrně převede až ku stočení pod skřížením.

Anebo jiný způsob více ozdobnější.

Uzavřeme jednou řadou direk podvojných, rozstřihneme jako dříve, a pak vždy 4 nitky od dirky, jež se splety do pletence, uzlíčkem svážeme a ku kraji převedeme.

Obraz čís. 51.

Rámec. Rozstřihování. Ukončení. Vzory.

Vzory.

Před každým vzorcem a vůbec při každém začátku se obyčejně uplete pět řad hladkých.

Vzory se píšou číslicemi a znamenají se takto:

- a) Čára ——— znamená . . . . . hladká řada.
- b) Nicka 0 znamená . . . . . dirka.
- c) Přímé číslice v mezerách čár znamenají . . oka,
n. př. 1 = jedno oko; 5 = pět ok a p.
- d) Číslice na čáře znamená, kolik má býti řad,
n. př. —3— značí: 3 řady.
- e) Křížek —×— na čáře znamená, že se hladká řada neplete.
- f) Puntík (.) znamená, že se v řadě vzor od tohoto znaménka opakuje.
- g) Chceme-li vzor opakovati, začneme od znaménka udaného, které bývá buď: $\#$, buď *. Znaménko opakovací.
- h) Má-li se řada opakovati, napsáno je v mezeře čár v řadě: bis, aneb opak.
- i) Jestli že mezi dvěma dirkami je křížek, n. př.: $= 0 + 0$ znamená to, že se neplete oko za dirkou. Tak se značí dirka točená.
- k) Aby se usnadnilo sčítání nicek při dirkách, označuje se větší počet direk číslicemi ležatými, které se kladou od číslic ok něco dále.
N. př.: 9 = devět direk.
9 = devět ok.
- l) Dvoutečka (:) se dělává po č. 10, 20, 30 a t. d. u hladkých ok, když po nich následují dirky, ku př. 30 : 000; nebo jsou-li po dirkách ležatými číslicemi naznačených, napsaná hladká oka, aby se oba druhy vytknuly; ku př. vzor XII. 10 : 41 a pod.

Vzory sestavené pro pletení v rámci jsou velmi vzácné; avšak snadno jich bude lze zručné pracovníci sestaviti si ze vzorů pletených.

Nelze nám v knize naší podati jich více než popisujeme. Pro začátek stačí. Rozšíří-li se tato práce, jsme jistý, že se nalezne mnoho vzorů tu a tam roztroušených, v starých, sežloutlých knížkách opsaných, ale namnoze snad pohozených. Která z našich čtenářek si tuto práci oblíbí, zajisté se také vynasnaží, aby tyto staré knihy vzorové vynášla, a vzorův si opatřila.

Vzorek dirkovaný.

Obraz čís. 51, vzor III.

3	
1	. 0 0 0 0 0
3	1 . 0 0 0 0 0
3	1 . 0 0 0 0 0
3	1 . 0 0 0 0 0
3	1 . 0 0 0 0 0
3	1 . 0 0 0 0 0

Vzorek čtverečkový.

100	.	300	300	300
20	.	50	50	50
50	.	50	50	50
400	.	300	300	300
50	.	50	50	50
20	.	50	50	50

Vzorek hráškový.

5	.	‡	00000	5	00000	5	00000
2	.		00000	5	00000	5	00000
5	.		00000	5	00000	5	00000
2	.		00000	5	00000	5	00000

Vzorek pavoučkový.

5	
‡	30 . 70 70 70
200	. 500 500 500
10	. 30 30 30 30
600	. 500 500 500
70	. 70 70 70 70
600	. 500 500 500
10	. 30 30 30 30
200	. 500 500 500
	‡

Pro usnadnění vypisujeme slovy znaménka osmi řad.

Pět řad hladkých.

6. řd. ‡ 3 oka, 1 dirka, . 7 ok, 1 dirka, 7 ok, 1 dirka, 7 ok, 1 dirka.
7. „ 1 řada hladká.
8. „ 2 oka, 2 dirky, . 5 ok, 2 dirky, 5 ok, 2 dirky, 5 ok, 2 dirky.
9. „ 1 hladká řada.

Vzor klikatý.

5
‡3 000 . 5 0 5 0000 5 000
3 000 . 6 0 5 000 6 000
4 00 . 6 00 5 000 6 00
4 00 . 7 00 5 00 7 00
3 000 . 5 000 5 00 5 000
3 000 . 6 000 5 0 6 000
4 00 . 6 0000 5 0 6 00
4 00 . 7 000 5 0 7 00
3 0000 . 5 000 5 00 5 000
3 000 . 6 00 5 00 6 000
4 00 . 6 00 5 000 6 00
4 00 . 7 0 5 000 7 00
‡

Vzor střídavý.

5
‡7000 . 7 00 9 00 7000
7000 . 6 000 7 000 6000
8 00 . 8 000 5 000 8 00
8 00 . 70000 30000 7 00
7000 . 7 00 9 00 7000
7000 . 6 000 7 000 6000
8 00 . 8 000 5 000 8 00
8 00 . 70000 30000 7 00
‡

Vzorek medalion.

opak. 1	000	.	3 0000000	3 0000000
opak. 2	0	.	9 00000	9 0000
7	0	7 .	0 7 0	7 0 7 0
6	00	.	6 0 6 00	6 0 6 00
3	00000	.	7 00000	7 00000
2	000000	.	5 000000	5 000000
1	0000000	.	3 0000000	3 0000000
2	000000	.	5 000000	5 000000
3	00000	.	7 00000	7 00000
6	00	.	6 0 6 00	6 0 6 00
7	0	7 .	0 7 0	7 0 7 0
opak. 2	0	.	9 0000	9 0000
opak. 1	000	.	3 0000000	3 0000000
2	0	0	0 0 0 0 0 0 0 0	0

Okolek nebo vložka, určena ku protáhnutí vázanky.

Obraz čís. 51, vzor IX.

5—
opak. 3 000000 . 303 000000 303 000000 303 000000 303 000000
opak. 4 00000 . 404 00000 404 00000 404 00000 404 00000
opak. 3 000000 . 303 000000 303 000000 303 000000 303 000000

Vzorek kostkový.

5—					
‡ 11	0	. 23	0	23	0
10	00	. 21	00	21	00
9	000	. 19	000	19	000
8	0000	. 17	0000	17	0000
7	00000	. 15	00000	15	00000
6	000000	. 13	000000	13	000000
5	000 3 000	. 11	000	3	000
4	000 5 000	. 9	000	5	000
3	000	. 3 0 3	000	7	000
2	000	. 4 0 4	000	5	000
1	000	. 4004	000	3	000
2	00	. 5005	000000	5005	000000
1	000	. 5 0 5	000	3	000
2	000	. 4 0 4	000	5	000
3	000	. 4	000	7	000
4	000	. 5	000	9	000
5	000 3 000	. 11	000	3	000
6	000000	. 13	000000	13	000000
7	00000	. 15	00000	15	00000
8	0000	. 17	0000	17	0000
9	000	. 19	000	19	000
10	00	. 21	00	21	00
‡					

Vzorek pyramida.

Obraz čís. 51, vzor VI.

‡7	0	.15	0	15	0	15	0
6	00	.13	00	13	00	13	00
5	000	.11	000	11	000	11	000
4	0000	.9	0000	9	0000	9	0000
300000	.7	00000	7	00000	7	00000	
2	6	.5	000000	5	000000	5	000000
1	7	.3	0000000	3	0000000	3	0000000
2	000	.0	0	0	0	0	
15	0	.15	0	15	0	15	0
14	00	.13	00	13	00	13	00
1	0	.11	000	11	000	11	000
2	0	.9	0000	9	0000	9	0000
1	00	.7	00000	7	00000	7	00000
2	00	.5	000000	5	000000	5	000000
1	000	.3	0000000	3	0000000	3	0000000
2		.0	0	0	0	0	0
‡							

Vzor zvoncový.

‡1	11	.3	23
2	10	.303	22
1	10	.404	21
2	9	.4004	20
1	9	.5005	19
2	9	.505	20
1	10	.404	21
2	10	.7	22
1	11	.5	23
2	11	.3	24
‡			

Vzorek řebříček.

5	3034	.3030000	3030000
	4034	.3030000	3030000
	10	.3030000	3030000
	20	.3030000	3030000
	100	.3030000	3030000
	200	.3030000	3030000
	1000	.3030000	3030000
‡2	000	.3030000	3030000
	10000	.3030000	3030000
Zpátky dvakrát.			

Vzor šachový.

5					
4 0 4	000000000	. 4 0 4	0000	4 0 4	000000000
#8	000000000	. 7	00000	7	000000000
1	0	. 5 0 3	000000000	5 0 3	0000
2	0	. 3 0 5	000000000	3 0 5	0000
1	000	. 3 0 3	000000000	3 0 3	00000
2	00	. 4 0 4	000000000	4 0 4	0000
1	000	. 7	000000000	7	00000
2	000	. 5 0 3	000000000	5 0 3	0000
1	0000	. 3 0 5	000000000	3 0 5	0000
2	00000	. 3 0 3	000000000	3 0 3	00000
1	00000	. 4 0 4	000000000	4 0 4	0000
2	00000	. 7	000000000	7	00000
1 0 3	0000	. 5 0 3	000000000	5 0 3	0000
6	0000	. 3 0 5	000000000	3 0 5	0000
3 0 3	00000	. 3 0 3	000000000	3 0 3	00000
3 0 4	0000	. 4 0 4	000000000	4 0 4	0000
7	00000	. 7	000000000	7	00000
6 0 3	0000	. 5 0 3	000000000	5 0 3	0000
1 0 3 0 5	0000	. 3 0 5	000000000	3 0 5	0000
2003 0 300000		. 3 0 3	000000000	3 0 3	00000
1004 0 4 0000		. 4 0 4	000000000	4 0 4	0000
2007	00000	. 7	000000000	7	00000
1	000	. 5 0 3	0000	5 0 3	000000000
2	000	. 3 0 5	0000	3 0 5	000000000
1	00000	. 3 0 3	00000	3 0 3	000000000
2	0000	. 4 0 4	0000	4 0 4	000000000
1	00000	. 7	00000	7	000000000
2	000	. 3 0 5	0000	3 0 5	000000000
1	000	. 5 0 3	0000	5 0 3	000000000
2	00	. 3 0 3	00000	3 0 3	000000000

Pokračování na str. 124.

Vzor šachový. (Pokračování.)

1	00	.404	0000	404	000000000
2	00	.7	00000	7	0000000000
1	0	.305	0000	305	000000000
603	0000	.503	000000000	503	0000
303	00000	.303	000000000	303	00000
304	0000	.404	000000000	404	0000
7	00000	.7	000000000	7	00000
6	0000	.305	000000000	305	0000
103	0000	.503	000000000	503	0000
2	00000	.303	000000000	303	00000
1	00000	.404	000000000	404	0000
2	00000	.7	000000000	7	00000
1	0000	.305	000000000	305	0000
2	000	.503	000000000	503	0000
1	000	.303	000000000	303	00000
2	00	.404	000000000	404	0000
1	000	.7	000000000	7	00000
2	0	.305	000000000	305	0000
1	0	.503	000000000	503	0000
403	0000000000	.303	00000	303	0000000000
404	000000000	.404	0000	404	000000000
‡					

Vzorek zoubkový.

Obraz čís. 51, vzor IV.

5
‡1 0 . 70 30 70 30
2 0 . 50 50 50 50
3 0 . 30 70 30 70
4 00 . 900 900 900
5 0 . 50 50 50 50
1 000 . 900 900 900
‡

Vzorek řádkový.

Obraz čís. 51, vzor V.

‡50500 . 5050050500
400 . 5050050500
50500 . 5050050500
400 . 5050050500
‡

Vzor listový.

-5			‡		
1	47	0	.47	0	47 0
×	47	0	.47	0	47 0
1	46	0×0	.46	0×0	46 0×0
×	46	0×0	.46	0×0	46 0×0
1	7	0	.3	03030303030303060060	
×	7	0	.3	03030303030303060060	
×	45	0	.2	0	44 0
×	9	0	.3	0303030303030	19 0
×	45	0	.2	0	44 0
1	1	0	.7	0303030303030307030	
×	1	0	.9	03030303030309030	
×	1	0	.42	0	4 0
×	11	0	.3	03030303030	23 0
×	1	0	.42	0	4 0
1	2	050	.4	0303030303040505050	
×	2	050	.4	0303030303040505050	
×	2 0 4	0×0	.28	0×0 4 0×0 4 0×0 4 0×0	
×	15	0	.3	0303030	31 0
×	2 0 4	0×0	.28	0×0 4 0×0 4 0×0 4 0×0	
1	3 0 3	00	.5	030303030500300300300	
×	3 0 3	00	.7	0303030700300300300	
×	3 0 2	020	.26	020202020202020	
×	17	0	.3	03030	35 0
×	3 0 2	020	.26	020202020202020	
1	4 0	030	.8	030308030030030030	
×	4 0	030	.8	030308030030030030	
×	4	0×040	.24	040×040×040×040	
×	21	030	.43	0	3 0
×	4	0×040	.24	040×040×040×040	
×	11	0	.5	030303050230	

Pokračování na str. 126.

Pokračování na str. 126.

Vzor listový. (Pokračování.)

1	5	0	. 5	0 5 0 5 0 5 0 5 0
X	4 0	X 0 4 0	X 0 . 11	0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0
X	23	0	. 47	0 47 0
X	4 0	X 0 4 0	X 0 . 1 0	: 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0
X	4	00 3 00 3 00	. 9	00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00
1	4	00 3 00 3 00	. 9	00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00
X	3	02020202020	. 8	0202020202020202020202030
1	3	02020202020	. 8	0202020202020202020202020
X	3	0 3 00 3 00 3 0	. 7	0 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 0
1	3	0 3 00 3 00 3 0	. 7	0 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 00 3 0
X	2	040 X 0 4 0	X 0 . 6	040 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0
1	2	040 X 0 4 0	X 0 . 6	040 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0 X 0 4 0
X				

Vzorek věnečkový.

Obraz čís. 51, vzor VIII.

2	0000000000	. 3	0000000000	3	0000000000
3	000000000	. 5	000000000	5	000000000
4	00000000	. 3 0 3	00000000	3 0 3	00000000
5	0000000	. 4 0 4	0000000	4 0 4	0000000
4	00000000	. 7	00000000	7	00000000
3	000000000	. 5	000000000	5	000000000
2	0000000000	. 3	0000000000	3	0000000000
3	0000	. 3	0000000000	3	0000000000
2	0000	. 5	0000000000	5	0000000000
3	000	. 3 0 3	00000000	3 0 3	00000000
2	000	. 4 0 4	00000000	4 0 4	00000000
3	000	. 7	00000000	7	00000000
2	0000	. 5	0000000000	5	0000000000
3	0000	. 3	0000000000	3	0000000000

Vzor vázaníkový.

Obráz čís. 51, vzor XII.

0	3 11 :	70505050507 11 70505050507 11
1	4 10 :	80505050508 10 : 80505050508 10 :
X	81 0 .	40X040X040X040 36 0
X	3 5 3 5 .	39 11 39 5 3 5
X	31 0 .	40X040X040X040 36 0
X	4 4 5 4 .	903003003003090000202000090300300300309000050600
1	3 4 3 0 3 4 .	803003003003080000200200008030030030030800003030000
X	32 0 .	20202020202020 38 020202020202020 38 0
X	4000 404 000 .	41 10 : 41 000 404 000
X	32 0 .	20202020202020 38 020202020202020 38 0
X	3000 11 000 .	9003003003009 11 9003003003009000 11 000
1	4004030400 . 10 : 0030030030010 : 0002000200010 : 0030030030010 : 004030400	
X	33 0 0 .	40X040X040X040 : 0
X	3005030500 .	3900020000200039005030500
1	33 0 0 .	40X040X040X040 : 0X0
X	4001300 .	41 10 : 41 00 13 00
1	3000505000 .	10 : 050505010 : 11 10 : 050505010 : 000505000
X	33 0 0 .	40X040X040X040 : 0X0
X	4000404000 .	410002000200041000404000
X	33 0 0 .	40X040X040X040 : 0X0
X	3000070000 .	90030030030090000200200009003003003009000070000
1	4000050000 . 10 : 0030030030010 : 10 : 10 : 0030030030010 : 000050000	
X	32 0 .	20202020202020 38 020202020202020 38 0
X	3 5 3 5 .	39 11 39 5 3 5
X	32 0 .	20202020202020 38 020202020202020 38 0
X	4 10 :	903003003003090000202000090300300300309 10 :
1	3 11 .	80300300300308 5 3 5 803003003008 11
X	31 0 .	40X040X040X040 36 0
X	4 10 .	41 10 : 41 10 : 41 10 : 41 10 :
X	31 0 .	40X040X040X040 36 0
X	3 11 .	39 11 39 11 39 11 39 11
1		‡

Vzorek vrcholkový.

Obraz čís. 51, vzor VII.

5	opak. 1 000 .	3	0000000	3	0000000
	opak. 2 00 .	5	000000	5	000000
	opak. 1 00 .	303	00000	303	00000
	opak. 2 0 .	9	0000	9	0000
	opak. 1 0 .	30303	000	30303	000
	opak. 14 00 .	13	00	13	00
5	opak. 3 0 .	303	0	303	0

Práce pletené v rámci.

V rámci lze nám plést práce veškeré, jež určeny jsou pro pletení jehlicemi.

Tak zejména: šatičky, sukně, závoje, zástlony, pokrývky, rukavičky, sáčky, kabelky, váky, čepce, šátky, šle, šňůry k hodinkám, krajky, okolky k třísním, vložky, rukávníky, karkulky, kabátky dětské.

Vložky a t. d. se pletou buď po délce jejich, buď po šíři. V prvném případě se upletou dvě najednou, ve druhém všech šest, jelikož navineme nahoře nití na tři, a tři se dole stlukou.

Pro ostatní práce nelze nám dát popisů jednotlivých; jelikož se řídí těmiže pravidly, jako práce toho druhu v pletení, háčkování i sifování, poukážeme na popisy a pravidla tamou udaná.

Při pletení v rámci se arci plete jen rovný kus, ale ten se může snadně rozdělit ve více částí.

Tak na př. při kabátku dětském.

Upleteme dva kusy v rozměru udaném při kabátku pleteném. Jeden dá tělko, druhý rukávky. Druhý rozdělíme v půli a rukávky sešijeme. U prvního si rozpočteme délku obou otvorů pro rukávky, vytáhneme nit jak daleko třeba a pak zapošijeme pevně.

Náramečky upleteme jehlicemi ve vzoru podobném, a pak rukávky vsijeme. Kabátek začíná se vždy od krku a končí okolkem i třísněmi.

Dle toho lze nám řídit se i při pracích jiných. Vidíme, že nám třeba pomůcek ku spojování částic, a seznávše způsob jeden, snadno si nalezneme i druhý a třetí.

Nejvhodnější jsou zde arci práce, jež nesestávají z více dílů, jako: vložky, pokrývky, sáčky, kabelky a p., anebo při nichž sešívání křiklavě nevystupuje.

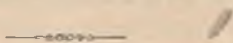
Práce tato pěkná, trvanlivá a vděčná zasluhuje povšimnutí.

O rozdělování kusu pletiva na díly.

Chceme-li pléstí předměty složité, nutno se obeznámiti s rozdělováním kusu na díly. Přestříhneme na místě, kde se má kus rozdělit, kličku při začátku a jednu z obou nitek opatrně vytahujeme z pletiva, jako činíme při vytahování nití z plátna, pomáhajíce si špendlíkem, abychom pletivo nezdrhly.

Tím se pletivo rozdělí, a kraje jsou i pevné, i čisté.

Nemá-li se táhnouti nit až ku konci, na př. při kabátku pro otvor rukávu, poznameníme si jako při plátně špendlíkem, až pokud se nit vytáhne. Pak se zapošíje, aby se nedrhla dále.

V.

Mřížovina.

Zaklesnutím provedené pletivo.

Úvod.

Spřízněnost pletiva tohoto s pletaninou snadno každému na rozum vstoupí, kdo jen bystřeji pohledne na plochu mřížoviny; však nicméně jeví se pozorovateli i zde rozdíl patrný.

Pletivo vysazované tvoří a udržuje plochu v celosti provlékáním perel.

Pletivo propletané — pletanina — tvoří se skřížováním osnovy a útku.

Pletivo mřížované udržuje se v celosti zaklesnutím.

Jest to pletivo čtvercované. Jež tvoří vzdušnou tkaninu, jejíž plocha buď sestává ze čtverců přímých, buď síťovině se podobá, a na níž se vyvozují rozličné vzory kladením nití, proplétáním jich, i měnou barev.

Látkou mřížoviny jest niť vlněná, hedbávná, bavlněná i přezná.

Druhy mřížoviny.

Pletivo mřížoviny lze nám provésti:

- a) ve volné prostoře;
- b) v prostoře omezené.

Prvním způsobem plete se na rámci, druhým ve vystřižených mezerách látky, nebo v ohraničení lýček a šňůrek.

Pletivo prvního druhu šatí, pokrývá a zdobí; druhé pouze zdobí.

Prvé jest pletivo rámcové, druhé pletivo krajkové.

A. Ve volné prostoro.

Pletivo rámcové.

Tento druh mřížoviny je pletivo vysoké, ale přece vzdušné.

Zakládá se na osnově, která se klade vícenásobně na sebe. Ve složitějších a bohatších plochách kladou se nitě úhlopříčně; vůbec zde není žádných mezí u kladení osnovy; ať kolmo, ať vodorovně, ať koso nitě napínáme, vždy se utvoří mřížovina a plocha pevná, poněvadž ji udržuje zaklesnutí.

Zhotovují se takto velmi krásné práce z vlny, z bavlny, i z hedbáví. Předměty přilnou k tělu a jsou oblíbeny v obleku.

Mřížovina je za našich časů nejvíce v rukou průmyslu; v domácnostech a ve školách je vzácným zjevem.

Jakkoliv v rukou průmyslu, neuchvátily ji však posud stroje, a podnes je výhradně výrobou pilné ruky ženské. Proto také jsou části obleku zhotovené mřížovinou rámcovou velmi drahé a stoupají v ceně s rozmnoženou poptávkou, i módou.

Proč se tato snadná a krásná práce vyloučila z prací domácích, věru nepochopitelně a taktéž neodůvodněno. Předměty zhotovené háčkem a pletací jehlicí mnohem více času vyžadují, i práce, i látky, a přece zdomácněly!

Příčinu toho hledati dlužno v tom, že obě jmenované práce jsou přenášivé, pletivo mřížované však poutá ku místu jedinému.

Pletivo mřížované zhotovuje se v rámcích, ale práce je velmi příjemná, zábavná, rychlá, a je s to, aby upoutala pracovníci od začátku až ku konci. Jediné, co jí dává ráz průmyslný, je hřebík, kladívko a kleštičky, a snad tyto nástroje zavinily, že něžné ruce ženské se jí straní.

Práce nazývá se běžně pletivo rámcové, ale není zde důvodu pro tento název její, nebo pletanina také se v rámcích proplétá, i spletanina v rámcích splétá.

Zvolily jsme pro ni v naší „Škole“ název „mřížovina“, že plocha pletiva mřížoviny se nazývá podobá.

Mřížovina na rámcí pletená rozděluje se na dva druhy:

1. na rámec natáčená;
2. do rámce napínaná.

1. Na rámec natáčená.

Tento druh se nehodí na předměty k obleku, poněvadž tvar plochy omezen jest rámcem. Nejvíce je oblíben pro podložky, malé koberečky, ochranky a p.

Béře se nit vlněná a hedbávná, nebo bavlněná a lněná, i konopná pro zaklesnutí.

Osnova i útek se na rámec natáčí a pak zaklesnutím se spojují ve skřížení obou.

Toť stručný výklad této práce. Neleží tudíž nitě pouze na jedné straně rámu, ale po obou stranách.

Popíšeme na vzor podložku pod svícen nebo lampu.

Podložka.

Pro práci tuto opatříme si:

Rámeček čtverhranný mající 22 $\frac{1}{2}$ m délky a šířky, jehož liště jsou na 3 $\frac{1}{2}$ m široké a zoubky kulatými opatřené. Každá lišta čítá 10 zoubků a 11 zářezů. Zoubky začínají od úhlu a každý zářez je na 5 $\frac{1}{2}$ m hluboký.

Vlnu berlínskou, kterou natáčíme, buď ve dvou barvách příbuzných, anebo ve šesti barvách stupnice jedné.

Pevné nitě přezné, buď černé, buď bílé, jehlu a nůžky.

Natáčení.

Začneme při barvách jedné stupnice s barvou nejtmavší. Natáčíme v zářezu nejkrajnějším přes celý rámeček horem i spodem a otáčíme čtyřikrát, načež převedeme nit k zářezu druhému.

Tak natáčíme, až jsme pokryly celý rámeček s touže jednou barvou. Natáčíme vždy v jednom a tomže směru kolmém od začátku až do konce, klademe nitě rovně.

Pak rámeček otočíme a zase otáčíme vlnu přes lišty druhé, tak že se nitě skříží a utvoří mřížovou plochu. U konce nit zatočíme kol nití a začneme natáčet i s barvou této nejbližší, a tak pokračujeme, až jsme všech šest barev natočily, od nejtmavší k nejbledší.

Natáčíme-li barvy dvě, natáčíme jednou s tou, podruhé s onou, až jsme navinuly vlnu tolikrát, kolikrát obnáší počet předešlý, tudíž s každou třikrát: 24 nití nahoře a 24 nití dole.

Nyní navlékneme pevnou nit ku tmavým barvám černou, ku světlým přeznou bílou, a prošíváme po jedné straně natočeniny takto:

Přes každé skřížení mřížky jedné, ve všech 48 nitích ušijeme dva pevné křížkové stehy. Po každém křížkovém stehu zaklesneme skřížení stehem tamburovým.

Nit pro druhé skřížení vedeme po nitích natočených, nikdy přes mřížku, a šijeme pouze po jedné straně, která je rubem, po které se také nitě šicí táhnou od skřížení ku skřížení, tak že na lícu práce jsou pěkné křížky a po rubu stehy zaklesnuté.

Začneme u prvního skřížení prvé řady a pracujeme tuto řadu postupem a tažením nitě šicí po nitích natočených kolkolem celého čtverce, načež uvidíme, že se nám táhne nit k řadě druhé, kterou opět šijeme tak kolem. Počínáme si takto stále, až uprostřed čtverce ukončíme a nit zapošijeme v posledním skřížení.

Pak po rubu práce nitě mřížek rozstřihujeme.

Položíme nůžky do polovice délky každé skupinky nití ve mřížce, a oddělíme si na jeden nožík jejich nit, kterou jsme šily, a k ní 3 nitě z vlny natočené.

Tyto čtyry nitě zůstanou, ostatních 45 se rozstříhne.

Rozstřižené nitě se kolem každého stehu křížkového po lícu skupí ze čtyř stran a utvoří bambulku chlupatou, které, dáme-li práci nad páru, pěkně se uzavrou.

Rozstřihování koná se v tomže směru, jako se šily křížkové stehy, a vždy se rozstřihují nitě, jež jsou po lícu, ale se strany rubu, aby se žádná z nití 3 rubních, hlavně tažená nit spojovací od ušití nepřestříhla.

Ku konci, v každém zářezu rámečku, nitě vlněné rozstříhneme a práci sejmeme.

Rozstřižená vlna tvoří po krajích pak třepení.

2. Do rámce napínaná.

Pletivo mřížované, napínané na rámeček, má neomezené pole působnosti své v ošacování i pokrývání.

Zhotovují se takto: pláštěnky, čepce, šátky, šály, živůtky, límce, kazajky, pokrývky na stůl, ochranky na židle, podložky, koberečky a mnoho jiných předmětů, jak pro ošacení, tak pro ozdobu.

Předností této práce jest, že přilne k tělu a hřeje; proto se zhotovují mřížovinou části obleku pro zimu.

Látkou je nit vlněná, pro předměty obleku teplého, i hedbávná. Hedbávná se klade ve spojení s vlnou.

Z vlny se běře: mechová, zefyrová, i kroucená, zvaná andalusská, nebo také berlínská.

Z hedbáví volíme: otevřené a hedbáví šicí.

Pro předměty určené pouze k ozdobě běřeme buď vlněnou nit, buď bavlněnou.

Pokrývky, ochranky, koberečky pletou se z bílé bavlny.

Náčinní mřížoviny napínané jsou:

Dřevěná tabule, hřebíky, kladívko, kleště, ale hlavním nástrojem je jehla s tupou špičkou, jaká se běře pro vyšívání vlnou.

Tabule.

Jest to obyčejná dřevěná tabule, nebo jiné hlazené prkno, i rýsovací, pro menší práce, nebo stůl obstárlý, na kterémž stopy hřebíků mohou zůstat. Pro mřížovinu napínanou není třeba, aby byla tabule tak velká jako předmět, aniž aby měla tutéž formu, jak dále seznáme při popisu.

Hřebíky.

Volíme buď hřebíky, buď cvoky železné, které musí míti dobře obroušené paličky. Nejvhodnější jsou nýtky, zvané drátové, na 3 $\frac{1}{2}$ dlouhé. Viz obraz čís. 50., i čís. 51. a čís. 53.

Pro zatloukání hřebíků vezmeme malé kladívko, kleštěmi opět hřebíky po ukončení práce vytahujeme.

Postup práce při mřížovině.

Postup práce si žádá:

- a) Zařízení rámce;
- b) napínání nití;
- c) zaklesnutí nití napnutých;
- d) upevňování okraje;
- e) snímání práce s rámce.

Druhy plochy.

Rozeznávají sluší, že lze vyvoditi mřížovinu způsobu dvojího:

1. celistvou;
2. rozstřihanou.

Prvý druh plochy jeví se oku vzorovaně, ale hladce.

Druhý druh má na povrchu rozčechrané chumáčky, nebo bambulky.

Zařízení rámce.

Na rovné tabuli ohraničíme si teprve rámec, v jehož mezích se pletivo napíná. Rámec utvoří řada hřebíků. (Obrazce čís. 50., 51., 54.)

Nakreslíme si na bílý papír přesně obrysy formy, kterou ve mřížovině provéstí hodláme.

Přesně v mezích obrysné této čáry zatloukáme hřebíky, které utvoří rámec čili hraniční čáru pletiva. Hřebíky zatloukají se ve vzdálenosti stejnoměrné, vzorem vždy podmíněné i přesně určené.

Abychom si usnadnily pravidelné zatloukání hřebíků, a rozměr jistěji udati mohly, dobře učiníme, když si vodorovné i kolmé čáry vzoru na papír vykreslíme a rozměr jeho rozpočteme. Pomocí pravítka snadněji si načrtáme základní rysy čtverce, ať už sestává z čár přímých, ať křivočárných, než při zatloukání hřebíků nám by bylo lze učiniti. Čtverec vzoru musí se klásti na papír tak, aby středem předmětu se táhla rovná čára čtverců, anebo alespoň nejrovnější.

Namáhavé vypočítávání čtverců usnadní nám čtvercovaný arch papíru, jaký se prodává v obchodech papírnických.

Na konci každé hlavní čáry čtverce zatluče se hřebík.

Při zařizování rámce dlužno ještě míti k tomu zřetele, že vlna mocí své roztažlivosti při napínání se vytáhne; když pozbude však své opory, opět se stáhne a předmět se zmenší. Tím se také súzejí jednotlivé čtverce vzoru; pročež si již upředkem seřídíme formu plochy i čtverce vzoru o něco větší, než je předloha.

Určitých pravidel zde arci nelze dáti, jelikož míra roztažlivosti vlny se opět řídí tím, jak se vytahuje při napínání. Někdo provede každou práci lehce, některá ruka opět je těžká, a tím se mění i ráz, i velikost práce.

Chceme-li pracovati předměty větších a omezených rozměrů, nutno, abychom dříve na práci drobnější, při které nevádí sražení vlny větší, nebo menší, zkusily, mnoho-li ubylo na velikosti při napínání.

Pracují-li se předměty, jejichž míra již upředkem určena a rozpočtena jest, napíná se do rámce, sbitého ze čtyř lišt, který pro určitou velikost čtverců seřizený a dřevěnými koly opatřený bývá. Tak jmenovitě pro šátky, koberce, ochranky, podložky, šály a p.

Tomu dovoluje pouze plocha čtvereční, nebo obdélná, ale vždy rovná.

Napínání niti.

Napínání nití jest při mřížovině velice důležité, nebo jím se tvoří vlastně celé pletivo, řídí se jím i tvar i objem plochy, anebo kladou se i základy vzoru.

Napínáme nitě jednotné, podvojně i vícenásobné; ať jich napínáme však více nebo méně, tvoří nám vždy každá skupinka nití jedno položení pletiva.

Pro některé vzory stačí jedno položení nití, pro některé se klade více skupinek nebo nití jednotlivých na sebe.

Napínáme jednotlivé skupiny nebo nitě vždy po celé ploše ohraničené hřebíky a pak teprve zase pokrýváme vzor nití druhou.

Obraz čís. 52.
1. kladení nití.

Napínání nití.

Obraz čís. 53.
2. kladení nití.

Žádá-li si jedno položení tří nití, bývá obyčejně prostřední nit hedbávná. Tato se napíná nejdříve a pak se vedle ní s obou stran táhnou jednotlivé nitě vlněné.

Napínání nití začíná vždy od lící strany a končí na rubní; proto se také nejprve kladou nejvrchnější skupiny vzoru, a tak dále, až k nejposlednější barvě na straně rubní.

Napínáním určuje se také druh půdy. Známé jsou následující:

1. Síťová půda.

Obraz čís. 57.

Navážeme nit, jak obraz čís. 52. ukazuje, do smyčky, kterou navlékneme na hřebík krajní v rohu, a pak dále nitě otáčíme kolem ostatních, jak nám obraz čís. 52. jasně naznačuje.

Na obrazci jsou pro jedno položení nití vzaty tři, z nichž střední, hedbávná, se klade nejdříve a pak teprve kolem ní dvě jednotné vlněné.

To je první kladení nití.

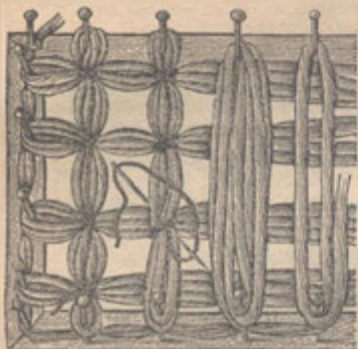
Obrazec čís. 53. ukazuje nám druhý postup práce. Nitě se kladou směrem opačným, aby se utvořila čtverečná síť na ploše.

2. Půda mřížovaná.

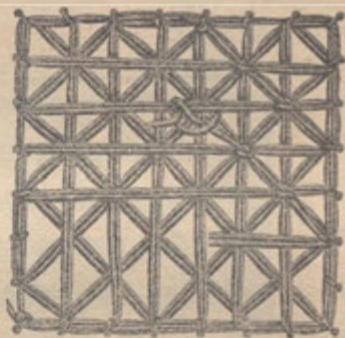
Pro půdu mřížovanou kladou se nitě jak ukazuje obraz čís. 54. Nejprvé ve směru vodorovném, pak v kolmém.

Pro každé jednotlivé položení béréme nit podvojnou.

Obraz čís. 54.

2. Půda mřížovaná.
Podvojně zaklesnutí.

Obraz čís. 55.

3. Půda podvojná.
Jednotné zaklesnutí skryté.

3. Půda podvojná.

Podvojnou půdu: síťovinu a mřížování, ukazuje obrazec čís. 55. První položení půdy síťové tvoří vzor, mřížovina půdu.

4. Půda vyplňovaná.

Čítá patero položení nití a zaklesnutí.

Nejprvé se kladou obě vzorované skupinky perlové vlny nejvyššího čtverce; pak podvojná hedbávná nit pro příčné čáry druhého síťového čtverce; konečně nejspodnější rovné nitě mřížoviny, která plochu na rubu ukončuje a jejíž svislé čáry současně se zaklesnutím se napínají a takto šesté položení nití tvoří.

Postup u kladení nití naznačen jest na obrazci čís. 56. Číslicemi znamená jest stupeň kladení, písmenou *a* naznačen začátek kladení nitě, další pokračování nitě znamená jest *s b*. Každé ukončení jednoho položení nití musí se dobře opatřiti a upevniti. Učiníme více smyček kolem hřebíku, a mimo to vedeme ještě nitě dále přes několik hřebů.

O zaklesnutí.

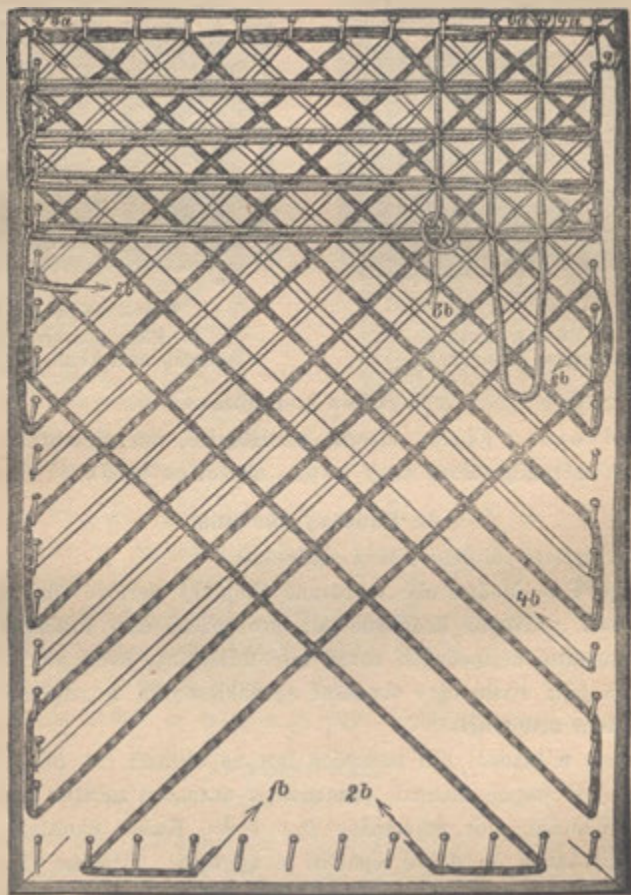
Když skřížené nitě stehem smyčkovým pevně stáhneme ve skřížení jejich, zaklesly jsme pletivo.

Místo, kde jsme zaklesly, se prohloubí, vedlejší nitě vyvstanou, čímž se vzor upraví a pátičně oddělí. Mimo to zaklesnutím se plocha spojí.

Jest tudíž zaklesnutí důležitým činitelem, ano nezbytnou částí pleťiva mřížovaného, a hlavním znakem prací, jež tvoří mřížovanou vzdušnou plochu.

Zaklesnutí lze provésti dvojím způsobem:

- a) jednotně;
- b) podvojně.

Obraz čís. 56.

4. Půda vyplňovaná. Jednotně zaklesnutí doplňující.

Obrazce čís. 55., 56., 57., vysvětlují jednotný steh zaklesací.

Jest to zvláštní druh smýčkového stehu, kterému názorně následující obrazce naznačené.

Obraz čís. 54. znázorňuje podvojně zaklesnutí. Jednotný steh zaklesací, křížem dvakráte ušitý, tož výklad o podvojném zaklesnutí.

Jednotné zaklesnutí upevňuje půdu celistvou, podvojně půdu rozstřihanou, aby byla pevnější.

Nit zaklesací vede se přesně po napnutých skupinách půdy, v přímých čárách a nikdy semo tamo.

Výminka učiní se jedině tenkrát, když zaklesnutím současně se doplňuje poslední položení pletiva. Pak se táhne nit zaklesací i v mezích mřížoviny.

Tím se také roztřídí zaklesnutí:

- a) v zaklesání skryté;
- b) „ doplňující;
- c) „ nepravidelné;
- d) „ ozdobující.

Ve všech způsobech musí se nit zaklesací stejnoměrně přitahovati, poněvadž by se práce snadno stáhla a při nestejném přitahování i vzor skřiviti se mohl.

Nepředpisuje-li si vzor jakost nitě zaklesací, nebo není-li nit zaklesací současně i oporou doplňující, kterou se doplňuje napínání nití, běheme nit pevnou, buď hedbávnou, buď přeznou, buď konopnou, ale vždy v barvě s půdou souhlasící. Pro zaklesání doplňující běheme vždy nit, jakou vzor podmiňuje.

Dojde-li nit zaklesací, přivazuje se k ní nová uzlíkem pevným, obyčejně tkalcovským, který však dlužno umístiti opatrně, aby se skryl v nitích kladených.

1. Zaklesání skryté.

Zaklesací nit táhne se přesně po rubu pouze v těch rysech, které tvoří hraniční čáry půdy, ale nikdy v čárách vzoru. (Obrazce čís. 55. i 57.)

Zaklesnutí skryté musí zaniknouti a sledovati napínání pouze po straně rubní.

2. Zaklesání doplňující.

Nit zaklesací vystupuje na povrch a stává se částicí pletiva doplňující vzor. Obrazec čís. 56.

3. Zaklesání nepravidelné.

Nit zaklesací neřídí se ani jedním, ani druhým pravidlem, ale směrem vzoru. Tu se skrývá, ob jeden čtverec již zase vystupuje a doplňuje vzor, tamo opět zdobí. Pro toto zaklesání jest nutno řídit se předlohou.

4. Zaklesání ozdobující.

Steh zaklesací, byť i nit jeho skrytě se vedla, nicméně vždy u na lícu plochy spojku přepásanou.

Aby toto spojování se ukrylo a ozdobilo, pošívá se stehem k vým, celým nebo polovičním, přese steh zaklesací. Někdy běře se k nit jiného vlákna a jiné barvy, aby ozdobný ráz zaklesání se zvýšil.

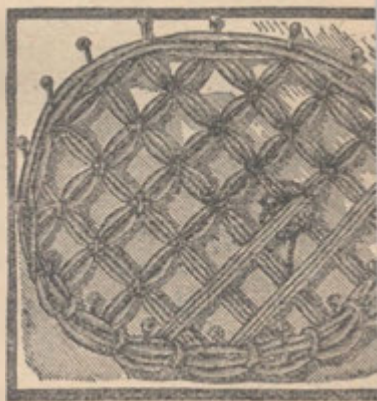
Také se zaklesání zakrývá i podvojným křížkem i jinou vy ozdůbkou.

Upevňování okraje.

Důležité je při mřížovině upevnění kraje.

Začínaly jsme již tvořiti kraj, kladouce při napínání půdy veškery konce nití, jež nám zbyly, po každém jednotlivém položení podél hřebíků. Ukončivše práci proplétáme nit zaklesací opět ve více řadách kolem jednotlivých hřebíků celého výkresu, jakž viděti jest na obrazci čís. 57. Tím jsme kraj sesílily.

Přes tyto nitě pak smyčkovacím stehem upevníme kraj, zabírajíce na jehlu veškery nitě: jak napnuté, tak pro okraj propletené u každého hřebíku. Viz obrazec čís. 57.

Obraz čís. 57.

Zaklesání jednotné. Upevňování okraje.
1. Jednoduchý čtverec. Sítová pů

Snímání práce s rámce.

Upevnivše kraj, nemáme již velkých obtíží při snímání práce s rámcem.

Vytáhneme tu a tam kleštičkami jednotlivé hřebíky, aby se pletiva rozvolnila, načež snadno ostatní smyčky přetáhneme přes hlavní hřebíky, jež jsme ještě nevytáhly.

1. Mřížovina celistvá.

Řídíce se popisy a pravidly až posud udanými, upletly jsme pletivo celistvou. Na povrchu jejím lze utvořiti různých vzorů, jež však v celistvosti a výhradně jsou mřížované nebo čtvercované.

V z o r.

Vzor půdy celistvé jest čtvercovaný, i nestrpí tudíž mnoho odchylek. Každá změna, každý nový tvar otáčí se nicméně vždy jen kolem čtverce. Rozeznáváme dva hlavní druhy vzorů:

a) Jednoduché.

b) Složité.

Jednoduché vzory skládají se pouze z popsaných způsobů i půdy, i zaklesání, a rozhoduje při nich různost v napínání.

Složité vzory zabíhají již dále.

a) Vzory jednoduché.

Jednoduchý čtverec.

Obraz čís. 57. ukazuje nám jednoduchý čtverec, jehož položení nití jsme udaly v obrazech čís. 52. a čís. 53. Zaklesnutí se provede nití hedbávnou, jednotnou. Čtverce tyto vyvozují půdu síťovou, čtverce na obrazi čís. 54. půdu mřížovou.

Prolamovaný čtverec s křížem.

Napneme trojnásobně nitě pro půdu síťovou. Na toto položení nití klademe ještě tytéž nitě kolmo a vodorovně pro druhou půdu, mřížovou. Nitě mřížové půdy kladou se tak, aby vytvořil se rovný kříž ve středu síťového čtverce, a sice: kolmo dolů v řadách i vodorovně ob jednu řadu, čímž jeden síťový čtverec se vyplní křížem, druhý zůstane nepokryt. Na obrazi čís. 55. vidíme napínání v každém čtverci, i snadno nám se říditi touto předlohou, odečteme-li si vždy jeden v řadách.

Čtverce síťové, křížem nevyplněné, tvoří půdu prolamovanou.

Vyplněný čtverec hvězdici.

Podaly jsme jej, jakož i napínání nití pro vzor v čís. 56. a určily druh nití. V jednotlivých čtvercích rozestrou se nitě do hvězdy.

Vyplněný čtverec křížem.

Napínání viz obraz čís. 55. Jest to půda podvojná, na níž každý čtverec vyplněn jest křížem.

Zde se může vzor různě změnit.

a) První napínání je z vlny, druhé z hedbáví. Zaklesnutí hedbávné, podvojně.

b) První napínání je mřížové, a druhé teprve síťové. Tím kříž ve čtverci změní polohu.

Čtverec jest rovný a kříž jest položen kosou.

Zaklesnutí vlněné, na vrch vyznačené nebo ozdobené.

- c) Opět jest první napínání mřížové, druhé síťové. Přeš zaklesnutí vyšší se hedbávím buď poloviční, buď celé, buď podvojně křížkové stehy.

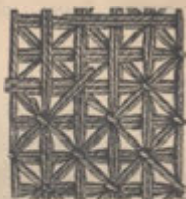
Podvojný čtverec.

Obraz čís. 58.

Veškerá položení podvojných nití pro vzor předešlý se napnou podvojně; tudíž, napnuvše jedenkrátě nitě, jak obraz čís. 55. ukazuje, ještě jednou totéž od začátku opakujeme. Obraz čís. 58. znázorňuje i napínání i zaklesání.

Tento vzor se plete nejvíce z jemné vlny, zvané mechové.

Na ploše podvojně čtvercované se vyšívá vlnou, nebo se ozdobuje bambulkami všitými.

Obraz čís. 58.
Podvojný čtverec.

Střídavě vzorované čtverce.

Na tomto vzoru se v jednom čtverci síťovém značí kříž, ve druhém čtverečková plocha, jejíž skřížení není zaklesnuté, a tak podobně. Zde již začíná rozmanitost a vymýšlivost, jež nezná mezí, a pro kterouž naše dílo ani by nestačilo.

Při složitých vzorech se střídá vlna s hedbávím, ano i druhy vlny se mění.

Bohatost napínání pro vzor žádá si nití jemných, i bere se: mechová vlna, perlová, a kadeřavé hedbáví.

b) Vzory složité.

Jsou to vesměs již vzory umělé, bohaté, a obor jejich tak rozsáhlý, že nelze dáti v této knize žádného o nich poučení. Nejsou sice v provedení těžší vzorů jednoduchých, ale žádají si zručnější ruky jak při napínání, tak při zaklesání, a dobré předlohy vzorové.

Rozdíly podstatné v těchto vzorech jsou:

1. V napínání.

Nitě se napínají vícenásobně na sebe.

2. V zaklesání.

Zaklesání se řídí předlohou vzoru.

3. V seřaďování barev.

Bývá více barev souladných a stupňovaných, kterými rozmanitost vzorův se docílíje.

4. Dvojím druhem nitě.

Jinou nití se plete půda, jinou kresba vzoru. Na př. hedbávím hvězdy na drobné síťové půdě z vlny mechové, která opět v podobě čtverců posázena jest na půdě prolamované z vlny berlínské.

Pro vzory složité nutno míti předloh vzorových. Jelikož vzory složité již více průmyslně se provádí, upouštíme od obrazů vzorových, any vůbec zabíhají již za meze vytknuté dílu našemu.

Zručná pracovnice v mřížovině snadno si z každého mřížovinou pleteného předmětu odečte i nitě, i napínání vzoru, i zaklesání. Jest to velmi snadné, a jelikož jediný vzor lze mnohonásobně přeměnit tu střídáním vlákna, tu polohou, tu zaklesáním, může každá pracovnice s několika osvědčenými vzory docíliti velkých úspěchův.

Pro domácí výrobu, jakož i pro školu, stačí vzory jednoduché, zde uvedené.

2. Mřížovina rozstřižená.

Rozstřiženou půdou nazýváme onu, jejíž jedna polovice, rubní, zůstane celistvou, druhá, lícni, se rozstřihá.

Z rozstřižených nití se utvoří buď chomáčky, buď bambulky.

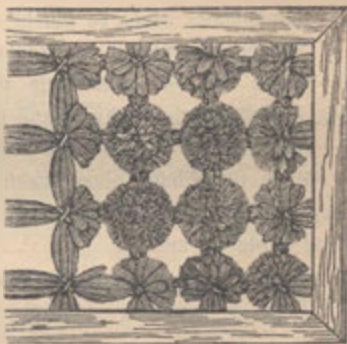
Rozstřihujeme takto: po zaklesnutí a pevném ohraničení okraje, rozstřihujeme nitě napnuté mezi zaklesnutími. Viz obraz čís. 59.

Nezáleží na tom, zdaž rozstřihneme nitě na rámci, zdaž teprve, když jsme práci sejmuly s rámce.

Půda rozstřižená zaklesne se vždy podvojně, ano někdy i vícenásobně.

Rozeznáváme z rozstřižené půdy:

- a) chomáčkovou;
- b) bambulkovou.

Obraz čís. 59.

Mřížovina rozstřižená. Bambulky.

O rozstřihování.

Při rozstřihování dbáme toho, aby :

- a) zaklesnutí se nepřestřihlo;
- b) a 2 nebo 3 nitě zůstaly nerozstřiženy.

Ostatní pravidla udaly jsme při natáčené mřížovině.

Kladení nití pro půdu rozstřiženou.

Pro půdu rozstřiženou kladou se vždy nejprve nitě pro chomáčky nebo bambulky a pak teprve nitě základní půdy, jež se nerozstřihnou. Počet nití řídí se tím, jak vysoký a bohatý má být ten neb onen tvar. Viz obrazce čís. 54—59.

Chomáčky.

Chomáčky jsou rozstřižené nitě zvláště kladených přaden nebo skupin. Jejich rozstřižením se vlna rozčechrá a utvoří se tak půda plišové látky podobná.

Chomáčky se buď rozstřihují po celé ploše, ať už se jí zdobí lem nebo předmět, buď pouze v řadách a skupinách vzorových.

Bambulky.

Bambulkami zdobí se plochy celé, anebo vzorová pole.

Nejvíce se umísťují za ozdobu lemů.

Obraz čís. 54. znázorňuje napínání nití pro bambulky, které se takéž klade pro chomáčky, jakož i podvojně zaklesnutí.

Obraz čís. 59. vysvětluje rozstřihování.

Půdy rozstřihané obou druhů, když jsme je byly sejmuly s rámce, se dají nad páru, aby se vlna rozčechrala, a chomáčky i bambulky se zvětšily a plnosti nabýly.

Bambulky se pak pěkně spojí a ostrými nůžkami zakulatí.

Také se bambulky jednotně odstřihují a pak přišívají kolem lemu.

Bambulky jednotně přišívané.

Jak vysvětlují obrazce čís. 54. a 59., napneme půdu pro bambulky, ale pak rozstřihneme nitě veškery mimo zaklesnutí, které v tomto případě se provede tři- i čtyřikráte.

Když jsme rozstřiženou půdu byly spařily a bambulky nůžkami zakulatily, opatrně jednu ode druhé rozstřihujeme a jednotlivě je přišíváme ku ploše.

Takto zdobíme:

- a) skupiny vzoru na půdě celistvé;
- b) okolky;
- c) třísně.

Rozdíl mezi chomáčkem a bambulkou.

- a) Chomáček žádá si méně nití;
- b) chomáček spoutání své nezakreje a podobá se svázanému snopu;
- c) bambulka se zavře nad zaklesnutím;
- d) bambulka se zakulatí.

Kraj ozdobný.

Tvary vázankovité: pruhy, šálky, prýmky, okolky žádají si kraje ozdobného, jelikož při nich se nezakreje. K tomu se musí přihlížeti již při napínání, aby nitě se kladly do obloučků. Zaklesáme pak v krajích, aby obloučky vystoupily. Kraje se pak ozdobí bambulkami jednotlivě přišitými. Při úzkých prýmkách a pruhách provlékne se vázanka skrze mezery mřížované, nebo se protáhne přádenkem vlny, s nitěmi rozloženými.

Kraje u větších předmětů zdobí se:

- a) prýmku;
- b) třísní.

P r ý m k a.

Vlna s klubka se navijí na tuhý, silný papír kartonový, vždy několik nití, 4—6 v malé vzdálenosti od sebe, avšak nepřetržitě. Středem se pak tyto jednotlivé skupinky

Obraz čís. 60.

Prýmka.

po celé délce zaklesají podvojně a nití podvojnou. Nit zaklesací tvoří pak oporu prýmky. Smyčky se buď s papíru prostě (viz obraz čís. 60.) smeknou, buď prostě rozstřihnou po obou stranách.

T ř í s n ě.

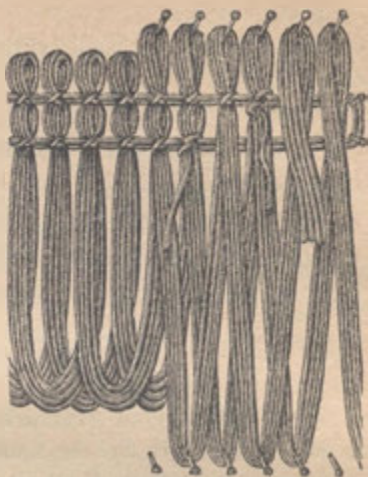
Mřížovinou se zhotovují vkusné a bohaté třísně, jejichž základem je: chomáček, bambulka a dlouhá smyčka.

Napneme nitě délky třísní kolmo; vodorovně klademe nitě pro půdu, a sice: pro okolek třísně po jedné straně, pro dolení ozdobu visitou

třísně po druhé. Ozdobou dolení jsou chomáčky, bambulky, nebo volné, dlouhé smyčky. Dlouhé smyčky u třísní těchto se nerozstřihují.

Třísně s bambulkami.

Pro okraj natočíme 2 nebo 3 řady mřížové půdy (obraz čís. 54.) pro dolení visutý kraj, 4 nebo 5 položení pro mřížovinu rozstřiženou (obraz čís. 59.). Ostatní nitě kolmé zůstanou prosté. Pak prvé než rozčechráváme bambulky, rozstřihneme jednotlivé řady od sebe. Tak visí bambulky prostě dolů a zdobí třísní v koncích. Arci nutno při zaklesání dbáti toho, aby nit zaklesací vedla se pouze ve směru kolmém.

Obraz čís. 61.

Třísně se smyčkami dlouhými.

Obraz čís. 61. nám práci s dostatek znázorňuje.

Zhotovování předmětů velkých.

Pro velké předměty, jako: kazajky, límce, pláštěnky a podobné, upleteme velký kus pletiva. Když jsme jej s rámce sejmuly, klademe na něj střih předmětu, jako na jinou tkaninu.

Každý střih především ohraničíme nití, kterou současně nit zaklesací pevně přišijeme, aby se po rozstřihnutí neuvolnila, načež teprve obstřihujeme částice předmětu.

Rozumí se, že přidáváme pro založení švů. Přesně v mezích čáry sešijeme jednotlivé části k sobě a pak šev obšijeme pruhem látky šikmé, ale opatrně, aby stehy na lícu nepronikly.

B. V prostoroře omezené.

Mřížovina v prostoroře omezené jest prací výhradně ozdobující, a zabíhá již v uměleckou činnost ženské ruky pilné. Nazývá se mřížovinou krajkovou.

Mřížovina krajková.

První pohled na mřížovinu krajkovou poučí nás, že se setkáváme zde se známou nám pletaninou vyšívanou. Nález, že půda vystřižená pod vyšívanou pletaninou přemění propletání ve vzdušnou okrasu, vyvodil umění mřížoviny krajkové. Vzdušné pletanině třeba bylo opory, které se jí dostalo zaklesacím stehem.

Při vyšívané pletanině proplétaly jsme nitě na látce, při mřížovině klademe je prostě v mezeře volné.

Toto kladení zoveme napínání.

Napínáním nití tvoří se půda mřížoviny krajkové, zaklesnutím udržuje se v pevné poloze.

Mřížovina krajková žádá ruky zručné, zvláště v šití zběhlé.

Mřížovina nazývá se běžně mřížka nebo „à jour“; avšak nesmíme ji stotožňovati s mřížkováním v nitích tažených, se kterým má za společný znak pouze půdu mřížovou. Mřížkování je umělecké protahování, mřížovina krajková pletivo.

Provází vyšívání v bílém i oživuje je, a jest částí podstatnou prací krajkových.

Půda mřížoviny krajkové.

Půda mřížoviny krajkové, jako rámcové, je čtverec. Rozdíl v obou je pouze v tom, že na mřížovině krajkové vyvozuje se vzor protahováním a propletáním, na mřížovině rámcové opět jenom napínáním nití a kladením jich na sebe.

Látka mřížoviny krajkové.

Látkou je přezná, jemná nit, která v tenkosti řídí se tkaninou, která se mřížovinou zdobí. Pro nejjemnější práce berou se vytažené nitě pravého, lněného batistu.

Nit musí býti: rovná, pevná, krásně bílá, lesklá, hladká. V obchodech prodává se názvem „nit krajková“.

Obyčejná čísla jsou: 30, 40, 50. Dle jemnosti látky koupiti lze i výše v číslech.

Nástroj.

Nástroj jest niti přiměřená jehla. Nejlepší jest jehla se špičkou tupou, jaková se beře ku prošívání guipury v síťovině. Viz obraz čís. 62.

Mimo jehlu třeba nám pevné hladké podložky. Tato jest obyčejně ze silného, barevného katunu lesklého, který se přistehne ještě na voskové plátno, nebo na tuhý papír, a p. Barva katunu nechť je buď zelená, buď modrá, aby očím neškodila.

Ana nit lněná jest hlavní částicí mřížoviny krajkové, vidí se nám býti záhodno, abychom zde o ní pojednali.

Lněná příze.

Lněná příze nemá onoho významu dějinného jako hedbávná. Žádný meč nepozvedl se, aby si vydobil vlákna modravé květinky, žádné pleťchy, ani světové hádky nerušily klidného rozvoje lněné nitě.

Za domov lnu má se Egypt, kde vlákno lněné spřádáno a zužitkováno bylo již 2000 a více roků před naším letopočtem. Staré hroby Egyptanův, v nichž mumie ve lněné tkanině zahaleny odpočívají, svědčí, že sáhá původ lněné nitě do šedé minulosti.

Z Egypta přinešena byla lněná nit i pěstování lnu do Fenicie, Carthaga, a s příchodem Hebrejů do Palestiny, odkudž zase putovala do Syrie, Babylonu a Řecka, až zdomácněla začátkem našeho letopočtu v celém světě.

Lněná příze byla od pravěku výrobou ženské práce; kužel ovinutý zlatožlutým lnem, přeslice a vřeteno bývaly znakem domácí hospodyně české.

Kdežto nit hedbávná vedla ženy k přepychu, učila je lněná nit skromnosti.

Jakou budoucnost má lněná nit v rozvoji lidstva těžko usouditi. Zdá se, že bavlna, soupeřka lnu, dobývá si místa přednějšího; avšak podnes je a zůstane vlákno modravé květinky nezbytným v průmyslu, a lněná nit jest hledána nejen ve tkanině, ale také v přízi a v niti soukané.

V ženských pracích ručních jest lněná nit oblíbená v pletení, i v láčkování, nezbytnou v šití, a vítanou v pracích rázu krajkového, jejichž tvoří hlavní podstatu.

V obchodu je mnoho druhů příze. Jakost a cena podmíněna jest jemností nitě a množstvím vláken sesoukaných.

Upředená nit nazývá se běžně příze, sesoukaná nit. Dle toho, kolik nití upředených se sesouká, určuje se jejich druh, množství vláken pak, která se spředla na nit jednu, rozhoduje o sile jejich.

Nitě prodávají se v přádenkách malých, v pásemkách, na cívkách, na klubíčkách a na kartičkách.

Příze je nazvíce v přádenách velkých.

Nejjemnější nitě k šití mívají v pásemku jen 5—9 nití.

Nejjemnější nitě jsou dvounásobně sesoukaný, totiž dvě upředené nitě se skroutí v jednu.

Rozeznáváme druhy přezné nitě takto:

nitě pro pletení, nitě k šití, nitě krajkové, nitě na protahování.

Nitě pro pletení.

Nitě pro pletení se prodávají ve dlouhých přádenách, z nichž každé čítá 120 pásem.

Jsou čtyřnásobně kroucené, nebo jen ze dvou nití sesoukané.

Nejlepší jakosti jest druh, zvaný „královská nit“. Jsou to nitě českých firem: Müller, Preidl, Friedrich.

Vyrábí se buď bílé, buď režné.

Bílé od čís. 20 až do čís. 120, režné od čís. 20 až do čís. 50.

Čísla stupňují se od pěti k pěti.

Královská nit běže se na síťování, pro kteréž ji doporučujeme.

Sem taktéž čítati dlužno nitě zvané lýčkové (Litzenzwirn). Jsou čtyřnásobně soukané, ve všech silách, poněkud zažloutlé a velmi pevné. Hodí se na síťování, paličkování krajek, i na šití.

Nitě k šití.

Nitě k šití jsou dvojí: pro šití ruční a pro šití strojové.

Nitě pro šití ruční.

Nejjemnější nitě pro šití ruční jsou anglické, dvounásobně soukané, v přádenkách větších. Jsou to především světoznámé nitě nejlepší jakosti, ano nedostizitelné, které vyrábí firma Marshall & Comp. v Anglii. Jsou pevné, rovné, hladké a trvanlivé.

Číslovány jsou od čís. 20 až do čís. 200 v bílé niti, v režné od 12 až do 50, v černé od 12 až do 100.

Černé a režné kupují obuvníci.

Francouzské nitě pro šití ruční vyznamenávají se hladkým povrchem, mdlým leskem, hebkostí ve hmatu a trvanlivostí. Prodávají se v malých přádenkách o jednom pásmu. Jsou podvojně soukané, bílé,

černé, režné a ve všech barvách. Bílé v číslech od 20—200, režné od 10—100, barevné v čísle 50.

České nitě pro šití ruční jsou ve hmatu drsnější předešlých, ale jsou měkké ve vláknu, pevné, dobře sesoukané, že se z nich může i plést, i háčkovati, ano paličkují se z nich krajky rudohorské, saské i české.

Prodávají se v přádenách rozličného objemu, o 60 pásmech. 10 přáden bývá vždy v jednom balíčku.

Bílé nitě jsou podvojně soukané a od čís. 12 až do čís. 150 v obchodu.

Režné nitě jsou 2-, 3-, 4-, 5-, 6násobně soukané a od čís. 10—50 číslované.

Černé nitě od čís. 10 až do čís. 100 jsou 2-, 3-, 4násobné.

Černé nitě soukají se dvojí: jedny mají nit lesklou, jsouce škrobené, druhé nit měkkou, beze škrobu.

Barevné nitě ve všech barvách jsou podvojně soukané a v čís. 50.

Znamé továrny na české nitě jsou: Friedrich, Müller, Wöhle, Preidl.

Nitě dobré jakosti vyrábí se též v Německu, jmenovitě v Sasku. Názvem „železná nitě“ přicházejí v obchod nitě třinásobně soukané, jejichž povrch se leskne. Jsou až do drsna usoukané a připravované.

Železná příze jmenují se také nitě pro šití ruční, které se prodávají na kartičkách. Tyto nitě nejsou lněné, ale bavlněné. Vyrábí se v Rakousku a jinde, jmenovitě jsou u nás známy z továren Salcher, a Harland.

Vyrábí se ve všech barvách a různých silách. Jsou dvojnásobné a číslované od 2/0 jakožto nejsilnější až do 12, která je nejtenčí.

Barevné jsou jen v čís. 2.

Nitě pro šití na stroji.

Nitě pro šití na stroji jsou tři- i čtyřnásobné, pevné, kulatě soukané, podobající se šňůrce.

I zde vynikají nitě anglické.

Pravé lněné nitě pro šití na stroji jsou vždy jenom na přádenkách. Nitě na cívkách jsou více méně s bavlnou smíchané, ano nazvíce úplně bavlněné.

Nitě krajkové.

Nitě krajkové jsou nejjemnější ze všech druhů nití. K nejvzácnějším, nejtenčím i nejpevnějším čítá se bruselská nit, ze které se šijí světoznámé, proslulé krajky brabantské. Nedostižitelná bělost nitě, pavu-

činová tenkost, a pevnost vyvyšují tuto nit nade všechny ostatní. Mdlý lesk, který tuto nit vyznačuje, a jest vlastní jedině niti ze lnu nejlepšího, dodává jí již v přádenku ráz vznešenosti, a jako jsou krajky z ní ušité královnami říše ženských prací ručních, jest brabantská nit krajková královnou mezi nitěmi. Pomyslíme-li si, držíce s těžší v prstech tenkou nit, že ji spředly ruce ženské a že ruce ženské z nich ušijou krajku nevyrovnané krásy, koříme se v duchu mocnosti, která vládne v říši práce.

Pravé nitě brabantské jsou drahé, a přece vůči své ceně poměrně laciné. Prodávají se v malých pásemkách, které váží vždy 1 gram.

Ku niti bruselské druží se nit holandská, která není tak jemná jako předešlá. Je podvojně soukaná.

Po niti holandské vyniká krajková nit anglická, jmenovitě od firmy Marshall & Comp.

Nit se také leskne, ale je zažloutlá.

Po niti anglické nastupuje škotská a pak česká.

Nitě krajkové výhradně jsou určeny pro šití krajek. Jeden druh nazývá se nití à jour, že se jím šijí mřížované i smyčkové stehy krajkové.

Spinal.

Nit na protahování nazývá se běžně spinal.

Spinal lněný, trojnásobně volně sesoukaný, prodává se v přádenkách. Každé přádenko čítá 12 pásem.

Nejsilnější nit má číslo 10, nejjemnější čís. 1000. Stupňují se po 10.

Spinalem se protahuje v tylu.

Nit kopřivová.

Druhy vyznačovalo se nití kopřivovou spředení vlákna kopřivy domácí; avšak nyní se rozšířila nit kopřivová u nás ve více druzích.

Krásnou přízi kopřivovou poskytuje sněhově bílá kopřiva čínská, také zvaná čínská tráva, pak japonská kopřiva, konopná kopřiva ze střední Asie a Sibíře, kopřiva Himalajská, egyptská kopřiva, arabská a jiné méně známé druhy.

Kopřivová příze a plátno z ní tkané ještě ve století předešlém vládlo na pobřeží Wolhy a přicházelo v obchod evropský z Číny a Kokandu.

V době novější přichází k nám opět kopřivová příze i plátno. Z příze kopřivové tká se různé tkanivo lehké, i také dosti časem trvanlivé.

Zvláštní druh konopné kopřivy, která v Anglii se velice pěstuje, dává přízi jemnou, z níž se tká krajková tkanina.

Z nití kopřivových také se paličkují krajky. Nit je lesklá a žlutavá.

O napínání mřížoviny krajkové.

Při mřížovině rámcové ohraničily jsme si práci hřebíky. Mřížovina krajková napíná se do mezer buď v látce uměle utvořených, buď oporou pevnou ohraničených.

Nitě veškery napínáme hned přes celou mezeru v jednom směru, a zase je táhneme pro směr druhý, třetí a t. d.

Nitě připevňujeme hned jehlou ku krajům. Napínáme nitě, aby se v mezeře otvoru hladce položily, otvoru ani nestáhly, ani ho nevyduly. Zde nám podložka a dobré napnutí tkaniny nebo mezi hraničných musí býti vodítkem.

Spůsob napínání roztrídíje mřížovinu krajkovou ve dva druhy:

a) Mřížovina pravidelná.

b) Mřížovina podmíněná.

Mřížovina pravidelná zastupuje vyšívanou pletaninu čtvercovou a síťovou. Umisťuje se všady, v jakémkoliv prostoru.

Mřížovina podmíněná napodobí vyšívanou pletaninu paprskovitou, žebérkovitou. Umisťuje se výhradně ve tvarech měřických, přesně vytčených.

Pletencovou pletaninu nahraňuje řetízek, hustěji i řídčeji kladený, o němž pojednáme v části „Smyčkování“.

Zaklesnutí.

Zaklesáme:

a) stehem obšívacím;

b) „ zaklesacím jednotným;

c) kroužkováním;

d) proplétáním.

Poslední dva spůsoby zaklesnutí tvoří již vzor.

Mřížovina pravidelná.

Nezná mezí a všude doma jest, kde má zavládnouti ráz vzdušný, krajkový.

Půda je vždy čtvercová, a může býti:

- a) prostá;
- b) vzorová.

Cvičíme ve čtvercích buď v látce vystřižené, buď v lýčkách napjatých do čtverců na papíře silném, jak obrazce znázorňují.

Půda prostá.

1. Tkanina.

Nitě se kolmo a vodorovně propletají ve vzdálenosti 1 nitě v krajích, po způsobu látání, stehem plátěným.

2. Jednoduchá mřížka.

Vodorovně, od levé ruky ku pravé.

V kolmém kraji vypícheme ve vzdálenosti 8 nití a táhneme nit vodorovně ku kraji druhému kolmému, kde taktéž na 8 nití vypícheme a zapošijeme. Pak přes 8 nití v kraji kolmém ušijeme 4—5 obšívacích stehů, a zase táhneme nit ke kraji druhému. Tak se pokračuje, až je čtverec pokryt.

Kolmo.

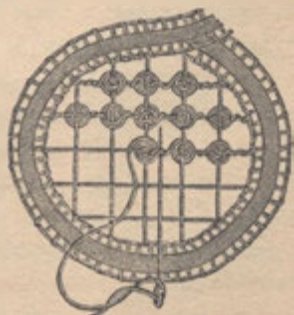
Ve kraji vodorovném vypícheme a ušijeme přes 8 nití, 4—5 obšívacích stehů. Pak nit kolmo táhneme ku kraji druhému vodorovnému, ale zastavíme se při každé natažené niti vodorovné, a ušijeme tam, když jsme jehlu za nit s hora vypichly a pod nití vytáhly, jeden steh tamburový. Zaklesneme steh a opět vedeme nit kolmo dále až ke druhé niti vodorovné, kde taktéž zaklesneme stehem tamburovým.

3. Obtáčená mřížka.

Viz obrazec čís. 62. v části bezvzorové.

Napínání vodorovné.

1 napnutí. V kraji kolmém vypícheme o 4 nitě hlouběji a táhneme nit vodorovně ku kraji druhému, kde ji ve směru rovném opět o 4 nitě v kraji hlouběji upevníme. Pak jehlou nit napnutou obtáčíme tak dlouho, až jsme ji nití z jehly obtočily celou, a nit převedly ku kraji druhému, kde ve stehu prvním opět ji zapošijeme. Nit obtáčená musí se podobati volně soukané šňůrce.

Obr. č. 62. 3. Obtáčená mřížka.
Růžice na půdě úplné.

Nyní ušijeme v kolmém kraji 1, nebo mají-li čtverečky větší býti, 2 stehy obšívací a zase napínáme nit druhou.

Tak se pokračuje, až je prostora vodorovně napnuta.

Napínání kolmé.

Ve kraji vodorovném 1—2 stehy obšívací. Odtud táhneme nit kolmo ku kraji ve směru rovném a upevníme ji. Položíme si práci, abychom šily po napnuté niti od hořejška k dolejšku a jako prvé, i nyní obtáčíme nit kolmou, ale pouze až ku skřížení nití: vodorovné s kolmou, kde zaklesneme stehem obšívacím. Tak pokračujeme až ku konci nitě napnuté, kde nit upevníme. Pak napínáme druhou kolmou nit, a tak dále, až mezera čtverečky je vyplněna.

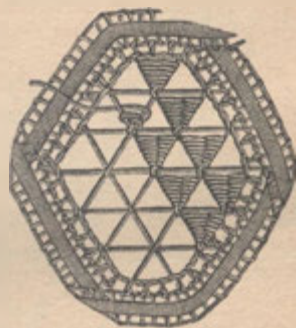
4. Křížová mřížka.

Viz obrazec čís. 63. v části bezvzorové.

Vodorovné napnutí nití jako při předešlých dvou.

Pokryvše mezeru, napínáme nitě ve směru kosém.

Začneme v rohu jednom, a sice vypíchujeme v kraji kolmém na tolik nití od kraje, kolik obnáší mezera nití vodorovných a pak vedeme nit ku kraji vodorovnému přes napnutou nit první, se kterou se musí skřížiti. Upevníme ji opět na tolik nití od kraje rohového jako dříve. Od upevnění nitě ušijeme stehy obšívací v mezeře vytčené a opět v tomže kosém směru napínáme, až celý prostor je pokryt.

Obraz čís. 63.

4. Křížová mřížka. Pyramidka.

Pak opět napínáme přes obě položení nití v kosém směru třetí nit a sice tak, aby s kosou nití předešlou se skřížila.

Pracujeme jako při napínání kosé nitě předešlé, ale nenapínáme nit po celé prostora, nýbrž až ku skřížení nitě vodorovné s kosou, kde zaklesneme, a zase táhneme nit ke druhému skřížení. Tak pokračujeme, až jsme byly nit převedly ku kraji, a jako tuto napínáme ostatní v celé prostora.

Na obrazci není zaklesnuto, jelikož se má půda vzorem ozdobiti, čímž se i upevní.

5. Síťová mřížka.

Zde začínáme napínati nitě hned při začátku ve směru kosém, které tudíž nemají základu vodorovného. Zaklesáme opět ve skřížení, jen že zde se skřížují nitě jen dvě; napnutá je zaklesací.

6. Obdélná mřížka.

Pracuje se jako jednoduchá, jen s tím rozdílem, že se v jednom kraji vypíchne o $\frac{2}{5}$ méně než ve druhém, čímž se utvoří z napnutých nití obdélníčky na místě pravidelných čtverců. Rozpočet si může učiniti každá pracovnice snadno, řídí-li se prostorou. Na našem vzoru čítáno: ve vodorovném kraji 20 nití, v kolmém 12 nití.

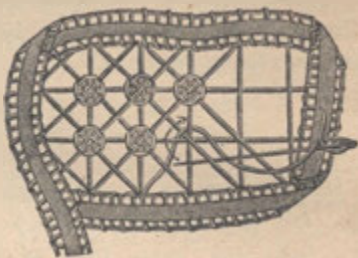
Tato půda se ozdobuje vždycky vzorem.

7. Podvojná mřížka.

Viz obrazec čís. 64.

Nejprve se napne jednoduchá mřížka, která se však nezaklesne. Na mřížku jednoduchou napíná se síťová.

Při napínání druhé nitě kosé zaklesáme ve skřížení tří nití a sice tam, kde na obrazci šipkou označeno a nit položena pro propletání růžice. Zaklesáme tudíž pouze u skřížení prvného čtverce, druhé skřížení nití kosou se neupevňuje, a zdobí prostě. Můžeme zde nitě proplétati.

Obraz čís. 64.

Podvojná mřížka.

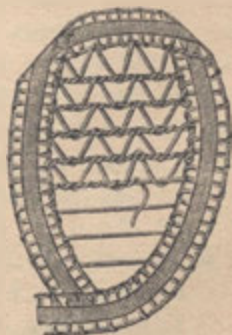
Růžice na půdě nenkončené.

8. Irská mřížka.

Obrazec čís. 65.

Napneme vodorovné nitě přes celou prostorou ve vzdálenosti 4 nití kraje nebo 2 direk lýčky.

Pak propletáme v mezerách dvou vodorovně napnutých nití volné stehy, jak obrazec jasně ukazuje, jednou přes nit a po druhé pod ni. Když jsme byly v jedné řadě nitě propletly, připevníme je k vodorovné buď obtáčením jejím (viz obr. 65.), anebo kroužkováním. Při prvním způsobu zaklesneme stehem obšívacím u vrcholku nitě propletané, při druhém se zaklesne stehem kroužkovacím.

Obraz čís. 65.

Irská mřížka.

Propletajíce na to druhou mezeru, pícháme mezi nitě otočené. Jak obraz vysvětluje, střídáme směr propletání.

Půda vzorová.

a) Prostým propletením.

1. Čtverečkový vzor.

Jednoduchá mřížka.

Na půdě této se propletají čtverce.

Vypícháme v prvním čtverci u kraje a propletáme jej sem a tam vždy píchajíce jednou za nit hoření a zase za nit dolní. Vyplnivše čtverec propletaninou, provlekeme nit pod zaklesnutím do čtverce, který ve směru kosém je propletenému nejbližší, a jejichž úhly se stýkají.

Tak po celou řadu kosou pracujeme, načež jeden čtverec v rovném směru přeskočíme a propletáme řadu druhou kosou. Pokračujeme, až je prostora vzorem vyplněna.

2. Růžice.

Obraz čís. 62. a čís. 64.

Růžice jsou zatočeniny kulaté, kterými se ozdobuje skřížení nití.

Jest to propletání nití do kolečka, jednou přes nit, po druhé pod nit. Počet nití, skrze které se růžice propletají, určuje plnost jejich; objem jejich řídí se velikostí čtverců půdy prosté.

Známe dvojí způsob:

a) propletané na půdě úplné; obraz čís. 62.

b) " " " neukončené; obraz čís. 64.

Prvým způsobem řadí se růžice k sobě jako navlekané, druhým tvoří každá sama o sobě celek zaokrouhlený. Při druhém se s růžicí současně napíná nit půdy poslední.

Menší růžice nazývá se knoflíček, jinak zove se též čočka. Vlastně jest to mnška. Pracují se do každé půdy prosté, vyjma irskou.

Obrazce tak jasně naznačují práci, že upouštíme od popisu.

Při obrazu čís. 62. se nit od růžice obtáčí kolem nitě napnuté až ku skřížení nejbližšímu.

Při obrazu čís. 64. se růžice propletá s posledním napínáním nitě kosé současně.

Obtočivše růžici, vypícháme v středu jejím za skřížením, tam ztraceně zapošijeme do rubu, a táhneme nit dále pro růžici druhou.

3. Pyramida.

Pyramidy vyplňují se trojhranky půdy křížové. Začínáme je propletati od vrcholku trojhranu až k jeho podponě, a pracujeme taktéž v řadách od hořejška k dolejšku. Nit se buď zapošíje po ukončení řady, buď se skrze řadu pyramidek vede nahoru zpět.

Propletání naznačuje obraz čís. 63.

4. Vrcholek.

Pracuje se v mezerách volných. Nejlépe se hodí pro půdu obdélnou.

Popisujeme jej k půdě obdélné v rozpočtu nití v popisu udaných. Půda obdélná má sloupečky kolmé a vodorovné přímký. Sloupečky jsou delší přímek.

Ušijeme nití silnější několik stehů obšívacích až ku 1. sloupku kolmému. Tam od pravice ku levici vpíchajíce vedeme jehlu pod sloupek kolmý a nit pracovní přes ni. Za sloupkem kolmým nit pracovní vytáhneme, opět ji vrchem přese sloupek kolmý položíme a vedeme ku pravé straně ku kraji nebo přímce vodorovné, kde ji těsně u sloupku kolmého vytáhneme, od dolejška k hořejšku jehlu vpíchajíce.

Když jsme jehlu vytáhly, opět řídíme směr nitě pracovní ku kolmému sloupku nad první, totiž předešlé otočení nitě; ale nyní vedouce nit opět vrchem přese kolmý sloupek, protáhneme ji od levice ku pravici, a zase ji vytáhnuvše, vedeme ji vrchem přese sloupek kolmý ku stehu poslednímu ve kraji vodorovném těsně po levé straně sloupku. * Tam opět od dolejška k hořejšku jehlu vpíchajíce těsně u stehu prvního ji vytáhneme. Tak šijeme ustavičně od *, až jsme celý sloupek kolmý jednoho obdélníku pokryly ku skřížení jeho s vodorovným.

Ukončíme vrcholek u sloupku vodorovného a u druhého sloupku kolmého v téže řadě.

Tento sloupek kolmý se neobtáčí. I šijeme opět obšívací stehy ve vodorovné čáře až ke druhému sloupku kolmému, který zase obvíjíme vrcholem. Tak pracujeme celou řadu.

Ve 2. řadě opět klademe vrcholky v posuvnutém položení, totiž nad kolmý sloupek v 1. řadě vynechaný.

Tímto způsobem práce se nitě vrholí a obtáčí kolem sloupku volně.

Jelikož ve vodorovné přímce klademe stehy dál a dále, vyplníme jimi dvě mezery obdélníčku ve kraji dolním širokém.

Na hořením konci tvoří se špička.

Odchylku tvoří půda čtvercová, provedena sice zaklesnutím, ale napínáním nepravidelným. Nazývá se v krajkovině běžně sífovina.

a) Sífovina ve čtvercích prímých.

Jest to též způsob práce, jako při sífování od jednoho oka.

Začneme pracovati v rohu, kde v kraji vodorovném vypíchne na 8 nití, od rohu nebo více, jak velký chceme míti čtverec, a napneme nit kosou ku kraji kolmému, upevnivše ji opět ve vzdálenosti 8 nebo více nití v kraji, na tolik, na kolik jsme byly dříve vypíchly.

Napnutí musí býti tak volné, aby nit v délce měla rozměr obou mezer v kraji po 8 nití utvořených. U kraje kolmého zaklesneme, a od zaklesnutí šijeme pak dále v tomže kraji obšívací stehy přes 8 nití kraje. Odtamtud opět napínáme nit v kosém směru ke kraji vodorovnému; avšak nyní uprostřed první nitě napnuté ušijeme steh zaklesací a tak z nitě utvoříme oblouček. Nit budiž tak volně položena, aby opět zaujala míru dvou hran čtverce. Od zaklesnutí vede se nit ku kraji, kde zaklesneme.

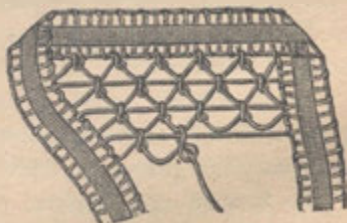
Od této řady již seznáme, kterak pracovati dále, nebo jest jasno, že práce není nic jiného než sífování jehlou ušité.

Dlužno k tomu hleděti, aby mřížovina tato přesně vyplnila prostoru jí vyhrazenou, ani se nestáhla, ani volně nevisela.

b) Sífovina přepásaná.

Obraz čís. 66.

Vypíchne se v rohu u levé ruky, nit se položí do obloučku, a zaklesne se v kraji vodorovném na 6—8 nití. Nit musí býti tak volná, aby obnášela v rozměru jednou tolik, kolik zaujme mezera 6—8 nití. Tak pokračujeme, až dojdeme ke konci řady. Nit přetáhneme o 3—4 nití v kraji kolmém, a odtamtud napneme vodorovnou nit přese celou mezeru až ke druhému kraji kolmému; tam ji upevníme a opět pracujeme, kladouce novou řadu nití do volných obloučků. Pracujíce, zaklesáme přes napnutou nit, zabírajíce oblouček řady předešlé přesně v jeho polovici.

Obraz čís. 66.

Sífovina přepásaná.

Tak se pracuje, až je prostor vyplněn. Obloučky nesmí býti větší, než si žádá mezera nití.

Oba druhy žádají zručné už ruky v mřížovině.

Mřížovina nepravidelná.

Žádá tvarův přesně ohraničených, pro něž také výhradně je určena.

Společného má s předešlou v napínání, i v zaklesání. Mřížovina nepravidelná ozdobena bývá buď: propletením, buď kroužkováním, a je vždy vzorová.

Vyplňují se jí: kroužky i větší kruhy, čtverce a vejčité tvary.

Tvary tyto mají kraj vždy pevný, buď kroužkovaný, buď tkaný, buď upletený, i jinak zdobený, ale vždy pevný.

Rozřídí se ve dva díly:

a) Paprskovitou.

b) Žebérkovitou.

Nepravidelná mřížovina jest podstatnou částí krajky vystřihované — *Punto tagliato* — a zdobí se jí taktéž práce z drhaných ok, háčkových, nebo také z lýček i šňůrek různě sestavených, různých a podobných tvarů. Kde se umístí, všady dodává předmětu ráz krajkový.

Umísťuje se ve spojení s jinými stehy krajkovými, určenými pro tvary přesně ohraničené.

Jelikož tento druh mřížoviny jest vzorový a spřízněn s guipurou, vrátíme se k ní ještě ve svazku VI.

Podáváme jenom nejobyčejnější druhu toho vzory.

a) Paprskovitě.

K r u h a k r o u ž e k.

Pavouček jednoduchý.

V kroužkách malých šije se pavouček jednoduchý.

Nit táhneme napnutě vodorovně od jednoho kraje ke druhému, přerízeme tím kruh ve dvě na dvě stejné polovice. Nit upevníme a za krajem ji vedeme, šijíce těsně u něho perlové anebo obšívací stehy, dle toho, jaký je kraj, až do polovice polokruhu, odkud opět nit vedeme napnutě k niti vodorovné. Ve středu zaklesneme nit kolmou kol vodorovné stehem jednotným, anebo tamburovým, a nyní propletáme přes ty tři na-

pnuté nitě nit z jehly, aby vždy jedna nit ležela dole, jedna nahoře, jak bylo popsáno při pletanině vyšíváné v paprskovitém způsobu. Tak propleteme, až máme točeninu prostoře přiměřeně velkou, načež vypícheme jehlu v středu u zaklesnutí, a odtamtud napínáme zase nit rovně kolmo ku kraji druhému do polovičky druhého polokruhu, kde zapošijeme.

Obraz čís. 67. budiž vodítkem i pro práci tuto.

Této pletanině na nitích paprskovitých říká se běžně pavouček.

Pavouček v niti obtáčené

Obraz čís. 67.

Táhneme opět nit vodorovně jako dříve, a zapošívše ji, obtáčíme ji jehlou tak dlouho, až se podobá soukané šňůrce, čímž nit opět převedeme k prvnímu jejímu vypíchnutí. Zapošijeme, a způsobem prve popsaným táhneme nit kolmo, s rozdílem, že ji nyní napínáme až ke kraji druhému, odkud ji obtáčíme jako vodorovnou ku středu. Kde se nitě skřížují, zaklesneme stehem tamburovým, a obtáčíme kol 4 nití pavoučka; načež teprva ostatní nit obtáčíme a vedeme ku kraji, kde ji zapošijeme.

Obraz čís. 67.

Pavouček v niti obtáčené.

Okolek prolamovaný, do něhož je pavouček vsazen, sestává ze sloupků, jež popíšeme dále při „Smyčkování“.

Pavouček na osmi nitích.

Popsané pavoučky se propletají kol 4 nití. Má-li se obtáčeti kol 8 nití, třeba nám pouze od poloviny každé čtvrtiny kruhu táhnouti nit ku středu, aby jich bylo 8, které buď prostě zůstavujeme, buď je obtáčíme, jak libo.

Pavouček v tylovém stehu.

Kolem kruhu se ušije 1 řada stehu bruselského („Smyčkování“); ve 2. řadě se obšívají stehy, do každého obloučku jedním, tyto stehy stáhnou a pak se napínají nitě pro pavoučka.

Když je kruh velký, šijeme 2 až 3 řady stehu bruselského.

Pavouček s kroužkováním.

Jako při předešlém 1 řada bruselského stehu, do něhož na místě stehu obšívacího se kronžkují 3—4 stehy do každého obloučku. Pavouček jako dříve.

Když je kruh objemný, ušijeme po řadě kroužkované ještě řadu bruselského stehu, přes 2—3 stehy kroužkované dle toho, kolik jsme

takových stehů ušily do jednoho obloučku, pak zase 1 kroužkovanou řadu a konečně pavoučka.

Kolečko.

Napneme jako pro pavoučka tři nitě, jež skřížením utvoří šest paprsků.

S nití čtvrtou zaklesneme u prostřed nikoliv za skřížení, nýbrž do středu nití stehem obšívacím, čímž se nitě skřížené rozdělí a utvoří malou mezeru. Obšíváme nyní nití do kola kolem skřížení, nitě skřížené rozhrnujíce, aby se utvořilo kolečko, které pak okroužkujeme, načež napneme nit pro paprsek poslední, osmý.

Obraz čís. 68.

Kolečko.

Napnuté nitě můžeme obtáčeti, aby byl vzor bohatší. — Kolečko může se také pouze obšít, ano lze nám napnouti tolik paprsků, kolik chceme, ale nejvýše čtrnácte. Obrazec čís. 68.

Muška.

Napínání paprsků jako při předešlém.

U prostřed po zaklesnutí vyšije se plně kulatá muška na místě kolečka.

Paprskový kříž.

Napneme vodorovně tři nitě jednu těsně ke druhé, a pak zase tři nitě kolmo v přesném rozměru, aby se v pravidelném kříži ve středu přetížly. Kde se všech šest nití skřížuje, zaklesneme na každém skřížení jednotlivém, tudíž šestkrát. Stehy pak seřadíme při zaklesání buď do kolečka, buď do čtverečku.

Můžeme přes každé zaklesnutí ušiti ještě jednu řadu tamburových stehů, nebo pokryti střed uzlíčky i křížkovým stehem, jak libo. Zde má také vlastní vynalezavost se osvědčiti.

Nitě pro kříž napínané mohou se: obtáčeti, kroužkovati, ano i guipurovým stehem ozdobiti.

Čtverec.

Ve čtverci táhneme nitě od jednoho rohu ke druhému skříženě. Ve skřížení se propletá pavouček.

Bohatší čtverec obdrží ještě vodorovné přepásání, ano i kolmé. Pak se propletá pavouček na šesti i osmi nitích.

Nitě paprskovité mohou se rovněž obtáčeti i kroužkovati.

Na místě pavoučků lze také ozdobiti střed: kolečkem, muškou.

Ve čtverci lze nám umístiti každý vzor paprskovitý; jen musíme dbáti toho, aby čtverec nezměnil i uvnitř rázu svého.

Ve čtverci se často nitě ve středu nespojují, ani zaklesnutím, propleťáním, nýbrž prostě se vznášejí ve prostoru. Zde paprsky si žijí ozdobení, které je sesílí a volnost jejich umožní.

Ozdobování paprsků.

Paprsky mimo obtáčení a kroužkování zdobiti můžeme: stehem janovským a pikoty.

O stehu janovském pojednáváme při žebérkovitých vzorech. Janovský čítá se ke guipúře, o níž jinde se pojedná.

Pikoty jsou trojího způsobu:

- a) stehy tamburovými;
- b) natáčením;
- c) kroužkováním.

Pojednáme o nich při „Smyčkování“, v tomto V. dílu.

b) Žebérkovité.

T v a r y v e j č i t é.

Rovněž jako propleťáme v pletanině vyšívání na látce, tak zde napínáme v otevřené mezeře.

Obtáčením nití.

Napneme středem od zdola nahoru po délce nit, pevně ji obtáčíme a došedše k začátku, ji zapošíjeme.

Od této nitě základní rozvádíme nitě žilek směrem kosým na diagonu i na pravo, vždy 2 a 2, jež tvoří jedno rozvětvení žilkovité, aby se u základní nitě setkávaly.

Nitě napneme u kraje buď pravého, buď levého, připevníme stehem obšivacím a obtáčíme je až k niti základní. Nit základní obtáčíme stehy obšivacími, převedeme nit pracovní až tam, odkud druhé rozvětvení chceme začít. Tam zaklesneme nit, a pak zase nitě rozvádíme k oběma krajům.

Nitě musí prostoru pěkně napnutě vyplniti, a proto se délka žebérkových řídí přesně šířkou prostoru.

Kroužkováním.

Nitě, které při prvním způsobu jsme pouze obtáčely, nyní kroužkovým stehem obšíváme. Nitě žeberek kroužkují se někdy i dvakrát. Podruhé zabíráme smyčky první řady.

S pikoty.

Jindy opět se kroužkují sice jen jednou, ale s pikoty.

Ušijeme 3—4 stehy kroužkované, načež do pátého, když jsme jej užily, aniž bychom úplně přitáhly, ještě jednou jehlu do jeho smyčky vpíchneme, ale vytáhneme ji pouze na $\frac{2}{3}$ délky její.

Kolem těchto dvou třetin jehly nyní obtáčíme nit od stehů visící, od levé strany ku pravé 4—5krát. Pak teprve jehlu skrze tuto točenu vytáhneme a steh kroužkový úplně přitáhneme.

Tím se utvořil knoflíček na stehu, kterému se říká pikot. Obraz čís. 92. ve „Smyčkování“.

Stehem janovským.

Napneme pro žebérka vždy po dvou nitích, z nichž jednu volně obtáčíme, abychom druhou opět od nitě základní napínati, a pak od kraje ku niti dolů pracovati mohli. Na těchto dvou nitích propletáme nit jednu vrchem a zase pode druhou spodem. Která nit vrchem byla přetažena podruhé se spodem, a ona, jež spodem byla podložena, podruhé se vrchem pokryje.

Když jsme nitě až k niti základní hustě propletly, zaklesneme.

Stehem janovským přes 3 nitě.

Takto pracujeme, napínajíce tři nitě, při čemž netřeba nám jednu obtáčet. Zde propletáme nitě obyčejně: jedna nit položí se pod nit pracovní, druhá na ni. V řadě druhé se střídá propletání. Viz „Pletanina“.

Prostými nitěmi.

Zdá se nejjednodušší, ale žádá si ruku už zručnou, poněvadž 2 nitě zde prostě visí a nesmí se stáhnouti.

Napneme po délce nit kolmo, připneme ji v kraji druhém a pak vedeme druhou nit prostě vedle první tak daleko, jak daleko chceme začít s rozváděním žeberek. Tam zaklesneme a vedeme nit kosou ku kraji. Zapošíjeme a zpět táhneme nit ku kolmé prostě. Skrze zaklesnutý steh projedeme v niti kolmé a vedeme nit na opačnou stranu pro žebérka. Počínáme si jako při prvním a tak pokračujeme, až je mezera vyplněna.

Pavouček.

a) Na nitích prostě napnutých.

Napneme po délce nit kolmou, kterou obtáčíme až k polovici její. Tam zaklesneme stehem obšivacím a rozvádíme odtamtud buď křížem čtyři nitě do čtyř paprsků, které se obtáčejí vracíme-li se do středu,

buď tolik nití, kolik třeba, aby se mezera na obě strany vyplnila. Nitě nesmí se příliš z úzka napínati, aby se nestáhl tvar, ani nesmí opáčně příliš volně se napínati, aby se uvnitř tvaru neprohýbaly. Napnuvše prostoru, ve středu propletáme pavouček.

b) V ohrazení čtverce.

Obraz čís. 69.

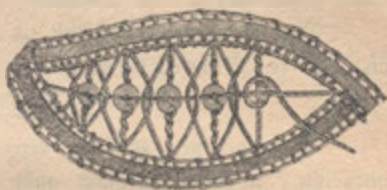
Výhradně pro tvary listnaté.

Kolmo napnuta nit jako žilka po celé délce tvaru. Kolem této nitě se propletají nitě druhé v jediném tahu, jak na obrazci jasně naznačeno jest. I vzdáváme se popisu.

Nevyčerpaly jsme arci tímto veškeré vzory mřížoviny krajkové, což je naprosto nemožné.

Poukazujeme naše čtenářky ke studiím vlastním, jichž mohou konati na vyšíváních loktuškách a plenách našich prametek, kde naleznou nejkrásnější vzory pro krajku vystřihovanou a pro mřížovinu vůbec. Který národ honositi se může poklady takovými, jako se ukázalo při výstavě krajů národních roku 1880, jest bohatýrem.

Při šití guipure ve svazku VI. ještě se vrátíme ku mřížovině krajkové.

Obraz čís. 69.
Pavouček ve čtverci.

VI.

Smyčkování.

Úvod.

Smyčkováním nazývá se pletivo, které se vyvozuje splétáním smyček. Jest to pletivo připojovací, a podstatný rozdíl, jímž ode všech předešlých se liší, je hlavně v tom, že se vyvozuje v niti jediné.

Při tomto pletivu se smyčky připojují k sobě, čímž se plocha jeho splétá a vyvozuje.

Spůsob je dvojitý:

- a) smyčky se k sobě řadí těsně = půda pevná,
- b) smyčky se kladou volně = půda vzdušná.

Půda pevná samostatnější je půdy vzdušné; nicméně však obě žádají si opory.

Půda pevná opírá se o podklad, na němž se vyvozuje, půda vzdušná opírá se o kraje, ku kterýmž se připojuje.

Smyčkováním vyvozujeme: 1. plochy, 2. ornament.

Smyčka.

Smyčka jest nit zakroucená a zdvojená.

Spůsob zakroucení jest vždy jeden a týž, ale různý se svým zdvojením.

Zachycena byvši nástrojem, přemění se v oko.

Zadrhnuta byvši, přemění se v uzlík.

Nebyvši ani zachycena nástrojem, ani zadrhnuta v uzlík, utvoří oblouček, který se buď zdrhne, ale nezadrhne, buď volně položí.

Aby se smyčka nezadrhla, o to se postaráme oporou.

Známe tudíž dva druhy smyček:

- a) smyčka prostá,
- b) smyčka zdrhnutá.

Smyčka prostá jest základem půdy vzdušné, a označuje se v ženských pracích ručních názvem: **steh krajkový**.

Smyčka zdrhnutá jest základem půdy pevné, a známa jest nám názvem: **steh smyčkovací**, kterým se vyvozuje známé nám již ze šití kroužkování.

Látka smyčkování.

Látkou smyčkování je nit každé jakosti i každé síly, ano i motouz, šňůrka, úzká lýčka. Předmět určuje sílu nitě.

Nástroje.

Nástrojem jest jehla, která se řídí jemností i jakostí nitě a se sílou nitě stoupá až k jehle pro vlnu, ano i k jehle šněrovací, k jehle čalounické.

Smyčkování půdy pevné.

Smyčkování pevné vznikne, klademe-li smyčku ku smyčce, aby nezůstalo mezer.

Podklad, na němž se provádí, může býti:

- a) z nitě protáhnuté;
- b) ze smyčky předcházející;
- c) z nitě prosté.

První druh pracuje se na látce, druhý částečně, třetí pouze přes nit.

Smyčkování na látce.

Sem čítáme:

1. Šití provedené stehem smyčkovým, běžně zvané kroužkování, pak dirka dlouhá. Pojednaly jsme již o něm ve III. svazku.

2. Vyšívání stehem smyčkovým, které rozpadá ve více částí. Nalezne místa později.

3. Steh tamburový. Částečně už o něm bylo povědino při „Šití“, více ještě pojednáme o něm na jiném místě.

Smyčkování na látce jest vždy ozdobující, a má velký účel v ornamentice plochy. Naznačují se jím obrysné čáry kresby, která ve vnitřních částích se buď vyplní stehy krajkovými, buď zůstane nepokryta.

Vyšívání stehy smyčkovými provází vyšívání v bílém, i umělé protahování ozdobné, protože je z tohoto oddílu smyčkování vylučujeme, a jakožto samostatnou větev ženské práce ruční v postup vyšší vřadujeme.

Smyčkování smyček.

Tímto způsobem šije se známý steh tamburový buď na látce, buď vzdušně na napjatém papíře, aby se nestáhl. Zastupuje jej háčkování ok řetízkových.

Takto lze pracovati z lýček, šňůrek, motouzu, ano i z pruhů látky a šlaků. Pracuje se též ze dvou nití nebo konců.

Popíšeme za vzor pruhy, z nichž se sestaví pěkný koberec, nebo plocha na potažení podnožky.

Smyčkování koberec ze sukna.

Obraz čís. 70.

Použijeme k tomu buď šlaky, buď pruhy soukené, ve dvou, neb více barvách. Široké šlaky rozpolíme ve dvě.

Přeložíme pruh na polovici, a kde jsme jej zahnuly, zadrhneme obyčejnou smyčku. Skrze smyčku protáhneme jeden z obou konců přeložený ve smyčku u první smyčky základní, čímž se nám utvoří smyčka nová, skrze kterou opět provlekáme smyčku s konce druhého tímže způsobem. Práci znázorňuje obr. čís. 70. na bledším pruhu. Písmeno *d* ukazuje, kterak se konec překládá do smyčky, prve než se protáhne skrze smyčku.

Obraz čís. 70.

Koberec smyčkováný. Šňůra smyčkováná.

Takto můžeme z kalounků, nebo šňůrek a silných nití plésti vkusnou šňůru, kterou lze zdobiti různé předměty.

Pletivo musíme stejnoměrně a pevně zatahovati. Dojde-li nám šlak, přišijeme konec nového opatrně k němu.

Máme-li jeden pruh upletený, sestavujeme při druhém hned plochu koberce.

Jak obraz vysvětluje, protáhneme vždy konec, kterým oba pruhy spojujeme, zde s *a* znamenáný, dříve skrze smyčku okrajní pruhu hotového, než jej překládáme ve smyčku, abychom jej protáhly skrze druhou smyčku okrajní *b* a skrze smyčku pruhu *c*, jak šipka naznačuje nám.

Obraz je jasný, i vzdáváme se dlouhého popisu. Strana pletiva, po které se pracuje a obraz ukazuje, je rubní. Po lícu tvoří pletivo čtverce.

Koberec se v krajích ozdobí šňůrou takto smyčkovanou.

Krajka řetízková.

Krajka tato pracuje se z vlny a známa jest v Itálii názvem „Trina di Lana“, kde se jí zdobí obleky i šátky. V Anglii rozšířila se názvem skotská krajka.

Krajku tuto lze mimo nit vlněnou, jí vlastní, pracovati také v hedbáví i v nitích.

Z nití vlněných volivá se nazvíce vlna krevelská, nebo také jiná jemná, měkká, vlněná nit lehce kroucená:

Je nám třeba k této práci: jemnou vlnu, jehlu pro vlnu, tenký háček a papír buď zelený, buď světle modrý.

Na papír přeneseme si vzor krajky. Kreslíme jej inkoustem v rysech ostrých, načež dáme kresbu usušiti. Když inkoust uschnul, promneme papír v rukou, aby změkkl a lépe se ohýbal. Obrysné čáry kresby provedeme stehem tamburovým buď jehlou, buď háčkem, ano i pomocí stroje šicího. Při práci bedlivě dbáme toho, aby se nám papír netrhal, jinak ať si každá usnadňuje ji, jak chce.

Když jsme obrysné čáry kresby pošily, vyplňujeme mezery její a vnitřky ornamentu různými stehy krajkovými, jako při lýčkové krajkovině. Ukončivše práci, otrháme papír po rubu vedle stehu a krajka se tak vyprostí.

Vzory volíme takové, jakové se hodí pro krajku lýčkovou, nebo pro šitou guipuru.

Smyčkování přes nit.

a) Nit tažená.

Smyčkování pevné přes nit jest buď základem plochy, buď se jím vyvozuje ornament. Poslednější druží se ke guipure šité, kde se s ním seznámíme blížeji.

Pracuje se přes nit základní, kterou klademe buď v řadách, buď do kola kolem, buď v obrysech kresby ji napínáme. Prvními dvěma způsoby smyčkovují se plochy, třetím kresba ornamentu.

Nit základní jest téže jakosti jako pracovní, ale může být silnější.

Plocha.

Nejvíce se takto smyčkovují nyní ještě kruhy, ačkoliv tuto práci vůbec zastupuje s prospěchem háčkování husté přes nit taženou.

Pracuje-li se tu a tam, dojistá že se běře k tomu silná nit, která se táhne buď v řadách předmětu, buď do kola kolem.

Na ukázkou popisujeme kruh, který má zastoupiti rohožku.

Tímto chceme ukázati pouze, jak se pracuje, doufajíce, že tento návod stačí i pro práce v řadách, i pro předměty jiné. Spůsob práce zůstane vždy týž, jen barvy můžeme stupňovati, ano i dvě až tři spojovati.

Rohožka.

Obraz čís. 71.

Rohožka smyčkována jest z motouzu.

Navijeme jeden díl motouzu na klubíčko, a navlekeme do jehly šněrovací, nebo balící, motouz druhý, na jehož konci delším ušijeme jehlou a pevnou nití kroužek ve velikosti 1 $\frac{1}{2}$ m. K tomuto kroužku připevníme konec se klubka. Tato poslední nit motouzu jest oporou, čili nití základní, která se táhne kol kolem práce celé, jak ukazuje obraz čís. 71., a přese kterou se smyčkuje.

Do kroužku ušijeme 8 až 10 stehů smyčkovacích, které utvoří jednu a 1. řadu.

Obraz čís. 71.

Smyčkování přes nit.

Kterak se pracují řady ostatní, vysvětluje obraz čís. 71. Jehlou vpícháme skrze smyčku stehu smyčkovacího řady předcházející a vedeme ji do nové smyčky spod nitě základní, nebo opory. Viz obraz čís. 71.

Při kruhu se přidává. Přidávání se koná na témže základě, jako při jiných pracích; zde zdvojením jedné smyčky. Píchneme tudíž, kde chceme přidati, do jedné smyčky dvakráte. Kde se má přidati, nelze přesně udati. Pracovnice nechť se řídí okem, a dbá, aby kruh měl

tvár kulatý a plochý. Mnoho záleží na tažení opory, aby se nestáhla, nebo nevydula. Když nit pracovní došla, přišijeme k ní čistě a opatrně konec nový.

Takto lze i z vlny smýčkovati: podložky, čepičky pro pány a p.

Popíšeme zde smýčkování knoflíků, které vpadá v obor plochy smýčkované.

Smyčkování knoflíků.

Knoflíčky ke košilím a k prádlu nejsou sice drahé, ale shotovování jich jest tak jednoduché a tak zajímavé, že se hračkou nazvati může.

Knoflíčky jsou velmi trvanlivé.

1. Knoflíček plochý.

Koupíme drobné, bílé, nebo žluté kroužky drátěné, jaké se přišívají pro navlekání šňůrky k různým pytlíkům na tabák a podobné.

Dále nám třeba nití bílých, jakých potřebujeme k šití, obyčejně v tloušťce čís. 50—60. Ostatně řídí se nit jemností látky.

Jakožto třetí ve svazku jsou zbytky, sebe menší ostřížky plátěné, i z látek bavlněných, které by se jinak byly vymetly, nebo zahodily.

Šijeme jehlou polodlouhou. Položíme kroužek na jeden ostřížek, který obstříháme kolem kroužku, aby jej přesahoval na 4 mm. Obstříhnuvše látku, potahujeme ji kroužek takto: Přidržíme jej palcem v středu látky a kolem látku obšívacím stehem prošíjeme; pak ji stehy stáhneme, aby se napnula na kroužek, načež stehy zapošijeme, ve středu ušitím několika stehů buď kroužkových, buď tamburových přes zadrhnutí látky, ano i křížkovými.

Takto by mohl knoflíček už sloužiti také pro spínání, ale pro ozdobu a trvanlivost jej vrchem obšíváme stehem smýčkovacím.

Vezmeme knoflík do ruky, vypícheme těsně u kroužku nit a šijeme přes kroužek dokola kolem smýčkovacími stehy ve vzdálenosti 2 mm, vždy jeden od druhého.

Když jsme kolem kroužku obšily řadu stehu smýčkovacího, vypícheme ve stehu pro řadu druhou. Ve 2. řadě je tolik stehů, kolik v první, ale kladou se nám hustěji, že je prostor menší. Ve třetí řadě pak už tu a tam se jeden přeskočiti musí, sice by se řadily příliš hustě. Malý knoflíček ke košili je třemi řadami ukončen. I přešijeme u prostřed buď jeden křížkový, buď tamburový steh, který uzavře řady, jehlou propícheme dolů na rub a tam nit zapošijeme.

2. Knoflík vypouklý.

Tento knoflík je velmi pevný, nerozmangluje se a lze jej smyčkovati v každé velikosti. K nočním kabátkům se doporučuje i k jinému prádlu bílému.

Nástroj potřebný jest dřevěný kolíček, který může býti od rámu vyšívacího. Na knoflíček obyčejné velikosti stačí kolíček, nebo i tužka, v průměru na $\frac{3}{4}$ cm , v objemu $1\frac{1}{2}$ cm silný. Má-li býti knoflíček větší, musí i kolíček býti silnější.

Nitě jsou látkou základní, tak silné, jak při předešlém bylo udáno.

Navlekne se nit hezky dlouhou, uděláme uzlíček a navlečenou jehlou skrze něj propíchne. Stáhneme nit v kruh, navlekne se na kolíček těsně až ke kolíčku, nit přitáhneme a pak ještě 20krát nití jej obtáčíme. Pak shora dolů pod točeninu píchne se a ještě jednou tak, aby se upevnila, načež opatrně sejme točeninu s kolíčku dolů, palcem a ukazovákem levé ruky ji přidržíme a obšíváme ji ze středu kolkolem stehem smyčkovacím, aby uzlíčky stehů řadily se ku kraji zevnímu. Klademe stehy hustě k sobě a utahujeme je, až celý kroužek nití natočených takto obšíváme. Obšíváme pak podruhé do kola opět tímže způsobem, klademe stehy na stehy řady předešlé; to činíme tak dlouho, dokud není otvor úplně celý uzavřen, načež se po rubu zapošíje.

Stehy jsou vždy delší a delší, knoflíček tím vyšší a vyšší.

3. Knoflík propletaný.

Když jsme byly utvořily přes kolíček natočeninu, jak udáno při knoflíku předcházejícím, a celý kroužek nití natočených smyčkovacími stehy jednou kolem hustě obšily, napneme do kolečka toho nitě k pavoučku osmipaprskovému, obtáčenému. Pak propletáme na těchto 8 nitích pavoučku tak dlouho nit pracovní, až se celé kolečko hustě a těsně touto pletaninou vyplní. Čím hustší je tato pletanina, t. j. čím více kruhů nití se obtočilo, tím pevnější jest knoflíček.

Při propletání pavoučku ke knoflíku pozorujeme tato pravidla:

a) pracujeme po rubu;

b) nepropletáme nitě způsobem pletaniny obyčejné, nýbrž takto: Knoflíček držíme v levé ruce rubem nahoru, a vedeme jehlu od pravé ruky k levé tak, aby obtáčená nit pavoučku, po pravé straně nám ležící, nabrala se od pravice k levici, vpíchnutím od shora dolů, načež směrem k nám ji vytáhneme. Tak se napnutá nit vždy kolkolem obtočí, neboť opět přes ni vedeme nit k druhému napnutí, abychom je zase tak obtočili.

Toto propletání různí se od obyčejného tím, že nenabíráme nit osnovy jednou svrchem, jednou spodem, ale že ji v každé řadě ovineme. Při obyčejném šijeme steh přední, při tomto steh zadní.

b) Nit natáčená.

Takto smyčkuje se pletivo na hrábích.

Jest to pletivo pevné, ale roztahlivé, měkké a poddajné, pročež se nazývá takto zhotovují šály, kabátky, sukně, čepce a p.

Pletivo na hrábích.

Nástrojem jsou dřevěné hrábě rovné, na nichž v mezeře $\frac{1}{2}$ cm pro silnou vlnu nejvýše na $1\frac{1}{2}$ cm jsou zubce.

Pro sukničky dětské a pro rukávy jest kulatý rámec v podobě jako je vochlička pro šňůru ve svazku IV., ale velké a mající zubce v téže vzdálenosti na $\frac{1}{2}$ cm . Pro předměty rovné béréme opět jiný druh hrábí, a sice hrábě rovné, jež se podobají oněm, jimiž se hrabe tráva.

Uvážeme vlnu k prvnímu zubci a pak otáčíme nit kolem každého od zadu ku předu, táhnouce pak nit opět do zadu, kde ji za druhý kolík, nebo zubec položíme a táhneme ji opět po zadu za zubec nejbližší, abychom ji obtáčely kolem něho jako dříve.

Došedše ku konci řady, obtáčíme kolík poslední ještě jednou, a položíme nit za vedlejší zubec do zadu, odkud opětně ji obtáčíme kolem zubců od předu ku zadu.

Vždy se táhne ze zadu ku předu a opět do zadu, jenže musíme dobře pozorovati, když natáčíme řady zpětné, aby se směr otáčení zachoval. V kulatém rámci se otáčení nemění.

Otočené nitě utvoří smyčky.

Nejprve otočíme zubce třikráte, načež dolní smyčku přes dvě smyčky přehazujeme.

Smyčkuje se prsty.

Tím jsme usmyčkovaly jednu řadu.

Pro druhou řadu i ostatní obtáčí se zubce jen jedenkrát, a pak se ihned nejdolenější smyčka přese dvě na zubci ovinuté v celé řadě přehazuje. Musíme mítí vždy tři smyčky nitě na zubci jednom. Tím způsobem se pokračuje.

Tak se pracuje jak v řadách, tak i do kola. Hustší pletivo vznikne, když po ukončení řady jinou nití upracujeme buď háčkem, buď silnou

jehlicí velmi volný řetízkový steh do smyček právě přehozených, a to sice po rubu práce.

Druhá tato nit bývá jiné barvy sprízněné.

Smyčkování na hrábích pracuje se z vlny měkké, nazvíce z berlínského i z krevelského.

Smyčkování pudy vzdušné.

Smyčkování pudy vzdušné se samostatně splétá, a vyvozuje připojováním smyček volných mezi sebou.

Zhotovuje se takto puda prolamovaná, která nazvíce je vyplňující, méně samostatná.

Práce je umělá i ozdobná, a čítá se ku vzácným předmětům, jakých vytváří pilná ruka ženina.

Hlavní její obor jest krajkovina.

I kde nesmyčkuje se puda v nitích jemných krajkových, kde i šňůrka zavládne, neztrácí nicméně rázu svého krajkového.

Obraz čís. 5. ve IV. svazku ukazuje okolek třísní smyčkováním provedený.

Popisující smyčkování vzdušné, běheme hlavně zřetele k účelu jeho v krajkovině, který zahrnuje v sebe vyplňování vnitřku obrysných čár kresby.

Chceme-li vzdušné smyčkovati předměty a zhotoviti samostatné plochy, napneme si zvláštní, pevné a již hotové kraje, v jejichž mezích smyčujeme. K účelům těmto hodí se nit každé jakosti i síly, ano i motouz, lýčka, šňůrka.

Smyčkové ploše můžeme dáti tvar jakýkoliv, když okraje její napneme v rozměrech a obrysech jeho.

Mylně zahrnují mnohé pracovnice, a to i v listech módních, toto smyčkování plochy názvem „drhání“. Drháním však nazývají se ony práce, kde se smyčka zadrhne v uzlík a svou vlastnost ztrácí. Kde smyčka zůstane smyčkou, nelze ani mluvit, ani psát o drhání.

I při smyčkování plochy nezapře však vzdušné smyčkování svého rázu nesamostatnosti; vyplňuje vždy pouze mezeru v krajích napnutých.

Nejlépe se nám hodí tvary měřické: čtverce, obdélník, a potahují se tímto pletivem: kabelky, podušky, sáčky a p.

Pravíme potahují, poněvadž si smyčkováná plocha žádá podšíť látkou pevnější.

Okolky třísní mají pouze kraj jeden.

Předměty větších rozměrů, nebo části obleku se méně pracují vzdušným smyčkováním; zastoupit jich s dostatek pletivo jiné.

Nejrozšířenější je smyčkování vzdušné v pracích rázu krajkového.

Smyčkování vzdušné označuje se názvem „šití krajkové“ „à jour“, a největší úkol jeho je v šití krajek z lýček.

Jednotlivé druhy smyčkování jmenují se stehy krajkové a bývají zvláště označeny názvy různými, obyčejně takovými, jež značí původ jejich.

Veškeré stehy krajkové jsou též základem smyčkovacích ploch větších, když je provedeme v niti silné i v motouzu.

My přihlížeti chceme výhradně zde ku krajkám, a popíšeme stehy ve smyslu tomto. Kdo chce smyčkovati okolky, nebo povlaky, ať zvolí si jakýkoliv steh pro půdu předmětu.

Druhy krajkových stehů.

a) Smyčka prostá,	= steh bruselský.
b) Smyčka podvojná,	= steh sorrentský.
c) Smyčka obšíváná,	= steh antverpský.
d) Smyčka zkroucená,	= steh turecký.
e) Smyčka zaklesnutá,	= steh benátský.
f) Smyčka obtáčená,	= steh španělský.
g) Smyčka dlouhá,	= steh alençonský.

Půda krajková.

Těmito stehy se smyčkuje půda krajková.

Krajková půda je:

1. Prostá.
2. Složitá.
3. Vzorovaná.

Půda prostá.

Prostou půdou krajkovou zoveme onu, která vznikla pouhým kladením smyčkovacích stehů jednoho nebo druhého způsobu, a připojováním jedné řady ke druhé, výhradně do smyček volných.

Půda složitá.

Složitá půda vznikne, když, mimo stehy, přidruží se k půdě prosté různé pomůcky. Skládá se tudíž:

- a) ze stehů smyčkových,
- b) ze stehů výpomocných.

Vyvozuje se:

- 1. Omřížením.
- 2. Kroužkováním.

Půda vzorová.

Půda vzorová se vyvodí, když vyplňujeme mezeru různými stehy, dvěma neb i více druhy současně. Spůsob tento podléhá přesným pravidlům a rozpočtu, i nelze pracovati půdu vzorovou bez dobré předlohy vzorové.

Účel stehů krajkových.

Jakož stehy krajkové mají různé úkoly ve svém umístění, označují se taktéž různým roztříděním. Tak známe:

- a) stehy vyplňující;
- b) stehy spojující;
- c) stehy lemující;
- d) stehy omezené.

A) Stehy vyplňující šijou se v každé, jakékoliv větší i menší mezeře a v obrysech libovolných, neurčitě ohraničených.

B) Stehy spojující umisťují se pouze v úzkých mezerách vázankovitých, mezi dvěma krajema.

C) Stehy lemující zdobí lemy a ukončují.

D) Stehy omezené šijou se v obrysech určitých, přesně vytčených, jmenovitě v kruhu, čtverci, vejčitých tvarech, v listu.

Cvičení stehů.

Krajkové stehy žádají cviku dlouhého, který je podmínkou čistoty práce, neboť úspěch veškerý zakládá se pouze na přesnosti u kladení smyček.

Cvičíme je v niti silné, a napneme si k tomu cflí úzké kalounky na silný papír, přese který položíme ještě papír světlemodrý, nebo zelený. Pro cvičení napínáme si kalounky takto: pro stehy A) čtverce; pro stehy B) úzké mezery na 7^{mm} nejvýše, které mohou jednotlivé čtverce odděleti, kolem celého takového vzorového pruhu cvičíme pak stehy C). Stehy D) cvičíme v mezerách tvarův v látce vystřižených a obšitých.

Kalounky napínající jich, přistehujeme středem jejich ku papíru, aby ležely hladce a rovně.

Naučivše se stehům ve čtvercích, dovedeme pak snadně vyplniti jimi mezeru jakoukoliv.

O začínání.

Začínáme od levé ruky ku pravé. V rohu jehlu s nití vypícháme, nit protáhneme až na možnou délku, a uvážeme uzlíček, kterým ji připevníme. Koneček zbylý ustříháme.

a) Stehy vyplňující.

I. Prostá půda.

Steh bruselský. (Point de Bruxelles).

Půda tylová.

Obraz čís. 72.

Jest to nejjednodušší steh, jímž lze vyvoditi volnou půdu síti se podobající i hustší, ano i plnou. Zde rozhoduje, jak daleko od sebe kládeme smyčky a jakého druhu. Ze smyček volných vznikne půda řídká, ze zdrhnutých hustá.

Obraz čís. 72. jasně a zřetelně naznačuje provedení.

Obraz čís. 72.

Steh bruselský. Půda tylová.

Jest to známý nám ze šití steh pro kroužkování ve volné poloze. Smyčka se klade do obloučku v určitých mezerách.

Hlavní pravidlo je, aby smyčky byly stejné délky a stejnoměrně kladené.

Toho docíliti lze pouze cvikem.

Pracuje se v řadách semo tamo.

Nit v našem čtverci vypíchnuta v kraji kolmém, položí se přes palec ruky levé, volně se přidrží a jehlou se vpíchne do kraje vodorovného od hořejška k dolejšku, aby jehla se položila do středu obloučku tvořící se smyčky a sice před nit ku levé ruce. Jehlu vypícháme v kraji pevném přes nitě 4, v lýce do dirky. Pak nit pustíme a volně ji přitahujeme. Smyčka se nesmí ku kraji stáhnouti. Viz obrazec. Tak se pokračuje ků konci řady.

Pak vypícháme v kraji kolmém o 4 nitě, nebo 1 díрку nížeji a pracujeme řadu zpět od pravé ruky k levé, tudíž klademe nit do obloučku směrem opačným.

Zachytíme nyní jehlou smyčku řady předešlé, zde první, ostatní práce je táž. Obraz nám znázorňuje postup práce i položení nitě.

Prostá smyčka položena v oblouček značí tento začáteční steh krajkový.

Steh sorrentský. (Point de Sorrento).

Obraz čís. 73.

Půda puntíčkovaná.

Pracuje se jako steh bruselský s rozdílem, že vytvořivše první smyčku volnou, ušijeme k ní ještě jednu, kterou stáhneme, že oblouček zadržen je dvěma smyčkami: jednou volnou, druhou zdrhnutou. Pracující řadu zpětnou, považujeme smyčku podvojnou za jednotnou a nerozdělujeme jich, píchající pouze do obloučku volného.

Obraz čís. 73.

**Steh sorrentský. Půda puntíčkovaná.
Steh lemující.**

Obraz čís. 73. ukazuje, jak se pracují od levé ruky i od pravé.

Steh antverpský. (Point d'Anvers).

Obraz čís. 74.

Půda křížovaná.

V nejstarších krajkách antverpských setkáváme se s tímto stehem, který slavné jméno jejich nese.

Zakládá se na ovíjení, nebo-li obšívání volných smyček, které tím zesílí. Obšíváme smyčku prostou v řadě zpětné, jak obraz čís. 74. ukazuje. Pracující druhou řadu smyček, nabíráme na jehlu nitě obě: smyčky i obšívání.

Obraz čís. 74.

Steh antverpský. Půda křížovaná.

Toto obšívání smyček není významnou vlastností smyčky prosté, ale provází také smyčku podvojnou.

Malé smyčky obšíváme 1 nebo 2 stehy, větší žádají stehů více.

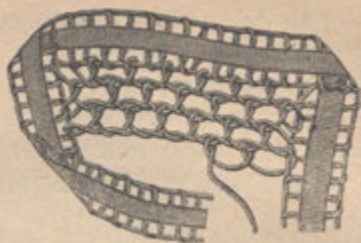
Při obšívání přitahujeme nit, aby se napínala rovně a nekrčila vzor.

Malou změnou vyvodí se z tohoto stehu půda růžového tylu.

Půda růžová. (Point de Malines).

Obraz čís. 75.

Rozdíl jest v tom, že pracující novou řadu smyček, nenabíráme nitě obě, ale vpícháme mezi nit smyčky a nit protaženou. Obraz jasně naznačuje práci.

Obraz čís. 75. Půda růžová.

Steh turecký. (Point turc).

Obraz čís. 76.

Půda síťová.

Steh tento již je složitější a žádá si delšího cviku, prve než jej lze provést čistě a rovně.

Zakládá se na zkroucení smyčky a podobá se uzlíku, úplně nezadrhnutému.

Obraz jasně naznačuje, kterak se smyčka zkroutí, prve než se skrze ni jehla provlékne, že netřeba šířiti se popisem.

V řadě druhé zpětně vpícháme do volného obloučku smyčky, jako při ostatních stehách již popsaných.

Sám o sobě v jediné řadě tvoří pěkný kraj, jak obraz čís. 76. ukazuje.

Steh turecký přidružuje se k podvojně smyčce a sice: první bývá prostá, druhá zkroucená.

Tak se vytvoří půda puntíčkovaná, jejíž puntíčky vystupují plastičtěji.

Obraz čís. 76.

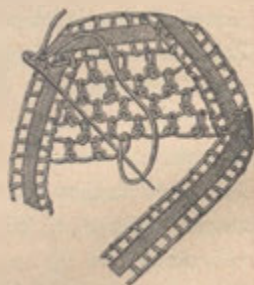
Steh turecký. Lemující steh.

Steh benátský. (Point de Venise).

Jest to umělé a účinně krásné spletení smyčkové, které sestává ze smyček dvou.

Jedna ze smyček je vždy prostá a volná, kterou druhá zdrhnutá obepíná v položení protilehlém u kraje obloučku. Druhá je zaklesacím stehem.

Obraz čís. 77. znázorňuje nám jasně způsob provedení. V řadách zpátečních, nebo dalších, vpícháme taktéž do obloučku, jako při stehu bruselském, nikdy do smyčky zdrhnuté.

Obraz čís. 77.
Steh benátský.

Tímto stehem vyvozují se krásné vzorované půdy, zejména účinná ozdoba krajkoviny: muška.

Steh španělský. (Point d'Espagne).

Půda mřížková.

Zakládá se na obtáčení smyčky, čili sesoukání její od připevnění jejího směrem svislým. Smyčka tím nejen zesílí, ale tvar její se změní. Oblouček zmizí a otvor má podobu malého obdélníku.

Pracují se:

- a) jedním otáčením;
- b) podvojným;
- c) násobným.

Běžně nazývá se steh španělský: krátké, podvojně a dlouhé sloupcečky.

Obraz čís. 78.

Steh španělský. Sloupek krátký.

Půda vyplněna stehem španělským podobá se půdě háčkové z řetězových ok a sloupků, ve vzorech mřížkových.

Provedení při všech způsobech je jedno a totéž.

Ušijeme volný steh bruselský, s rozdílem, že v kolmém kraji zabere více nití, než ve kraji vodorovném.

Tím se smyčka uvolní do délky a přijme otáčením její nitě tvar sloupcečku. Jak dlouhý má být sloupek, tolik nití v kraji se přeskočí.

Vytáhnuvše jehlu od stehu prvního, obtočíme smyčku jednou, jak jasně ukazuje obraz čís. 78. a pak teprve šijeme smyčku volnou, druhou atd.

To jsou krátké sloupcečky.

Obtočíme-li dvakrát, ušily jsme sloupek podvojný.

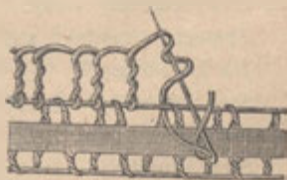
Obtočíme-li smyčku vícekrát, někdy až i šestkrát, že se podobá šňůrce, je to sloupek dlouhý.

Při práci přidržujeme sloupcečky palcem levé ruky a stejnoměrně je zatahujeme. Druhá řada pracuje se zpět tímž způsobem. Jehlu vpícháme do otvoru sloupku, do části obloučku neobtočené. Otvor se nazývá dirka, jako u háčkování.

Sloupek obšíváný.

Při řadě zpáteční se obšívají dirky jako při stehu antverpském.

Sloupek obšíváný pracuje se vždy ve vzorované půdě, a v prosté jen tehdy, zabírá-li velkou mezeru plochy. Také se v půdě vzorované sloupcečky na místě obšívání kroužkují.

Obraz čís. 79.

Steh španělský. Opačně šitý sloupek.

Opačně šité sloupky.

Obraz čís. 79.

Sloupky šijou se také ve směru opačném a to sice ne k ruce dolů, ale od ruky nahoru. Krajkařky pracují steh španělský vždy ve směru opačném.

Práce drží se v ruce obráceně, jehlou se vpíchne od dolejška k hořejšku, a jehlou otočí se tolikrátě kolem nitě smyčky, kolikrátě si sloupek žádá, načež se jehla skrze nitě protáhne a přitáhne. Obraz čís. 79. vysvětluje pohyb i práci. Rychleji se takto pracuje, a způsob tento jest u krajkařek obvyčejnější.

Steh španělský je také spojujícím.

2. Půda složitá.

Obraz čís. 66.

O m ř i ž e n í m.

Když jsme ušily jednu řadu prosté půdy, buď stehem bruselským, buď podvojným, nebo tureckým, napneme přes celý prostor od pravice k levici nit těsně při obloučkách, přese kterou pak pracujeme řadu druhou, píchající do obloučku a zabírající i nit napnutou.

Tato nit nazývá se omřížením a lze ji též napínati i po 2—3 řadách stehův. Pro porozumění práce poukazujeme na síťovinu přepásanou, již ukazuje nám obraz čís. 66. kde zaklesáno jest stehem tureckým.

Společného má tento steh se síťovinou přepásanou v napínání nití; avšak omřížením vyvozená půda krajková má více volnosti. Kdežto prvéjší steh vázán jest, aby tvořil síťovou půdu, stahují se při omřížené půdě stehy po libosti, jakož se také mohou libovolně voliti, jelikož zaklesání zde odpadá, při síťovině však jest hlavní.

Stehy smyčkovými.

Prorývaná půda.

1. řada. Steh bruselský volný.
2. „ Zpátečně bruselský steh.
3. „ Do každé smyčky 4—5 stehů smyčkových.
4. „ Steh bruselský. Pícháme buď do 4. nebo do 5. stehu smyčkového dle toho, kolik jsme jich ušily do jedné smyčky volné.
5. „ Steh bruselský.

Od 3. řady se vzor opakuje.

Na místě stehu bruselského lze nám ušiti i krátké sloupky.

Obloučková půda.

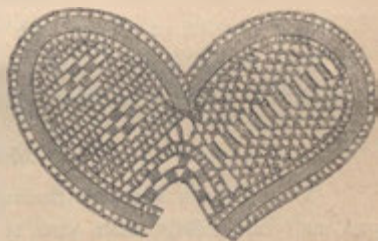
1. řada. Volný steh bruselský až na 8—10 nití osnovových.
2. „ Do každého obloučku tolik stehů smyčkových, kolik třeba, aby se pokrýl.
3. „ Volný steh bruselský jako v 1. řadě. Pícháme do středního stehu smyčkového v obloučku řady předešlé.
4. „ Jako 2. atd.

Půda vzorovaná.

Obraz čís. 80.

Vzorovaná půda v krajkovině smyčkové běžně se označuje názvem steh valencienneský. (Point de Valenciennes).

Jakkoliv pomůcky zde nejsou veliké, nicméně lze vyvoditi bohatých vzorů. Vzor se pracuje i v půdě prosté, i v složitě ze stehů různých.

a   Obraz čís. 80.   b

Půda vzorovaná. Steh valencienneský.

Vyvozuje se:

a) Přidáváním a ubíráním.

Steh sorrentský sestává ze dvou smyček, jedné volné a druhé zdrhnuté. Když ušijeme zdrhnutých smyček více, přidaly jsme, a taktéž opět můžeme v řadách druhých ubírat. Tím se vyvozují vzory, podobné háčkováným ze sloupků krátkých a z řetízkových ok. Smyčka zdrhnutá čítá se za sloupek krátký.

b) Střídáním stehů.

V jedné řadě steh bruselský, ve druhé sorrentský; tak opakujíc, vytvoříme vzorovou půdu, jež se označuje názvem: steh belgický.

Jinak můžeme stehy střídati i v řadě jedné, jakž ukazuje obraz čís. 80. v b).

Dobré předlohy vzorové a vynalezavost vlastní doplní naši nauku.

c) Muškami.

Na půdě prosté buď mušky v řadách vystupují, buď se šije celá půda mušková.

d) Seřaďováním smyček zdrhnutých, nebo sloupků (stehu španělského) ve skupiny.

Obraz čís. 80. v a) i v b). Při prvním tvoří půdu základní steh španělský, při druhém steh bruselský.

Na půdě prolamované vystupují skupinky vzoru buď ze smyček zdrhnutých, buď ze sloupků, tvoříce pruhy, řádky, čtverečky, stupně, trojhrany, vrcholky, hvězdy, kříže, kostky a pod.

Zde se můžeme řídit háčkovanými vzory, které nejsou jiného, než napodobení vzácné práce krajkové. Pracující v přísném rozpočtu, pamětliví jsme toho, že smíme umístiti pouze vzory přímočaré, a tvary měřické.

Zdrhnutá smyčka zastupuje krátký sloupek, steh španělský sloupek a dirku, obšívání obloučků řetízkový steh.

Vzor v krajkovině smýčkové vyvodil se ze vzorů krajky vytahované, o které pojednáme ve svazku VI.

e) Přeměnou skupinek vzorových.

Zde vládne fantazie neobmezeně, dokud nevybočí z mezí kresby přímočaré. Vzdušná krajkovina dovolí každé seřadění.

Muška.

V krajkovině, vůbec ve tkaninách řídkých, vystupují na půdě někdy malé puntíky, nebo hustě tkaná místa, neohraňována přesně, jimiž se plocha zdá býti poházena. Takový vzor jmenuje se muškový a jednotlivé tyto částice mušky.

Muška ve smýčkování krajkovém vyvozuje se účinně stehem benátským, začez steh i půda krajková nazývá se mušková, nebo také démantová.

Jsou dvojího způsobu:

- a) muška svislá. Obraz čís. 81.
- b) muška okrouhlá. Obraz čís. 82.

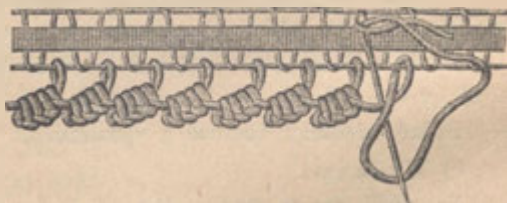
První se šije od stehu benátského dolů k ruce, druhá od téhož stehu nahoru ku smyčce stehu. Obě mají podobu žebérkovitou.

Ušijeme od stehu benátského buď směrem k dolejšku, buď k hořejšku ještě dva, tři i čtyři stehy zaklesací, a vedeme nit ku novému stehu do volné smyčky.

Obraz čís. 81. a čís. 82. vysvětlují práci.

Obraz čís. 81.
Muška svislá.
Půda démantová.

Obraz čís. 82.
Muška okrouhlá. Steh lemující.

Muška řetízková.

Účinně taktéž zdobí muška řetízková, viz obraz čís. 88., ve středu čtverce.

Přes dvě nitě smyčky stehu antverpského šijeme několik stehů řetízkových, jak obraz čís. 88. naznačuje v místě, kde je šipka.

Muška pletená.

Základem její jest uzlík řetízkový, jakýmž uzavíráme kraje. (Viz stehy lemující čís. 6.).

Uzlíček tento nesmíme pevně zadrhnouti, abychom do smyčky jeho dolení — označíme si ji s *a*), jehlu vpíchnouti mohly. * Pak položíme si nit tak, abychom utvořily z ní smyčku, která běží od pravé ruky k levé směrem k zadrhnutí uzlíčku *a*). Tam od hořejška k dolejšku vpíchneme jehlou skrze dolení smyčku uzlíčku, a na této nové smyčce zadrhujeme vpíchnutím jehly od dolejška k hořejšku uzlíček řetízkový, aby ku levé straně nám nit utvořila smyčku, ku pravé se zadrhoval uzlíček. Tuto smyčku novou označíme si s *b*). Uzlíček opět však nezadrhneme pevně. Nyní ušijeme do hořejší smyčky uzlíčku řetízkového *a*) za nit její pravou, opět vpíchnutím od hořejška k dolejšku jeden steh bruselský a přitáhneme jej. Volnou smyčku tohoto stehu označíme si s *c*). Tím jest jedno spletení mušky hotovo a nyní můžeme jich tolik provésti, kolik chceme a slušno jest vzoru. Druhé spletení začínáme opět od *. Vpíchneme ke druhému uzlíčku do smyčky prvního, kde jsme ji označily s *b*) a opět ušijeme po udrhnutí uzlíčku jeden steh bruselský tam, kde si označujeme smyčku s *c*).

Tak se pokračuje. Po levé straně zadrhují se uzlíčky, po pravé se tvoří smyčky. Celek podobá se pleteným okám hladce. Když je muška dosti velká, zadrhneme pevně a pracujeme druhou. Stačí 10 uzlíčků na jednu mušku.

Nelze nám popisovati více druhů mušek, jelikož jest popis bez obrazu nesnadný a obrazů nelze v naše dílo příliš mnoho vtěsnati. Zručné pracovnice dalším možným figurám se přiučí ze vzorků šitých.

b) Stehy spojující.

Ku stehům spojujícím čítá se taktéž steh španělský.

Steh alençonský. (Point d'Alençon).

Smyčkování tvoří ve všech stehách oblouk, byť i se stáhnul do délky, jako při stehu španělském; ale při stehu alençonském klade se nit přímě. Znak stehu tohoto je přímka.

Dle toho jak se přímka klade, rozeznáváme:

1. kosé, = řetízek, — steh alençonský.
2. přímé, = šňůrka, — steh neapolský.
3. volné, = chomáček, — steh dánský.

Steh alençonský vyplňuje vždy pouze úzké, vázankovité mezery, a sice spojuje dva kraje. V širších mezerách se dříve prostora s obou stran vyplní některým stehem z předešlých, anebo se po šfice napínají ve vzdálenosti libovolné nitě příčné, jež jsou oporou stehům přímkovým a tvoří kraje. Příčné nitě se mohou ozdobiti stehem bruselským.

Krajkové stehy spojující jsou již většinou půdou složitou, nebo vzo-
rovanou; i popíšeme již druhy různé při jednom, stupňující je pouze od
lehčího k těžšímu.

Řetízek.

a) Jednotný.

Starý to známý steh řetízkový ze „Šití“, a pletenec z vyšívané
pletaniny.

Vzdušně se vznášeje, povznese se ku stehům krajkovým.

Pracuje se od levé ruky ku pravé mezi dvěma kraji. Vypícheme
v kraji hořením a kosým položením vedeme nit ku kraji dolnímu, kde
vypícheme v mezeře 6—10 nití osnovových, nebo ve třetí dirce lýčky
od spodu nahoru. Pak jehlu od levé ruky ku pravé podstrčíme pod nit
napnutou a vedeme ji koso ku kraji hořením ve vzdálenosti téže, jak
jsme prve vypíchly od stehu předešlého. Vypícheme od hořejška k do-
lejšku hned před nit a zase vedeme nit ku kraji dolnímu.

Tak se pokračuje.

Jinak se také šije řetízek, když ve krajích vypícheme na přední
steh. Viz obraz čís. 83.

Při tomto způsobu smyčka v krajích více vystupuje.

b) Podvojný.

Obraz čís. 83.

Ušijeme jednu řadu řetízku jednoduchého, při němž vzdálenost stehů
vyměřena býti musí jednou tak velká.

Druhou řadu šijeme zpět od pravé
ruky k levé.

Řetízek jednoduchý se zde opět pra-
cuje tak, aby se vypíchlo v středu me-
zery mezi oběma stehama prvé řady.
Nítě se skřížují, v krajích se seřadí smyčky.

Obraz čís. 83.
Podvojný řetízek.

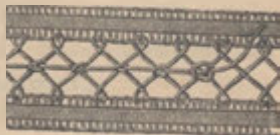

Každé pracovníci na rozum tu vstoupí, že se nyní šije řetízek opačně a proto se i smyčky tak tvoří. Ostatně práci vysvětluje obraz.

c) **Přepásaný.**

Obraz čís. 84.

Podvojný řetízek středem spojujeme. Táhneme nit od prvního skřížení nití ke druhému, kde zaklesneme. Tak pokračujeme přes celou řadu. Zaklesnutí se může obtočiti pavoučkem pro větší ozdobu, větším i menším.

Obraz čís. 84.
Přepásaný řetízek.

d) **Obtáčený.**

Šijeme řetízek jednoduchý, ale nevedeme přímo nit kosou ku kraji druhému ode stehu, nýbrž obtáčíme nit stehu posledního až ku středu řetízku, odkud teprve nit táhneme ku kraji druhému. Když jsme ve kraji ušily steh, obtáčíme zase nit posledně nataženou až ku středu. Tak pokračujeme stále.

e) **Kroužkováný.**

Nitě řetízku obšíváme stehy smyčkovacími, čímž se vyvodí ozdoba bohatá. —

f) **S pyramidkami.**

Ušijeme řetízek jednotný. Pak propleteme středem rovnou nit, kterou napneme a upevníme. V jednotlivých trojhrankách, které oddělí přímo tažená nit po obou stranách této čáry hraničné, propletáme pyramidky.

Šňůrka.

Steh neapolský.

Vypíchneme v kraji hořením a v přímém položení táhneme nit ku kraji dolnímu, kde jehlu od dolejška k hořejšku vypíchneme, a pak ji kolem nitě napnuté obtáčíme tak dlouho, až se podobá šňůrce. Nyní jehlu vytáhneme, v kraji hořením vypíchneme a připevníme nit.

Ušijeme několik stehů obšívacích v kraji, které tvoří vzdálenost jedné šňůrky ode druhé, a řídí se naší krásochutí, načež obšíváme šňůrku druhou.

Tyto šňůrky nešijou se pouze jednotlivě, ale i ve skupeních. Řádíme dvě, tři i čtyři k sobě, buď těsně jednu ke druhé, buď ve vzdále-

nosti jednoho stehu obšívacího, a tyto skupiny klademe v mezerách větších přes celý prostor, který se jimi vyplniti má.

V mezerách závitkových, točených nebo zakulacených, přísně toho dbejmež, aby sloupečky na kratším kraji těsněji se k sobě řadily.

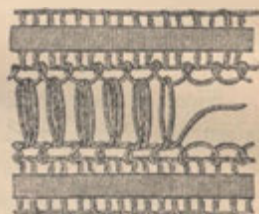
Šňůrky tyto pro zvýšení účinku a sesílení také kroužkujeme, i zdobíme pikoty. Tyto šňůrky však se hodí jen pro širší mezery, a nesmí spojovati úzké prostory.

Chomáček. Steh dánský.

Obraz čís. 85.

1. Přímé.

Ušijeme v obou krajích po jedné řadě stehu bruselského. Pak spojujeme kraje, provlekáme skrze smyčky volné nitě, jako bychom šněrovaly, a sice dva- i vícekrát, a tak dlouhé, aby se jimi prostora vyplnila. Natočivše dosti nití, aby chomáček byl plný, vypícháme ve smyčce vedlejší.

Obraz čís. 85.

Steh dánský. Přímý.

Mezery mezi chomáčky mohou býti větší. Tu jednu, nebo dvě smyčky obšíváme a teprve ve třetí, po případě již ve druhé od chomáčku čítajíce, opět nový natáčíme.

Kraje zdobíme také stehem antverpským, nebo španělským.

2. Vejčité.

Provlekáme-li nitě pro chomáček skrze dvě smyčky tylové půdy ve směru vodorovném, tak že neleží nitě natočené na sobě, nýbrž se točí vejčité a u středu chomáčku utvoří mezeru, máme chomáček vejčitý. Zde nešněrujeme, ale provlekáme jednou nahoře, podruhé dole.

3. Svazované.

Chomáčky přímé svazujeme takto: Vedeme středem po délce mezery mezi oběma krajema nit, kterou vždy každý chomáček u prostřed zaklesneme pevně, a zase vedeme nit dále k chomáčku druhému. Patrně, že směr práce tím změníme a držíme ji nyní v ruce tím způsobem, že kraj hoření je levým, dolní pravým.

Spojky vzorové.

Mimo stehy spojovací oblíbeny jsou v šití krajkovém různé spojky vzorové, kterými se taktéž spojují dva kraje mezerou úzkou oddělené a vyplňují prostory vázankovité. Uvádíme zde některé.

1. Osmička.

V obou krajích steh španělský; kr. sl.

Tyto pak spojujeme bavlněnou nití silnější, anebo spinalem. V prvním sl. kr. nahoře nit pracovní připevníme a táhneme ji ku kraji dole nímu, kde do mezery třetího sl. kr. shora dolů ji protáhneme a zase převedeme na stranu hoření od zapošíti do třetího sl. kr.

Tak protahujeme nit až ku konci, odkud ji zase vedeme tímže způsobem zpět, aby se nám utvořila pravidelná 8.

Rozmarie.

Tvoří ve svém provedení ratolístku, která velmi pěkně zdobí. Zvláště se hodí pro zaokrouhlené mezery.

Při šňůrce pozorujeme dolení a hoření kraj; při rozmarii známe: kraj levý a pravý. První se šije po délce pruhu, tento po šíři jeho.

1. řada. S kraje levého přetáhneme nit ku kraji pravému ve směru rovném; tam jehlu vypíchujeme s hůry dolů, nit spodem pod nití vytáhneme, pak dvakrát ji po niti natažené jehlou obtočíme, aby se sesoukala a zase vypíchujeme jehlu v kraji levém ve stehu prvním.

2. „ O 8 nití nížeji v kraji levém jehlu vypíchujeme a po niti natažené ušijeme 4 sl. kr. Na pravém kraji připevníme nit na 8 nití od stehu předešlého.

3. „ Steh obšívací do sl. kr. Máme nyní 5 mezer a 4 sloupečky.

4. „ Vypíchujeme v levém kraji o 8 nití hlouběji a vpíchujeme do mezery třetí shora dolů, kde ušijeme opět 4 sl. jak v řadě 2. Na kraji pravém připevníme nit ve směru vodorovném.

5. „ Obšívací steh jako v řadě 3.

6. „ O 8 nití nížeji v levém kraji vypíchujeme a zase do 3. mezery 4 sl. kr. jako v řadě 2. a 4. Tak se pokračuje, až je vyplněna prostora celá. První řada se více neopakuje.

Rozmarie vyplňuje také mezery širší a různotvarné. Snitky pak se kladou jedna ke druhé směrem od shora dolů.

Pracujeme 1. řadu takto:

Na místě jediné natažené nitě utvoříme v kraji hořením obloučky, tvoříce steh bruselský. Druhou řadu pracujeme jako dříve obšívacím stehem, ve třetí šijeme do každého obloučku kr. sl.

Má-li rozmarie vyplnit mezeru, ve které by 4 kr. sl. nataženou nit základní nevyplnily dosti hustě, pracujeme 5 i 6 kr. sl.

Vějířky.

1. 2. a 3. řada. Pracuje se po šířce jako rozmarie od levé ruky ku pravé, jako při předešlém, s tím pouze rozdílem, že všijeme na nit nataženou 5 sl. kr.
4. řada. O 6 nití v levém kraji hlouběji. Do každého sl. kr. bruselský steh.
5. „ Steh bruselský do každého z řady 4.
6. „ Do prostřední smyčky stehu bruselského ušijeme 5 sl. kr.
Tak se pokračuje od řady 3.
I vějířky mohou vyplňovati mezery větší, když si počínáme jak při rozmarii popsáno bylo.

Stupňový.

Po šířce se pracuje jako předešlý.

Při rozmarii napneme nit od levé ruky k pravé rovně, zde kosou.

1. řada. V kraji levém se vypíchne na 6 nití a nit se vede ku kraji pravému kosou, tudíž o 2 nitě hlouběji. (8) Upevní se.
2. „ Obtáčení nitě a upevnění v kraji levém.
3. „ O 8 nití v kraji hlouběji vypíchneme, do nitě obtočené ušijeme 5 kr. sl., nit v kraji pravém připevníme o 8 nití hlouběji st. před.
4. „ Obš. st. do každého kr. sl., volná nit se obtočí, nit s jehlou upevní na kraji levém ve stehu řady 3.
5. „ Vypíchne se o 8 nití hlouběji. Sl. kr. přeskočíme, do nitě obtáčené za sl. kr. ušijeme nyní 5 sl. kr. Připevníme nit ku kraji o 8 nití hlouběji.
6. „ Obšívání jako v řadě 4.
7. „ Opět jako v řadě 5. ušijeme za kr. sl., do nitě obtočené 5 sl. kr. Poněvadž sl. kr. šijeme vždy za sl. kr. a nit kosou se napíná, tvoří sl. kr. stupně.

c) Stehy lemující.

1. Stehem bruselským.

Pracujeme všechny od levé ruky ku pravé.

Vypíchne v kraji a ušijeme jeden steh bruselský přes 8 nití. Smyčku stehu zaklesneme stehem tamburovým, vpíchající dovnitř smyčky u kraje, čímž se steh přitáhne a upevní.

Steh musí utvořiti velmi volné a stejnoměrné obloučky, což platí i pro ostatní stehy lemující.

2. Stehem sorrentským.

Šijeme steh sorrentský jak obraz čís. 73. ukazuje. Steh sorrentský již sám o sobě upevňuje smyčky volné a utvoří pevný kraj.

3. Stehem tureckým.

Obraz čís. 76. ukazuje kraj s tímto stehem.

4. Stehem benátským.

Šijeme volné obloučky pro steh benátský, kterým se kraj ozdobí i upevní.

5. Krátkými sloupky.

V kraji ušijeme 1 krátký sloupek, 4 nitě přeskočíme a opět 1 kr. sl. Přes 8 nití vytvoříme nyní volný oblouček, volnější než v prvním způsobu stehu lemujícího a zase 1 kr. sl. přes 4 nitě 1 kr. sl. a oblouček. Tak se pokračuje.

6. Tamburovým stehem.

V kraji se ušije 1 steh tamburový a do téhož stehu opět 1 steh tamburový. Přes 4 až 6 nití v kraji utvoří se pak z nitě pracovní oblouček volný, který zaklesneme 1 stehem tamburovým; do téhož stehu tamburového opět 1 steh tamburový.

Zde lze kraj i změnit a štíť 3—4 stehy tamburovými.

7. Mušky.

Přes 6—8 nití v kraji ušijeme volný bruselský steh a pak pracujeme mušky, jak obraz čís. 82. vysvětluje jasně. To jest bohatý a pevný steh lemující.

8. Točenina.

Pracuje se od pravé ruky k levé.

Ušijeme v kraji 4 st. obš. Jehlu vypícheme ale ne zúplna, nýbrž tak, aby jí zůstala jedna třetina v okraji. Na dvě třetiny vyčnívající z kraje obtáčíme nit dvacetkrát směrem od levé ruky k pravé.

Nit z jehly nyní leží k levé ruce za jehlou otočenou nití. Vytáhneme jehlu skrze natočeninu její ven, a stáhneme točeninu až k okraji, čímž se vytvořila klička obtáčená. Tu připevníme k okraji st. obš. a zase ušijeme 4 obš. st. Pak 2. kličku a tak pokračujeme.

Těž velmi pevný to kraj a rychlý.

9. Uzličky.

Ušijeme jeden steh bruselský buď do kraje, buď do předcházející řady krajkových stehů, a pak, namísto abychom vedly nit ke druhému

stehu, provlekne ji středem smyčky, při čemž zadrhneme ji do uzlíčku obyčejného řetízkového. (Viz IV. svazek).

Uzlíček upevní kraj.

Můžeme takto provéstí jehlou i jiné druhy uzlíčků, jimiž kraj se pevně uzavře.

Ozdobný jest uzlík jozefinský.

Uzlíčky nesmí se tak zadrhovati však, aby ráz smyčky při něm zmizel, nýbrž hleděti dlužno k tomu, aby byl znalým jeho tvar i běh nití.

Lemujícími stehy zdobí se kraje. Hlavní znak těchto stehů jest, že se nikdy nekladou do smyček prostě, aniž by u lemu nebyly zaklepnuty, nebo jiným způsobem připevněny.

Lze prostě říci, že každý steh krajkový jest a může býti lemujícím, když se u lemu připevní, aby oblouček volné smyčky nemohl se stáhnouti.

Stehy lemuující ukončují nazvíce lem lýčkové krajkoviny. Jest to ukončení nejjednodušší. Má-li býti kraj ozdobnější, šijeme více řad stehů krajkových a s poslední uzavřeme.

Anebo přisíváme ku kraji drhaná oka, která v jemnosti a čistotě provedení v souhlasu budtež se stehy krajkovými.

Ušijeme-li více řad krajkových stehů, prve než uzavřeme, nazýváme takový ozdobený kraj kraječkou.

O šité kraječce viz dále v tomto dílu.

Šijeme-li stehy lemuující do lýček, vpícháme do každé dirky v lýčce, jak obrazce čís. 76. i 82. naznačují.

Šijeme-li je přímo do krajkových stehů, vpícháme vždy do každé smyčky volné, nebo-li obloučku řady předcházející.

Šijeme-li je ku kraji pevnému, rozpočítáme si nitě v kraji, aby byly stehy stejné. Za 1 dirku v lýčce čítají se 4 nitě v kraji.

d) Omezené stehy.

Stehy omezené jsou smíšenina stehů vyplňujících a spojujících, tak usrovnaných, aby v mezeře kresby nerušily základního motivu určitě označených tvarův.

Podlehlají proto přísným pravidlům a nutno dbáti, aby stehy, jež vyplňují mezeru, vždy se ve směr usvém shodovaly s tvarem kresby a směřovaly ku středu prostory, kde opět ukončením budiž naznačen tvar mezery. Na př. střed kruhu budiž kolečko, střed čtverce čtverec i ko-

stehu, provlekneme ji středem smyčky, při čemž zadrhneme ji do uzlíčku obyčejného řetízkového. (Viz IV. svazek).

Uzlíček upevní kraj.

Můžeme takto provést jehlou i jiné druhy uzlíčků, jimiž kraj se pevně uzavře.

Ozdobný jest uzlík jozefinský.

Uzlíčky nesmí se tak zadržovati však, aby ráz smyčky při něm zmizel, nýbrž hleděti dlužno k tomu, aby byl znalým jeho tvar i běh nití.

Lemujícími stehy zdobí se kraje. Hlavní znak těchto stehů jest, že se nikdy nekladou do smyček prostě, aniž by u lemu nebyly zaklesnuty, nebo jiným způsobem připevněny.

Lze prostě říci, že každý steh krajkový jest a může býti lemujícím, když se u lemu připevní, aby oblouček volné smyčky nemohl se stáhnouti.

Stehy lemuující ukončují nazvíce lem lýčkové krajkoviny. Jest to ukončení nejjednodušší. Má-li býti kraj ozdobnější, šijeme více řad stehů krajkových a s poslední uzavřeme.

Anebo přisíváme ku kraji drhaná oka, která v jemnosti a čistotě provedení v souhlasu budtež se stehy krajkovými.

Ušijeme-li více řad krajkových stehů, prve než uzavřeme, nazýváme takový ozdobený kraj kraječkou.

O šité kraječce viz dále v tomto dílu.

Šijeme-li stehy lemuující do lýček, vpícháme do každé dirky v lýčce, jak obrazce čís. 76. i 82. naznačují.

Šijeme-li je přímo do krajkových stehů, vpícháme vždy do každé smyčky volné, nebo-li obloučku řady předcházející.

Šijeme-li je ku kraji pevnému, rozpočítáme si nitě v kraji, aby byly stehy stejné. Za 1 dirku v lýčce čítají se 4 nitě v kraji.

d) Omezené stehy.

Stehy omezené jsou smíšenina stehů vyplňujících a spojujících, tak usrovnaných, aby v mezeře kresby nerušily základního motivu určitě označených tvarův.

Podleahají proto přísným pravidlům a nutno dbáti, aby stehy, jež vyplňují mezeru, vždy se ve směr usvém shodovaly s tvarem kresby a směřovaly ku středu prostory, kde opět ukončením budiž naznačen tvar mezery. Na př. střed kruhu budiž kolečko, střed čtverce čtverec i ko-

lečko, střed tvarů vejčitých, oblých a p. vždy budiž středem spojován v podobě čáry rozdělující.

Půda je vždy buď složitá, buď vzorovaná, ale nikdy prostá.

Znamé tvary jsou: kruh, oblý a vejčitý tvar, čtverec, list.

Tvary tyto bývají buď v obrysech lýčky, buď jest jejich kraj kroužen, nebo obšíván. Větší vnitřky obrysův se ozdobí často nejprve některým ze stehů vyplňujících, aby se mezera zmenšila, nebo v prostoru příliš veliké, nelze pak šiti omezené stehy vkusně.

Stehy omezené ušité ve kruhu směřují vždy ku středu a uzavírají se buď kroužkem, buď pavoučkem, buď muškou.

Oblé a vejčité tvary musí středem po délce býti zdobeny a napodobiti u středu mezery spojení.

Čtverec musí vybíhati v paprsky v jeho rohách, ku středu pak se uzavíratí buď též do čtverce, buď podobně kruhu.

List nesmí pozbyti svého listného rázu, ale směřovati vždy vzorem ku středu.

Nelze vypsati nesčíslné množství těchto vzorů pro mezery omezené. Radíme k pilným studiím na starých skvostech vyšívaní našich pramatek. Podáváme jenom několik na ukázkou.

Kruh.

K o l e č k o .

Obraz čís. 86.

1. kolem krátké sloupky.

Ve druhém kolem rozpočteme si sloupčky a rozdělíme je na pět dílů. Kolik sloupečků připadne na jeden díl, přes tolik přeskakujeme, a ušijeme v těchto mezerách pět dlouhých sloupků. Pak obšijeme tyto sloupky dvakrát, a stáhneme je v dirku, nit zapošijeme.

Tento způsob se dá různě změnit.

Buď v prvním kolem ušijeme dlouhé sloupky a ve druhé krátké při obou obšívající sloupky i dirku stáhnoutou.

Jinak takto pracujeme:

1. kolem: devět krátkých sloupků.

2. kolem: Obšíváme steh španělský, při čemž nit tak přitahujeme, aby se kolečko v kruhu stejnoměrně súzovalo.

3. kolem: Opět 9 kr. sl., do každého obloučku 1. kolem vpíchající.

Obraz čís. 86.

Kruh uzavřený kolečkem.

4. kolem: Obšívání jako ve 2. kolem.

Nyní třeba kruh tak súžiti, jak mezeza si žádá. Kroužek zbylý pak obšijeme.

Když jsme tento kruh ušily, můžeme přes první obšívání mezi oběma řadama sloupků smyčkovacím stehem kolečko ozdobiti. Viz obraz čís. 86.

I kolečko uvnitř můžeme na místě obšívání vykroužkovati.

Pavouček.

Jednu řadu sloupků obšijeme a v mezeře napneme nitě pro pavoučka. Viz obraz čís. 67. ve mřížovině.

Sloupečky.

1. řada. Dl. sl. přes 7—8 nití.
2. „ Obšívací stehy do každého sl. 2, ale od spodu k hoření niti pícháné.
3. „ Dl. sl. a sice vždy jeden přes 2 sloupky. Dobře si sl. první řady dříve rozpočítejmež, aby se počet stejně rozdělil. Dl. sl. musí býti nyní jednou tak dlouhé předešlých a třikráte obtáčené.
4. „ Obšívacím stehem sloupky stáhneme v kroužek.
5. „ Hustým obšívacím stehem kroužek upevníme.

Obloučky.

1. řada. Volný steh bruselský přes 17—18 nití, který utvoří visuté obloučky. Ušije se jich v kolečku 6 nebo v malém méně.
2. „ Obloučky obtáčíme obšívacím stehem až jsou jako sesoukané. Při každém ušijeme u kraje pak steh pevný ve stehu první řady.
3. „ Provlekneme nit skrze obloučky, píchající vždy od zdola nahoru, při čemž je stáhneme mezeře kruhu přiměřeně. Obloučky visí nyní na niti.
4. „ Do každého obloučku jeden volný bruselský steh.
5. „ Bruselské stehy obšijeme.

Prošívání obloučky.

1. a 3. řada jako při předešlém, jenže se ušije obloučků 8.

3. řada. Kde obloučky tvoří ve svém setkání se od stehu v kraji visuté pyramidky, tam je propletáme, píchající jednou pod oblouček na levo, podruhé na pravo a převádějící vždy nit přes oblouček vrchem.

Začínáme od stehu první řady od kraje a vyplnivše mezeru, opět nit táhneme ku stehu vedlejšímu po obloučku obtáčením.

5. řada. 5 st. bruselských do 7 stehů řady 3.; nit se napne.
6. „ jako 2.
7. „ 3 stehy bruselské do 5 stehů řady 5.; nit se napne.
8. „ jako 2.
9. „ do 3 stehů 7. řady 1 steh, nit se napne.
10. „ jako 2.
11. „ kolem nitě obšité i obtáčené řady 10. pevné kroužení.

Do vejčitých tvarů větších.

Obloučky.

Nit kolmo napneme a zpět ji obkroužkujeme. V okraji ušijeme několik stehů a vypícheme ve vzdálenosti 4—6 nití. Od vypíchnutí ušijeme velký steh bruselský přes 8—10 nití, a tak volný, aby vytvořil oblouček, který by vrcholkem svým dosahoval ku niti kolmé. Připevníme jej v kraji a šijeme druhý. Rozpočteme si nitě kraje prve než určíme počet nití, přese které šijeme oblouček, aby byly všechny jedné míry.

Po těchto obloučkách zpět kroužkujeme, a při kroužení vždy vrchol připevňujeme ku niti kolmé. Taktéž šijeme obloučky po druhé straně nitě kolmé.

Pásemkový.

1. řada. Steh bruselský volný přes 2 nitě.
2. „ Do 1 stehu 4 volné dlouhé stehy alençonské. Aby se v dolním kraji svém nitě kladly stejně, zabodneme jehlu do plátna voskovaného nebo papíru, na němž máme napnutou látku, a otáčíme je kol ní. Pak přeskočíme 2 stehy a do 3. opět točeninu 4 nití učiníme.
3. „ Nití protáhneme a obrysu tvarů přiměřeně nitě natočené stáhneme; nit, již jsme vedly přes 2 stehy od nití stehů alençonských, obšijeme.
4. „ kr. sl. kol nitě obšíváné.
5. „ Sl. kr. obšijeme hustě.

S pletencem.

1. kolem. Dlouhé sloupky.
2. „ Obšívání sloupků.
3. „ Do každé dirky 1 steh bruselský.
4. „ Obšívací stehy.

5. kolem. Přes obšívání 2. kolem propletáme, v nitích sloupků a stehů bruselských jej zachycující, hustý řetízek, píchající do každého tři- i vícekrát na sebe, čímž se vytvoří spletenina pletenci podobná.

Můžeme také obkroužkovati tento kruh, anebo tamburovými stehy ozdobiti.

6. „ Středem spojíme oba kraje řetízkiem jednotným.

S řetízkiem.

Při těchto tvarech má řetízek vůbec velkou úlohu, a jest skorem pro ně nej-spůsobilejší. Obyčejně se vnitřek, je-li příliš objemný, nejprve ozdobí některým stehem krajkovým, a středem se tyto kraje spojí. Viz obraz čís. 87. 1. řada jest steh ant-verpský. Zde řetízek napodobí vkusně spojení a zdobí; anebo se šije ihned ku krajům.

Obraz čís. 87.

Vejčitý tvar.

Řetízek s kroužkováním.

Šijeme: řetízek jednotný, podvojný, přepásaný, obtáčený, ano zdobiti jej můžeme libovolně. Tak můžeme n. př. nitě řetízku kroužkovati, nebo středem táhnouti nit prostou a zdobiti skřížení pavoučky, vrcholky a p. (Obraz čís. 87. ukazuje řetízek kroužkovaný ve tvaru vejčitém.) Mimo kroužkování lze zdobiti řetízek také pikoty.

S chomáčky.

Na místě řetízku spojujeme kraje chomáčky všech způsobů.

Zde máme plnou svobodu obraničiti kraje stehy vyplňujícími a sce-liti plochu stehy spojujícími; ale nesmíme tyto tvary nikdy vyplňovati pouze jako plochy neomezené.

Ráz obrysu budiž zachován.

Samo sebou pracovníci každé vstoupí na rozum, že kde v středu oblého tvaru je mezera širší, nastoupí i širší spojovací steh, než v úzkých začátcích jeho.

Zde jakož vůbec při veškerých stehách krajkových má fantase pole neobmezené. Která z pracovnic jí postrádá, nechť se řídí předlohami šitými, ačkoli doufáme, že jsme s dostatek zde byly podaly stehů nejen pro začátky i pro další práci.

Tvary listnaté.

Při listu pozorujeme, aby střed, a kde lze i žilky, byly označeny stehy spojujícími; ostatně se řídíme pravidly, udanými při tvarech oblých,

ačkoli listnaté tvary nezavrhují stehů vyplňujících. Nazvíce listy široké vyplňujeme pouze půdou prostou nebo složitou, ale naznačujeme žilky vzorem.

Zde ukazujeme ku obrázku čís. 80., v *a* i v *b*, kde střed listu je naznačen vzorem.

Čtverec.

Obraz čís. 88.

Ušijeme v každém kraji čtverce vnitřního dva tak volné stehy bruselské, aby první v polovici kraje zapadl, druhý přesně do rohu. Ve druhé řadě do každého stehu buď jeden krátký sloupek, buď steh tak velký, aby se plocha čtverce pokryla. Stehy druhé řady se pak nití přiměřeně stáhnou.

To je kostra. Nyní můžeme zdobiti napnuté stehy kostry po libosti, buď: pavoučky, vrcholky, muškami, kroužky, viz obraz čís. 88, ano vyplňovati i mezery mezi nitěmi bruselskými i jinými krajkovými stehy a p.

Střed čtverce, který zbyl po napnutí kostry, podobá se pak kruhu, a lze nám jej tak vyplňovati, jakobychom měly kruh utvořený; avšak i ve středu kruhu můžeme ráz čtvercový zachovati, a opět nitě pro čtverec napínati. Jen při začátku přísně dbáti dlužno toho, aby stehy zapadly do rohu a ráz čtverce nebyl porušen.

Popisy by se mohly táhnouti do nekonečna; toho však nám nelze učiniti, abychom pro každou změnu daly předpisy.

Soudíme, že která z pracovnic dopracovala se až ku vyplňování čtverců, dovede si býti radou sama.

Čtverec na obrazu čís. 88. zdoben jest: muškami řetízkovými, růžicemi, kolečky krouženými.

Při guipuře ještě o čtverci pojednáme.

Doporučujeme zde, jako při ostatních z předešlých druhů, pilné studie na starých pracích vyšívaných.

Obraz čís. 88.

Čtverec. Mřížka řetízková.

Umístění stehů krajkových.

Stehy krajkové umísťují se:

- a) v krajkovině lýčkové;
- b) ve vyšívání v bílém, které časem provází;
- c) v šité guipure;
- d) při krajece vystřihované;
- e) v krajece šité;
- f) v prošívaném tylu;
- g) v krajece řetízkové;
- h) v kraji zdobeném.

Kraječka šitá, neb kraj zdobený.

Krajka šitá jest práce umělá, namáhavá, nesnadná, která zabíhá za meze, vykázané nám ve „Škole ženských prací ručních“; jelikož jí nelze prováděti ani v průmyslu domácím, ani učiti jí ve škole; těm pak, již by chtěly touto uměleckou prací se živiti, je nutno hlavně cviku a zručnosti, nestačí však ani v nejmenším výklady theoretické. Práce tato umělecká nedá se vtěsnati v pravidlo.

Chceme se zde zmíniti pouze o nejjednodušším způsobu šité krajky. Jsou to úzké kraječky šité, kterými se zdobí kraje jemných a menších předmětů prádla bílého, ozdobného a dětského.

Jsou to ozdoby krajové, a šijí se buď přímo ku lemu, buď se uháčkuje z ok řetízkových opora k šití, kterou může býti také úzounká lýčka. Oporu si připevníme ku podušce, nebo ji napneme na voskované plátno.

Šijí se nitěmi jemnými, aby souhlasily s jemností látky. Při práci dbáme, abychom nit stejnoměrně přitahovaly, aby vzory a stehy měly jednu a tutouž polohu. Nit se ráda při práci zakrucuje, pročež ji častěji roztočíme.

Kraječky sestávají obyčejně z okraje a několik řad vzorované půdy.

Okolek ušijeme stehy vyplňujícími, a kraj lemujícími.

Tak na příklad:

1. vzor.

- 1. řada. Steh bruselský.
- 2. „ uzlíčků řetízkových. Při tom se vpíchatí může buď do smyčky volné, buď celého stehu.
- 3. „ Do každé volné smyčky 5 stehů bruselských.

4. řada. Do každé volné smyčky 4 dlouhé sloupky. Dva prostřední obtočí se o jednou více.
5. „ Do smyčky každého dlouhého sloupku 1 uzlík řetízkový.

2. vzor.

1. řada. Dlouhé sloupky.
2. „ Do každé smyčky st. dl. jednu mušku pletenou, nebo jinou.
3. „ Do každé volné smyčky od mušky jednu volnou smyčku zadrhnutou uzl. řetízkovým.

3. vzor.

3 řady stehu sorrentského.

4. řada. Točenina. (Viz stehy lemující.)

Po těchto tří příkladech lze si sestavit různých vzorů podobných úzkých kraječek.

Krajkovina lýčková.

Smyčkování stehů krajkových jest podstatnou částí krajkoviny lýčkové, slabé to napodobeniny starých krajek lýčkových, na nichž se proužky, jež tvoří čárovitou kresbu krajky, paličkovaly.

Nyní se tkají lýčky v různé šířce v nejjemnější niti výhradně za účelem šití krajkoviny, a prodávají se v obchodě, názvem point lace.

Krajkami zvou se práce z lýček těchto, ačkoliv téměř nelze jim přisouditi právem čestného jména toho; avšak uvážíme-li, jak mnoho rozličných pruhů pletených jehlicemi, háčkem, nebo sífovaných ano v tylové půdě tkaných vydává se za „krajku“, nemůžeme upříti práci v point lace běžného názvu toho.

Pravá krajka, jako každá pravá vznešenost, tím neutrpí ničeho na své ceně a vážnosti; zůstaneť vždy vladačkou a nejkrásnější, nejmělejší ženskou prací ruční, hlásajíc slavně o ženské trpělivosti a zručnosti věkům všem.

Lýčková krajka.

Lýčková krajka jest za našich dnů oblíbenou ženskou prací ruční, ačkoliv není to žádná novinka. Co při ní nového, jsou zdokonalené lýčky. Již v XV. století pracovaly se pravé krajky lýčkové, jejichž napodobením je tato oblíbená a moderní práce. Jako vůbec veškeré umělecké práce ženské vycházely z klášterů, aby vcházely do chrámův, kde se nám zachovaly, tak se i dělo s krajkou lýčkovou.

Umístění krajek lýčkových.

V krajkových lýčkách pracují se krajky k ozdobě lemu, i plochy. Jedině závoje se této práci nepoddají; ostatně všady, kde lze umístiti krajkou, umístiti můžeme i krajkové smyčkování v lýčkách.

Nejoblíbenější v této práci je čtyřrohý okolek k šátkům kapesním, pásek na krk, čepeček ranní, límec, a p.

Módní listy přinášívají vkusné a slohové předlohy s udáním předmětů.

Látka.

Základní látka krajek lýčkových jsou lýčky zvané krajkové, známé v obchodu názvem: point lace.

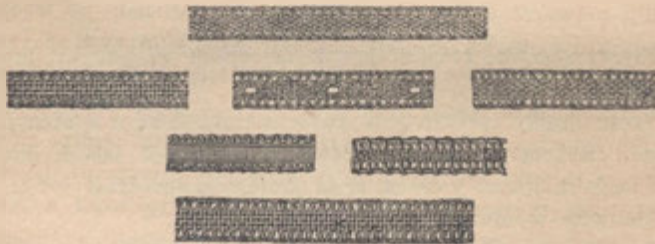
Druhou látkou jsou nitě jemné krajkové.

Point lace.

Jsou to jemně tkané kalounky, z nitě lněné i hedbávné.

Z prvnější pouze v barvě bílé, ze druhé i v bílé, i černé. Černou nit doporučujeme více pro krajkou hedbávnou.

Lýčky se tkají také prolamovaně, ale vždy mají po krajích dirky, za něž při šití se jehlou zachycuje a tak steh krajkový k nim připevňuje. Jsou také lýčky bez direk. Tu se čítají pak nitě. 2 nitě na lýčce rovnají se 1 dirce, tudíž kde jsme v popisu stehův řekly 2 nitě, znamená že se zachytne za 1 dirku v lýčce.

Obraz čís. 89. Lýčky.

Jsou rozličné šířky a jemnosti. Obraz čís. 89. Při volbě jejich jest nám řídit se vzorem a předmětem. Na vzorech vykreslených pro tuto práci, bývá již také naznačena šířka lýček.

Lýčka výdutková.

Obrysy listů, lupenů, se pokrývají zvláštní lýčkou, která už sama tvoří tvar vejcovitý. Je to zvaná lýčka medalionková, vlastně výdutková.

Tato lýčka má středem prolamovaný vzor, a vždy je jí kousek a kousek oddělen stočeným proužkem, kde je zadrhnuta, a kde se rozstřihuje.

Na kresbách bývá už naznačena, a přišívá se tam, kde výkres tvoří jí podobné tvary. Jednotlivé kousky se odstřihnou, přišíjí na vzor a dobře upevní v koncích, kde se obvykle ušije steh šňůrový, nebo plochý.

Ostatní obrysy kresby prošívají se, jak si žádá vzor.

Nitě.

Pro steh krajkový volíme nejjemnější anglické dobře točené, hladké, rovné nitě na cívkách. V čísle **200**. šijeme steh; avšak pro obšívání lýček v krajích točitých beřeme ještě jemnější, ano ty nejtenčí, jakých lze dostati.

Hedbávná nit řídí se v jemnosti své silou nitě lýčky a objemem vzoru.

Náčini.

Náčini je: jehla. Musí býti dlouhá, jemná, v síle niti přiměřená. Obvykle čis. **10.**, pro obšívání lýček čis. **12**. Nejlepší je jehla pro guipuru s tupou špičkou.

Papír kartový, přirozený nebo kreslicí, papír lesklý hladký zelený a papír snímací.

Na dobré podložce velice zde záleží.

Vzory.

Kresby starých, pravých krajek doporučují se pro šití krajkové v lýčkách.

Vzory krajky lýčkové jsou pouze ornamentické a z točených čar sestavené. Řídmež se při volbě dobrými předlohami, jakých dosti vychází v módních listech v čistém slohu krajkovém, poněvadž v této práci není vkus ještě pokazen.

Jsou to okrasy plochové, a sloh jejich vzorů jen tenkrát je pravý a čistý, když se zachovává, co je vlastní ornamentice ploch. Tak mohou čáry svobodně se vznášející představovati obrysy květin slohově již upravených, ale nikdy květiny v přirozené jejich podobě. Stehy omezené nazvíce se vymykají z oboru krajkoviny lýčkové, a vpadají v krajky vystřihované i ve šitou guipuru. Ve kraje lýčkové zbývají jen pro tvary listnaté a vejčité, ačkoliv při různých závitkových kresbách a točenínách nelze se vyhnouti kruhům a jiným stísněným mezerám, v nichž nelze šít jiných stehů, než omezených.

Také se často tam, kde více obrysných čár směřuje k jednomu bodu, obtáhne kruh nití, aby mezera takto povstala úhledně se vyplnila. Zde jest nejoblíbenější pavouček.

Vzor zvolený přeneseme na papír snímací.

O napínání lýček krajkových.

Na kartový, tuhý papír, nebo kreslicí papír položíme papír zelený, a na oba vzor na papíru snímacím nakreslený. Všechny tři papíry kolem pevně sestehujeme v krajích, aby se neposunuly, a pak na ně napínáme lýčky, kladouce je přesně v mezerách tažených čár a napínajíce je hladce. Na vzoru ukazují nám čáry směr a kladení lýček. Klademe je na výkres a středem jejich je přišíváme k papírům stehem stehovacím.

Kresba vzoru tvoří všeliké záhyby a zatáčky, že nelze nám klásti lýčku vždy rovně a hladce. My se řídíme při napínání stranou delšího objemu, a kde je kratší strana prozatím si nevšímáme všelikých záhybů lýčky.

Když jsme lýčky po všech čárách vzoru napjaly, navlekneme nejtenčí nit do jehly a ve vnitřní straně lýčky, kde odevstává ode vzoru, prošijeme ji obšivacím stehem, píchajíce do každé dirky ode spodu nahoru a přitahující je, aby se přispůsobily výkresu a směru jeho čár. Když se lýčky takto zdrhnou pěkně přilehnou, a podrídí se každé zatáčce.

Lýčky ve vzoru tvoří obrysné čáry kresby; proto jest nutno, aby napnutí jejich bylo přesné, sice by se kresba tím porušila.

Také se někdy na papír snímací položí pod lýčky tyl, nebo muselín, kteréžto látky se po ukončení tu a tam, jak si toho žádá vzor, vystřihají po rubu, když jsme byly krajky sejmuly s papíru.

Šití krajkoviny.

Majíce lýčky na kresbě napnuté, vyplňujeme mezery vzorové stehy krajkovými, volíce z udaných stehů, jak se který kam hodí nejlépe. Větší místa vyplňujeme též mřížovinou, omezené mezery kreseb stehy omezujícími, užší vázankové mezery stehy spojujícími.

Mimo stehy spojující se spojují dva kraje a vyplňují úzké prostory:

- a) prýmkami na vidličce;
- b) oky.

Při okách pozorujeme toto pravidlo: vrchol obloučku jednoho oka přišijeme ku straně jedné, druhý vedlejší přehneme ku straně druhé, tak že se oblouky kladou jeden sem a zase druhý tam.

c) kroužkovánými šňůrkami, jež se běžně v této práci nazývají:
otěže.

Obě prvnější práce žádají si provedení čisté a jemnou nit, jakovou se šily stehy krajkové v celé práci.

Otěže.

Otěže kladou se ve směru kolmém v mezerách vázankovitých proti sobě tak, aby vzor se nekrčil, nekřivil, ráz jeho byl zachován a otěže přece ve směru rovném proti sobě ležely.

Vzdálenost jedné takové spojky ode druhé bývá na vzorech již naznačena. Kde toho není, neklademe jich ani příliš hustě, ani příliš řídko od sebe.

Kroužkovaná šňůrka.

Napneme od jednoho kraje ke druhému 2 nitě silnější, anebo 3 až 4 téže tloušťky, jako nit s níž šijeme, a pak přes ně kroužkujeme.

S knoflíčky.

Ušijeme 8—10 stehů kroužkových na šňůrce, načež do posledního ušijeme 1 steh tamburový, do něho pak ještě 3—4 stehy tamburové. Tak máme v ruce ušitý řetízek. Pak vpíchneme zpět do stehu kroužkovaného od zdola nahoru, přitáhneme řetízek až k nitím taženým, čímž se utvoří na šňůrce knoflíček.

S pikoty.

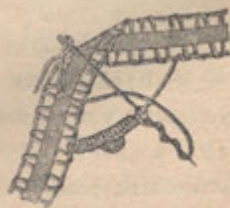
Známe dva druhy pikotů:

- a) točené;
- b) kroužkové.

Točené.

Obraz čís. 90.

Obšijeme na nitích 8—10 stehů smyčkových, pak provlekne jehlu skrze smyčku posledního stehu, obtočíme ji 3 i 4krátě nití, a pak jehlu protáhneme ven, připevníme takto pikot ke šňůrce. Z volných do obloučků kladených šňůrek s pikoty, ozdobených i prostých, sestavuje se také půda. Obraz udává, jak začínati.

Obraz čís. 90.

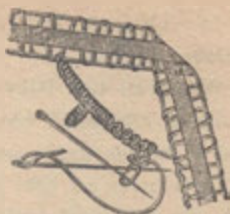
Pikot točený. Otěže.

Kroužkové.

Obraz čís. 91.

Smyčku stehu prodloužíme, připevníme ji jehlou výpomocnou a pošijeme ji stehy smýčkovacími. Pak od vrcholku pikotu nit skrze stehy protáhneme a vedeme ku stehu, odkud smýčka vyšla. Viz obraz čís. 91.

Obraz čís. 91.
Pikot kroužený.

Ukončení.

Když jsme veškerý mezery smýčkováním i spojkami vyplnily, ukončíme krajku některým ze stehův lemujících, anebo ozdobným krajem, čili kraječkou.

Vzor krajkoviny tvořívá už někdy ozdobu zoubkovou, jež se sama vyvozuje z útvarů listů a kalíšků květin celého vzoru.

V tomto případě ozdobíme lýčku ukončující některým stehem lemujícím, nebo k ní přišijeme oka drhaná.

Jindy opět vzor se táhne téměř rovně. Tu napneme pode vzor, ve vzdálenosti šíře dvou lýček, ještě jednu lýčku úplně rovně. Lýčku se vzorem spojíme jedním neb druhým stehem spojovacím, a kraj její ozdobíme stehem lemujícím.

Když jsme práci ukončily sejmemе ji s papířů.

Snímání krajky.

Opatrně vytaháme stehy stehovací, jimiž jsme lýčky k papírům přišily, a krajku vyproštěnou sejmemе.

Pak se ukáže, kde jsme utahovaly více, kde šily volně, nebo krajka nemajíc opory ukáže se se všemi hříšky, nedokonalostmi i krasami svými. Pilnost však dojde zasloužené odměny.

Ukončující tento V. díl „Školy ženských prací ručních,“ a probírajíce se v bohatém materialu v něj sneseném, pocítujeme zvláštní bázeň a tíseň, a otázka vážná staví se před nás: „zdaliž pak jsme vyhověly, zdaliž pak jsme dostály?!“

Jest to úkol veliký a nesnadný, uvéstí v určitý postup a jednotnost ruční práce ženské, jež vycházejí z oboru pletiva.

Snažily jsme se, seč síly naše byly, a vědomosti s pilnými studiemi spojené nás podporovaly, seřaditi z bohaté látky tolik užitečného, kolik

bylo lze, abychom podaly jak škole, tak domácímu průmyslu žádoucí a potřebné poučení.

Vyčerpati této látky nelze, aniž dáti pro všechno předlohy vzorové, nebo by se dílo příliš zdražilo. Nám jde v první řadě o to, aby podán byl základ a začátek každé práce, totiž to, co zahrnouti lze v název „škola.“

Dílo naše má býti jen školou, a proto nenalezne-li zde mnohá to a ono, po čem snad toužila, budiž toho pamětliva, že škola vždy dává pouze návod, pokyn, základ, ale život že staví budovu.

Kdyby však i ty, jejichž požadavky nenesou se výše školy a nauky, přece zde našly chyby, nedůstatky a nesrovnalosti, též jich snažně prosíme, aby si neobtěžovaly buď písemně, buď ústně oznámiti toho redaktorce.

Již jsme žádaly za pokyny a udání chyb ve vydaných 4 dílech „Školy ženských prací ručních,“ ale podnes nedošly nás žádné opravy.

Víme, že tu a tam bylo by co vytýkati a opravovati; pročež ještě jednou prosíme za opravy, doplňky i vysvětlivky, abychom všechno ve zvláštní části dílu VII. uveřejniti, kde co pochybeno napravit, i omyly tiskové, jichž se přese všechnu péči nelze uvarovati, opravit mohli. Každý návrh, i každá oprava vděčně budou přijaty.

Ku konci ještě podotýkáme k naší poznámce na str. 22. ve části „Pletanina,“ že v době, která uplynula mezi vytištěním archu druhého a posledního, zařízena již byla škola košíkářská na Zbraslavi, ve které se také dívky učí tomuto pletivu. Škola košíkářská trvá od r. 1881.

Dále oznamujeme, že díl VI. „Protahování“ jest již v tisku, a o VII. se pilně pracuje.

Přály bychom si, kdyby bylo lze, vydati ještě dále:

„Methodiku,“ „Knihu vzorů,“ a třeba i „Vývoj ženských prací ručních.“

Nám nebude scházeti ani na pilnosti, ani na dobré vůli, ani na lásce k věci, jen když nakladatel uvidí, že si dobyla půdy „Škola ženských prací ručních.“ To jest naše přání. Kéž se vyplní!

O B S A H.

	Strana
Pletivo	1
Látka pletiva	2
Druhy pletiva	3
Mosaika	5
Perle	7
Druhy perel	8
Šňůra perel nebo koralů	8
O připojování	9
Perlová mosaika	9
Vzor a barvitost	10
O slohu práce	10
Plocha perlové mosaiky	11
Tvary měrické	12
Dokola pracované tvary	12
Posuvnuté položení perli	13
Prymka	15
Šňůra	15
Tvary válcovité	16
Rovné položení perel	17
Obloukovité položení perel	20
Háčkování perlemi	20
Pletení perlemi	21
Pletanina	22
Propletání	24
Vzor	24
Barvitost	24
Druhy pletaniny	24
Pletanina papírová	25
Papírový košíček	26
Růžice papírové	26
Pletanina z lýček	29
Rámec	30
Napínání	30
Propletání	31
Plocha hladká	31
Vzor	31
Pletanina skládaná	35
Koberec	35
Pletení koberců	36

	Strana
Pletanina nitěná	39
Látání	40
Druhy látání	40
Látání punčoch	41
Steh plátěný	42
Steh pletený	43
Látání tkanin	46
Trhnutí šikmé	47
Příprava předběžná	47
Osnova	48
Útek	49
Steh plátěný	49
Steh barchentový	49
Steh keprový	49
Steh čínovatý	50
Steh damaškový	50
Látání tylu	51
Vyšívání pletanina	53
Vzor	54
Druhy pletaniny	54
Přípevňování pletaniny vyšívané	58
Provedení práce	59
 Pletenec	 61
V ozdobování	63
Šňůra pletencová	64
Prymka	65
Plocha pletencová	66
Střevicek	66
Pletivo krajkové	67
Krajka	67
Krajka paličkovaná	68
Paličkování	71
Náčiní	71
Poduška	72
Podstavec	73
Látka	73
Navijení nitě	74
Upevnění konečků	74
Rozvínování nitě	74
Navazování nitě	75
Upravení paliček	75
Držení paliček	75
Hod	76
Skřížení	76
Drhnutí	77
Pletenec	77
Dirka	78
Podvíněk	78
O vzoru	78
Napínání podvínku	79
O zabodnutí	80
Vytahování špendlíků	80
Drhnutí dirkové	81
Odkládání nehybných paliček	81
Jednoduchá dirka	81
Dirky točené	82
Dirky podvojně točené	82

	Strana
Zkráceniny	83
Drhnutí síťové	83
Drhnutí plátěné	84
Okraj	84
Některé poznámky	85
Pletení kraječek	85
1. Kraječka pletencová	85
2. Vzor hráškový	86
3. Obloučková	88
Vložka	90
Měřické tvary	99

Splétanina 101

Pletení v rámci	101
Látka	102
Rámec	102
Hůlky	104
Části práce	104
Navijení nití	104
Splétání nití	106
Vytvořování ok	107
Jednoduchá dirka	109
Dirka podvojná	110
Dirka točená	111
Kladení hůlek	111
Stloukání hůlek	112
Upevňování krajů	112
Ssundávání s rámce	113
Půda hladká	113
Půda prolamovaná	113
Půda vzorová	113
Vzory	114
Práce pletené v rámci	128
O rozdělování kusu pletiva na díly	129

Mřížovina 130

Druhy mřížoviny	130
Pletivo rámcové	131
Na rámec natáčená mřížovina	132
Do rámce napínaná	133
Postup práce	134
Druhy plochy	134
Zařízení rámce	135
Napínání nití	135
Síťová půda	136
Mřížovaná půda	137
Podvojná půda	137
Vyplňovaná půda	137
O zaklesnutí	137
Upevňování okraje	140
Snímání práce s rámce	140
Mřížovina celistvá	140
Vzory jednoduché	141
Vzory složité	142
Mřížovina rozstřížená	143
Kraj ozdobný	145
Prýmka	145
Třísně	145

	Strana
Zhotovování předmětů velkých	146
V prostěře omezené	146
Mřížovina krajková	147
Látka	147
Lněná příze	148
Nitě pro pletení	149
Nitě k šití	149
Nitě krajkové	150
Spinal	151
Nit koprivová	151
O napínání mřížoviny krajkové	152
Zaklesnutí	152
Mřížovina pravidelná	152
Půda prostá	153
Jednoduchá mřížka	153
Obtáčená mřížka	153
Křížová mřížka	154
Sítová mřížka	155
Obdélná mřížka	155
Podvojná mřížka	155
Irská mřížka	155
Půda vzorová	156
Mřížovina nepravidelná	159
Paprskovitá	159
Žebérkovitá	162

Smyčkování 165

Smyčka	165
Smyčkování půdy pevné	166
Smyčkový koberec	167
Krajka řetízková	168
Smyčkování přes nit	168
Rohožka	169
Smyčkování knoflíků	170
Pletivo na hrábích	172
Smyčkování půdy vzdušné	173
Druhy krajkových stehů	174
Půda krajková	174
Účel stehů krajkových	175
Cvičení stehů	175
Stehy vyplňující	176
Půda složitá	180
Stehy spojující	183
Stehy lemující	188
Stehy omezené	190
Kraječka šitá	197
Krajovina lýčková	198
Lýčková krajka	198
Point lace	199
Šití krajkoviny	201
Otěže	202
Ukončení	203
Snímání krajky	203